

RUPEL
PROMPTUARIUM JANEZA
SVETOKRIŠKEGA

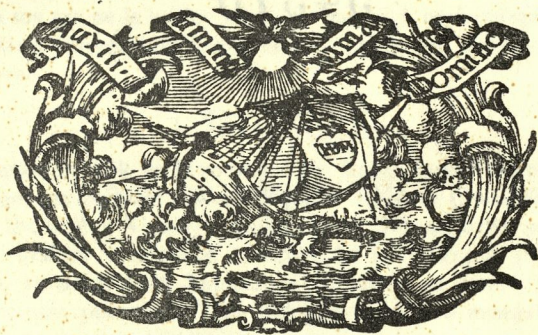

RUSSIA
PROMETHEUM JAMES
S. VETORISKEA

SACRUM
PROMPTUARIUM
JANEZA
SVETOKRIŠKEGA

IZBRAL IN UREDIL

DR. MIRKO RUPEL

NA SVETLO DALA

AKADEMSKA ZALOŽBA

V LJUBLJANI

MCMXXXVII

AKADEMSKA BIBLIOTEKA 7

PROMPTUARIUM

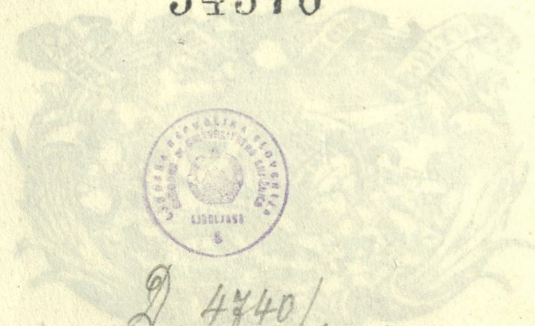
JANEA

SVETOKRISKEGA

ANNAE IN URBDIA

DR. MIRKO RUPEL

54370

Q 4740/1950

LJC

ROČNI STAVEK IN TISK TE KNJIGE JE IZVRŠILA
TISKARNA VEIT IN DRUG, DRUŽBA Z O. Z.
(P. VEIT) NA VIRU PRI DOMŽALAH

JANEZ SVETOKRIŠKI

IN

NJEGOVO DELO

Ko je v 16. stoletju višek literarnega stremljenja Dalmatinova Biblija, potem pomeni dobro stoletje kasneje podoben vrh delo Janeza Krstnika Svetokriškega, njegov Sacrum promptuarium ali Sveti priročnik. Sicer Svetokriškega glede na razvojno črto slovenskega slovstva ne moremo primerjati z Dalmatinom, vendar je na svojem torišču napravil toliko in pokazal toliko literarne prizadevnosti, da mu gre ne le naslov očeta slovenskega cerkvenega govornišтва, temveč tudi častno mesto v zgodovini slovenskega slovstva.

1. ŽIVLJENJE

Janez Krstnik se je rodil pri Sv. Križu, kakor sklepamo iz njegovega podpisa *Ioannes Baptista à Sancta Cruce Vipavensi*. Sv. Križ v Vipavski dolini, ki je bil od 1483 utrjen proti turškim vpadom s taborom in povzdignjen 1532 v mesto, je dobil 1634 kapucinski samostan in kmalu nato tudi cerkev, posvečeno 1643. Od prve omenitve našega pridigarja v slovstvu (Codelli) se vzdržuje mnenje, da je rojen iz plemenite družine Leonelli. Čeprav se ta vest z arhivi ne dá čisto utrditi, je vendar verjetno sklepanje in dognanje Baličeveo, da „mu je oče bil bržkone gospod Ivan Krstnik Leonelli, plemenitaš nižje vrste beneškega pokolenja, a mati Slovenka iz plemenite obitelji rihenberške“. Tudi rojstna letnica se dá le približno določiti: ker je umrl 1714, „ko je v samostanu preživel 51 let“ in je torej bil posvečen 1663, a postal novic nekako 1660, se je moral roditi ok. 1645.

Mladost je preživel v domačem kraju. Bližina samostana, stiki z menihi (prim. str. 121.) in pobožnost (Codelli) so ga privedli med kapucine. Po študijah, morda tudi v Benetkah (prim. str. 121.), je postal pridigar štajerske kapucinske province, ki je obsegala samostane po Štajerskem, Kranjskem, Goriškem in Koroškem in bila ustanovljena 1608, kajti v začetku 17. stol. so se kapucini močno razširili po slovenskem ozemlju. 1604 jih je dobila Ljubljana, nato Sv. Križ, Krško, Kranj, Novo mesto in nazadnje Škofja Loka.

O nadaljnji življenjski poti Janeza Svetokriškega je znano, da je postal 1679 gvardijan kapucinskega samostana v Trstu, 19. junija 1682 gvardijan pri Sv. Križu, 28. aprila 1684 v Ljubljani, 1686 spet v Trstu, bil od 3. septembra 1688 do 5. maja 1690 gvardijan v Novem mestu, od 10. septembra 1693 do 1695 v Gorici in da je umrl 17. oktobra 1714 v Gorici (Schematismus). O bivanju v Ljubljani najdemo potrjeno tudi v njegovih pridigah (prim. str. 121.).

Njegovo članstvo v akademiji operozov s priimkom Promptus, kakor je zapisal Pohlin, sloni najbrž na napačnem sklepu, kajti njegovega imena ni med člani te učene družbe.

2. KNJIGE

Kapucini, ki so pridno gojili cerkveno govorništvo, so izobrazili Svetokriškega v priljubljenega in slovečega govornika. Dokazuje nam to ne le prenapolnjena cerkev pri njegovih pridigah, tako da se je s poslušalci celo moral seliti na prostor pred cerkvijo (prim. str. 125.), temveč tudi okolnost, da so ga vabili k prav svečanim in imenitnim priložnostim (prim. vsebino IV. zvezka). Razmeroma pozno pa, ko mu je bilo že preko petdeset let, je začel misliti na izdajo svojih pridig. Kakor sam trdi, je hotel ustreči tistim mašnikom, ki so ga prosili, da bi jim posojeval svoje slovenske pridige ali da bi jih dal natisniti (gl. str. 7.). Čeprav je tujejezičnih pridigarških pripomočkov bilo na pretek, se je dobro zavedal potrebe po slovenskem priročniku, ker je imel tudi posebne slovenske razmere pred očmi, češ, *sledne bukve nejsu prnaredne za naš folk*.

O načinu, kako naj slovenski piše, je pač razmišljajl že tedaj, ko je koncipiral kot mlad mašnik prve svoje pridige, a malo je verjetno, da bi bil pred Schönlebnovo izdajo Evangelijev in listov (1672) dobil kako zanesljivo osnovo, kajti pred tem nad pol stoletja ni nobena slovenska knjiga zagledala belega dne. Ob tej knjigi so mu prišle do zavesti težave slovenskega pisanja, a obenem se je odločil, da ohrani knjižno tradicijo, pri čemer pa le še utegne upoštevati živ ljudski govor za praktične potrebe. *Sledni po navadi svoje dežele bo govuril, jest pak bom pisal, kakor so Slovenci pisali*, tako je razložil Schönlebnovo načelo — ki ga tudi citira — *scribendum est more gentis, loquendum vero more regionis* (gl. str. 9.). Zadnjo pobudo za oblikovanje in morda tudi izdajo pridig pa so mu dali Kastelčevi spisi, zlasti Bratovske bukvice in Nebeški cil, iz katerih je skoraj dobesedno posnel navodilo za branje in pisanje slovenščine (gl. niže). Vabljiivo bi bilo, navesti neposredni, osebni vpliv Kastelčev. Računajoč pa le z ohranjenimi podatki o življenjski poti Svetokriškega, moramo reči, da je prišel v Novo mesto dva in pol meseca po smrti novomeškega kanonika; vendar ni izključeno, da ga je kdaj prej osebno spoznal.

Prav tako bi bilo vabljiivo, če bi mogli ugotoviti kakšno zvezo med Kastelčevim rokopisom *Viridarium exemplorum, in quo numerantur septingenta exempla, accommodata pro concionatoribus* (Vrt zgledov, v katerem je naštetih sedem sto primerov, prirejenih za pridigarje, gl. Valvasorjevo berilo I, 260) in Svetim priročnikom, a ker je le-oni izgubljen, smemo sklepati samo o potrebi priročnika za pridigarje na Slovenskem. O tej potrebi priča tudi izgubljeni rokopis iz l. 1665.: *Pridige na nedele inu praznike* (Razprave V—VI, 47).

Prvi zvezek Sv. priročnika je bil najbrž pripravljen, ko je bival Svetokriški še v Novem mestu (do 5. maja 1690). Nato je šel rokopis v cenzuro ali pa morda še prej v tisk, kajti tisti del knjige, ki vsebuje pridige, se je natisnil prej kakor prvih 14 listov, kjer je med drugim tudi dovoljenje cenzure. Po naročilu Karla Marije Maceratskega sta v Ljubljani pregledala knjigo kapucina Leonard iz Kočevja in Timotej iz Kanala v marcu 1691. Knjigo so tiskali v Benetkah,

a zakaj ne v Ljubljani, kjer je od 1678 delovala Mayrova tiskarna, je težko uganiti. Domnevi, da bi bil Svetokriški odšel sam v Benetke in prisostvoval tisku, ne nasprotuje okolnost, da avtorja pri tisku drugega zvezka iz l. 1695. ni bilo v Benetkah (gl. str. 10.); tega leta je Svetokriški izpričan kot gvardijan v Gorici, medtem ko v času, ko se je tiskal prvi zvezek, ni znana nobena podobna zaposlitev.

Naslov prvega dela se glasi v slovenskem prevodu:

SVETI PRIROČNIK

PRIDIG ZA POSAMEZNE NEDELJE V VSEM LETU
IN ZA SLOVESNEJŠE PRAZNIKE
GOSPODA KRISTUSA IN B. D. MARIJE

iz spisov svetega pisma in svetih očetov zajet
in z zgodbami starih in novejših avtorjev
nič manj marljivo kakor obilno podprt,

se na željo mnogih po prečast. očetu br. Janezu od Svetega
Križa, pridigarju iz redu malih bratov kapucinov
v slovenskem jeziku sestavljen, v dva
dela razdeljen, na svetlo daje.

DEL PRVI

V BENETKAH MDCXCI

Iz tiskarne Caharije Conzattija

Z DOVOLJENJEM VIŠJIH

Za naslovom sledi latinsko posvetilo proštu Lanthieriju (gl. str. 1.) in Lanthierijev grb, nato slovenski predgovor (gl. str. 7.) z latinsko opombo o pisavi in izgovarjavi slovenščine, kazalo vsebine, aprobacija in tiskarske napake. Pridige so razdeljene v dva dela: prvi (I) obsega strani 1—232, drugi, s posebnim naslovom „Subdivisio partis primae huius Sacri promptuarii“ (I B), pa strani 1—216. Opomba na koncu knjige pravi, da bo drugi zvezek (II) prinesel seznam pomenljivih reči in da je prvi zvezek le začasno zvezan, da bi se oba mogla združiti v eno knjigo.

Drugi zvezek ima isti naslov, le da je v njem izpuščena splošna označitev virov (*iz spisov ... podprt*). Letnica 1691 je ostala iz prvega zvezka, čeprav je ta zvezek mogel iziti šele po 8. juniju 1695, ko je kapucinski general Bernardin dovolil natis pridig, ki sta jih pregledala kapucina Joahim iz Postojne in Korbinijan iz Škofje Loke. Za naslovom sledi latinsko posvetilo Juriju Žigi Gallenbergu, deželnemu oskrbniku in upravitelju, z grbom, seznam vsebine, latinski predgovor bralcu (gl. str. 10.) in aprobacija. Obljubljeni seznam pomenljivih reči je izostal v tem in v naslednjih zvezkih. Pridige obsegajo strani 1—590. Pri zadnji je naslednja opomba: *Tale govor, ki sodi k četrti nedelji po veliki noči, se je izgubil in namesto njega se je vrnil drug, ki ga ni sestavil avtor, ampak nekdo drugi. Zdaj pa se je našel in se na avtorjevo zahtevo daje na svetlo.* Gre za pridigo I, 41—50, ki pa se v ničemer ne loči od ostalih.

Tretji zvezek ima naslov: Sveti priročnik pridig za posamezne praznike v vsem letu, ki se praznujejo tako po zapovedi kakor iz pobožnosti ... Del tretji ... 1696. V Ljubljani. Iz Mayrove tiskarne.

Letnica na naslovnem listu je spet prezgodnja, ker sta tretji zvezek pregledala cenzorja (ista ko drugi zvezek) šele konec 1696. leta; kapucinski general je podpisal dovoljenje 2. marca 1697, a cenzor škofijskega ordinariata dr. Ivan Dolničar je dal dovoljenje šele 23. januarja 1698. To, kar smo pri prvem zvezku domnevali, da so namreč pridige šle morda prej v tisk, preden so dobile cenzurno dovoljenje, in da so se uvodni listi tiskali na zadnje, se dá tu dokazati. Na str. 44. beremo: *Pole, danes ... od rojstva našiga Odrešenika (se dokončajo) 1696 (lejt)*; na str. 53. je omenjeno *le-tu lejtu 1697, kateru danes se začne*, in na str. 217. stoji: *Mi pak kršeniki ... bomo vselej šteli naša lejta od današniga dneva, kir Sin božji je človesko naturo vzel, ter bomo djali: Ab incarnatione Domini anno 1697.* Knjiga je torej šla 1696 v tisk, a tega leta se je natisnila samo deloma, vsaj do str. 44.; ostalo se je tiskalo do konca naslednjega, sprednji nepaginirani listi pa v začetku 1698. leta. Prvotna letnica 1696 na naslovnem listu je ostala.

Ljubljanska tiskarna je dala tretjemu zvezku podobno obliko ko beneška prvima dvema. Za naslovnim listom sledi posvetilo juristu in politiku Frančišku Albertu baronu Pelzhofferju z datumom v *Gorici 1696* in grbom. Latinski predgovor govori splošno o življenju svetnikov kot o posebno koristnem branju. Sledi seznam vsebine (Index) in aproba-cija. Pridige obsegajo strani 1—626; na zadnji strani je napovedan četrti zvezek, češ da bo kmalu izšel.

Res je četrti del bil pripravljen, kajti odobril ga je kapucinski general že 16. oktobra 1699, a ljubljanski ordinariat 7. junija 1700. Naslov slove: Sveti priročnik, vsebujoč različne pridige za različna priložnostna sveta opravila ... Del četrti ... 1700. V Ljubljani. Iz Mayrove tiskarne.

Latinsko posvetilo je naslovljeno na Petra Antona Codellija *de Fonenfeldt*. Svetokriški razlaga Codellijev grb, ki je tudi upodobljen, slavi Codellijev rod in naslovljenca, najbrž tistega, ki je bil posestnik graščine Podturn pod Ljubljano. Spredaj sta še aprobaciji, medtem ko je Index na koncu knjige. Pridige obsegajo strani 1—490. Zanimiva je zadaj latinska opomba, da *se dobi tale četrti zvezek pri gospodu Adamu Skubetu, knjigotržcu in ljubljanskem meščanu*.

Peti zvezek z naslovom „Sveti priročnik pridig za posamezne nedelje v vsem letu ... Del peti ... V Ljubljani. S črkami Janeza Jurija Mayra, slavne dežele Kranjske tiskarja in knjigotržca. Leta 1707.“ je posvečen priorju kartuzijanskega samostana v Bistri, Anzelm Kimovcu. Priporočila sta knjigo Korbinijan iz Škofje Loke 14. avgusta 1706 in Hipolit iz Novega mesta 1. februarja 1707, odobril jo je kapucinski general 26. februarja 1707, a dovoljenje škofjskega ordinariata je podpisal Dolničar 11. februarja 1707. Pred pridigami je še Index. Pridige so na str. 1—640, a zaman iščemo v 2. zvezku obljubljeni seznam pomenljivih reči. Sploh ni na koncu nobene opombe, ker je prostora zmanjkalo. Iz tega ali onega vzroka so v tiskarni varčevali tako, da že kazi zunanjo obliko. Ne samo, da so uporabljali različne vrste črk, tudi stiskali so vrste in besede, zlasti v zadnji pridigi.

Prvotni načrt, ki ga je razodel Svetokriški v prvem

zvezku (c 2b), kaže, da je nameraval izdati vsaj 6 knjig: 1. in 2. naj bi obsegali nedeljske pridige, 3. praznike, 4. pripravo za spoved in razlago božjih in cerkvenih zapovedi, 5. pridige za razne priložnosti, 6. pridige zoper greh. To prvotno zamisel je v toliko spremenil, da je snov za 4. knjigo uvrstil deloma v 2., tako da kaže Promptuarij tole vsebino:

V prvem zvezku so obdelane tele nedelje in prazniki: 1. — 5. povelikonočna ned., vnebohod, 6. povelikonočna ned., binkošti, sv. Trojica, sv. Rešnjé Telo, 2. — 9. pobinkoštna ned.; v drugem razdelku (IB): 10. — 11. pobinkoštna ned., vnebovzetje M. D., 12. — 14. pobinkoštna ned., rojstvo M. D., 15. — 24. pobinkoštna ned.

V drugem zvezku so tele nedelje in prazniki: 1. adventna (dve pridigi), 2. adventna, brezmadežno spočetje M. D., 3. — 4. adventna, rojstvo Gospodovo, nedelja po božiču, obrezovanje Gospodovo, razglašenje Gospodovo, 1. — 6. nedelja po razglašenju Gospodovem, svečnica, 2. predpostna ned., 1. predpostna (z opombo: ta govor gre pred 2. predpostno nedeljo). — 3. predpostna, 1. postna, 1. petek v postu, 2. postna, 2. petek v postu, 3. postna, 3. petek v postu, 4. postna, 4. petek v postu, 5. postna, 5. petek v postu, 6. postna. — 3. predpostna, 1. — 5. postna nedelja, oznanjenje M. D., 6. postna nedelja, veliki petek, velika noč, 4. povelikonočna (s posebno opombo, ki jo gl. zg. str. IX.). Lepo se vidi vrinek postnega ciklusa (med pomišljajema), ki je bil namenjen po prvotnem načrtu za poseben zvezek.

V tretjem zvezku tile prazniki: rojstvo Gospodovo, sv. Štefan, sv. Janez Ev., nedolžni otročiči, sv. Silvester, novo leto, sv. Trije kralji, sv. Anton, sv. Sebastijan, sv. Neža, spreobrnjenje Pavla, svečnica, sv. Blaž, sv. Agata, sv. Apolonija, sv. Valentin, sv. Matija, sv. Gregor papež, sv. Jožef, oznanjenje M. D., sv. Jurij, sv. Marko, sv. Filip in Jakob, najdenje sv. Križa, sv. Florijan, sv. Gothard, sv. Vid, sv. Anton Pad., sv. Janez Krstnik, sv. Peter in Pavel, obiskovanje M. D., sv. Margareta, sv. Bonaventura, sv. Aleš, sv. Marija Magdalena, sv. Jakob, sv. Ana, sv. Lovrenc, sv. Klara, veliki šmaren, sv. Rok, sv. Bernard, sv. Jernej, rojstvo M. D., sv. Matej, sv. Mihael, sv. Frančišek, sv. Simon in Juda, vsi sveti, sv. Martin,

sv. Elizabeta, sv. Katarina, sv. Andrej, sv. Miklavž, brezma-
dežno spočetje M. D., sv. Tomaž.

V četrtem zvezku so naslednje priložnostne pridige: o besedi božji, o pravi veri, ob novi maši (3 pridige), ob ustoličenju župnika, ob prezentaciji vikarja, ob volitvi opatice, ob preobleki redovnice (3 pridige), ob zaobljubi nune, ob času vojske (2 pridigi), za zmago nad Turki, ob času kuge (2 pridigi), kuga premagana, ob času lakote (2 pridigi), zahvala za dobro letino, za zidavo nove cerkve, ob cerkvenem žegnanju (4 pridige), o bratovščini rožnega venca, o bratovščini škapulirja blažene D. M., o bratovščini sv. Trojice, o bratovščini sv. zakramenta, ob cerkvenem žegnanju (2 pridigi), pri pogrebu župnika, plemiča, plemenite gospe, mlade porodnice, bogaboječe vdove, dolgoletnega bolnika, ob nasilni ali nepričakovani smrti, pri pogrebu trgovca, mladeniča, mladenke, kmeta, ob jubileju, ob procesiji za dež, o Gospodovem trpljenju (2 pridigi), pridigarjevo slovo od poslušalcev.

V petem zvezku so pridige za vseh 52 nedelj, od 1. adventne do 14. pobinkošne.

Svetega priročnika niso založili kapucini, ampak avtorjevi meceni, tisti, ki jim je posvetil posamezne zvezke. Tako n. pr. imenuje avtor barona Pelzhofferja svojega *gospoda mecena* in v posvetilu Codelliju stoji, da more četrta knjiga reči: *Si liberalitas TUA non fuisset, ego in luce non essem.* (Če bi tvoje darežljivosti ne bilo, bi jaz ne bila izšla).

3. PRIDIGE

Vprašanje, kje in kdaj je Svetokriški posamezne pridige govoril, se dá le deloma rešiti. Nastajale so pač sproti, odkar je začel delovati kot cerkveni govornik, a govoril jih je po slovenskih tleh, kjer je služboval. Letnico v tej ali oni pridigi (gl. str. IX.) je pač naknadno vnesel, ko je besedilo 'prirejal za tisk. Najstarejši datum predstavlja letnica 1669 v V. zvezku na str. 216., kjer je omenjeno sv. Rešnje Telo, *iz katerim špiža G. Bug svoje izvolene kršenike uže 1669 lejt.* — Za nekatere govore lahko trdimo, da jih je govoril v Ljubljani. Tako se v zadnji pridigi IV. zvezka poslavlja od Ljubljane, kjer da

je tri leta pridigoval (gl. str. 121.). V isti pridigi se sklicuje na prvo in drugo pridigo IV. zvezka, tako da bi mogli sklepati: vse pridige četrtega zvezka so iz ljubljanske dobe. Tudi pridiga v sredi tega zvezka, kjer govori o drevesih, *katere v teh lublanskih cerkvah sem videl* (IV, 320), bi potrjevala našo domnevo. Nasprotujejo pa temu nekatere pridige prav v tem zvezku, kajti če drži, da je začel svoje delovanje v Ljubljani 28. aprila 1684, potem ne sodijo v ljubljansko dobo pridige o Turkih (IV, 150, 161 in 170), od katerih sta prvi dve nastali pri obleganju Dunaja 1682—1683, zadnja pa vsaj v osnutku po rešitvi Dunaja 1683. Prav tako so pred 1684 nastale pridige o kugi (IV, 181, 194, 205), a tiste o lakoti (IV, 215, 225, 235) najbrž okoli 1696 (gl. op. k str. 115—117.). Nasprotno pa se zdi, da gredo nekatere pridige tretjega zvezka v ljubljansko dobo, tako o sv. Florijanu (III, 269, gl. op. k str. 118.) in o sv. Roku (III, 433, gl. op. k str. 49.). Za pridigo na dan sv. Klare (III, 413) lahko mislimo na samostan klaris v Gorici, Ljubljani, Mekinjah ali Škofji Loki (gl. op. k str. 124.), isto za pridigo ob preobleki redovnice (IV, 100, prim. op. k str. 93.), a za pridigo o sv. Bernardu (III, 447) prideta v poštev Stična ali Kostanjevica, ker kažejo nekateri odstavki, da jo je govoril Svetokriški v cistercianskem samostanu pred opatom in menihi.

Pridige niso zabeležene v obliki, v kateri jih je Svetokriški imel. Sam govori o „prirejevanju“ (gl. str. 1.) in se zaveda, da gre bolj za pomagalo duhovnikom ko za izdajo pridigarских konceptov (slov. predgovor, gl. str. 7.). Tudi krajšanje prvotnega teksta priznava z besedami: *in scribendis sermonibus ut plurimum me secutum fuisse Laconysum* (lat. predgovor bralcu v III. zvezku). Zavaljo tega so po večini odpadli vsi konkretni nagovori in so nadomeščeni s splošnim *N. N.*, odpadla so imena (*N. N. so si naprej vzeli, na le-tem mejsti eno cirku h časti tiga mogočniga pomočnika in svetnika N. zidat*, IV, 245) in so vrinjene take režijske opombe v latinščini, kakor n. pr. *tu povej svetost in čudeže zavetnika, v čigar čast se zida cerkev* (IV, 250), *tu povej njegovo pripravo na smrt in njegove zadnje besede* (IV, 380), *tu povej njegova dobra dela* (IV, 402). Deloma so prvotni podatki ostali, zato se čudno sliši takle stavek: *Umrl je naš lubi N. N. v petek, kateri v tem lejti 1673. je bil*

izvolen . . . (IV, 365). Večkrat so ostala tudi imena: n. pr. *Gertrudis grafinja von Turn* (gl. str. 94.), *gospodična Terezija frajerca von Engelshaus* (IV, 114), *Ljubljana, ljubljanski* (gl. zg.).

Ali je vse pridige tudi res govoril v slovenščini (Glonar), se resda ne dá dokazati, vendar bi spričo lastne izjave (*večkrat ti mašniki so želeli inu prosili, de bi jim moje slovenske pridige posodil*, gl. str. 7.) in spričo celotnega delovanja in dela našega pridigarja celo o tistih pridigah, ki jih je govoril plemičem, lahko dejali, da so bile govorjene v slovenščini, ker je tudi pri tistih posebnih in izrednih prilikah tvorilo večino poslušalstva slovensko ljudstvo. —

Vsebinsko se Svetokriški navadno ne ponavlja, četudi ima za isto priložnost po več pridig, kakor v drugi in četrti knjigi. Le eno pridigo beremo skoraj dobesedno dvakrat; prvič nosi naslov *Na deveto nedelo po s. Trojici* (I, 219), drugič *In dedicatione ecclesiae* (IV, 265). Drugače se ponavljajo le krajši odstavki, in sicer o slabem mašniku (I, 209 in IV, 37, gl. str. 32.), o vdovi (II, 167 in III, 69, gl. str. 71.), o Sokratu in Ksantipi (II, 171 in III, 61, gl. str. 64.), o ženi, ki je kožuh zapila (II, 169 in III, 76, gl. str. 77.), o nehvaležnem sinu (II, 331 in IV, 350, gl. str. 88.) in o Juriju pred oltarjem (III, 79 in V, 82, gl. str. 79.).

* * *

V razvoju katoliške pridige pomenita 15. in 16. stoletje znaten vrhunec. Čeprav je še vedno v sponah sholastike, ne manjka pridigi resnosti in globine. Povsod se ustanavljajo beneficiji za pridigarje, novi redovi, med njimi tudi kapucini, gojijo cerkveni govor z vso vnemo. Tudi tridentinski koncil je poudaril važnost govorjene besede z zapovedjo vsem škofom in dušnim pastirjem, da morajo govoriti vernikom vsako nedeljo in praznik, v velikonočnem času in adventu pa po možnosti vsak dan. Pridigarji niso v zadregi ne glede snovi ne glede načina svojih govorov, kajti od iznajdbe tiska kroži cela vrsta pomožnih knjig. Tako so n. pr. *Aurei sermones*, *Sermones dormi secure*, *Parati sermones* bili zbirke pridig, ki je v njih duhovni že našel vso pridigo, če pa si jo je sam hotel sestaviti, so mu pomagale zbirke

zglede in snovi z naslovi kakor *Hortulus rosarum*, *Repertorium aureum*, *Apiarius*, *Formicarius*, *Legenda aurea*, *Promptuarium exemplorum*, *Speculum exemplorum*, *Gesta Romanorum* itd.

Zunanja oblika pridige v tej dobi kaže sholastično strogo strukturo. Pridige so po večini tematične. Javljajo pa se že tudi slabosti in napake. Tematična osnova iz sholastične delavnice postaja bolj ovira ko prednost. Navlake je zmerom več: govori so prenatrpani s posvetnim znanjem, s filozofskimi citati, so doktrinirani, ljubijo subtilnosti, alegorično igrakkanje, poslužujejo se najrazličnejših, tudi neokusnih legend, anekdot, zgledov (*Gesta Romanorum*!) in celo smešnic. Javlja se emblematična pridiga, katere namen je osvetliti poglobitve točke tako, da jih obleče v podobe (emblem). Emblematična pridiga je bila sicer prikladna, da bi bila podrla panlogizem sholastične metode, zašla pa je sama na stranpota. — Zarodki vseh teh slabosti so se s časom lepo razrasli in pridiga 17. stoletja, torej v dobi, ko je rasel in živel Janez Svetokriški, je tako zašla, da govori zgodovina o njeni popolni propasti ter označuje nekatere njene zastopnike celo s homiletičnimi komiki in clowni.

V koliko se v delu Janeza Svetokriškega zrcali splošno stanje sodobne pridige, naj pokažejo naslednja izvajanja.

*

Zunanja oblika pridig Janeza Svetokriškega je stara, sholastična. Razčlenitev na zunaj sicer ni označena, kakor n. pr. pri Rogeriju, vendar so skoraj povsod razvidni glavni deli: 1. tema, 2. uvod (*exordium* ter *propositio*), 3. jedro (*confirmatio*), 4. zaključek (*conclusio*).

Tema je skoraj povsod citat iz sv. pisma (razen III, 91, 155 in IV, 194). Uvod ima najprej namen, da pritegne pazljivost poslušalcev, zato pove Svetokriški v prvem delu uvoda (*exordium*) rad kaj izrednega in zanimivega iz mitologije ali zgodovine. Da bolj živahno zastavi besedo in dobi stik s poslušalci, je pogosto oseben in začinja z besedo *Jest ...* Nekateri značilni uvodi so: Človeška duša (str. 128), Ljubezen (130), Iz mitologije (132), Iz astrologije (133), Sanje (35), Priprava (136), Kuharska umetnost (137), Greh (146).

Najbolj neposreden in, rekel bi, topel je Svetokriški v uvodih priložnostnih pridig: Kuga se bliža (115), Kuga premagana (116), Lakota (117), Slovo od Ljubljane (121).

Dostikrat začenja sploh brez zveze z glavno mislijo in poslušalce kar preseneča, kakor v temle primeru: *Kaj bo z vami, kateri ste debeliga života? Ne bote mogli v nebesa priti, zakaj pot, kateri gori pele, je vozek. To s citati podpre, potem pa debele potolaži, zakaj mast inu salu je Bogu dopadeče. Saj je David prosil, de bi njegova duša debela inu mastna ratala, namreč de bi njega napolnil z revami, s križi inu trplejnam. Tu šele dobi zvezo s temo (Mt 8, 5—6): Velika tedaj božja gnada je bila le-ta bolezen za kapitana. Sledi propositio: Iz tiga prložnost vzamem N. N. dopovedat, de reve, nadluge inu trplejne so enu čudnu inu nezgruntanu znamine milosti božje (V, 92).*

Kakor je razvidno iz tega zgleda, je propositio (tudi divisio imenovana) tisti del uvoda, s katerim obrazloži namen pridige. Tu tudi opomni poslušalce, naj poslušajo in naznanja začetek jedra s frazo *inu začnem ali ravno to resnico danes N. N. bom izkazal* in pod.

V jedru išče potrdila za glavno misel (confirmatio), in sicer največkrat postopa tako, da zbere najprej dokazila (citate) iz sv. pisma in iz cerkvenih očetov, nato pa niza brez trdne notranje zveze koristi, ki jih imamo, če se temu ali onemu grehu izogibamo, in škodo, če se mu vdajamo, vse podprto s citati, zgledi, zgodbami. Večkrat prihrani daljšo zgodbo za konec jedra, tako n. pr. Strašno historijo (str. 160.). Podrobnejše točke razčlenitve (numeri) niso posebej označene; tudi niso notranje bogve kako logično povezane. Takle prehod kot *zdaj meni naprej pride inu semkaj se dobru rajma, kar sem bral* je precej zunanji in malokdaj neoporečen (prim. n. pr. str. 17.). Čisto mehanično razčlenitev pa kaže pridiga, ki jo imenujem abecedno (gl. str. 28. sl.), ali tista, ki je razdeljena po stanovih ali poklicih (str. 39., 61., 81.). Na splošno je particija v pridigah I., II. in V. knjige, ki obsegajo po večini sermones de tempore, strožja ko v pridigah de sanctis in za razne prilike (III. in IV. knjiga).

Zaključek je kratek. Navadno vsebuje povzetek pridige,

n. pr. poziv vernikom, naj se ogibljejo greha. Povzetek je včasih označen z režijsko opombo: *Repiloga*. Pridige zaključujejo tudi izreki, verzi (latinski) ali apostrofa (nagovor), zlasti v III. knjigi, kjer je enkrat ves zaključek samo naznačen z opombo: *Hic repiloga & cum apostrophe ad s(anctum) conclude* (III, 237).

Vsaka pridiga je zase celota, vendar se jasno vidi povezanost posameznih pridig med seboj, torej neke vrste cikličnost. To kažejo že naslovi (gl. zg.) oziroma vsebina v indeksih, še bolj pa take izjave, kakor *kar ste šlišali v moji prvi pridigi* (IV, 485), *kakor smo včeraj šlišali* (IV, 201) itd. Poudaril bi tudi neke vrste simetričnost v četrti knjigi: po tri pridige ima o Turkih, o kugi in lakoti; v prvih dveh toži in prosi Boga pomoči, v tretji pa se veseli, ker je nevarnost minila: Turki so premagani, kuga je ponehala, letina je ugodna. Sploh je četrti knjiga dobro premišljena celota.

*

Vsebina pridig je tradicionalna: povsod obravnava čednost in greh, zveličanje in kazen, kajti sam pravi, da z *besedo inu eksemplnam en duhovni paster je dolžan svoje ovčice vižat na pot tiga izveličajna* (IV, 71) in *te grešne skuzi pridige od službe hudičave odvrnit* (IV, 86). Glavni namen mu je povsod moraliziranje, kar je ponekod celo označeno, n. pr. z opombo: *Sic moralizando prosequere* (II, 348).

*

Značilna za Svetokriškega je uporaba figur in emblemov.

Znana je razlaga dogodkov v starem zakonu kot predpoda (figura) tega, kar se je zgodilo v novem. *Kadarkuli G. Bug je sklenil v novem testamenti kej kaj lepiga inu častniga, nucniga sturiti, veliku lejt poprej v starem testamenti skuzi sence inu figure je taistu oznanil* (IV, 332). Zgledi: *Mi vejmo, de taista skrinja je bila en spomin M. Divice . . . , ta tempel pak pomeni sv. Ano . . .* (III, 395); *Oh, lepa figura za ta sveti današni dan! Aman pomeni hudiča, Mardoheus pomeni človeka, Asverus pomeni G. Boga, Ester pak pomeni Marijo Divico* (III, 476) itd. Figur je precej, vendar ta simbolika Svetokriškemu kakor njegovim sodobnikom ni zadoščala. Zato jo išče še

v večji meri izven območja sv. pisma, rekel bi, na vseh poljih človeškega življenja.

Najbližji je utegnil biti poslušalcem, kadar je segel po primeru ali „prgliho“ v vsakdanje življenje. Ena najboljših je tista o stari babici in sladkem prosekarku (str. 152.); nazorne so: Ta svet je ena komedija (126), Iz astronomije (134), Priprava (136), Sanje (135), Spovej se prav (158); nekoliko učena, a poetična je Naše srce (129). Baročno bogata je primera Greh (146), spretna o divjem in domačem mesu (158). — Tudi zgodbe, izmišljene ali zgodovinske, zna dobro razložiti in uporabiti. Tipičen zgled je zgodbica Dva čolnarja (147), tista o Neronovih levih (22-23) in kako je astrolog tatu našel (24). Celu basni, že same po sebi poučne, rad vpleta med pridige ter jih razlaga *na duhovno vižo*. Razen tistih pet basni, ki so natisnjene na koncu našega izbora, jih ima Svetokriški še pet, in sicer vseh pet v eni pridigi: Lisica in podgane (63), Volk in osel (74), Mlinarjev osel (75), Lisica in volk (77), Miši in maček (78).

Zelo značilni pa so emblemi, pri katerih tudi pojasnjuje, kako so nastali in kako jih je treba razlagati. — Zgled: *Petelen ima to naturo, de pogostim z enem očesam gleda v nebesa, s tem drugem v zemlo; za tiga volo eden je bil pustil petelina zmalat inu le-te besede zapisat: Aspiciit utrumque. Taku ima sturiti en hišni gospodar, ima skrbjeiti za hišo, družino inu posvejtna opravila, ali tudi ima skrbjeiti za nebesa, za dušo* (str. 83). Podobni emblemi so še na str. 83., 89., 90., 91., 95., 96., 99., 100., 101. in 103. našega izbora. Kakor zgoraj pri basnih, je omembe vredno, da se emblemi v nekaterih pridigah kar kopičijo, največ pridig pa je brez njih.

Najdosledneje izvedena emblematika je v pridigah Ob preobleki redovnice (str. 93. sl.), Na osmo nedeljo po sv. Trojici (Kristus na sodni dan izprašuje abecedo, str. 28. sl.), Na novega leta dan (pridigar deli poslušalcem „faconetelne“, str. 60. sl.), Za cerkveno žegnanje (pridigar gosti poslušalce, str. 80. sl.). To so prave emblematične pridige.

*

Med retorična sredstva, ki se jih Svetokriški rad poslužuje, gredo še retorična vprašanja in sploh vprašanja. Ni

treba dolgo iskati, vse pridige so kar posejane z njimi (prim. n. pr. str. 97. in 99. ali učinkoviti začetek pridige po zmagi nad Turki, str. 105.). Prav tako so pogosti vzkliki, ki jih navadno uvajajo medmeti *ah* in *oh*. Celo sam jih napoveduje s stavki, kakor: *Ne morem se zdržati, de bi se solzami na očesah gori na zappil . . .* (II, 99). Rad razvija misli in dejanje v živahnem dialogu in kar slišimo ga, kako dramatično recitira z lece pet strani dolg pogovor med umirajočim, njegovo ženo in patrom (V, 297 sl.). Dialog gl. še str. 21.—22., 144.—145., 158. itd.

Svetokriški sega tudi po pregovorih; nekaj je slovenskih, nekaj latinskih, eden je laški: *Kateri previsoku se pozdigne, preglaboku pade* (I, 101), *Kar Anžek se nauči, le-tu Anže zna* (III, 594, 595), *Ne vedo morebiti, kaj pravi ta laški priguvor: Ne per torto, ne per ragion, lasci ti metter in prigion? Bodi pravičen ali krivičen, ne pusti se v jetje postavit. En Slovenec pak je djal: Rajši se hočem pustiti zadavit, kakor v ječo postavit* (IV, 137), *Šparavec je ceravca nešel* (V, 300), *En klubuk ne more dvej glavi pokriti, En šulen ne more dvej nogi obuti, En hlapec ne more kakor enimu samimu gospudu ustreči* (V, 504). — *Quot capita, tot sententiae* (I, 51), *Qualis vox, talis echo* (II, 107), *Sicut vita, mors est ita* (V, 431). — Mimogrede bodi še omenjena besedna igra: *srčnu inu srečnu* (str. 98.), *vedeli inu vidili* (29) in geminacija: *varite se, varite se* (26), *rajtingo, rajtingo hočem imeti* (35), *ne bodite, ne bodite kakor mačke* (48) itd.

Vsa ta retorična sredstva pa še daleč ne predstavljajo vseh učinkov, ki jih je dosegel Svetokriški pri pridiganju. Tiskana beseda še ni vse, kajti govornik si pomaga še z glasom in v nemajhni meri tudi s kretnjo. In da je znal s kretnjo uspešno podpreti besedo in se teatralično razgibati, o tem nam pričajo režijske opombe, ki jih v latinskem jeziku vpleta med tekst. Tako beremo: *Pole, vam hočem pokazat nikar sukenco, temuč tu krivavu telu Jezusa, Sinu božjiga, za vas taku rezmartraniga. Pogledajte, N. N.! (Hic ostende Crucifixum.) . . . Je mogoče, de se ne bote omečili inu zjokali?* (II, 564) ali *Stopite naprej (hic accipe Crucifixum) ter približajte se k tej sveti rani Kristusa Jezusa, Odrešenika vašiga!* (III, 625) itd.

Slog Svetokriškega, preobložen, natrpan, okrašen in razgiban, smemo imenovati baročen.

*

Posebno obeležje daje nakaterim pridigam humor. Govornik se zaveda, da bo s smešnico pritegnil poslušalce in da bo kljub smehu plodonosno vsadil v njih srca besedo in nauk. Neko pridigo začenja takole: *En velik trošt danes jest sem imel, kadar sem premišloval ta današni s. evangeli, de moj cartani Odrešenik ... je sturil, de le-ti gluhi so šlišali ... Na le-tu sem jest upajne dobil, de bom od Kristusa uslišan. Zatoraj sem bil začel pohlevnu prosit, de bi tudi mojim gluhem pošlušavcam ušesa odprl, de bi dobru šlišali, zakaj mej nimi je veliko gluheh inu morebiti de nekateri mej vami cilu nimajo ušesa. — Kaj se ozerate? — Kaj z glavo tresete? — Kaj se smejate? Kaj menite, de ne vejm, kaj govorim? ... Smejajte se, kulikajn hočete, jest ne vzamem nazaj moje besede* (V, 469). Imenitno se zna ponorčevati iz krojačev, ki bi hoteli kakor sv. Homobonus, *de za vsakaterim štiham en glažek vina bi popili*, ali iz ribičev, kateri srce imajo v trebuhu, ali iz mesarjev, ki prodajajo tako trdo meso, da neki gospod *od mize skoči, v štalo teče gledat, če njega stari šimel je živ, rekoč: „Jest sem gvišnu menil, de mojga kojna so odrli“* (38 sl.). Nekaj posebnega je pridiga na novega leta dan (60 sl.), kjer pripoveduje celo vrsto veselih zgodbic o zakoncih. Ker je ob žeganju vse veselo, zato je tudi vedro razpoloženje v govoru, ko pridigar ob žeganju šaljivo gosti svoje poslušalce (80 sl.). Kako drastično se možje pritožujejo zoper svoje žene (131) in kako zaslužena kazen je doletela tisto, ki je bila *navajena vse napek sturiti* (173)! Ves ta humor je dobro uporabljen, to se pravi, nikoli ne prekorači meje dostojnosti, ni žaljiv ne ciničen, kakor pri mnogih njegovih sodobnikih. Svetokriški je daleč od tega, da bi ga mogli imenovati „homiletičnega clowna“.

*

Pogled na katerokoli stran Promptuarija kaže celo vrsto citatov v latinskem jeziku, a na robu bolj ali manj skrben in natančen navedek vira. Citatov ne prevaja, ker je, kakor rečeno, namenil pridige duhovnim. Le prav redko stoji ob njih slovenski prevod ali vsaj režijska opomba *explica* (razloži).

Včasih je polovica stavka slovenska, polovica latinska (prim. str. 178.). A kako si je predstavljal v slovenski pridigi latinsko razlago imena IESUS (I. *Ipse*, E. *Enim*, S. *Suscitavit*, V. *Vere*, S. *Seipsum* — I. *Is*, E. *Ergo*, S. *Similiter*, V. *Vos*, S. *Suscitabit*), je težko reči. Citat ima pri roki za vsako trditev, vse dokazuje, včasih tudi brez potrebe, z latinskim stavkom: *Vse, kar je na svejti, je enu nič, ena senca, en dem, ena megla, en vejter ter vse le-tu hočem s svetem pismam izkazat* (V, 105). Tudi na razna vprašanja odgovarja z izrekom učenega avtorja: *Zakaj G. Bug je stvaril ta svejt? Pošlušajo, kaj pravi s. Bernardus . . .* (III, 137). Najpogosteje citira sv. pismo in cerkvene očete, razne teologe, a tudi posvetne pisce, zelo pogosto klasike: Cicero-na, Plinija, Plutarha, Seneko (ki ga posebno toplo priporoča pridigarjem, V, 577), Ovida, Juvenala itd. Teh citatov in virov je toliko, da bi se spraševali, kako je en sam človek mogel nabrati toliko učenosti, če ne bi vedeli za pridigarske pripomočke, ki so tedaj preplavljali knjižni trg. V številnih zbirkah za pridigarje so bili lepo zbrani citati po snovi, ki jo je pridigar potreboval, in nič lažjega, ko okrasiti stran s kakimi desetimi citati. To učenjakarstvo je bilo tedaj v navađi in modi in Svetokriški se ji ni izneveril. Zato tudi mirno našteje v abecednem redu gola imena 75 učenikov in pisarjev, ki so častili in hvalili Marijo Devico, a še pristavlja *inu stu drugih* (III, 428). Tudi ne skriva za zglede (eksempelne), da jih zajema iz zbornikov: *Jest bi mogel lahku s 1000 eksempelni potrdit le-to resnico* (kako Marija iz rok hudičev rešuje duše), *zakaj bu k ve so polne takoršnih eksempelnov* (III, 336). Rad se tudi pohvali: *Inu kadar bi jest hotel potrdit to resnico z eksempelnami, bi jih meni ne primankalu* (I B, 212). Večkrat tudi citira *Speculum exemplorum* (I, 60, I B 26, V, 562), a včasih dela vtis, ko da je zajemal iz prvega vira: *Le-te dni sem bral, kar iz Indije pišejo . . .*, na robu: *Francis. Sachius In Hist. Indi*. Za to ali ono pa mu ni bilo treba segati po knjigah, ker mu je življenje tudi dalo kak „eksempel“. Tako pripoveduje iz lastnega doživetja zgodbo o detomorilki (str. 154) in tiste štiri primere, ki uče, naj se človek ne zanaša na potrpežljivost božjo (166).

Vprašanje, kako daleč sega odvisnost Svetokriškega od

pridigarških zbornikov in katere je uporabljal, ni še dobro rešeno in se bo težko dalo docela pojasniti. Nekaj paralel najdemo v Svetokriškem in v Lohnerju (Lohner, *Instructissima bibliotheca manualis concionatoria*, 1. izdaja 1681, tu po izdaji Venetiis 1738), vendar posamezna paralela ne bi dokazovala prav nič. Zato sem vzel celotno pridigo Na peto nedelo v postu (II, 392—404), ki uči, da *G. Bug nam prepovej lagati inu krive priče govoriti*, in Lohnerjevo poglavje *Mendacium* (III, 49a—59b). Rezultat je bil ta, da sem od 32 citatov Svetokriškega na str. 393.—399. našel pri Lohnerju 14; dalje ima Svetokriški na istih straneh štiri zgodbe brez navedbe vira, ki so vse zabeležene pri Lohnerju: zgodba o kmetu in coprnici (gl. str. 172.), o laži (173) o Ananiasu in Safiri ter o cesarici Evdoksiji. Za neko drugo pridigo, in sicer za str. II, 256—261 sem našel pri Lohnerju (IV, 186—189) le petino ustrežajočih citatov, a za stran III, 88 sem od šestih citatov našel pri Lohnerju (IV, 70, 74) pet. Precej paralel je najti tudi za pridigo V, 161 in Lohner I, 126 sl. — Kako na slepo so včasih prevzeti citati, kažeta navedka *S. Laur. Iust. ibi.* (I, 29) in *S. Euth. ibi.* (IV, 107), kjer bi *ibi* (prav tam) bil smiseln le, če bi bil prej naveden isti avtor, kakor je gotovo bil v predlogi (prim. še op. k str. 15. in 99.).

Naj je Svetokriški uporabljal Lohnerja ali kako drugo pomožno knjigo — da jo je, je brez dvoma — je delal to, kar je bilo tedaj in še pozneje v navadi. Tako je najlaže in najhitreje prišel do številnih virov in citatov, ki jih je v večini primerov znal dobro uporabiti. Obenem pa moramo priznati, da se ni omejil na en sam pripomoček, ampak da je segal po različnih in najbrž tudi po prvih virih. Zato je nemogoče podati natančno podobo in račun za vsak citat.

Drugo vprašanje pa je, ali ni posnemal kakega pridigarja. Gotovo je, da je poznal ne ravno maloštevilne zbornike pridig in da so ga prav ti navedli na misel, izdati slovenski Promptuarij. Čeprav sem pregledal celo vrsto sodobnih zbirk, take, ki bi bila služila Svetokriškemu kot neposredni vzorec, nisem našel. Da bi bil uporabljal Segnerija, imenitnega italijanskega pridigarja, kakor je dokazoval Bratina, je odklonil Glonar, a zdi se, da s premajhno uteme-

ljitvijo (češ, da izvirajo vsebinske paralele, ki jih navaja Bratina, pri obeh iz tretjega vira). Kljub temu, da so Segnerijeve pridige drugače razčlenjene, je Svetokriški kakor od drugod, lahko zajemal posamezne zglede tudi iz Segnerija. Svetokriški je bil vzgojen v laškem okolju, bival je v Italiji, zato je gotovo poznal dela tedanjega najjimenitnejšega italijanskega pridigarja: Panegirici sacri 1664 in Quaresimale 1679. H gradivu, ki ga je zbral Bratina, bi dodal še dva primera. Strašno historijo (gl. str. 160.) beremo tudi v 23. pridigi Quaresimala; prav tako se sklada v slovenskem predgovoru prvega zvezka odstavek s citati *Quidam irridebant, quidam autem crediderunt in Si formidaret irridentes . . .* (gl. str. 8. in op. k temu) z odstavkom v Segnerijevem predgovoru *L'auttore a chi legge* (Quaresimale, v izdaji 1709 str. a 5 b). Zlasti tale drugi zglede zgovorno priča, da je Svetokriški poznal in uporabljal Segnerija.

— Odkloniti pa je treba, kakor sta storila že Glaser in Glonar, mnenje o vplivu Abrahama a Sancta Clara, ki ga je narahlo označil Levec, zagovarjal pa Medved. Ves sestav pridig tega nemškega pridigarja je popolnoma različen od zgradbe in načina slovenskih govorov našega Vipavca. Tudi ni pri Svetokriškem in Abrahamu najti takih vzporednic kakor pri Svetokriškem in Segneriju.

*

Svetokriški je bil ljudski pridigar, saj je po večini govoril preprostemu ljudstvu. V vsaki poljudni pridigi pa se v večji ali manjši meri zrcali sodobno življenje. Zato pričakujemo tudi v Promptuariju vsaj nekaj podobe našega življenja pod konec 17. stoletja. Seveda je treba upoštevati, da je Svetokriški spreminjal svoje pridige, kakršne je govoril, v vzorce, a pri tem je verjetno, da je zabrisal tako preveč subjektivne kakor tudi preveč lokalne poteze. Kljub temu nahajamo v njih še precej, za tedanja doba značilnih mest.

Narod, kateremu pripada, imenuje Svetokriški „Slovence“, in sicer beremo dvakrat *Slovenec* in desetkrat *slovenski* (gl. str. 7—9. in III, 305, IV, 137, V, 109, V, 256); enkrat samkrat berem *Kranjci* (III, 543). V latinskem tekstu stoji trikrat *Carniolicus*, šestkrat *Slavus* (c 1 b, c 2 b in naslovi).

Slovenske narodne pesmi se je dotaknil dvakrat: ko poziva poslušalce, naj zapoje staro božično *Ta dan je vsega veselja* (gl. str. 128), in ko jim očita, da se ne morejo sv. zapovedi naučiti, ki so se še kot otroci naučili *tulikajn nesramneh pejsmi pejti*, s čimer meri na zaljubljene narodne pesmi. Čudno pa je, da niso pri toliko tujih zgodbah našle pot v Promptuarij narodne pripovedke. Le za to in ono zgodbico bi se dalo ugibati, da jo je vzel iz ljudskega pripovedovanja. Taka utegne biti tista o ženi, ki je trdila, da so travo s škarjami postrigli (str. 69.), in še katera v isti pridigi, morda tudi o hudiču, ki je plesalko odvedel (str. 175.).

V Janezovih pridigah odmevajo vsi veliki dogodki tedanjega časa, najbolj boji s Turki, ki jim je posvetil kar tri govore (gl. str. 105. sl., 112. in 113.), kuga (115, 116) in lakota (117). Vse te nesreče spretno prikazuje kot šibo, s katero nas Bog tepe za naše grehe. Sploh mu vse bridkosti in takratni hudi časi (str. 111) služijo za moraliziranje. — Vpogled v tedanje sodstvo, ko so tatove obešali in puntarje rezčtetverjali, odkriva odlomek *Kazni* (119).

O reformaciji ima Svetokriški še nekaj bledih in splošnih spominov brez zveze s slovenskim protestantizmom. Lutra omenja v ugibanju, katera vera je prava (gl. str. 127. in podobno še II, 369). Mimogrede se je Lutra in Kalvina dotaknil še na dveh mestih: nekje našteva *dežeze, kir ta panani uk Luter Martina inu Kalvina drže* (V, 14), drugje pa pravi, da sta oba, čeprav odpadnika, hvalila Marijo Devico (III, 429). Reformacija in protireformacija sta se v naših krajih bili že zdavnaj unesli, zato pri Svetokriškem ni sledu o njima.

Kar se cerkvenih razmer tiče, izvemo za razne bratovščine, ki so bile takrat razširjene pri nas (gl. vsebino IV. knjige), za romanja (IV, 337) in kako so obhajali jubilej (IV, 423). Praznikov so tedaj praznovali pri nas okoli 60. Dokazuje nam to ne le vsebina tretje knjige, temveč tudi izvajanje v isti knjigi na str. 48. (gl. Obračun, str. 144.) Vendar niso vsi bili zapovedani, ker gre za take, ki so jih praznovali *po zapuvidi ali navadi* (prav tam). — V fari, ki je imela 4000—5000 duš, je bilo 4—5 mašnikov (str. 151.). O

dolžnosti faranov do njih pravi takole: *Vi pak farmani inu podvržene duše ste dolžne vso čast, lubezen inu dobruto izkazat vašimu dobrutlivimu fajmoštru . . . Ste dolžni zvejstu desetino opravlat, popolnoma štolo plačat, inu kar njemu šliši, z veseljam dati inu se varvat, de ne bote njemu prložnosti dali, z vami se kregat inu pravdat . . . Inu vi farmani ste dolžni vaše mašnike rediti, gvantat inu z vsem potrebnem jih oskrbejti . . .* (IV, 72—73). Toda tudi mašnikom daje dobre nauke: *Ah, gospud vikarij inu vsi mašniki, poflisajte se, kar nerveč je mogoče, učiti inu pridigvat vašimu folku . . . Ne pustite pridige iz zanikrnosti ali za drugih opravil volo . . .* (IV, 87). *Nerpoprej je dolžan g. fajmošter en dober eksempel svojim ovčicam dati skuzi enu svetu, nedolžnu živlejne . . . Zabstojn en mašnik šraja na pridiženci, de bi se imeli greha varvat inu nikar tu zemelsku, ampak tu nebesku iskati, če on greha se ne varva inu li blagu v kupaj spravlat se flisa* (IV, 67).

Socialnih razmer se je večkrat dotaknil splošno z izvajanja o slabih časih. Do raznih stanov se kaže pravičnega, a daje seveda povsod prednost duhovnikom in plemičem (prim. str. 39. in 61., gl. tudi vsebino četrte knjige). Med priložnostnimi govori ima tudi pridigo pri pogrebu kmeta; v njej hvali pokojnika, ker *desetine je pravičnu opravlat . . ., svoji gospojski je bil vselej pokoren, mašnike je častil, kakor se spodobi* (IV, 420).

Z veliko ljubeznijo je govoril materam. Večkrat se je dogajalo, da so žene v spanju, seveda nehote, zadušile otroka, zato jih svari, ker *otroka, kateru nej enu letu staru, v postelo h sebi postavit je pod greham inu štrajfingo prepovedanu* (str. 153.). Tudi jih opominja, naj se varujejo splava ter naj noseče ne, plešejo, po moško jezdarijo in *za vadle dirjajo* (prav tam).

Glede mode toži, da *skoraj vsaku lejtu nov furm v deželo pride inu (žniderji) tej preveliki ženski oferti nikuli popolnoma ne morjo ustreči* (str. 40). Čevlji so bili tako rogati inu ofertni, da *vzklika: Zdaj pak premislite, kaj ofert sturi, de tudi na nogah visoku stoji!* (42). Čevljarji so prodajali papir in sežgano usnje za dobro (43), mesarji debele kosti in *smrdeče kozlovu mesu za kaštrunje* (45). Za pregrešno so imeli kon-

kurenco *nove kopita unišlat, de bi tem drugem dobiček pre-
vezel* (43).

Če se je širila kuga, ki *pride od strupeniga lufta*, so za-
prli mesta, zastražili ceste itd. (53). — Kadar je prišel glu-
mač v vas ali če so v mestu igrali komedijo, je vse vrelo
vkup (140). — Tobak je tudi že bil v rabi. Sicer človeku,
ko ga prvič vzame, *možgane zmejša, de ne vej, kej je, inu
solze mu teko*, a ko se mu privadi, *rajši bi kroh kakor tabak
pustil* (str. 148.)

Eksorciziranje, ki je bilo tedaj močno v navadi, kakor
priča tudi Valvasor (gl. Valvasorjevo berilo 106—107), popi-
suje tale odlomek: *Bo grmelu, bliskalu, treskalu inu vse ne-
besa bodo v ognju, kakor de bi hotelu vaše žitnu pole inu vin-
ske gore končati inu požgati; inu vsi vi bote od velikiga straha
tekli v hišo se skriti. Ta čas gospud fajmošter bo vun skočil
inu v nevarnost svoj leben bo postavil pod dežjam, pod točo,
pod grumam inu ne bo z mejsta se ganil, dokler srd božji ne bo
potalažil inu vas od toče inu gruma rešil* (IV, 72—73).

Seveda veruje kakor njegovi sodobniki v coprnice. Raz-
ločuje namreč navadne grešnike, kateri *veliku več služijo hu-
diču kakor pak G. Bogu Očetu nebeskimu*, in *cuprnike in cu-
prnce*, ki *z dušo inu s telesam se so za šuzne hudiču podali*
(V, 512). Tudi o ljubezenskih napojih, ki so jih tedaj upo-
rabljali (prim. Valvasorjevo berilo 119 sl.), izvemo nekaj:
*Inu kulikajn se najde, kateri skuzi grešna inu nesramna dela v
zakonski stan si pomagajo priti inu cilu hudiča na pomoč kličejo,
v tem kir cuprniže inu super vere h temu priti nucajo* (V, 85).

Sanje in njih tolmačenje sicer zavrača kot norčije, ven-
dar v isti sapi natanko razlaga, kaj se baje zgodi, če se
komu sanja o tem ali onem (str. 135.). Take stvari so pre-
prosti poslušalci gotovo kar požirali in se vzgajali v pra-
znoverju, zlasti če jim je nato še zatrjeval: *Vener najdem,
de večkrat se je zgodilu, kar nekaterem se je sajnalu* (prav
tam). Nekaj podobnega je z astrologijo. Nekje jo odločno
(III, 258—259), drugod pa le narahlo zavrača, a obenem kar
strokovnjaško razlaga pomen konstelacije ozvezdij (str. 133.).
Takih nedoslednosti je še več. *Jest se čudem*, pravi na dan
sv. Ane, *de nekateri se podstopijo špot delat iz ženskiga spola,*

rekoč, de same tri žene dobre se so na svejtu našle inu de ta prva je šla v nebesa, ta druga de je utonila, ta tretja de se je zgubila (III, 393). To *nepametnu govornjenu* pa drugod sam uporablja, čeprav v šaljivi pridigi, a ne da bi ga zavrnil (gl. str. 68.—69.). —

Svetokriški se je kot pridigar oddolžil splošni homiletični struji 17. stoletja. Pri tem pa ni ostal gluh za okolje, v katerem je živel in deloval, kakor marsikateri njegov sodobnik. Od naših takratnih pridigarjev, od Rogerija in Barsarja, ga loči manjša doktrinarnost, loči ga domačnost in humor. Praktičen pogled na slovenske razmere in izkušnje, ki si jih je pridobil v raznih slovenskih krajih, so ga napravile za književnika. Poleg spoznanja, da so potrebni prav slovenski vzorci pridig, mu je potisnila pero v roke tudi literarna ambicija, kajti njegovo delo presega po obširnosti okvir priročnika za najnujnejšo potrebo. Za slovensko slovstvo, ki je bilo tedaj kaj revno, pomeni Promptuarij na 2896 straneh veliko pridobitev, ker je v primeri z vso nabožno slovensko literarno produkcijo tiste dobe najbolj izvirno delo, zlasti tam, kjer je pisatelja zanesla gorečnost in temperament, da je pozabil na učene vire, na sheme in sholastično navlako. V nemajhni meri je k temu pripomogla tudi prirojena zgovornost, saj nam je že iz tiste dobe ohranjena o Vipavcih označba, da so „govorači“ (IMK VI, 48). Sveti priročnik je hkrati prva slovenska knjiga, ki se v njej oglašča barok.

Uspeh Promptuarija je bil nekako že v naprej zagotovljen, saj je prišlo do tiska v veliki meri na pobudo tistih mašnikov, ki so občudovali govorniške spretnosti vipavskega pridigarja (prim. str. 7.). Kako je že sodobnikom dobro služil, pa dokazuje primer diskalceata Vorenca, čigar zapisi slovenskih pridig slone po večini na Svetokriškem. Manj dokazuje to rokopisna pridiga iz 1706 (DS VII, 661 in Glaser, Zgodovina I, Dostavki), ker se vsebinsko, še bolj pa po zgradbi razlikuje od govorov Svetokriškega. Vsekakor je ustvaril naš kapucinec uspel priročnik za sodobne in poznejše mašniške rodove, slovensko slovstvo pa je obogatil z vsebinsko in oblikovno nad vse zanimivim delom.

4. JEZIK

V dobi, ko je Svetokriški sestavljal svoje pridige, je v knjižnem jeziku vladala dolenska osnova, podedovana iz 16. stoletja. Seznanil se je z njo v Schönlebnovih Evangelijih in delih Matija Kastelca. Spoštovanje do te knjižne osnove in zavest, da sam govori narečje, ki ni književno, je izrazil z besedami, da so drugi imeli *veliku lepši slovenski jezik, kakor je moj vipavski* (str. 7.). Ker je bil precej razgledan po slovenskem ozemlju, se je zavedal dialektičnih raznolikosti in hotel zavestno slediti knjižni tradiciji, torej dolensščini, prepuščajoč vsakomur, da *po navadi svoje dežele bo govuril* (str. 9.).

Osnova za črkopis so mu Kastelčeve *Observationes in lectione et scriptione idiomatis Carniolicum* v Nebeškem cilu str. 437.—439., ki jih je deloma dobesedno prevzel in natisnil v prvi knjigi takoj za slovenskim predgovorom (I, c 1 b). Tu določa, kako se v slovenščini pišejo in izgovarjajo posamezne črke; tako n. pr. da je treba razlikovati *sad* (retro) od *sad* (fructum), *shalit* (contristare) od *shalit* (iocari), dalje *ure* (horas) od *vre* (bulire), *stoy* (stat) od *stoi* (sta) itd. Vendar je v svojem delu kaj nedosleden v pisavi, najbolj še pri sičnikih in šumevcih, tako da so le-ti n. pr. na eni sami strani (I, 142) nič manj ko štiridesetkrat napačno uporabljeni.

Značilne so za Svetokriškega razne pisne kombinacije in učene pisave. Tako je n. pr. po tradiciji pisal *l* za govornjeni dvoustnični *u*: *sturil, bal, poln, bolnik* (le tu in tam mu uide govornjena oblika: *živu, rastu, peku, použ, čounar*), in po tem skombiniral pisavo *polzdignit, polfod* (v našem izboru transkribirano v *povzdignit, pofsod*, ker so taki primeri precej redki). Učena kombinacija so tudi oblike *padili, kradili, jejdili, studenicu, dobičiku*, kjer je *i* (za polglasnik) prevzet iz ednine *padil* oziroma iz nominativa *studenic* (v našem izboru *padli, studencu*). Sem gre tudi pisava *n'hoče, n'hočejo, n'hotel* za *noče, nočejo, ne hotel* in mešanje obrazil: *na prvim mejstom, v grehoh, z gospudomi, v zapuwidoh, z nečistomi možmi*.

Vse take pomanjkljivosti nas ne smejo začuditi, ker ni imel Svetokriški nobene sistematične osnove, po kateri bi

bil uredil svoje pisanje. Kakor za Kastelca je tudi zanj bila slovenščina *carens grammatica*, t. j. brez slovnice (Bratovske bukvice 177), ker ni poznal Bohoriča.

Kljub prizadevanju, da bi sledil knjižni tradiciji, pa ni mogel zatajiti svojega domačega narečja. Dokazujejo nam to oblike, kakor *otrovk*, *novh*, *pastjer*, *pjerje*, *očjesoh*, *žjeti*, *glaboku*, *pakura*, *kopci*, *kroh*, *pogoblen*, *obohatit*, *nersihurniši*, *dosehli*, *drev*, *mi dva s m o sturila*, *le-te dvej s o se jokale*, *se bote čudila*, *se s o bili prestrašili*, *se s o sramovali* itd. itd.

Tujk ima Svetokriški dosti in preveč. To se nikakor ne sklada z njegovo izjavo, češ, *de bo zadosti*, *de jest obene laške ali latinske ali nemške besede ne bom mešal*, *temuč*, *kar narveč bo mogoče*, *lastne slovenske besede bom nugal* (9). Tudi številčno razmerje med nemškimi in laškimi tujkami se ne ujema z dejstvom, da je Svetokriški izšel iz laškega kulturnega območja — Goriška je tedaj bolj kakor kasneje bila pod italijanskim vplivom — in da je nekaj časa celo bival v Italiji. Da je dobro obvladal italijanščino, dokazujejo že italijanski citati (na 3 krajih: gl. str. XIX., str. 125. in V, 306*) in take oblike, kakor *Londra*, *cesarja Giustiniana*, *Maria Madalena*. Italijanskih tujk, ki jih precejšnje število živi v goriškem narečju, pa pri Svetokriškem skoraj ni. Dosti ne bo manjkalo do popolnosti, če naštejemo tele: *balena*, *bandižati*, *bandjera*, *fatati*, *fatto*, *fortuna*, *papagal*, *suplika*. Nemških pa je na eni sami strani več ko italijanskih v vseh petih zvezkih. Glede na izjavo, da se hoče izogibati tujkam, bi skoraj bilo vabljivo reči, da Svetokriški nemški niti znal ni in da se torej ni zavedal nemških tujk, medtem ko italijanskih namenoma in zavestno ni uporabljal. Tudi okolnost, da nima nobenega nemškega citata in da piše v posvetilu *Fonenfeldt* (pri Rogeriju je pravilno *Fahnenfeld*) bi podpirala našo domnevo. Ne nasprotujejo niti tako očitni germanizmi, kakor *se an vzeti*, *nah dati*, *kar an gre* in pod., ker gre za govornjene oblike, a takih italijanizmov, kakor *jest bom sturil tebe molčat*; *prav meni stoji*; *se več boji*; *je na pomoč s. Štefana klical*, *kateri je bil varih svoje*

*) Moj oča s. Franciscus . . . je taku po laški pejl: E tanto il ben, ch'aspetto: ch'ogni pena m'è diletto.

dežele se ni zavedal in torej ne izogibal, ker so se popolnoma udomačili in so še danes živi v zahodnih slovenskih govorih.

Slog je retoričen in baročen, je torej okrašen in preobložen (več o tem gl. str. XVIII. sl.).

Iz vsega sledi, da ne bomo iskali pri Svetokriškem čistega in vzornega jezika. Tudi ni pridiga prikladna za gojitev preprostega sloga in ljudskega izražanja. So pa nekatera mesta, kjer neodvisno od predloge kaj pripoveduje, takšna, da iz njih zazveni domače, neprisiljeno izražanje in gladka

proza. Naj opozorim samo na zgodbice v novoletni

pridigi (str. 60. sl.), zlasti pa na zgodbo *Sv. Štefan*

reši Galzerana (str. 170.), ki je tako pre-

prosto, a hkrati tako živó podana,

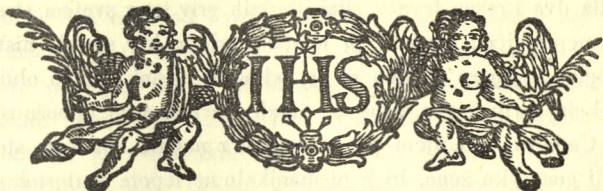
da jo smemo šteti med prve

uspele pripovedne se-

stavke v sloven-

skem jeziku.

POSVETILO FRIDERIKU HIERONIMU GROFU LANTHERIJU

Presvetli in prečastiti gospod grof!

O sem ob zgodnjih jutrnjih urah dovrševal svoje delo, to je, prirejevanje pridig za ta Sveti promptuarij, da mi je od predolgega bedenja že vid pešal, se mi je prikradel polagoma spanec na oči pa mi je tolikanj omamil čute, da se mi je zdelo, kakor bi se kljub zaprtim očem odpiral mojemu pogledu povsem drug svet. Zakaj z neba, na čigar ubrisanem obličju ni bilo niti najrahljše meglice, se je spuščala proti meni podoba Lune, obdana s trojno vrsto zvezd, od zdolaj pa se je v viharnem letu gnal orel, da si z neustrahljivim očesom ogleda žareči planet, ter prihajal, ob spoštljivem šumenju plahutajočih peroti ves kakor v neizmernem morju luči plavaje, svetli obli tako blizu, da je bilo videti, kakor bi se mu ovijal iz nje, rekel bi, kraljevski diadem okoli gláve. Osupel in ne vedoč za kraj, sem pobesil od silnega bleska napol slepe oči, ko me je

prevzel nov, nič manj čuden prizor: tu sta kakor ukopana stala dva krasna leva v sijaju bujnih griv ter v svetem strahu nepremično strmela za letečim orlom, ker seveda nista mogla do njega — tam se je, od vseh strani z lučjo oblit, lesketal hrib, čigar teme so imeli stari za tron Pobožnosti in Čednosti, po njem pa je morala z naglim korakom stopati gosposka žena, ki ji ni manjkalo ne lepote ne dostojanstva, podvizajoč se zdaj na vrh zdaj navzdol in omahujoč pod težkim bremenom knjig, čelad in podobnih predmetov. V tem se mi je ljubeznivo pojavljala pred očmi prejasna podoba Lanthierija, v ušesu premili glas Lanthierija, v srcu časti vredno ime Lanthierija, in vsa okolica (omenjenih učil in) branil se mi je zdela, ko da doni zbog odmeva, ki je ponavljal zadnje zloge tega priimka. V mučni zadregi, ker nisem vedel, kaj vse to pomeni, sem iztegal roke proti nebu in prosil, naj mi pojasni skrivnostno prikazen, ko me je na srečo trden spanec rešil nemira.

Kmalu pa se je moj boljši, dotlej v temi tavajoči del zopet zavedel, in tedaj se mi je po kratkem premišljevanju, kako bi si sanje razložil, nenadoma posvetilo, da moram siromašno delo svojega duha, ki sem se z njim pravkar ukvarjal, pokloniti Tvojemu presvetlemu in prečastitemu gospostvu. Bodi mi torej samo eno dovoljeno, presvetli moj grof, pa najsi Tvoja skromnost še tako nerada vidi, namreč to, da pokažem vsaj neznamen drobec Tvojega slave vrednega delovanja. V ta namen sem prevprašal Tvoje prednike, katerih veledušju in pobožnosti ni samogoltnost časov domalega nič odvzela, dalje Tvojo lastno priljudnost in vernost, s katero se od dne do dne odlikuješ, da boš preko volje let živel pri potomcih, pa še nekaj drugih posebnosti, ki so doma v Tvojem plemenitem rodu, in dobil sem sama ugodna znamenja.

Komu bi ne bilo jasno, da je Luna v žaru svoje mo-
gočne luči eden od Tvojih simbolov? Zakaj kakor zajema
Luna, ki je po sijaju kos zvezdam, svojim častilkam, s pol-
nim naročjem žarke iz sonca, da jih darežljivo predaja
temni noči, tako izlivaš tudi Ti iz višin svojega žlahtnega
rodu, ki jih niso nikoli zastrili oblaki zmot, preljubeznivo
čud Svoje duše, bogate z nebeškimi darovi, prav kakor
svetlobni žar, podeljen Ti po božjih sklepih, v tolikšnem
obilju na vse, da se zdiš vsem po poštenosti, mnogim po
modrosti in po dostojanstvu — obdajajočih Te tako rekoč
ko trojna vrsta zvezd — kakor praepositus, ki ga ima vse v
največji časti, vreden, da se po pravici prištevaš med tiste,
o katerih pravi apostol v pismu do Filipljanov: *Svetite ka-
kor luči na svetu!* Ali kakor se Luna nikar malo ne brani
postaviti svojo srebrno nogo v temine, preko črnih senc
noči pa svojemu blesku ne dovoljuje trajati, tako poklanjaš
tudi Ti, presvetli grof, z razdajanjem svojih dohodkov, pa
bodi že na poti z doma, bodi ko stopaš v hišo, Svojo lju-
bezen bednim skrivališčem siromaštva, in če se stvari res
bolj svetijo tam, kjer se merijo ob nasprotjih, tak Tvoja
sredstva gotovo niso mogla z ničimer doseči lepši svit, ka-
kor s tem, da jih uporabljáš za lajšanje uboštva in pomanj-
kanja; na ta način si se pred drugimi domogel tega, s čimer
utegneš posvetiti Svoje véliko ime večnosti, namreč, da
zavezuješ* tudi stvari, ki imajo na svetu sicer nizko ceno, k
temu, da služijo za prirastek Tvojih čednosti. Katera kri-
vičnost časov bo Tebe kdaj izbrisala iz kroga živečih? Naj
se torišča znanosti, ki Te že zdavnaj imenujejo svojega pr-
vaka in so okusila Tvoje mecenstvo, razvijajo ali sesujejo,
naj se Ti dostojanstva, ki zahtevajo Tebe za nosilca, ako
hočejo biti v pravih rokah, podeljujejo ali pridržujejo, nič
ne de: Ti boš v ustih vsega sveta zmerom hvale vreden,

in to po pravici, zakaj tolikšno je krdelo ubogih, toliko revnih sirot, ki so dolžni razglašati Tvojo ljubezen, ker se noč in dan brigaš za njihov bitek in žitek; in če bodo ti vsi sčasoma umolknili, moja sveta obveznost, ki bo trajala do konca sveta, ne bo molčala, narobe, na sodni dan, ko se bo zbral vesoljni svet in bo najvišji sodnik večino pahnil v pekel zaradi pomanjkanja ljubezni, bodo kapucini pred vsem zborom po svoji skušnji soglasno pričali, da si Ti lačne nasičeval, žejne napajal, popotne sprejemal, nage oblačil. Zakaj Ti, prejasni grof, si ne le naš milostni zavetnik, ampak tudi najljubeznivejši oče: kakor namreč oče ne izkazuje otrokom samo ljubezni, ampak poleg tega še obilico vidnejših uslug, tako nas tudi Ti ne objemaš samo z blagohotno prijaznostjo, ampak nas obsipaš še s prav posebnimi dobrotami, ko skrbiš za našo prehrano in daješ obenem zgled, po čigar stopinjah bi morali vsi hoditi.

Pa kaj bi še dalje? Podobo prave ljubezni je naslikala v Tebi vera, in moje sanje so mi zategadelj pokazale orla, ki ima navado, dajati svoj plen drugim pticam, ker imaš Ti za največjo srečo, darovati revežem, kar se Ti je nateklo bodisi od prednikov, bodisi iz cerkvenih dohodkov — orla, ki se je venčal z lučnim žarom kajpada zato, da bi razodel najdragocenejšo nagrado, ki se pripravlja Tvojim čednostim v nebesih.

Dalje sem se čudil dvema levoma, ki sta tako nepremično zadrževala korak, da kratko in malo nisem vedel, ali bedita ali spita, ali počneta nemara oboje hkrati, ker je levja navada, da spijo z odprtimi očmi. Na Tebi pa, prejasni grof, se je prav posebno izpolnil znani božji izrek: *Pravičen kakor lev*, zakaj Ti spiš in bediš. Spiš, ko se v molitev zatopljen krepčaš s sladkostjo nadzemeljskih reči, bediš, ko brez ugovaranja jemlješ nase vsa stanovska dela,

dasi presegajo Tvoje moči, samo da drugim olajšaš trdo usodo. Spiš, ker si domala od vsega oddaljen, kar zahteva po nekem naravnem nagnjenju človeška skopost in častilželjnost, bediš, ker imaš oči svoje duše zmerom uprte v božjo voljo. Ti, kateremu ne more posmrtna vrsta let nič odvzeti, pač pa veliko zavidati, si na moč prizadevaš, da izpolnjuješ natanko to, k čemur prigovarja praeposito Peter Damianus, rekoč: *Lev spi z odprtimi očmi; počivaj tudi ti tako, ločen od sveta, da ne boš nikdar in nikoli nehal imeti čuječe oči v Gospodu!* Spiš, ko Ti neustrašenemu po raznih udarcih usode niti nesreča ne omaja duhá, niti sreča ne povzdigne do napuha. In končno bediš, ko nalik previdnemu pastirju z zgledom izravnaváš Svoji čredi pot do izveličanja. Ni čuda: zakaj genij Tvojega preslavnega rodu je tak, da se za véliko rodi, večjega loti in največje hvalno izvede, tako da že Fama, ki sem jo videl kot poosebljeno gospo stopati na goro Čednosti in Pobožnosti, oznanjevalka najodličnejših činov, ki so jih Tvoji predniki v preteklosti izvršili in jih morajo potomci prežlahtnega rodu v prihodnosti izvršiti, sama priznava, da je utrujena od teže nalog, ki so jih le-ti v splošno korist domovini kar najčastneje rešili.

Toda glej, v tem ko razglašam, da si Ti po rodu, pobožnosti, vernosti, ljubezni in vsakršni kreposti praepositus et magnus, obsojam samega sebe; zakaj če se velikim možem spodobijo velike stvari, in sem si jaz kljub temu drznil to svoje neznatno delce, ki ne kaže niti najmanjše umetniške skladnosti, posvetiti Tvoji milosti, mi obeta Tvoja dobrotljivost, prejasni grof, vendarle odpuščanje, in moje spoštovanje do Tebe, ki je kar moči veliko, bo dobilo pravico do zavetništva. Kakor namreč zakrije orel v prostoru po Plinijevih besedah sence z visokim poletom, tako bo, se nadejam, tudi vse sence mojega nedognanega dela raz-

pršila Tvoja človečnost; zato pa, če je v njem kaj takega, kar bi bilo treba opustiti, naj bo, prosim, senca Tvojih peroti tisto, s čimer blagovôli temu mojemu delcu do časti pomagati, ga podpreti in poživiti. Naj bom večno pod Tvojim varstvom, da boš sam živel med nebeščani večnega spomina vreden in se ko zvezda svetil med njimi na vseh vekov veke, prav kakor se sedaj bleščiš med živimi, zakaj pisano je: *Pravičnih pot pa se vije kakor svetla luč in raste do konca dni.* Tako molim, prosim in želim. Naj si torej tamkaj nebesa usvoji, nam pa zdrav in čil živi.

Prejasnemu in prečastitemu gospostvu Tvojemu

globoko vdani in najponižnejši

sluga

br. Iv. Krstnik od Sv. Križa.

PRAEFATIO

AD

BENEVOLUM LECTOREM

Est vejn, de veliku njih se bodo čudili, de jest sem se podstopil moje pridige drukat sturiti v slovenskim jeziku, dokler dosehmal obeden nej tiga sturil, desilih veliku lepši slovenski jezik so imeli, kakor je moj vipavski. Jest pak ne gledam na le-tu, temuč na besede s. Avgustina, kateri že nekedar je svetoval, rekoč: *Ideoque utile est plures libros a pluribus fieri diverso stylo & idiomate, non diversa fide, etiam de quaestionibus eisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios sic, ad alios vero sic* — kir hoče reči, de je nucnu inu potrebnu pisat inu drukat v slednem jeziku, de vsim bo pomaganu; katero pomuč večkrat ti mašniki so želeli inu prosili, de bi jim moje slovenske pridige posodil inu prepisat prpusil ali pak de bi jih drukat pustil. Zatoraj jest hočem le-te moje dobre prijatele pohlevnu bugat inu tulikajn jim pomagat, kulikajn premorem, dokler Tertullianus pravi: *Quid tam malignum quam nolle prodesse, cum possis.* Inu gvišnu bi veliku nucalu inu pomoglu, kadar bi več pridig v slovenskim jeziku drukanih bilu, zlasti taistim mašnikom, kateri nimajo časa dolgu študerat ali pak imajo malo bukvi, de bi si mogli pomagat, zakaj sledne bukve nejso prnaredne za naš folk. Zatoraj obeden nima meni zamirit, ako bom jest s Ciceronom rekel: *Pristinis orbati muneribus,*

haec studia renovare coepimus, ut & animus molestiis hac potissimum re levaretur & prodessemus civibus nostris, quarecunque possemus. Inu desilih spoznam, de le-te moje pridige ne bodo taku nucne, dobre inu učene, kakor se morebiti moji prijateli troštajo, vener njih volo hočem sturiti inu drukat jih pustiti, de vsaj z' njih potrpežljivostjo si bodo kejkej per G. Bogu zašlužili, kadar jih bodo brali. Zavolo tiga bom rekel, kar Ovidius pravi:

*Cum relego, scripsisse pudet, quia plurima cerno
me quoque, qui feci, iudice digna lini.*

*Nam quoties video, toties mihi displicet illud;
durior & iudex me sibi nullus adest.*

*Et nisi peccassem, quid tu concedere posses?
Materiam veniae sors tibi nostra dedit.*

Kadar pak bi se kateri našel, de bi se moji slabusti inu prošni potrpežlivu n'hotel izkazat, temuč bi hotel moje pridige tadluvat inu zaničvat, le-tu ne bo mene prestrašilu, zakaj skoraj sledni pridigar je v taki viži od ludi polonan. Kdu je bil učenejši inu zastopniši pridigar kakor glas s. Duha, Paulus, joger božji? Inu vener njegovem s. pridigam se so posmehovali inu špotali, kakor iz jogrskiga djanja se doli vzame: *Quidam irridebant.* Ali tudi eni bogaboječi so radi pošlušali inu verovali: *Quidam autem crediderunt.* Zakaj tedaj bi meni imelu težku naprej priti, aku tudi nekateri se bodo mojim pridigam posmehvali? (Zakaj vejm, de ta nehvaležni inu nevošlivi svejt svojo hudo navado nihdar ne bode premenil.) Eni pak vejm, de jih bodo radi imeli; inu ravnu tem, nikar tem prvem h službi jih pustim drukat. Inu kadar bi sledni zašpotuvajnje se bal, malukateri bi kejkej pustil drukat. *Si formidaret irridentes, non perveniret apostolus ad credentes,* taku piše s. Avgust.

Inu desilih spoznam, de težku je slovensku pisat inu

cilu nej mogoče v taki viži pisat, de bi vsim zadosti mogel sturiti ali s sledno deželo se zglihat, dokler cilu ti, kateri blizi prebivajo, eden drugači kakor ta drugi eno besedo zreče — zatoraj obene besede ne bom zaznamval, ali se ima hitru ali počasu zreči, temuč sledni po navadi svoje dežele bo govuril, jest pak bom pisal, kakor so Slovenci pisali, *quia scribendum est more gentis, loquendum vero more regionis*. Inu se meni zdi, de bo zadosti, de jest obene laške ali latinske ali nemške besede ne bom mešal, temuč, kar narveč bo mogoče, lastne slovenske besede bom nual, de jih boš lahko zastopil inu po tvoji deželi obrnil inu zrekel; zavolo tiga tudi, kar je latinskiga, ne bom na slovensku preobrnil, dokler mašniki sami bodo lahko le-tu sturili: *Quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate*. Inu dokler jest veliku s. pisma inu uka s. učeniku po latinsku postavem kakor tudi veliku histori inu eksempelnu naprej prnesem, ti pak kakor ta kunštna čebela boš vunkaj vzal, kar tebi bo dopadlu inu nucniši se zdelu, kakor nas lepu uči s. Basilius, rekoč: *Veluti apes non omnibus insidunt floribus neque ex eis, ad quos accedunt, omnia auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessarium fuerit comprehendentes, reliquum dimittunt: nos autem, ut sobrii sapientesque, quantum congruum nobis propinquumque veritatis ex libris fuerit, prosequamur, reliquum praeter-eamus*. Inu kadar boš kejkaj, moj prijatelj, v le-teh pridigah našel, de ne bode prav pisanu ali rečenu, taku pohlevnu tebe z besedami Julijana Toletana prosim, rekoč: *Si quae forsitan aliter, quam dicenda sunt, dixi, aut aliter, quam formandum erat, apposui, caritas, quae omnia suffert & tolerat, confitenti mihi ignoscat idque apud animum tuum obtineat, ut quod imbecillitatis nostrae sensus minus docte formavit, prudentiae tuae supplementum corrigat, elucidet & exornet*.

Tebe pak, o Gospud Bug, nebeški Oča, pohlevnu pro-

sim, podeli meni Tvojo s. gnado, de, kar jest delam ali pišem, tuistu Tebi na hvalo začetu inu doprnesenu bodi, zakaj li Tvojo edino čast iščem ter samu od Tvoje dobrute lončakam inu se troštam. K zadnimu s s. Grogorjam sklenem, rekoč: *Igitur quaeso, ut quisquis haec legerit, apud districtum iudicem solatium mihi suae orationis impendat, & omne, quod in me sordidum deprehendit, fletibus disluat.*

Vale, amice lector.

LATINSKI PREDGOVOR V DRUGEM DELU

BLagovoljnemu bralcu! Zaradi pomanjkanja korektorjeve pomoči se je opustil seznam pomenljivih reči, ki se bo — ako Bog da — dodal zadnjemu delu tega Svetega promptuarija. — V ta drugi del se je utihotapila velika množica napak. To, blagovoljni bralec, oprostí avtorju, ker ni mogel sam tisku prisostvovati; vendar se bodo napake bodisi v izrekih svetnikov bodisi v besedilu sv. pisma lahko opazile in dale z bralčevo bistrostjo popraviti. In ker mnogi željno zahtevajo pridige za praznike, se bodo kmalu na svetlo dale, ostale pa za zdaj odložile. Dotelej pa pozdravljen, ljubeznivi bralec, in izvoli zame Boga prositi!

NA TRETJO NEDELO PO VELIKI NOČI

*Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum,
et non videbitis me?*

Kaj je tu, kir on k nam pravi: Čez enu
majhenu, ne bote vi mene vidili?

Joan. c. 16.

EN resničen inu hvale vreden priguvor je taisti: strah je dober; zakaj kadar v eni hiši, v enem mesti ali deželi nej straha, temuč sledni sturi, kar hoče, tamkaj malu dobriga inu brumniga se bode našlu. Ali vener sledni strah nej dober inu hvale vreden, zatoraj le-ti modri zašpotujejo Domitiana cesarja, kateri silnu se je bal, de bi njega kateri domač ne fratal inu ubil, kakor en astrologus je njemu prerokoval; zavolo tiga vse njega cimre ali kambre je bil zapovedal s špegli pokriti, de, kamerkuli se je obrnil, je vse vidil, kaj se je noter godilu. Obene časti tudi cesar Tiberius si nej bil zadubil, kateri glaboku pod zemlo je bil pustil eno hišo zidat, inu kakor je zagrmelu, zdajci je šel tjakaj se skriti inu vunkaj se je bal priti, dokler vse tihu inu jasnu nej postal. Še huši strah je bil krajla Artemona, kateri je bil taku močnu strašan, de li ena muha je čez njega letela, on kakor šiba se je tresel od straha, inu kamerkuli je šel, njega hlapci eno železno streho vrhi njega glave so

mogli držati, zakaj se je bal, de bi kikap na glavo ne padlu. Kdu se bode mogel smeha zdržati, kadar bode šlišal, de en rimski gospud je bil taku strašan, de nihdar nej hotel pod streho prebivat, temuč vselej pod fraj nebesam, zakaj se je bal, de bi hiša na njega se ne podrla? Inu od eniga berem, de cilu z vodo se nej hotel umivat, zakaj se je bal utonit. Inu en krajl, kateri se je bal pod kočijo konec vzeti, kakor enkrat se je njemu sanjalu, zatoraj je bil vse kočije prepovedal inu vselej je k nogam hodil. Od le-teh se more reči: *Timuerunt timore, ubi non erat timor.*

Strah pak imejti, kir je vrednu inu nucnu se bati, le-tu čast, hvalo inu nuc prnese. Zatoraj jest hvalem tiga bogaboječiga škofa Ceadda, kateri, kakor je šlišal zagremeti, zdajci je v cerku tekel, na nage kolena padel, za milost inu gnado božjo je prosil. Ga vprašajo, zakaj le-tu. Odgovori: „Kadar šlišim grmejti, spunnem na sodni dan, na kateri bodem mogel G. Bogu težko rajtingo dati, zatoraj silnu se prestrašem.“ Bal se je s. Bernardus inu po celim životu se je tresel, zakaj nej vedil, ali njega ime je zapisanu v bukvah tih izvolenih. B. Ludovicus Beltrandus silnu se je bal, zakaj nej vedil, ali bode na desnico ali levico na sodni dan postavljen. Glihi viži s. Augustinus s straham večkrat je djal: *Heu mihi misero, qui in regione umbrae mortis nescio finem, nescio si dignus sum amore an odio.* Jogri tudi se so bili prestrašili, kadar Kristus jim je bil rekel: *Modicum & non videbitis me.* Tukaj en učnik pravi: *Haec audientes discipuli Domini, conturbati & exterriti fuere, timentes Christi discessum.* Tak strah je dober inu nucen, zakaj le-ta, kateri se Boga boji, brumnu inu pravičnu živi inu vselej Boga časti, kakor sam s. Duh

Arn. ser. 6.

Ecc. c. 15.

bona. Od nuca tedaj strahu božjiga danes jim bodem go-
vuril.

Piše Plutarcus, de, kadar enkrat te sedem modri tiga Plut.
sveta se so vkupaj našli, eden je te druge vprašal, *quae-
nam domus esset optima, quae nam familia foelicissima*. Ta
modri Solon odgovori: *In qua nec res iniuste est parta
neque vel in ea conservanda diffidentiae vel impendenda locus
poenitentiae*. Ta modri Bias pak odgovori: *In qua domi-
nus sua sponte se talem gerit, qualem foris propter leges*.
Thales pak je djal: *In qua plurimum otii domino concedi-
tur*. Cleobalus je djal: *In qua plures sunt, qui diligant quam
metuant dominum*. Licurgus pak: *Qui domui suae bonum
principatum constituit*. Pittacus pak je menil: *In qua ne-
que requiruntur supervacua neque desiderantur necessaria*.
Chilon je bil odgovuril: *Quae similis est urbi, in qua sa-
piens rex imperat*. Vse le-tu je resničnu, ali vender meni
ble dopade psalmist, kateri pravi: *Beatus vir, qui timet Psl. 111.
Dominum. Potens in terra erit semen eius, & generatio eius
benedicetur. Gloria & divitiae in domo eius*. Srečna stutav-
ženkrat je taista hiša inu duša, v kateri strah božji se
najde, zakaj vse, karkuli želeti, se v strahu božjim najde.
Najde tu lubu zdravje. *Time Dominum, & recede a malo: Prov. c. 1.
sanitas erit umbilico tuo, & irrigatio ossibus tuis*. Aku hočeš
dolgu živeti, imej strah božji. *Timor Domini apponet dies,
& anni impiorum breviabuntur*. Hočeš tvojo pusledno uro Prov. c. 10.
potroštan biti inu pravu upane imeti, imej ta s. strah. *In Prov. c. 23.
timore Domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo,
& praestolatio tua non auferetur*. Želiš velik lon, boj se
Boga. *Qui timetis Dominum, credite illi, & non evacuabitur Eccle. c. 2.
merces vestra*. Hočeš veliko blaga doseči, kateri zdaj v
revah se najdeš, sturi tu, kar Tobias pravi: *Noli timere, Tob. c. 4.
fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona ha-*

- bebimus, si timuerimus Deum.* Hočeš eno dobro smrt sturiti? *Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die obitus sui benedicetur.* Želiš skušnave tiga satana premagat?
- Ecccl. 33. Ta s. strah bode tebi pomagal. *Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, & liberabit a malis.* Od tiga tudi pridejo šaci. *Timor Domini ipse est thesaurus eius.* Od tiga pride čast inu hvala. *Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur.* Hočeš milost božjo doseči? Pole! *Misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.* Hočeš de tvojim otrokam dobru pojde, uči jih strah božji. *Ut timeant me universis diebus, & bene sit eis, & filiis eorum post eos.*
- Ecccl. 40. Dalej strah božji prnese žegen božji. *Timor Domini sicut benedictionis paradisi.* Prnese trošt. *Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam abscondisti timentibus te.*
- Iud. 16. Prnese zlahtnust. *Qui timent te, magni erunt apud te per omnia.* Z eno besedo, prnese vse, kar dobriga inu nucniga
- Deut. 6. človik želeti more, kakor Mojzes pravi: *Timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitae nostrae.*

Zatoraj en dan psalmist David pokliče vkupaj svoje otroke, de bi njega pošlušali: *Venite, filii, audite me!* Ali kaj dobriga jih boš učil? Morebiti jih boš učil teologijo, v kaj z' eni viži so tri s. peršone inu en sam Bug, inu de ena peršona nej *prior tempore* kakor ta druga, temuč li *origine prior*? Morebiti astrologijo, de bi spoznali, kulikajn zvezd je na nebesih, kaku nebesa se obračajo? Morebiti matematiko, de bi sledni vedel svojo srečo ali nesrečo, kateri od zvezd svojga rojstva je podvržen? Morebiti geometrijo, de bi znali zmerit, koku dolga inu široka je zemla? Morebiti aritmetiko, de bi znali rajtat inu štejeti? Morebiti medicino, de bi spoznali muč inu nuc teh zeliš?

Morebiti filozofijo, de bi vedli lastnust inu naturo vsih stvarjenih reči? Ne, ne, pravi David, le-te kunšti ne bodem jih učil, temuč to narnucniši kunšt. *Venite, filii, audite me: timorem Domini docebo vos* — strah božji, božji strah vas bodem učil. Pošlušajte s. Lorenca Justinijana: *Non cursus siderum, non rerum naturas neque coelorum secreta, sed timorem Domini docebo vos*. Zakaj ta strah božji je en zverek inu začetek vsiga dobriga djanja: *Initium sapientiae timor Domini*. Inu le-tu potrdi s. Lor. Just., rekoč: *Magna enim salutis spes & maxima in profectu virtutum causa est timor Domini*.

Psl. 33.

S. Laur. lust. ibi.

Zavolo tiga pravi Mojzes, de G. Bug od izraelskiga folka drugiga nej želil, semuč ta s. strah: *Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum?* Ali koku le-tu more biti, o moj Mojzes, dokler G. Bug jim je bil dal deset zapuvidi na tablah zapisane inu silnu veliko drugih? S. Augustinus tukaj odgovori: *Qui timet, custodit*. Le-ta, kateri se Boga boji, bode gvišnu njega s. zapuvidi držal inu brumnu ter pravičnu živel, kakor ta modri pravi: *Qui timet Dominum, faciet bona*. Zatoraj Jonas prerok, kadar taistim čovnarjom je hotel zastopit dati, de on je en služabnek božji, nej drugu rekel, semuč: *Hebraeus ego sum, & Deum coeli timeo*. Vsa svetust inu andoht eniga praviga služabnika božjiga v tem stoji, de Boga se boji.

Deut. c. 10.

S. Aug. ser. 31. de temp.

Eccel. 15.

Ion. 1.

Inu pošlušajte, N. N., s. s. učenike, kateri so le-te misli bili. S. Grogor Nazianzenus pravi: *Timor bonorum omnium magister optimus*. S. Basilius: *Opificium sanctitatis*. S. Hieronymus: *Virtutum omnium custos*. S. Gregorius: *Ancora cordis est pondus timoris*. S. Cyprianus: *Timor est innocentiae custos*. Ali z eno besedo psalmist je bil vse le-tu rekel, kadar je djal: *Constituē legislatorem super eos*.

Lib. 24. c. 7.

Psal. 9.

- Hom. 15. kir s. Chrysostomus bere: *Constituere timorem super eos.* Strah božji nas uči vse, kar je čednu inu svetu. Uči, de s. zapuvidi se drže, andoht v cerkvah, pokoršino svojim starišom, pravico tem podvrženim, milost h potrebnim, lubezen h svojim bližnim, odpušajne sovražnikom, čistost tiga srca, potrpežljivost v boleznih, flis v službi božji. *Quem non delectat tam incluta proles,* bodem rekel s s. Bernardom. Inu s. Duh pravi: *Qui timet Dominum, inquiret, quae placita sunt ei semper.* Inu ta modri Siroh c. 1.: *Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est, non poterit iustificari.*
- Inu ravnu le-tu najdem v s. pismi, de vsi le-ti, kateri so se G. Boga bali, veliki svetniki inu prijateli božji so bili. Pravičen inu velik prijatelj božji je bil ta potrpežljivi Job, kateriga sam Bug je hvalil, zatoraj od njega stoji pisanu: *Rectus & recedens a malo & timens Deum.* Bogu dopadeč je bil ta stari Simeon, od kateriga stoji pisanu: *Homo iste iustus & timoratus.* Brumen inu pravičen je bil ta stari Tobias, od kateriga Rafael je djal: *Filius es optimi viri, & iusti, & timentis Deum.* Bogaboječ je bil taisti kapitan, od kateriga stoji pisanu: *Vir religiosus & timens Deum cum omni domo sua.* Ali zakaj jest se tulikaj gori držim, dokler s. Paulus, glas s. Duha, očitnu pravi, de brumnost našiga mesa inu svetust našiga duha se najde inu doseže skuzi strah božji. *Has ergo habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes santificationem in timore Dei.* Inu de vse le-tu pride od straha božjiga, David je bil prav spoznal, rekoč: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit; in loco pascuae ibi me collocavit; super aquam refectionis educavit me; animam meam convertit. Nam, etsi ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

Ali v kaj z'eni viži, o s. prerok, si tulikajn gnad od G. Boga dosegel inu taku velele svetnik ratal? Pošlušajte, N. N., kaj pravi: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Palca inu šiba božja pomenijo le-ta s. strah. Vse gnade, vsi žegni, vse čednosti inu dobra dela v strahu božjim sem nešel, taku zastopi s. Hieronymus: *Dum formido, servavi gratiam, quam acceperam.* Psl. 22. Hier.bo.41.

V tem kir sem govuril od šibe inu palce, meni naprej pride inu tudi lepu se rajma, kar stoji pisanu *Exod. c. 12.*, de Bug vsigamogoči je bil zapovedal Izraelitarjom, de ob času velike noči bi imeli le-tu jagne jejsti v taki viži: *Sic autem comedetis illum: renes vestros accingetis & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus & comedetis festinanter.* S. Hieronymus pravi, de ta praznik pomeni sledno dušo, kadar hoče v gnado božjo priti; ta more narprvu svoje ledje opasane imeti, namreč svoje hude želje inu počutke noter držati, od luštov tiga grešniga mesa inu nespodobne lubezni se ločit; tudi ima na nogah čevle držati, kateri pomenijo premišlujavne te smrti, inu susebnu ima v roki eno palco držati: *tenentes baculos in manibus.* Ali kaj pomeni le-ta palca? Odgovori s. Eligius: *Baculos necesse est, ut in manibus teneamus, ut in cunctis, quae agimus, timorem Dei vive prae oculis habeamus.* Hočjo tedaj gnado božjo doseči, N. N.? Pravičnu, brumnu, čednu inu nedolžnu živeti? Palco strahu božjiga vselej pred očmi držite! Inu ravnu ta lepi nauk je bil s. Bernardus svojim bratam dal: *Filioli, in veritate didici, nihil aequae efficax esse ad gratiam promerendam, recuperandam, retinendam, quam si omni tempore coram Deo inveniaris non altum sapere, sed timere.* S. Elig. ser. 10. S. Bern. ad frat.

Ali zakaj jest danes moje pošlušavce z le-to nenucno pridigo gori držim? Kej se bode eden nešel na zemli,

de bi se G. Boga ne bal inu v strahu božjim ne živel? Le-tu nej mogoče, zakaj človek od nature ima, de se boji tiga, kateri njemu škodit more. Se boji eniga psa, de bi ga ne ujedel, ene kače, de bi ga ne upičila, eniga škarpijana, de bi ga ne ubodel, se boji vode, de ne bi utonel, ene iskre, de bi se ne spekel, ene gobe, de bi ga ne oskrunila. Koku tedaj se ne bode bal Boga vsigamogočiga? Ali ah, Bogu stu tavženkrat vender se smili, de veliku njih se več boje eniga psa, ene kače, eniga škarpijana kakor Boga vsigamogočiga. Ti ne rezdražiš psa, de bi tebe ne ujedel, se ne dotakneš kače, de bi tebe ne upičila, ne prtisneš škarpijana, de bi tebe ne ubodel — inu G. Boga tulikajn rezdražiš s tvojim grešnim djanjom, ga rezsrdiš s tvojim grešnim jezikam, ga raniš s tvojo hudo mislijo, inu vonder za le-tu ne maraš, kakor de bi Bug nad tabo ne mogel se maščuvati inu po tvoji pregrehi tebe štrajfat. Ne premisliš, koku G. Bug je mogočen, de bi vsaj zavolo njega mogočnosti se imel njega bati, zakaj aku eden je močneši, ble se njega človek boji. O, koku mogočna je njega s. roka! O, koku močna je njega štima! Z eno samo besedo je stvaril vus volni svejt; zapovej oblakam inu vus svejt z dežjam končajo; zapovej, de ogen ima Sodomo in Gomorho požgati, kar precu vse pepel rata; zapovej morju inu kakor skala trdu rata; zapovej skali inu začne se potiti inu iz svojga puta sturi en velik potok; zapovej soncu inu se ustonovi. Inu eniga taku mogočniga gospuda se ne bojiš? Kadar ti rezžališ inu rezsrdiš tvojga firšta inu gospuda, lahku pobegneš v eno drugo deželo, pod drugiga firšta greš prebivat, ali kam boš bejžal pred Bugam, kateri tebe štrajfat [je] hotel? Kdu bode tebe mogel ubranit, kadar povsod krajluva, povsod oblast ima? Kadar bode tebe

ranel, kaj z' en arcat bode tebe ozdravil? Kadar bode tebi boleznе poslal, kaj z' ena arcnija ali želišče bode tebe ozdravilu? Kadar bode tebe hotel umoriti, kej boš nešel drivu tiga lebna? Aku bode hotel tebe v keho zvezaniga djati, kaj z' en Sampson bode taiste štrike inu ketene reztrgal? Aku vas bode v to peklensko ječo vr-gel, kaj z' en Orfeus vas bode vunkaj spravil? Job očit-nu pravi: *Cum sit nemo, qui de manu tua possit eruere.* Iob. 10. Zatoraj: *Hunc timete, hunc timete, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.* Tiga se imate bati, kateri vašo dušo inu telu zamore v ta večni ogen vreči, inu drugih ne bujte se, kateri cilu v malo škodo vas prpravit morjo.

Zdaj s. Bernardus kliče vkupaj vse grešnike inu grešnice inu pravi: Povejte vi meni, kaj se bojite? Kaj se bojiš, ti žlahтни gospud? — Jest se ne bojim drugiga, semuč eniga neprijatela mojga, zakaj jest imam eno tež-ko pravdo. Inu desilih vse pisma sem v moje roke pr-pravil, de ta drugi nima neč pokazat (priča bodo tudi prsegli, kakor je meni vsčč, besednikom sem uže tudi dobru usta pomazal, tem, kateri imajo soditi, sem uže lepe šenkinge poslal, zatoraj se troštam pravdo udobiti, dokler moje kula sem dobru pomazal; se troštam, de naprej poteko inu mojmu bližnimu sem uže jamo pr-pravil), eniga samiga neprijatela se bojim, kateri per le-tej pravdi v priče se bode našel inu vej, de ta drugi ima prav. — Ah, pravi s. Bernardus, kadar bi jest v taki viži z mojim bližnim andlal, bi se ne bal ni rihtarja ni obeniga neprijatela, temuč bi se bal Boga, kateri za vse tu dobru vej, de bi on ne prpustil ravnu v taisto jamo mene pokopati, katero mojmu bližnimu sem prpravil. *Hunc timeo: occultum occultorum exploratorem!*

S. Bern.
ser. 23.

Kaj se bojiš, kupc? — Jest drugiga se ne bojim,

semuč kakoršne nesreče. Jest zmladiga sem začel kupčvati, zadobiti inu šparat, de bi jest inu moji otroci en kos kruha imeli. Jest sem se v vsih vižah poflisal, en krajcar udobit, zdaj per meri, zdaj per kupu, zdaj per interesu. Je prišel en potreben žitu na pusodo prosit, sem njemo posodel, pak čez šteri misece dopelt je meni povrnel. Je prišel en preprost, sem njemu blagu dopelt zarajtal, per meri sem vselej kaj udobil inu taku flisik sem na dobiček gledal, de večkrat sem s. mašo v praznik zamudil inu v taki viži veliku blaga vkupaj spravil. Inu dokler zdaj vso kupčijo na rajži imam, ne morem jejsti, ne morem spat, zakaj se bojim nesreče. Jest bi obušal, kadar le-ta kupčija bi meni po zlu šla. — Eh, nepameten človek! Se bojiš zgubiti tvoje blagu inu se ne bojiš zgubiti tvojo dušo? Se bojiš obužat inu se ne bojiš pekla, kateriga si zašlužil z le-to tvojo judavsko ohrnijo? Se bojiš nesreče inu se ne bojiš G. Boga, kateri je prepovedal svojga bližniga golufat? Tiga, tiga se bati imaš, kateri tebe zamore revniga inu nesrečniga do vekoma sturiti. *Hunc, hunc time: occultum occultorum exploratorem!*

Kaj se bojiš ti, mlada peršona? — Jest se bojim ene same riči, de bi vun ne prišlu. Jest imam uže besedo od taiste moje prijatelce, de žiher k nji pridem, kadar hočem; vrata inu klučance mene poznajo, desilih ponoči pridem inu desilih je temnu, ne zajdem nikar po štengah nikar po hiši. Le-tu samu se močnu bojiva, de bi vun ne prišlu, de nje mož [bi] ne zvedil. — Ah, nesrečna vidva! Se bojita eniga človeka inu G. Boga se ne bote bala? Kaj menite, de aku mož ne bode zvedil, de tudi Bug, ženin vaših duš, ne bode za le-tu vedel, kir v priče se najde inu vse vidi, desilih je temnu? *Hunc, hunc time: occultorum exploratorem!*

Kaj se bojiš ti, mati? — Jest se bojim v moji hiši špota, zakaj imam eno hčer, katera je uže velika inu pameti nima, n'hoče ni mene ni očeta bugat. Vseskuzi bi norčevala, fantala inu vasuvala. Vstane, leže — nihdar ne vidim, de bi molila; nerada gre h s. maši, nerajši h pridigi, nuč inu dan bi plesala. Jest ji pravim, sfarim, kregam inu učim, ali vse neč ne pomaga. Aku Bug ji ne bode bulši pamet dal, ne bode dolgu stalu, de sebi inu meni bode špot sturila, zatoraj vseskuzi se bojim inu od straha se tresem. — Ah, moja mati! Ti se imaš več Boga kakor špota bati, zakaj ti si kriva, de tvoja hči je taku nemarna, samavolna inu nepokorna; zakaj kadar je bila mlada, si ji vse prpustila, strah božji jo nejsi učila. Kadar bi jo bila imela kregat inu tepsti, si se ji smejala, inu kadar je kaj rekla, de eni dekelci se nej spodoblu, tebi se je dobru zdelu. Zatoraj G. Boga, katerimu rajtengo boš mogla dat, se imaš bati veliku več kakor špota. *Hunc, hunc time!*

Kaj se pak ti, hči, bojiš? — Oh, jest se ne bojim drugu, semuč moje matere. — Zakaj? — Ja, ona hoče, de bi vseskuzi doma bila kakor en tič v fulavži inu de bi se držala kakor ena nuna, pa ne morem. Hoče, de bi z obenem ne govorila inu cilu, de bi obeniga ne pogledala, ali le-tu nej mogoče. Inu zlasti se bojim, de bi ne zamerkala, de eden k meni v vas hodi, kadar mati gredo počivat. Ah, kadar le-tu bi ona zvedla, gore bi bilu tavženkrat meni! Ali vender, hvala Bogu, dotehmal se nej neč taciga hudiga zgudilu, inu še Bug ovari mene dalje! — Ali povej meni, kadar sta sama vkupaj, morebiti de molite s. roženkranc? — Tu se dobru vej, de ne molimo s. roženkranc; je rejs, de on je dober meni inu še bulši sem jest njemu. — Molči, molči, uže zastopimo, kaj ho-

češ reči. Vari se, vari se, kakor ti je luba tvoja glava, de mati ne bode le-tu zvedila, zakaj bi tebi glavo rez-bila. — Zatoraj se neč ne bojim, semuč matere. — Ah, preproščina! G. Boga bati se imaš, kateri tvoje misli vidi, tvoje besede pošluša inu tvoje želje pozna. *Hunc, hunc time: occultum occultorum exploratorem!*

Kaj se bojiš ti, kmet? — Jest se bojim mojga gospuda, zakaj je silnu oster. De li eden zdajci ne sturi, kar zapovej, precj je tepen. — Ah, nepameten! Se bojiš tvojga gospuda inu se ne bojiš G. Boga, katerimu tuli-kajkrat si njemu nepokoren. *Timete eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.*

Zakaj vse te druge nesreče tiga svejta prez božjiga rezžalejna so ravnu kakor ena kača prez strupa, kakor ena čebela prez žela, kakor en lev prez zobi, zatoraj drugiga se nimate bati, semuč G. Boga, zakaj aku Bug bode vaš prijatelj, obeden vam ne bode mogel škodit. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Aku boš imel strah božji, boš tudi imel gnado božjo, inu kadar boš le-to imel, žiher boš spal kakor Peter v ječi s ketnami zvezan, žiher boš prebival vmej levami kakor Daniel prerok, žiher v ognj kakor uni s. s. tri mladeniči v babilonski peči, zakaj obena rejč vam ne bode mogla veliko škode sturiti.

Zdaj meni naprej pride, kar od cesarja Nerona pi-sanu najdem: de en dan je bil povabil rimsko gospodo v gostje inu v tem, kir so bili dobre vole inu polovico pijani, polè, na naglim pridejo šteri strašni levi, kateri grozovitnu so erjuli. Le-ti povableni se silnu prestrašijo, od mize skočijo, glaže inu peharje iz roke vržejo, eni k davram, drugi k oknam se prbližejo, s hiše bežat se po-flisajo, sam Nero z meram sidi inu sidi inu na vus glas

se smeja. Takrat ti povableni zamerkajo, de taistim levom zobi so bili polomnjeni inu parkle odsekane; takrat strah jim preide inu z levomi se začno igrati. Glihi viži tudi vi, aku bote v gnadi božji, obene druge riči se ne bote bali. Samiga tedaj G. Boga se imate bati inu njega s. strah pred očmi vselej imejte, taku vam oblubim, de obene druge riči se ne bote bali, kakor očitnu nas zagviša s. Ambrož, rekoč: *Divinus timor timorem in nobis expellit hostilem, non enim potest timere barbarum, qui timuerit Salvatorem*, dokler skuzi le-ta s. strah bodete zagvišeni nebešku krajlestvu zadobiti.

S. Ambro.
hom. 23.

Jest bi hotel rad vedit, zakaj uni razbojnik taku hitru si je bil nebešku krajlestvu zašlužil. Kaj dobriga je bil sturil? Z mladiga je bil začel krasti, potle je bil začel po cestah razbivat inu rupat inu taku škodliv inu hudoben je bil ratal, de gavge si je bil zašlužil. Drugu ne vem, de je bil kaj dobriga sturil, temuč, kadar je na križu prbit visil, Kristusu se je bil pohlevnu prporočil, rekoč: *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum*. Kristus zdajci ga usliši inu oblubi: *Hodie mecum eris in paradiso*. Odkod je on le-to narvekši gnado dosegel, dokler dotihmal je vselej grešnu živil? Naj reko drugi, kar hočejo, jest pak s s. Chrysost. bodem rekel, de ta s. strah božji je bil uržoh inu začetek njega izveličajna. On se je bil začel Boga bati, kadar je uže na križu visil, inu ta strah božji je bil začel učiti tudi svojga tovarša, rekoč: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Ah prijatelj, nehaj uže enkrat Boga žalit; smo zavolo naših pregrehov h smrti obsojeni inu vendar ti se Boga ne bojiš? Aku Boga se bomo bali, se troštam, de bodemo odpušajne naših grehov od tiga usmileniga Gospuda dosegli. Pošlušajte s. Chrysostoma: *Alter probus invenitur*,

Luc. 23.

S. Chrys.
in c. 23.
Luc.

in iudicio reus, in cruce iudex, sed & timorem docet. Prima enim vox latronis ad socium latronem haec fuit: Neque tu times Deum? Quoniam exiguo tempore Christum, ut oportuit, timuit, beatus factus est. Zatoraj prav pravi ta modri: Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei. Zakaj gvišnu se meni zdi, de ta, kateri strah božji pred očmi ima, ne bode neč nespodobniga sturil.

Zakaj jest sem enkrat bral, de okuli 600 peršon se so v enim [čolnu v] Indijo pelali. Vmej njimi je bil en astrologus, velik prijatelj kapitana. Le-ta se toži pruti astrologu, de veliku tatov se v taistim čolnu najdejo, dokler vsak dan njemu kaj ukradejo inu vender se ne more zvediti, kdu so taisti. Astrologus oblubi, de z njega kunštjo hitru bode povedal, kdu so taisti, kateri kradejo. Zatoraj flisnu merka, de bi mogel kateriga ošpegat. En dan šliši rapotati v kambri tiga kapitana. Gleda skuži eno špralico, zagleda eniga žolnerja, kateri eno srebrno skledo je bil ukradel inu na tihim vun je z njo šel. Zamerka kapitan, de ta srebrna skleda je njemu ukradena, se zupet pruti astrologu toži, ali le-ta ga potrošta, rekoč: „Zdaj bodem jest moja kunšt pustil vidit.“ Zapovej, de vsi imajo nasrejd čolna priti, on pak stopi n'eno visoko mizo, odpre gori njega bukve inu s špeglom začne nebu gledat & c. K zadnimu s svojo šibo taistiga žolnerja po glavi udari ter reče: „Le-ta je skledo ukradel!“ On se prestraši, tatvino spozna inu povrne. Vsi potem se so bali inu taku se zadržali, de obene tožbe več nej bilu šlišat.

Vidijo, kaj premore ta strah? Zdaj jest rečem: aku tulikajn je premogel ta strah, de bi astrologus jih vunkaj ne dal inu de bi od kapitana ne bili štrajfani, kaku veliku več bode premogel strah božji, tu je, aku

bodemo premislili, de G. Bug vse vidi inu de šibo tih štrajfing v rokah drži pripravleno. Eh, gvišnu prav pravi s. Bernardus: *Nihil aeque efficax esse ad gratiam promerendam, recuperandam, retinendam, quam si omni tempore coram Deo inveniatis non altum sapere, sed timere.*

S. Bern. in serm.

Inu zatoraj, dokler tulikajn dobriga pride človeku od strahu božjiga, en angel z nebes je bil prišel pridigvat ta strah božji. Pošlušajo s. Ioannesa: *Et vidi alterum angelum volantem per medium coeli, habentem evangelium aeternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, dicens voce magna: Timete Dominum!* Inu tudi Mojzes slednimu pravi: *Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies.*

Apoc. 14.

Deut. 6.

Ta hudi pak, dokler vidi, de tulikajn nuca ta strah božji prnese, se poflisa, kar narveč zamore, de bi človik na taistiga pozabel, inu z našo dušo sturi, kakor je bil sturil uni firšt z Dino, katero ob nje divištvu je bil prpravil; inu kadar je bil zamerkal, de silnu žalostna je bila postala inu svojga očeta, patriarha Jakoba, se je bala, takrat ta firšt, kar nerveč je bilu njemu mogoče, se je poflislal Dino potroštat: *Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemq. delinivit blanditiis.* Je h Dini djal: „Zakaj, moja gospa, se tulikajn grimate? Jest vas nihdar ne bodem zapustil. Vi bodete moja nevesta inu firština inu gospa mojga srca inu blaga, jest pak bodem vaš služabnik inu hlapec. Jest bodem uže utalazil vašiga gospuda očeta, zakaj jest ne želim dote, jest hočem za vas dati tulikajn zlata, kulikajn vagate, inu aku le-tu nej zadosti, naj vas šaca inu polovico mojga blaga bodem volnu za vas dal. Nikar tedaj ne žalujte inu ne jokajte se, pustite li meni skrbejti, bode uže buli, kakor se troštate.“ Glihi viži, pravi s. Grogor, sturi satan s človeško dušo: *Plerumq. hostis callidus mentem, quam peccato sup-*

Gen. 34.

Lib. I. mor.

plantat, cum de ruina sua afflictam respicit, securitatis blanditiis seducit. Prpravi ta peklenski goluf to bogo dušo v greh inu kadar vidi, de ta grešna duša žalostna postane, se grima inu joka, de v negnado Očeta nebeškiga je padla, se boji srda božjiga, počitka inu mera ne najde — takrat ta hudi pride, jo začne troštat, rekoč: „O duša, zakaj se tulikajn bojiš? Zakaj tulikajn se grimaš? Eh, bodi vesela, nikar ne misli več na le-tu, kar se je zgodilu, temuč premisli, kulikaj drugih se najde, kateri so tudi v le-ta greh padli inu še huši so sturili. Milost božja je velika; kaj meniš, de ti sama si en angel? Ne, ne, si z mesa inu kriji, nikar s kamna, si na zemli, nikar v nebesih. Trgaj rože, dokler je spomlad, še nej zima; bode uže čas prišel na večnost spumnit.“ Taku govori satan človeku, de bi na strah božji pozabil. Ali, oh, varite se, varite se, de ne bote zapelani od tiga peklen-

- S. Greg. ib. *skiga zapelavca, pravi s. Grogor: Admonendi sunt, ut sicut de spe fiduciam habeant, ne tamen incauta securitate torpescant.* Nikar preveč ne zaupajte, temuč v strahu božjim živite! Zakaj aku ti sin se bojiš tvojga očeta, ti hči tvoje matere, ti žena tvojga moža, ti hlapec inu dekla tvojga gospodarja, ti kmet tvojga gospuda — inu se ne
- Mala. 1. bote bali G. Boga, vašiga Stvarnika? *Si Dominus ego sum, ubi est timor meus,* sam Bug nam govori skuzi Malahija preroka. Inu skuzi Jeremija močnu se toži inu srdi
- Ierem. 5. čez le-te, kateri njega se na boje, rekoč: *Audi, popule stulte, qui non habes cor; qui habentes oculos non videtis, & aures & non auditis. Me ergo non timebitis, ait Dominus, & a facie mea non dolebitis?*

Kar mene zadene, jest oblubem tebi, o Gospud, de v tvojim s. strahu se bodem poflisal do moje pusledne ure živejti, dokler tulikajn dobriga od tiga pride. Inu

k zadnimu h tebi se obrnem inu z Jeremijam prerokam
rečem: *Quis non timebit te, o rex gentium? Tuum enim* Jerem. c.
est decus; inter cunctos sapientes gentium, & in 10.
universis regnis eorum nullus
est similis tui.

Amen.

NA OSMO NEDELO PO S. TROJICI

Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuae.

Inu on je njega poklical ter je rekel k njemu:
Koku jest šlišim tu od tebe? Sturi rajtingo
od tvojga hišovajna. Luc. 16.

Ededaj vener rejs, de vi, o častiti mašniki, katerem zdaj grešenki inu grešence v spuvidi morjo njuh pregreh rajtingo dati, bote tudi vi mogli očitnu rajtingo dati, koku ste v vašim duhovnim stanu živeli? Tedaj vi krajli inu cesarji, katerem vaši glavarji zdaj morjo od vašiga veliciga prehodiša rajtingo dati, bote pred vašom podvrženom folkom mogli rajtingo dati, kam ste taistu prehodiše djali? Tedaj vi gospoda, kateri vsaku lejtju od vaših flegarju inu kmetu čisto rajtingo hočete imeti, bote tudi vi mogli rajtingo dati za vsaki denar, kateriga od kmeta čez dolžnust ste prejeli? Tedaj vi kopci, kateri nuč inu dan z vašmi bukvomi rajtingo delate, bote tudi mogli rajtingo dati, koku ste vaše blagu predajali? Tudi vi, hišni gospodarji, bote mogli odrajtat taistu blagu, kateru pregrešnu ste zadjali. Tudi vi hošterji bote mogli rajtingo dati od taiste premajhene mire inu vage, s katerimi ste ludi golufali. Vi žene, desilih nihdar nejste rajtat se učile, vener bote mogle od sledne misli inu narkrivnišiga djanja vašiga pred celim svejtom rajtingo dati. Ne šlišite,

kaj pravi s. evangeli? *Redde rationem villicationis tuae!* Ali kedaj le-tu bo? Na sodni dan, kadar vsi bomo k sodbi inu k rajtingi poklicani. *Surgite mortui & venite ad iudicium* inu rajtingo dajte od vašiga živjenja . . . Zatoraj dokler vsi mi en dan imamo to težko rajtingo našiga živjenja dati . . ., hočem od te rajtinge danes govoriti N. N. ter se troštam, de le-to premislejoč njih živjenje bodo pobulšali . . . Pošlušajte tedaj ter v imenu božjim začnem.

Na taisti strašni sodni dan bo prišel ta rihtar nebeški na zemlo, nikar uže kakor ta prvokrat ubužec inu reven z našo nedlužno naturo pokrit . . ., ampak *in sede maiestatis suae*. Ta prvokrat je bil prišel na tihim, de obeden nej vedel . . ., ampak ta krat bo prišel očitnu, de vsi bodo vedili inu vidili . . . Ne bo prišel kakor ta prvokrat poln gnade inu milosti kakor ena frišna rosa . . ., ampak kakor ena goreča strela, katera bo vse pred sabo požgala inu končala . . . Ne bo prišel kakor ta prvokrat, de bi naše duhovne bolezni ozdravil inu tu izveličejnje nam dal . . ., ampak de bi te grešne sodil inu frdamal . . . Ne bo prišel kakor ta prvokrat iskati te zgublene ovčice . . ., ampak bo prišel, de sledni od svojga živjenja njemu bo rajtingo dal . . . Ta prvokrat je bil prišel kakor en dobrutlivi ženin . . . inu vse vabil k ohceti . . ., ta krat pak prišel bo kakor en praeceptor ali mojster, kateri pred sabo pokliče svoje šularje inu sledni mu more pokazat svoje pismu, aku je prav A B C pisal, kakor on mu je neprej napisal.

Zdaj aku želite vejdit, zakaj tulikajnkrate s. evangelisti Kristuša imenvajo magister, dokler čez petdesetkrat mu pravijo magister? Inu cilu dobru Kristušu je le-tu ime dopadlu; v tem kir enkrat mu so djali magister, jim odgovori: *Vos me vocatis Magister; & bene dicitis: sum etenim*. Zamerajte tedaj to skrivnust, kršeniki, kateri Kristusavi šularji

ste: Kristus bo z nami sturil, kakor s šolarji sturi en praeceptor ali mojster, kateri uči svoje šolarje pisat. Ta jim naprej napiše inu zapovej, de imajo na njegove puštobe gledat inu po taistih pisat, jim oblubi (de aku bodo dobru merkali inu pisali) šenkat en lep pildek; če pak bodo žleht pisali, de jih bo dobru otepel inu na ta oslovi stol posadil. Kadar vidi, de za te oblube ne marajo, jih krega, s šibo po mizi tepe inu jih straši ter jih opomina, de bi na njega pismu gledali. Kadar uže ura pride, de sledni ima na svoj dum pojti, takrat eniga za tem drugem pokliče inu vpraša, kaj se je naučil. Gleda, koku je pisal inu aku njuh puštobi so glih njegovim puštabam; inu kadar nejsu glih, takrat začne jih sfariti, rekoč: „Osel, ne vidiš, de ta puštob A nej, kakor sem ga jest napisal? B je umazan, C je krumpast, D je grd, E je premajhen. Ah, ti žleht fant, nikar eniga puštoba nejsi prov sturil.“ Takrat popade šibo, ga začne šeškat inu tepsti inu ga na ta oslovi stol pošle, kir s špotom more sideti. V glihi viži ta veliki mojster Kristus Jezus nam je naprej napisal, koku imamo živeti, rekoč: *Exemplum dedi vobis, ut sicut ego feci, ita & vos faciatis.*

Čez dan našiga tekočiga lebna v šuli veliki tiga svejta nas sfari inu krega skuzi preroke, apostelne, učenike inu pridigarje, de bi nas v strahu držal, de bi se učili, merkali na ta eksempl inu se bali faliti inu de bi bukve naše duše ne umadeželi. Udari tudi po mizi našiga života s šibo te bolezni, buštva, lakoti, vojske inu kuge. *Ego humiliavi lignum sublime* — pravi skuzi preroka. Kadar pak bo prišel čas inu ura, de sledni bo mogel na svoj dum pojti, kakor si bo eden zašlužil, kir bo do vekoma mogel prebivat, inu na sodni dan le-tu se bo godilu . . . , takrat bo vse poklical: *Surgite mortui, venite ad iudicium!* Vsakateri ponese svoje bukve pred tiga nebeškiga mojstra, v katerih bodo vsi grehi zapisani . . .

Takrat bo eniga za drugim poklical inu v bukve naše vejsti gledal inu puštob za puštobom premišluval inu djal nam grešnikom inu vam grešencam:

Ta puštob A — Andoht — nej si prav merkal na moje A pismu, kir stoji zapisanu inu zapovedanu: *Devota ac promptissima mente Deo tuo servies* — ti imaš G. Bogu andohtlivu inu flisnu služiti. Ali ti si taku majhenu andohti pruti meni imel, de en cel dan nejsi li enkrat na mene spumnil . . .

Ta puštob B — Brumnost — je preveč umadežen. Jest B vam sem bil zapovedal: *Ambulate in via immaculata*, ti pak tavženkrat si umadežal tvojo dušo, po pildu s. Trojice stvarjeno, skuzi nesramne besede, negnusne misli inu grešnu djanje.

Ta puštob C — Cirku — je napek sturjen. Jest vam C sem večkrat djal: *Domus mea domus orationis vocabitur*. V moji cerkvi vi nemate drugiga delat, ampak molit; drugiga nemate mislit, ampak na moje nebeške skrivnosti. *Vos autem fecistis illam speluncam latronum*. V tem kir v cerkvi ste mene večkrat rezžalili kakor častili, večkrat rezsrdili kakor utalažili, se nejste mene šonali. Desilih ste vejdlili, de jest v priče se najdem v s. zakramentu, vener ste pred mano takušne misli imeli, de huši nejste mogli v eni hošteriji imeti, ste takušne hude želje v vaše srce prpustili inu jim prvolori, de huši bi ne bili mogli imeti v hišah teh gmajn lotrc . . .

Ta puštob D — Dobru djanje — ste grdu sturili. Jest D večkrat vam sem djal inu zapovedal: *Bene fac ante mortem* — dobru sturi pred smrtjo inu nikar ne odnašaj do tvoje pušledne ure . . . , ali vi na le-tu nejste merkali, temuč vseskuzi ste hudu delali . . .

Ta puštob E — Eksempel — je silnu spačen. Vam, zlasti E mašnikom, sem skuzi mojga jogra Pavla večkrat djal: *Esto exemplum fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide & castitate. In omnibus teipsum praebe exemplum bonorum operum*.

Inu vener ti mašnik namejsti dobriga hud eksempel si dal inu druge pohujšal: *Factus est illis in scandalum*. Ti mašnik, kateri nejsi živil, kakor si bil dolžan inu vener druge si z besedo učil, nejsi bil neč bulši kakor uni judoški farji, od katerih sem djal k njih špotu: *Dicunt, & non faciunt*. Besede so bile dobre, ali djanje je bilu hudu. *Vox est Iacob & manus sunt Esau*. Ti si bil kakor gosli, katere druge razvesele, same pak neč ne šlišijo; ti si bil kakor ta svejča, katera drugim svejti, ali sama sebe scera; kakor zgun, kateri druge v cerku vabi inu sam nihdar ne gre noter; kakor znamenje na cesti, kateru drugem pot kaže, ali samu pak na svojim prvim mejstom ostane . . .

F Ta puštab F — Ferahtan — je napek pisan. Jest vam sem bil zapisal: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris*. Inu vam sem bil oblubil, aku bote krotki inu pohlevni, de vas hočem povišat. *Qui se humiliat, exaltabitur*. Inu de si pred svejtom žlahten, bogat inu učen, vener v tvojim srcu imaš ferahtan biti inu imaš spoznati vse od moje dobrute inu milosti, taku boš moje gnade deležen ratal . . . Ti pak ravnu kakor uni farizej, od kateriga v s. evangeliju stoji pisanu, de vse druge je zaničval inu li sam sebe štimal, si sturil; zatoraj kakor taistega sem bil ponižal, taku zdaj bom tudi tebe . . . Inu dokler ta puštab si pisal nika po mojim eksemplu, temuč po Luciferju, zavolo tiga boš ž njim na tem narzadnimu stolu v pekli sedel inu tvojo prevzetnost do vekoma preklinal . . .

G Ta puštab G — Gnada — je premajhen. Jest sem bil tebi dal mojo s. gnado, de bi s taisto si pomagal inu vekši gnade si zašlužil . . . Ali ti hudobni si vse moje gnade na hudu obrnil: tvojo pamet si nucal k šelmariji, tvojo žlahnust k pregajnjenu teh bozih sirotic, tvojo mladust inu lepoto h nečistosti, tvoje zdravje h pijanosti inu požrešnosti . . .

Ta puštab H — Hvaležnost — stoji krumpastu. Jest več H
krat vas sem opominal, de bi imeli meni hvaležni se izka-
zat . . . , vi pak ste bili vselej meni nehvaležni . . .

Ta puštab I — Izveličejnje tvoje duše — sem bil tebi I
prporočil skuzi usta s. Petra, rekoč: *Fideli creatori commen-*
dent animas suas in benefactis. Vi pak ste li skrbeli za vaše
truplu, de li tu nej obeniga pomankajnja, temuč obilnost
imelu, za dušo pak nejste neč marali, desilih uboga prez
gnade božje inu smrdeča inu negnusna v greheh je ležala . . .

Ta puštab K — Krst — je vus spačen inu umadežan. K
Jest od njegove lepote veliko proprej skuzi usta preroka
Ezehija sem pravil: *Effundam super vos aquam mundam, &*
mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris; & dabo vobis
cor novum & spiritum novum . . . V s. krstu sem vas bil gori
vzel za moje otroke, de bi moje s. zapuvidi hranili, hudiču
odpovedali, ste bili oblubili, ali nejste držali, temuč kakor
en drugi Julianus Apostata ste se sramovali kršanski živeti
ter ste se hvalili inu štimali, kadar ste moje zapuvidi pre-
lomili . . . Zatorej poberite se z ajdi v tu večnu pogublejnje.

Ta puštab L — Lubezen — meni cilu neč ne dopade. L
Jest sem bil očitnu zapisal: *Diliges Dominum Deum tuum ex*
toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Inu
za tiga volo Bug nas je taku močnu lubil, de bi tudi mi
njega lubili . . . Vi pak ste več lubili taisto smrdljivo inu
grešno peršono, taisti nesramni lušt vašiga mesa kakor pak
mene, zatoraj nejste mene vredni gledat . . .

Ta puštab M — Modrust — nej, kakor sem jest želel. M
Jest sem vas učil: *Estote prudentes sicut serpentes, & sim-*
plices sicut columbae. Kača je modra, zakaj na drugu ne
gleda, ampak de glavo ohrani, v kateri nje živitek stoji;
golob pak je taku preprost, de obeniga ne rezžali. Vi pak
ste vse napek sturili, dokler nejste imeli soseda ali bližniga,

de bi ga ne bili rezžalili inu škodvali. Za mene, kateri sem vaša glava, kateri vas sem regiral, nejste neč marali inu več ste se šonali vašiga hlapca inu dekle, dokler pred mano ste tu sturili, kateru sturiti pred njimi bi se bili anali . . .

N Ta puštab N — Natura — nej po moji voli. Jest sem vam djal, de nemate živeti po vaši hudi naturi kakor ta nepametna živina . . . Inu dokler nihdar nejste hoteli vašo naturo umojstrit, v nebu ne šlišite . . .

O Ta puštab O — Obluba — nej prav pisanu, zakaj jest sem bil zapisal: *Redde Altissimo vota tua*. Vi pak, kadar ste bili bolni ali v nevarnosti, stu oblub ste sturili meni inu mojim svetnikom; inu kadar vas sem ušlišal, ste se meni zlagali . . .

P Ta puštab P — Praznik — nema obene podobe z mojim. Jest sem bil na Mojzesave table zapisal: *Memento, ut diem sabbati sanctifices* . . . Vi pak narhudobniši ste v praznik bili, cel dan ste pili, kvartali, plesali inu stu nespodobnih del doprnašali . . . Zatoraj od mene lona ne troštajte se, ampak od hudiča, katerimu ste praznuvali.

R Ta puštab R — Risnica — kumaj inu kumaj se pozna. Jest vam sem bil zapovedal, de bi ne imeli lagati, temuč risnico govoriti . . . Vi pak ste li na eksemplu tiga satana gledali inu nihdar ene risnične besede z vaših ust nej bilu šlišat . . . Sodba moja je uže čez vas sturjena: *Qui loquitur mendacia, peribit*.

Z Ta puštab Z — Zakon — je preveč umadežan. Jest vam sem bil zapovedal: *Non moechaberis* . . . Vi pak uže vejste, v kakušni viži ste živeli inu vkupaj ta s. zakon držali inu kulikajnkrate ste zakonsko vero prelomili . . .

T Ta puštab T — Tovarštvu — nejsi prav držal. Jest sem tebi bil zapovedal: *Cum viro sancto assiduus esto, quaecumque cognoveris observantem timorem Dei* . . . Ti pak tvoje tovarštvu si vselej želil imeti s temi grešnimi . . .

Ta puštab V — Vera — nej po moji misli. Jest sem djal: V *Amen, amen dico vobis: qui credit in me, habet vitam aeternam.* Vi pak z ustmi ste djali: *Credo, Domine* — z djanjam pak ste vse drgači sturili, zatoraj vaša vera vam neč ne bo pomagala . . .

Ta puštab Č — Čas — nejste dobru inu nucnu dopr- Č nesli, desilih s. Paulus vas je opominal: *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Vi pak li nenucnu ste stali . . .

*

O zanikrni, o hudobni, o boganarodni grešniki inu grešence! Kaku majhenu ste na moj eksempl gledali inu kaku žleht ste pisali po mojih s. zapuvidoh! Moje oku ne more faliti, kateru vse le-tu falejnje vidi zapisanu v bukvoh vaše vejsti. Dosehmal jest sem molčal inu potrpljenje imel. *Haec fecisti & tacui.* Zdaj pak nej več čas molčati, temuč bom tebe štrajfal inu na tu zadnje mejstu v pekel postavil kakor eniga nepametniga inu nevredniga šulerja, kir do vekoma boš z velikim špotom inu martro trpel inu prebival. *Quid ad hoc respondemus, fratres?* pravi s. Cyprianus. Kaj bomo takrat odgovurili? . . . Kaj bo mogel odgovorit ta grešni človik, kateri s temi velikemi grehomi kakor z eno reztrgano suknjo pred tem nebeškim rihtarjam bo stal inu čisto rajtingo mogel dati od sledne ure inu minute? *Redde rationem villicationis tuae!* Rajtingo, rajtingo hočem imeti od vsih ludi. Ti, Adam, oča tih človeku, sturi rajtingo od devet stu inu trideseti lejt, Enoh od devet stu inu petdeset lejt, Matuzalem od devet stu inu devet inu šestdeset lejt, ti od stu lejt, ti od petdeset, ti od štirideset! Ah moj Bug, kakušna težka rajtinga bo le-ta! *Quid ad hoc respondebimus, fratres?* Morebiti de se bomo v tajbo postavili? Neč ne bo pomagalu, zakaj vse stvari bodo spričvale, de nejsmo po eksemplu božjim pisali inu njegove s. zapuvidi držali. *Omnis creatura*

armabitur contra insensatos. Takrat hudiči bodo djali: O pravični rihtar! Ti si nas z'en sam greh z nebes v pekel vrgel inu z angelu si nas k hudičom sturil; mi sedaj tudi čakamo, de le-te, kateri nejsa živeli po zapuvidi božji, imaš frdamat inu v našo oblast jih dati, dokler vselej našo inu nikar tvojo volo dopolnili so: mi spričemo, de ta je bil nevošliv svojmu bližnimu kakor Kajn, ta je bil prevzeten kakor Faraon, ta je bil nečist kakor Herodež, ta je bil goluf kakor Joab, ta je bil nehvaležen kakor Absolon, ta je bil en tat kakor Akan, ta je bil en ohrnik kakor Akab, ta mašnik je bil nevreden kakor Phines inu Ophnes, ta duhovni je bil hudoben kakor Balaam, ta žena je bila prešešna kakor Herodias, le-ta je bila lotrska inu nesramna kakor Jezabel, le-ta je feratala moža kakor Dalida Samsona. Vse le-te si uže enkrat v našo oblast dal, dej tedaj nam tudi le-te, kateri so tudi živeli kakor oni . . .

Ah moj Bug, kaj z'ena težka rajtinga bo le-ta! Sam G. Bug bo sprašoval ter sodil, o strah! Hudič bo tožil, o grozovitnost! Angelci inu nebesa bodo spričvali, o reva! S. križ in s. rešne rane, katere sicer so imele biti naše izveličejnje, bodo vpile maščuvajne. Joh, joh, joh nam grešnikom inu grešencam! Kaj bomo takrat začeli? Kam se bomo obrnili? Kaj z'en zgovor bomo našli?

Ah moj usmileni Jezus, jest n'hočem več taku hudobnu inu grešnu živeti, temuč hočem na tvoj eksempel gledat, po taistim, kar bo meni narveč mogoče, živeti inu za te doprnesene grehe na naga kolena poklekнем inu pohlevnu te prosim, podeli meni tulikajn časa živeti, de bi se solzami mogel moje madeže oprati, čez moje grehe pravo pokuro sturiti, de bi hudiči ne imeli tulikajn uržohu mene obtožit inu de bi ne šlišal tulikajn prič čez mene spričvat inu zlasti, de bi v tvojih s. ranah izveličejnje, nikar frdamajne našel.

*Recordare, Jesu pie,
quod sum causa tuae viae;
ne me perdas illa die.
Ingemisco tamquam reus,
culpa rubet vultus meus,
supplicanti parce Deus.*

Amen.

DOMINICA III.

ADVENTUS

Quis es tu? Ego vox clamantis in deserto.

Kdu si ti? Jest sem en vpiječi glas v puščavi.

Ioan. cap. 1.

Am nima čudnu naprej priti, N. N., če jest danes obenimu ne bom svetoval, de bi imel zapustit ali sovražit ta svejt, desilih vejn, de s. Ioannes je učil: *Nolite diligere mundum neque ea, quae in mundo sunt* — ne lubite svejt inu kar je na svetu. Vener jest porečem, de sledni ima ostati v svojim stanu inu per svojim deli inu opravili, ter hvalem, de sledni gleda inu se flisa po svojim stanu, de li taistu delu tudi svejt za krivičnu ne spozna. Zakaj špegu vsih pridigarjov, s. Ioannes Krstnik, desilih je bil en oster pridigar, je vener vsakateriga pustil per svojmu delu inu antverhu, rekoč: Gledajte, de pravičnu inu s straham božjim vaše delu bote opravili inu tu, kar ste dolžni držati, sturite! . . .

Gospud Bog je bil dal nekitere zapuvidi v starem testamenti vsem tem, kateri so službe imeli, ter k zadnimu je bil zapovedal inu sklenil: *Iuste, quod iustum est, exequaris* — pravičnu opravi, kar je pravičniga, tu je, gledaj nerpopej de tvoje opravilu bo pravičnu, inu potle le-tu imaš pravičnu opraviti, kakor Bug zapovej inu kršanska lubezen se sabo prnese. Oh, kaj z'en lep inu dober svejt bi bil, žiher bi ga paradizu prgliali, kadar bi sledni človek pravičnu živu v svojim stanu, kakor Bug zapovej! Ah, kaj z'en dober svejt

bi bil, kadar ti duhovni družiga bi ne iskali, ampak čast božjo inu izveličajne teh duš; kadar gospojska bi pravico trdila taku tem bogatem kakor tem ubozim; kadar ti bogati bi tem potrebnem za volo božjo pomagali; kadar bi gospodarji usmileni bili s svojmi posli inu delavci, de bi ta spodobni lon inu ceringo dali; kadar bi posli inu delavci zvejstu stregli, ceringo inu lon flisnu si zašlužili; kadar možje žene lubili kakor Kristus svojo Cerku; kadar žene svojim možam pokorne bile kakor svojim gospudam; kadar bi stariši svoje otroke v strahu božjim zredili; kadar otroci bi svoje stariši bugali inu špoštovali — z eno besedo, kadar bi vsaketeri v svojim stanu živil, kakor se spodobi inu kakor Bug zapovej. Oh, kaj z'en lep inu dober svejt bi bil inu paradižu bi se žiher prglihal. *Iuste, quod iustum est, exequareis . . .*

Zdaj bom eniga z'en drugem vprašal: *Quis es tu?* Kdu si ti? Kaj z'enu delu ali opraviu imaš?

Jest sem en žlahtnik od stariga inu žlahtniga roda. Leta je en dober inu časti vreden stan, zakaj s sabo prnese tudi te lepe čednosti, iz katerimi njih stariši so bili cerani. . . Pravi žlahtni gospudje so bili uni trje bašadorji, iz noviga svejta v Rim poslani, od katerih piše Daniel Bartolus. Enimu je bilo ime Manzius, timu drugimu Ioannes, timu tretimu Iulianus, vsi trje žlahtniga krajleviga roda. Kamer so prišli, naši katoliš firšti vso čast so taistom izkazali inu velike šenkinge ofrali, oni pak vse so tem ubozim reztalali. Kamer so prišli, nerpoprej so v cerku šli Boga zahvalit inu se Njemu prporočit. Nejsa okuli hodili, de bi lepe hiše ali čudne reči vidili, ampak de bi svete reči vidili inu častili. Nejsa marali za kratke čase inu gostarije, ampak za svete pridige inu lepe nauke. Vsak dan so več svetih maš andohtlivu pošlušali inu vsako nedelo se obhajeli. Z njih ust nikuli nej bilu šlišat ene nenucne besede. Vsaketerimu so do-

ber eksempl dali inu kakor se spodobi pravem žlahtnikom, se so zadržali, vedejoč, kar Bug zapovej: *Iuste, quod iustum est, exequaris*. Oh žlahtniki! Premislite, če tudi vi taku živite inu Bug hotel, de bi ne bili taisti, od katerih je djalu uni philosophus: *Sic hodie nobiles complures instituuntur, quasi ad ludum essent facti & iocum; in vestitu & omni sermone nihil moderate faciunt aut prudenter*. Ta žlahtni stan jim ne bo neč nual. *Iuste, quod iustum est, exequaris*.

Quis es tu? Kdu si ti? Jest sem en žnidar. Tvoj stan je en dober stan inu en potreben antverh, zakaj brez žniderjov ludje ne morejo biti. Oni zakrijejo naše nage glide, oni seknu vkupaj zašivajo, de mraz pozimi nas ne umori; oni večkrat en grd, črn život z lepem zlatem štukam pokrijejo, de smej pred ludi priti; oni mašne gvante delajo inu kar je potreba za cerkovne opravila. Žniderji veliko morjo trpeti, zakaj če več lejt dela, menje zna, dokler skoraj vsaku lejtju nov furn v deželo pride inu tej preveliki ženski oferti nikuli popolnoma ne morjo ustreči. Za tiga volo večkrat zašpotlive besede so prisileni šlišat. Bloger taistom, če potrpežlivu inu nedolžnu preneso.

Jest vejm, de le-ta antverh nekateri zašpotujejo, zakaj ne vedo, de angeli iz nebes so prišli v štacuno tiga svetiga žniderja Homobonusa inu v tem, kir on je molil, angeli so hiteli šivat inu taku rekoč iz angelcov žnidarji ratali. Za tiga volo trbej, de le-ta je en dober, Bogu dopadeč antverh. Na tem nej cviblat, če li žnidar dela inu živi, kakor ima biti. *Iuste, quod iustum est, exequaris*.

Homobonus je živil po svojim stanu. Nerpoprej je Bogu služil, potle flisnu inu zvejstu je delal. Tem ubozim je rad almožno dal inu en dan vus kruh, kar ga je bilu v hiši, petlerjom je bil rezdal, taku de njegova žena je čez njega mrmrala inu djala: „Bom vidila, kej bo kruh za kosilu vzela.“

Pridejo h kosili, kruha nej na mizi. Reče ženi, de bi kruh na mizo dala, ona jeznu odgovori: „Kaj ga pujdem iz ust teh petlerjov jemati?“ On pohlevnu jo prosi, de bi šla v almaro pogledat. Gre ter najde polno almaro tiga nerlepšiga kruha. — En dan Homobonus je rajžal ter je bil žejn ratal. Pride k enim studencu ter sturi znamine svetiga križa; kar voda v dobru vinu se preobrne. — Kadar ponoči je šel cerkvi obiskat, angelci so njemu vrata odperali; inu v tem, kir en dan sveto mašo je šlišal, angelci so njegovo dušo vzeli inu v nebesa nesli.

Oh, le-ta je bil en dober žnidar! Inu Bug hotel, de bi vsi žniderji takoršni bili, de bi angeli jim pomagali šivat, de bi jim stregli inu k zadnimu njih duše v nebesa nesli. Rad verujem, de bi nekateri žnidarji radi imeli, de bi angeli za njih šivali, kadar oni gredo kvartat, pijančovat & c., de bi vodo v vinu preobrnili, de za vsakaterim štiham en glažek vina bi popili, de bi almaro vselej polno kruha nešli. Koku živite? Koku vaš antverh doprnašate? Morebiti kakor žnidar s. Homobonus? Vam se škoda zdi en piselc kruha enimu petlerju dati; en štih zabstojn bi ne sturili eni ubogi sirotici; še čez dan vam se toži po cerkvah hodit. Zatoraj zabstojn se troštate, de bi vam angeli stregli. Inu kulikaj se jih najde, de imajo škarje predovge kakor uni žnidar, od kateriga sem bral, de, kirkuli je mogel, je več urezal, kakor je bilu potreba, ter iz koscov je avbice inu kapice za otroke delal inu predajal; inu če njegovi delavci so žlehtniši šivali, rajši je imel, de hitrej se je reztrgalu. Kadar je imel umreti, nejso bili angeli po njegovo dušo pršli, ampak hudič, ogvan-tan s taistimi ukradenimi kosci. Ne delajte, ne živite kakor ta grešni golufni žnidar, ampak kakor Homobonus. *Iuste, quod iustum est, exequaris.* Taku vaš antverh bo dober inu nucen.

*Quis es tu? Kdu si ti? Jest sem en šuštar. Le-ta je en dober inu potreben antverh, zakaj kakor je bila zemla pre-kleta, koprive inu trnje je bilu začelu rasti inu ludi bosti, za tiga volo šulni inu čevli ludem so potrebni. Koku bi mogle gospe, gospodične, frave inu tudi gospudi bosu hodit, prangat, sem ter kje štrlinkat, kadar bi šulnu ne imeli? Inu le-ta je en star antverh, zakaj najdem, de nekedaj že so šulne nosili, kakor stari testament spriča od Mojzesa, de Bug je bil njemu zapovedal šulne sezuti, kadar je hotel k temu gorečimu grmu se prbližat: *Solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Tudi Judit je nosila pantofelne, v katere taku močnu se je bil zalubil Holofernes, de *sandalia eius rapuerunt oculos eius.* So gvišnu tudi nekedaj šulne inu pantofelne nosili, ali nikar toku rogate inu ofertne, kakor zdaj jih nosijo, ampak učeni- niki pišejo, de li en sam poplat so imeli, de se nejsu zbodli ali udarili. Zdaj pak premislite, kaj ofert sturi, de tudi na nogah visoku stoji. Šuštarji so častiti možje, zakaj papež Urbanus IV. inu papež Ioannes XXII. sta bila eniga šušterja sina. Dokler ta dva šuštarja sta imela takoršne sinova, trbej, de vmej šušterji se najdejo dobri možje, zakaj *ex fructibus eorum cognosceitis eos.* Nej cviblat, de vmej njimi se najdejo dobri možje. Šušterja sta bila sveti Crispus inu Crispinianus ter sta bila dva dobra mojstra: sta več šulnu vbugajme dala kakor pak predala; kulikajn štihu sta sturila, tulikajnkrat na Boga sta spovnila; veliku ajdov na pravo katoliš vero sta preobrnila inu za Kristusavo volo sta svojo kri prelila. Ah, ta dva sta gvišnu dva dobra šušterja bila! Dober je bil tudi uni šušter, kateri nerpoprej je šel v cerku krajlestvu ne-bešku iskati, potle pak v svojo štacuno delat ter taku velik žegen na svojim dobičku je imel, de njega sosed se je ču- dil inu menil, de kakoršno drugo kunšt zna; on pak je bil*

soseda podučil nerpoprej Bogu služiti, če hoče žegen božji imeti. *Iuste, quod iustum est, exequaris.* Poleg tvojga dela nimaš na Boga pozabit inu božjo službo zamudit, nimaš poper inu sežganu usinje za dobro predajat, nimaš taku hitejti šivat, de kumaj tri dni šulne nosijo, nimaš taku tvojo drejto kunštnu zasukat, de hudič bo tebe po rokah krcal, nimaš poplate z zobmi kakor eno mrežo reztegnit, nimaš nove kopita umišlat, de bi tem drugem dobiček prevzel, sicer bi se tebi utegnili kakor unimu hudobnimu, nevošlivimu šuštarju zgodit, kateri enkrat je bil zamaknen ter je v pekli vidil en velik kup kopit inu usinja gorečiga; je vprašal: „Za kate-riga je taisti strašni ogen prpravljen?“ Eden odgovori: „Za tebe.“ Pravičnu andlejte inu bogaboječe živejte, de s tem grešnim šušterjam ne bote v peku, ampak v nebesa s s. Crispam inu Crispinianam pršli. *Iuste & c . . .*

Quis es tu? Kdu si ti? Jest sem ribič. Ribičam sem dober inu njih antverh štimam, zakaj oni z ribami postne dni nas oskrbe, sicer bi li bob, žgance inu kiselu zele mogli jejsti. Samu le-tu meni ne dopade, de njih ribe so preveč slane, sicer bi še več jih štimal, zlasti dokler v obenem drugem antverhu taku velike svetnike ne najdem kakor v le-tem . . . Bug vam, moji ribiči, daj žegen, de kadarkuli bote en vlak sturili, de bi tulikajn rib potegnili inu, de mi kapucinerji se celo zimo postimo, spovnil; inu de bi tudi ribe jejdli, kadar bi jih imeli. Varite se pak, de ne bote kakoršniga štokfiša vun potegnili, zakaj piše Clemens Alexandrinus, de štokfiš ima svoje srce v trebui. Oh, kulikajn takoršnih štokfišu se najde vmej ribiči, kateri srce imajo v trebui! Kumaj dočaka, de iz vode pride, de se vina taku močnu napije, de kar je v vodi udubil, per vini zgubi. En ribič, kateri celo nuč je v vodi stal, potrbuje vina inu si ga zašluži, kadar dosti ulovi, de li pije, kar je prav; se opijant

pak inu vse v hoštariji pustit, kar je udubil, le-tu nej prav. Bug pomagaj, vsej neste pijavke, katere taku dolgo vlečejo, de same od sebe dol padejo; neste gobe, katere vso tinto v sebe potegnejo; neste uni vrči iz Kana Golilea, kateri so bili taku polni, de je čez vinu šlu. Nojes, kadar je bil iz vode tiga gmajn potupa prišel, je rejs, de se je bil opijanal: *Bibensque vinum inebriatus est*. Njemu pak nej bilu zamirit, zakaj nej vejdil, de vinu opijani. Potle nikuli več se nej opijanal. Vam pak je zamirit, kir navleš iščete takoršna močna vina, de vas opijanijo. Ah, jest se bojim, de s. Peter takoršne ne bo hotel v svojo bratovščino imeti ter jih bo poslal v taisto hoštarijo, kir se pije strup teh kač inu žovč teh lintvornov, od kateriga obari vas Bug, moji ribiči. Zakaj desilih vaš antverh je dober, če vi pak ste žleht, taku bo vam enkrat hudu hodilu, zatoraj *iuste, quod iustum est, exquaris!*

Quis es tu? Kdu si ti? — Jest sem en mesar. Le-ta antverh je potreben, zakaj ob našim času ludje ne morjo živeti kakor od začetka tiga svejta, kir so sam sad te zemle jejdli. Zdaj natura človeska je slaba inu sad te zemle nima moči kakor nekedaj, za tiga volo mesarji so potrebni inu vmej njimi sveti mesarji se so nešli, kakor je bil s. Tomaž de Florentia, kateri vselej se je jokal, kadar enu jagniče ali ovčico je odrl, premišlejoč, koku potrpežlivu Kristus Jezus, jagne nebesku, za našo volo je svojo bridko martro prenesel. Kadar je kri vidil, je spovnil na ta krivavi put Kristusa Jezusa; kadar je eniga vola ubil, je premislil, koku je grenka smrt zlasti teh grešnikov, inu kadar je drub vun jemal, je premislil, de G. Bug vidi naše želje inu misli, desilih so skrivne zdaj, vener enkrat bodo očitne. Vago je pravično imel, obeniga nej golufal, nej kozlovu mesu za kaštru-nje predajal, nej debele kosti namejsti mesa dajal, nej čakal.

de bi se mesu v mesnici usmradilo, ampak ga je rajši v špital poslal, kakor de bi uržoh dal ludem greh delat, zato-raj nej čudu, de je bil svet ratal, zakaj *iuste, quod iustum est, exequebatur*.

Mejnim, de tudi ob našim času takoršni mesarji se naj-dejo. Vener se bojim, de so kakor Jakob, kateri tiga slepiga Izaka je bil ogolufal s kozlovem mesam, rekoč, de je jele-navu mesu. Oh, kulikajnkrate mesarji ogolufajo ludi, kir tu smrdeče kozlovu mesu za kaštrujne mesu predajo! Sampson veliko škodo z eno oslovo kostjo Filisterjom je bil sturil. Oh, se tudi najdejo mesarji, kateri veliko škodo ludem delajo, kir debele kosti na vago predajejo, kakor de bi ludje psi bili inu kosti glodali, uni psi, kateri so bili krajlico Jezabel reztrgali, mesu so bili snejli, kosti pak so bili pustili. Me-sarji pak hočejo, de bi ludje mesu inu tudi kosti jejdli, de-silih žleht zobe imajo; vener črnu, trdu mesu kakor kujnsku mesu predajejo za dobro, kateru, desilih kuharca pred dne-vam k ognu prstavi inu en uz drv sežge, vener se ne more z nožam rejzat ni z zobmi trgat, kakor de bi kojnsku mesu bilu. Za tiga volo en gospud, videjoč na mizi takoršnu črnu, trdu mesu, od mize skoči, v štalo teče gledat, če njega stari šimel je živ, rekoč: „Jest sem gvišnu menil, de mojga kojna so odrli inu mesu predali.“

Iuste, quod iustum est, exequaris! Imaš tvoj antverh pra-vičnu opravlat, vago popolnoma dati inu premislit, de psam kosti šlišijo, nikaar ludem. Imate se varvat, de z besedo ne rezžalite inu ne pohujšate taiste, katere v vašo mesnico pri-dejo, kakor uni mesar, kateri je imel eniga kožliča na pru-daj; so nekatere dekelce ga hotele kupit; ena vmej njimi je vprašala: „Zakaj taisti koželč nima še rožiče?“ Odgovori mesar: „Zakaj še nej imel žene. Vi pak, kakor bote moža vzela, mu bote sturila roge rasti.“ Zdržite se od takoršnih

klafarskih besed ter spumnite, de od sledne nenucne besede bote mogli Bogu rajtingo dati, kakor sam Kristus je djal: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii.* Pravičnu andlejte, sicer v pekli bodo hujši vas mesarili, kakor vi zdaj živino mesarite . . .

Quis es tu? Jest sem en kuhar, ena kuharca. Le-ta antverh je veliku štiman inu bloger temu, kateri ga dobru zna, zakaj nej nikuli lačen inu službe le-takoršnem ne zmanka. Za tiga volo sami sebe veliku štimajo, kakor jih je bil naučil ta iminiti kuhar Leucones, kateri vse kuharje inu kuharce je bil v gostje povabil ter je taku govuril: „Gospudje kuharji inu frave kuharce! Imate vejdit, de naš antverh je žlahten stan, de žiher se zamorimo kapitanom prglihat, dokler imamo pod našo oblastjo fante inu dekle; namejsti meča imamo ražne, namejsti starih bandjer imamo naše umazane firtohe, namejsti kolerjov naše oblite kamižole. Mi purmanom glave sejčemo kakor sovražnikom; po kuhini vse mrtvu, odrtu inu krivavu leži, kakor de bi eno vojsko sovražnikov bili pobili; sklede po ordingi pet inu pet na mizo pošilamo kakor kapitani svoje žolnerje.“ Za tiga volo so tulikajn štimani, de gospud inu gospa inu vsi ti povabljeni jih hvalijo, kadar dobru kosilu skuhajo, ter mirkajo, de se jim ne zamerijo, sicer župa je neslana, prata sežgana, obena špiža nej prav prpravljena. Kadarkuli piti prosijo, de bi si lih pred dnevam ali o poli noči bilu, precej jim trbej dati, sicer kosilu bo poznu kuhano. Jejsti jim ne treba dati, zakaj sami si vzamejo, kar jim dopade, kakor uni kuhar, katerimu gospud je bil dal eniga fažana spečt. Kadar je bil pečen, je kuharju lepu dišal; odreže eno nogo, tu drugu da na mizo. Gospud vpraša kuharja, kej je ta druga noga ostala. Odgovori: „Le-te tice imajo eno samo nogo.“ Drugi dan gospud

pele s sabo kuharja ter zapudi fažane, rekoč: „Pogledaj, de imajo dve nogi.“ Kuhar odgovori: „Gospud, zakaj nejste tudi taistiga v skledi zapudili? Morebiti de bi tudi to drugo nogo pokazal bil.“ — Nej treba za kuharje skrbeti, oni se ne pozabijo, zakaj vselej kuharji inu kuharce so debele. Za tiga volo ena, desilih nej znala kuhat, vener nej hotela za drugu služit, ampak za kuharco, rekoč: „Kuharce nejso nikuli lačne inu tudi žejne, če lepu kelnarju strežejo.“ Takoršne kuharce so malu hvale vredne. Sara je bila ena dobra kuharca, kir je angelom kuhala; Marta je bila ena dobra kuharca, kir je Kristusu kuhala; naš brat Benventus Eugubinus je bil en dober kuhar: v tem kir je on molil v cerkvi, angeli pak so namejsti njega kuhali. Kuharji inu kuharce lahko morjo sveti biti, če varvajo njih duše z greham umadežat, kakor varvajo, de rihte negnusne na mizo ne pridejo, ter spumnijo, de Kristus je djal: *Nil coinquinatum intrabit in regnum coelorum.*

Quis es tu? Jest sem en hlapec, sem ena dekla. Le-ta je en dober stan, zakaj sam Sin božji je bil prišel na zemlo streči: *Non venit ministrari, sed ministrare.* Se nimajo tedaj sramovati v svojim stanu ostati, bugat, strejči inu služit svojim gospodarjom inu gospodinam... Hlapci inu dekcle imajo zvejsti inu pokorni biti svojim gospodarjom inu gospodinam kakor sončna roža soncu, katira vseskuzi po soncu se obrača, flisik kakor ura, katira nikuli z miram ne stoji, ampak vseskuzi teče; inu vener poleg svoje zvejste službe imajo Bogu služit... Ah, kadar bi vsi hlapci inu dekcle taku zvejsti bili inu djali: „Moj gospodar inu moja gospodina meni živlejne, gvant inu lon dado, koku tedaj se bom imel podstopit, jim škodo delat?“ Ah, moj hlapec, povedaj ti meni, kej jemleš, de ti taku pogostim se opijaniš, de s Špelico inu Katarinico tulikajn špendaš? Tvoj lon ne nese

tulikajn noter. Ti dekla, povedaj meni, kej si vzela, de tulikajn gvanta imaš? Zakaj gospodar inu gospodarjov sin je tebi taisti modrc, taisto pisano kitlo kupil? Ah, nikar se ne pregrešite čez vaše gospodarje inu gospodinje! Ta stari slepi Tobijas je šlišal eniga kožliča v hiši vekat; je djal: „*Videte, ne forte furtivus sit.*“ Oh hlapci, oh dekle, gledajte v vaš aržat, v vašo skrinjo, de taisti denar, taisti gvant *ne forte furtivus sit.* Ne bodite, ne bodite posli kakor mačke, katire zgrabijo, karkuli morjo, ne bodite kakor kokuš, katira na jajcah sidi, de cel dan z mejsta se ne gane, ne bodite kakor povž, kadar vas kam pošlejo, ne bodite zaspani kakor povh, katiri celo zimo spi, ne bodite požrešni kakor kojn, kateri nuč inu dan jej, vener nikuli nej sit, ne bodite tagotni kakor pes, katiri vseskuzi laja, ne bodite jezični kakor lastavce, de bi gospodarja inu gospodinjo opravljali . . .

Vsi N. N, imate danes zadosti eksemplnu inu lepih nauku. Poflisajte se taku v vašim stanu živeti, de bote ta nebeski lon dosegli. Amen.

N A D A N

S V E T I G A R O K A

*In diebus suis placuit DEO, & inventus est
iustus, & in tempore iracundiae
factus est reconciliatio.*

Ob svojim času je Bogu dopadel inu pravičen
je najden ter v času tiga srda
je on gnado našel.

Eccl. c. 44.

Rečni bi bili mi, kadar naš oča Adam bi ne bil zapuvid božjo prelomil, zakaj bi ne bili vejdili, kaj je smrt ali bolezen. Dokler pak on je bil pregrešil, sam sebe inu tudi nas boleznin inu smrti je podvrigel . . . Inu dokler ludje se ne anajo zapuvidi božje prelomit inu njega žalit, zatoraj kakor en pravični rihtar nas tepe s šibo teh štrajfinh . . . Vener ta usmileni Gospud, kadar čez te grešne ludi se rezsrdi ter jih hoče štrajfat, se utalaži skuzi prošno teh svetnikov, kadar oni za te grešnike prosijo. Taku najdem, de po tem gmajn potupu Noes je G. Boga prosil, de bi nikar te grešne ludi s takoršno štrajfingo ne štrajfal ter G. Bug je bil Noesevo prošno ušlišal inu oblubil, rekoč: *Nequaquam ultra maledicam terrae propter homines.* Najdem tudi, de Abraham je prosil G. Boga, de bi z ognjam ne štrajfal vse Sodomiterje; zatoraj G. Bug Lota inu njegove žene inu hčeri se je bil šonal. Najdem tudi, de Mojzes je bil s

svojo prošno utalažil srd božji, kadar je hotel te grešne Izraeliterje končati zavolo njih velike pregrehe . . . Nikar li v starem, ampak tudi v novem testamenti ima G. Bug svoje lube služabnike inu svetnike, kateri ta pravični srd božji potalazijo, kadar vidijo, de nas hoče štrajfat zavolo naših grehov. Zatoraj tudi je dal svetnikom gnado, de nekateri imajo eno susebno moč inu gnado, v enih gvišnih potrebah inu boleznah pomagat taistom, kateri andohtlivu se njim prporoče. S. Miklavžu je dal oblast čez vodo, s. Florijanu čez ogen, s. Krištofu čez nerodovitnost te zemle, ss. Ioannes & Paulus martrniki imajo susebno oblast čez luft, s. Aegidius čez vročino, s. Wolphgangus čez mrzelco, čez bolezniga grla s. Blaž, čez katar s. Gothardus, čez potogram s. Bonaventura, čez kamen s. Liborius, čez potres s. Caietanus, čez bolečino inu nevarnost tiga poroda s. Ignatius, čez bolezniga oči s. Lucija, s. Apolonija čez bolezen teh zob, s. Agata čez bolezen teh prsi — inu čez to strašno bolezen te kuge nam je dal našiga lubiga pomočnika s. Roka, kateri ima susebno moč inu gnado, rešit od kuge taiste, kateri se njemu andohtlivu prporoče, kakor vsi taisti so skusili, kateri v tej nevarnosti se so njemu prporočili ter nej meni treba drugih prič iskati, dokler sami N. N. spričate, de, kakor so bili s. Roku se prporočili, njega za svojga svetiga variha izvolili inu oblubo sturili, njemu h časti to s. cerku zidat, precej ta kuga je bila nehala; zatoraj k znamenju te hvaležnosti vsaku letu pridejo na današni dan s procesijo njega zahvalit inu pohlevnu se prporočit, de bi tudi posehmal od te strašne bolezniga inu štrajfinge jih rešil ter na le-tem nimajo cviblat, zakaj *in diebus suis placuit DEO, & inventus est iustus, & in tempore iracundiae factus est reconciliatio*, kateru dalaj N. N. bodo šlišali.

Ne bomo cviblati, de naš s. pomočnik je G. Bogu do-

padel inu de je bil pravičen inu de ta srd božji je potalažil, če bomo njegov leben premislili. Zatoraj nerpoprej imate zamerkat, N. N., de v franskem krajlevstvu je bil en mogóčen firšt v tem mesti Narbona, iz imenam Ioannes, kateri s svojo gospo Liberijo veliku lejt [je] živil ter otrovk nejsta imela. Ta dva sta lepu inu bogaboječe živela, Boga iz srca sta lubila, greh sta sovražila, tem potrebnem veliku dobriga sta sturila, njih veliku prehodiše nejsta na ofert inu kratke čase obrnila, kakor je navada per gospodi, ampak tem ubozem za almožno sta dala inu tem cerkvam sta ofrala; na kateru dobru njih djajne inu živlejne G. Bug pogleda inu njih prošno ušliši ter že v njih starosti jim eniga sinu da, katerimu v svetem krstu so bili ime Rochus postavili. Inu de ta sin je imel pravičen inu Bogu dopadeč biti, enu očitnu znamine na njegovih prsicaš so bili zamerkali, namreč en rdeč križ, iz katerem G. Bug ga je bil zapečatil inu znamenoval v maternem telesu k znaminu, de G. Bug ga je zase izvolil. Inu jest zamerkam, de vsi taisti, kateri od bogaboječih starih, nerodovitnih mater so bili rojeni, vselej so bili pravični inu Bogu dopadeči: Izak je bil od te stare nerodovitne Sare, Samuel od stare nerodovitne Ane, Ioannes Krstnik od te stare nerodovitne Elizabete, kateri vsi so bili pravični inu Bogu dopadeči. Tudi naš s. Rok je bil od stare nerodovitne Liberije rojen inu tudi je bil pravičen inu Bogu dopadeč, kateru lahko morem sklenit, dokler tu detece v srejšo inu petek (kakor en drugi s. Miklavž) nej hotel sesati, ampak taista dva dni skuzi dar svetiga Duha se je postil... Ta bogaboječi mladenič je rastu v duhu inu čednosti inu lubezni pruti Bogu inu pruti bližnem... V tem zbolí njega g. oča ter Roka k sebi pokliče inu ga žegna, kakor patriarh Jakob je bil žegnal svojga lubiga nedolžniga sinu Josefa... V kratkem je bila tudi njegova gospa mati umrla, taku de

ta s. mladenič je mogel reči: *Pater meus & mater mea delinquerunt me, Dominus autem assumpsit me*, ter začne obilnu almožne tem ubozem deliti, de bi nauk svojga očeta dopolnil, vedejoč, de kar se tem ubozem da, v nebesih skrajnenu se najde po besedah Kristusavih, kir pravi: *Thesaurizate vobis thesauros in coelis, ubi aerugo & tinea non demolitur*. Inu s. Roku le-tu nej bilu zadosti, zakaj je želel en popolnoma božji služabnik ratat. Gre inu vse, kar je mogel, preda ter tem ubozem da, de bi bugal Sinu božjiga, kateri je bil zapovedal enimu mladeniču, rekoč: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quae habes, & da pauperibus & sequere me*. Tu mestu Narbona inu taisto deželo, katera je njemu šlišala, svojmu stricu zapusti ter se preobleče inu v laško deželo rajža, kir obeden ga nej poznal . . .

Pride s. Rochus v tu mestu Aquapendens imenovanu, kateru je bilu s kugo obdanu ter spumni na zapuvid Kristusa Jezusa, kateri je bil svoje jogre po svejtu poslal te bolne ozdravit: *Et curate infirmos . . .* Zatoraj le-to zapuvid ali svit našiga Odrešenika je hotel s. Rok popolnoma dopolnit. Za tiga volo gre v špetav, kir so ti kužni ležali, inu desilih so njemu djali, de bi se ne imel v to veliko nevarnost podati, dokler on je še mlad, s. Rok pak je djal: „Moj Kristus Jezus pravi, de *maiolem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam quis ponat pro amicis suis*. Zatoraj jest hočem moj leben vagat za te bolne kužne ludi, kateri se meni smilijo, kakor de bi jest sam kužen bil.“ . . . Katera velika lubezen s. Roka je taku močnu G. Bogu dopadla, de je bil njemu oblast dal, te kužne ozdravit inu le-to strašno bolezen odgnati. Oh, vidite, N. N., de s. Rok *in diebus suis placuit DEO, & inventus est iustus, & in tempore iracundiae factus [est] reconciliatio*, zakaj z znamenam svetiga križa je bil vse kužne ozdravil inu kugo iz dežele pregnal. Inu dokler je šlišal,

de v laški deželi v tem mestu Caesena je velika kuga, spumni na tu, kar s. Matevž od Kristusa Jezusa piše, de je hodil od mesta do mesta zdraviti te bolne . . . Zatoraj tudi s. Rochus si naprej vzame po svejtu rajžat inu od te nerstrašnejši boleznj ludi zdraviti.

Nej huši inu strašneši boleznj, kakor je kuga, zakaj kuga pride od strupeniga lufta, kateri sicer da živlejne timu človeku inu per lebnu tiga človeka ohrani; de pak luft človeka umori, kateri bi imel njega živiti, je ta nervekši žalost inu reva. David to nerhuši revo inu nesrečo Judežu Iškarjotu vošči, zatoraj pravi: *Fiat mensa eorum in laqueum*. Človek k mizi gre, de bi mogel živeti; de pak per mizi se zadavi inu umrje, je ena velika nesreča. De taisti luft, kateri per lebni bi imel človeka ohraniti, nas umori, je gvišnu ena velika nesreča inu reva inu ta nervekši vmej vsemi boleznj, zakaj v drugih boleznah bolniki imajo velik trošt, de per posteli se najdejo njih lubiši žlahta inu prijateli, v kugi pak nerble skrbe, de bi obeden k njim ne prišel, kateriga lubijo, temuč prosijo, de bi od njih bejžali . . . Oh žalost prevelika! Oh reva čez vse reve, de ta kužni je prsilen od sebe gonit te nerlubiši!

Če takoršna reva je, kadar je en sam človek kužen, kaj z' ena reva je, kadar enu celu mestu ali dežela je kužna! Taku velika reva je, de se ne more zreči inu dopovedat, zakaj precej tu mestu se zapre, vahte povsod se postavijo, obeniga ne puste ni v mestu ni iz mesta, vse poti so zaprte, po placah inu gasah trava raste, zgonovi se ne šlišijo, mašniki te mrtve ne sprejmlejo, te bolne ne troštajo, sreča je njih velika, če tu svetu Rešnu Telu doseči morjo, od lakote konc jamlejo inu na gmajno jih pokopavajo, njih blagu, kateru taku težku so zadobili, v ogen mečejo inu velikokrat nimajo tulikajn časa, de bi dušo mogli Bogu prporočiti inu

tu sladku ime Jezus na pomoč poklicat, zakaj na naglem mrtvi dol padejo. Kakor piše Paulus Aresius, de v tem lejtj 225., ob času cesarja Galla inu Volusiana, kuga je bila začela v zamurski deželi ter je šla po celem svejtu inu je trpela deset lejt inu tulikajn ludi je bilu pomrlu, de obeden nej več te mrtve pokopaval, ampak kir je dol padel, tamkaj je obstal, in ta, kateri je hotel v grobi ležat, je živ se položil v grob. Procopius tudi piše, de v tem lejtj 544., ob času cesarja Giustiniana, je bila ena taku grozna kuga, *ut nulli aetati neque sexui parceret; universam terram comprehendit, itinere semper procedens nullas reliquit locorum latebras*. V tem lejtj 170., ob času cesarja Avrelijana, je bila tudi ena taku strašna kuga, de nikar li ludje, ampak tudi živina od strupeniga lufta je mrtva dol padala inu cilu kače so iz dežele bejžale . . .

Kaj menite, N. N., odkod pride, de ob našem času, kir svejt je veliku grešniši, kakor je bil poprej, de vener takoršne strašne kuge se ne šlišijo, inu desilih G. Bug nam kugo pošle, hitrej se potalaži? Ah, jest na vejn drugiga uržoha, ampak to veliko andoht, katero ludje pruti s. Roku imajo, zakaj kakor kuga v eno deželo pride, vsi na pomoč s. Roka kličejo, njemu altarje inu cerkve h časti zidat oblubijo. Inu dokler G. Bug je oblubil rejšit od kuge taiste, kateri andohtlivu se bodo prporočili svetimu Roku, zatoraj ta strašna kuga nima tulikajn moči, kakor je nekedaj imela. Vidite, N. N., de s. Rok *in diebus suis placuit DEO, & inventus est iustus, & in tempore iracundiae factus est reconciliatio*.

Veliku lejt poprej, kakor naš Odrešenik Kristus je bil križan, G. Bug skuzi Osea preroka je žugal tej kugi, rekoč, de Kristus bo kuga te kuge: *Ero mors tua, o mors*, kir Hebreher bere: *Ero pestis tua, o pestis*. Kuga nej družiga, ampak ta strupeni luft. Koku tedaj je Kristus križan bil kuga te

kuge? Če hočete, N. N., de jest vam bom na le-tu odgovoril, odgovorite vi meni poprej, zakaj Kristus je hotel v lufti umrejeti, kakor dobru vejmu, de na enem visokim križu je bil umrl inu na tem visokem hribi Kalvarije. Jest menem, de bi se bilu ble spodoblu, kadar bi bil v tempelni umrl, dokler je hotel za naše izveličajne se ofrat Očetu nebeskimu kakor enu nedolžnu jagniče, ali pak na zemli, dokler človek je bil iz zemle stvarjen, za kateriga volo je hotel umrejeti. S. Chrysostomus meni lepu odgovori, kir pravi: *Ut aeris naturam purgaret, in excelso loco oblatus est. In cruce suspensus in monte mori voluit, ut sicuti vita sua sanctificaverat terram, sic morte purificaret aerem. In vita ambulando sanctificavit pedibus terram, in morte extensus sanctificavit brachiis aerem.* Oh lep odgovor! Zdaj pak bi hotel vejdit, kaj z'ena kuga je bila v lufti, od katere Kristus je ta luft očistil. S. Cyprianus odgovori, de kadar hudiči so bili iz nebes v peku padli, nekateri so bili v lufti ostali, de bi ludje motili in de le-ti smrdlivi hudiči so bili okužili ta luft; zatoraj Kristus je hotel na hribi Kalvarije križan biti inu v lufti umrejeti, de bi ta luft sčistil. *Ita enim sublimatus aerem purgavit ab omni daemonum infectione.* Inu le-tu je Bug hudičom žugal, rekoč: *Ero pestis tua, o pestis* — jest bom kuga tvoja, o kuga! Tu je, nikaar li bom ta luft očistil, temuč bom tebe pregnal inu umoril, kakor ti moriš te ludi. *Ero pestis tua, o pestis.*

V tej viži tudi se bom postopil reči, de s. Rok je bil kuga te kuge, kakor nam zamore spričat tu mestu Konstanca, kadar so tamkaj concilium držali inu iz celiga svejta vkupaj se našli škofi inu drugi duhovni inu deželski. Ta čas je bila vstala ena velika kuga v mestu, katero skuzi človeski flis nejsu mogli pregnati. Zatoraj sklenejo, de s. Roka na pomoč klicat hočejo. Vzamejo njegov s. peld ter s

procesijo ga po mesti nesejo. Oh čudu preveliku! Koderkuli so ta peld nesli, je kugo umoril inu luft očistil ter ravnu kakor kuga eniga vrže dol le-tukaj, eniga tamkaj, taku tudi peld s. Roka, kateriga so po mesti s procesijo nesli, je sturil, de zdaj eden, zdaj ta drugi je s postele skočil inu na oknu tekel. Boga inu s. Roka so hvalili inu častili, videjoč, de kuga pred tem svetem pildam je bejžala inu konc jemala, taku de žiher rečem, de s. Rok je bil kuga te kuge — *ero pestis tua, o pestis* —, nad katerem vsi se so čudili.

Svejt se je nerble čudil, de senca s. Petra vse boleznijepregnala; zatoraj iz cele deželeso bolnike v Jeruzalem nosili inu na gaso postavljali, po kateri je s. Peter hodil... Veliku gvišnu čudu je bilu le-tu, de sama senca s. Petra je vse ludi ozdravila, vener so mogli bolnike iz deželesv Jeruzalem nesti inu na gaso jih postaviti, če so hoteli zdravje doseči... Vekšij vener čudu se meni zdi le-tu, de senca s. Roka je od kuge ozdravila tudi taiste, kateri so bili v hišij inu v lazaretu zaprti; inu te bolne nej bilu treba v mestu nositi, zakaj kakor to senco, tu je peld s. Roka, so vzdignili s procesijo, precej ta luft je bil očiščen, de po celi deželi *curabantur omnes*. Zakaj eden tigit drugiga je ozdravil, ravnu kakor poprej je eden tigit drugiga okužil. Polè, de žiher smejmo od našiga svetiga variha reči: *Ero pestis tua, o pestis*.

Zdaj bi mogel eden mene vprašati, koku s. Rok je kuga te kuge, če tudi on je bil k zadnimu kugo udubil; inu če on je imel oblast ozdravit te kužne, zakaj nej sam sebe ozdravil. Jest vejm dobru, de s. Rok, potem kir je bil očistil luft inu ozdravil vse kužne, koder je hodil, k zadnimu pride v tu mestu Piacenzo ter najde le-tu mestu s kugo obdanu. Gre v lazaret ter z znaminam s. križa vse ozdravi

inu kugo iz mesta inu dežele prežene. V tem kir eno nuč je spal, angel božji se njemu prikaže, rekoč, de g. Bug hoče, de tudi on bo skusil, kaj je kuga. S. Rok se prebudi ter zamerka, de na levi stegni ima eno kužno bulo. G. Boga zahvali ter gre v eno puščavo, de bi drugem nedležnosti ne delal. G. Bug pak, kateri te svoje nihdar ne zapusti, ampak v potrebah jih oskrbi, sturi, de en studenec začne zverat blizi te puščave ter de en pes vsaki dan je svojmu gospudu eno trento z mize vzel ter s. Roku je nesel. Pošle ta gospud gledat, kam pes ta kruh nosi, ter najdejo s. Roka s kugo obdaniga, kateri tudi nad kugo je bil umrl.

Zdaj, N. N., bi hoteli vejdit, zakaj on sam sebe nej ozdravil, dokler vse te druge je od kuge rešil? Jest vas zastopem, N. N. Vi hočete reči tu, kar so Judje od Kristusa djali, kadar so vidli, de na križi je prbit visil: *Alios salvos fecit, seipsum saluum facere non potest*. So hoteli reči: Kristus je tulikajn tavžent inu tavžent bolnikov rešil od boleznj inu te mrtve oživil, zakaj tedaj ne zamore tudi sam sebe od smrti rešit? Inu ravnu le-tu, de Kristus je druge rešil od smrti inu de sam sebe nej hotel rešit, le-tu je ena susebna inu nezrečena milost Kristusava . . . Oh, s. Rok, mi smo prisileni tvojo dobruto do nebes povzdignit, v tem kir si vse te druge ozdravil inu sam sebe ozdravit nejsi hotel.

Zakaj, N. N., menite, de s. Rok nej hotel svojo bulo ali rano ozdravit, temuč s taisto je hotel umrejtj? Zamerkajte, kaj pravi Arnoldus Carnotensis od Kristusa, našiga Odrešenika, de nej hotel svoje svete rane zacelit, ampak zname taistih pustit, de bi taiste Očetu nebeskimu kazal inu skuzi taiste nam dosegel milost inu odpuščajne naših grehov, kadar pravičnu Oča nebeski nas hoče štrajfat . . . Glihi viži naš pomočnik s. Rok je hotel ohranit rano te kuge, katero za lubezen svojih bližnih je bil udubil, de bi le-to

Očetu nebeskimu kazal inu skuzi taisto ta pravični srd božji potalažil, kadar nas hoče štrafjat zavolo naših grehov . . . Zakaj jest berem v rimskih historijah, de en žolner večkrat je cesarja Avgusta prosil z' eno gnado, vener nikuli nej mogel taisto doseči. En dan ta žolner svoje prsi rezkrije ter znamine ene rane cesarju pokaže, katero zavolo cesarja je bil prejel. Kakor le-to cesar ugleda, precej ušliši prošno tiga žolnerja. Oh, kdu bo cviblal, de tudi G. Bug ušliši prošno s. Roka, kadar njemu pokaže svojo rano, katero je bil za lubezen božjo prejel & c.

Zatoraj, N. N., prav ste sturili, de to cirku inu altar h časti s. Roku ste sturili zidat, v kateri vseskuzi Očetu nebeskimu svojo rano kaže, de bi potalažil ta srd božji, de bi nas s to strašno kugo ne štrajfjal, kakor naši grehi sicer bi imeli štrajfani biti. Inu gvišnu to gnado s. Rochus bo od G. Boga dosegel & c., zakaj jest berem v s. pismi, de kralj David enkrat močnu se je bil rezsrdil čez Ibusejerje ter je šel z mislijo, vse gladku končati. V tem pride eden, kateri v imeni teh Ibusejerjov k njemu pravi: *Non ingredieris huc, nisi abstuleris caecos & claudos*. Jest vejm, de z le-temi besedami se so špot z Davida delali, vener tudi meni dopade, kar Abulensis pravi, de nekateri rabini le-te besede taku zastopijo, de Ibusejerji so v svojim mestu imeli dva pilda, namreč peld Izaka patriarha, kateri je bil slep ratal, de nej neč vidil . . . inu peld patriarha Jakoba, kateri je bil krulav na eni nogi . . . Zatoraj so hoteli reči: David, ti misliš nas končati, vener ne boš neč opravil, dokler mi imamo v našim mesti pilde dvejh velikih svetnikov, katere za naše pomočnike držimo. Dokler le-te ti nam ne boš proč vzel, se tebe neč ne bojimo. *Non ingredieris huc, nisi abstuleris caecos & claudos*. N. N., glihi viži jest porečem tej kugi, dokler bomo mi s. Roka častili v tej božji veži inu s pravo an-

dohtjo njega s. peld hranili inu s procesijo okuli nosili, njega na pomoč pohlevnu klicali, zakaj on bo svojo rano G. Bogu kazal inu v tej viži ta srd božji potalažil, zakaj *in diebus suis placuit DEO, & inventus est iustus, & in tempore iracundiae factus est reconciliatio.* Obrnimo se tedaj vsi k našimu svetimu pomočniku ter recimo: *Sancte Roche, ora pro nobis* inu pokaži tvojo rano Očetu nebeskimu, kadarkuli zamerkaš, de nas hoče s kugo štrajfati & c.

NA NOVIGA LEJ- TA DAN

Vocatum est nomen eius IESUS

Je njega ime bilu imenovanu JEZUS

Luc. c. 2.

N srečen, veseli inu vsih troštov nebeskih poln dan inu začetek noviga lejta, nebesko večnost N. N. voščim inu prosim od taistiga, kateri danes tu sladku inu nersveteši ime JEZUS si je izvolil . . . Le-tu sladku inu nersveteši s. ime bodi vaš trošt inu pomoč le-tu lejtju 1697., kateru danes začne. Inu kadar bi bilu meni mogoče, jest bi hotel danes sturiti, kakor vselej na noviga lejta dan je sturil celtarski krajl Livius, kateri v eni zlati kočiji po celem mestu se pustil pelati inu z le-te kočije rdeči zlati so kapali, na katerih je bilu zapisanu: Krajl vošči starim inu mladim, bogatim inu ubogim enu srečnu inu veselu novu lejtju. Ali Bug meni odpusti, aku želim v zlati kočiji se pelati, dokler meni moja regula prepovej, se pelati v kočiji inu danarje imeti. Zatoraj N. N. bodo mojo dobro volo namejsti djajna vzeli inu namejsti rdečih zlatov sem ofrav Očetu nebeskimu našiga Odrešenika Kristusa JEZUSA, de bi skuzi le-ta moj današni sveti ofer enu srečnu novu lejtju hotel dati N. N., duhovnim inu deželskim, starim inu mladim & c., de bi le-tu lejtju 1697. zdravi, veseli, bogati inu zlasti v gnadi božji dokončali. Inu de bodo N. N. enu znamine moje dobre vole imeli, taistom hočem (vsakaterimu po njegovem stanu) en

faconetel šenkat; inu če v le-tega bodo flisnu gledali inu premišlovali, jim oblubim z božjo pomočjo, de bodo enu srečnu novu lejtju imeli, ter jih začnem vun deliti.

Nerpoprej sem dolžan novu lejtju dati tem visoku časti vrednem mašnikom, dokler sam s. Duh zapovej za Bugam nerprvu mašnike častiti, rekoč: *Honora Deum ex tota anima, & honorifica sacerdotes . . .* Zatoraj se spodobi, de nerpoprej bom mašnikom dal za novu lejtju en faconetel inu ta nerlepši, namreč faconetel s. Veronike. Le-ta bogaboječa inu sveta gospa je šla za Kristusam Jezusam, kadar je vlekel ta težki križ na hrib Kalvarije ter se je v srci smilil Veroniki, taku de milu se je jokala; inu kadar je vidila, de očesa inu obliče Kristusavu je bilu polnu krivi, pade na svoje kolena ter s svojim faconetelnam Kristusavu obliče obriše. Kristusu ta bogaboječa služba dopade inu v tem faconetelnu svoje svetu obliče drukanu pusti, kateri še današni dan v Rimi z' enu veliku čudu tem bogaboječem kršenikom se kaže. Tiga vam, o častiti mašniki, šenkam, v tega se imate vi špeglat, kateri ravnu k vam pravi: *Exemplum dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Kristus 33 lejt je iskal te zgublene ovčice ter za izveličajne taistih v nevarnost je postavil svoj život kakor en dober pastjer . . . Inu vsak dan v tempelni je učil tu, kar ima sturiti človek, aku hoče izveličan biti . . . Inu vse le-tu, kar je učil folk držati, on sam je poprej taistu sturil . . . ter za odpuščajne grehov tiga folka sam sebe je Očetu nebeskimu ofral . . . O častiti mašniki, le-ta faconetel s. Veronike za novu lejtju vam šenkam, v le-tiga vednu gledajte inu premišlujte inu pošlušajte, kaj vam pravi: *Exemplum dedi vobis & c. . .*

Za mašnikam gre ta žlahtni inu bogati. Pridite tedaj semkaj inu vzemite vaš faconetel! Inu le-ta nej en gmajn, ampak en krajlevi, kateriga danes je meni posodila krajlica

Elizabet, portugalskiga krajla hči. Inu le-ta je silnu lep inu čuden, zakaj en dan je vidila pred krajlevem dvoru petlerje na almožno čakati, vzame ta faconetel, ga nepolni s kruham inu mesam ter nese petlerjom. Jo sreča krajl, nje oča, jo vpraša, kaj nese. Odgovori: „Rožice.“ Oča hoče vidit, mu pakaže, ter kroh inu mesu rože ratajo. Le-ta faconetel šenkam vam žlahtnem inu bogatem. Ali morebiti en sam vam ne bo zadosti, zakaj če bogatiši je človek, več želi imeti. Bodi tedaj! Vam hočem dva šenkat inu obadva sta glih lepa; inu le-ta drugi je faconetel Klotilde, španskiga krajla hčere. V tem tudi ta krajlica je nesla jetnikom kroh za almožno; jo vpraša tudi nje oča, krajl Maurus: „Kaj neseš?“ Odgovori ona: „Gartrože.“ Odpre faconetel inu nej bilu drugiga noter, ampak lepe frišne gartrože. Le-te reztala tem ubozem jetnikom, kar precej supet bele trente ratajo. Ta dva tedaj vam šenkam. Oh, koku ste srečni vi bogati, dokler vsak dan lahko zamorite takoršne čuda delat, zakaj če hočete, vaši piselci kruha, vaše reztrgane gvanti inu polomnjeni šulni, kateri pod postelo se valajo, če za božjo volo ubozim petlerjom jih daste, lepe rožice inu gartrože ratajo, iz katerih angeli v nebesih bodo lepe krancelne spetli inu vaše glave kronali, katere vas bodo lejši cerale kakor te krajleve krone . . . Ah, nihdar bulši kupčije nej na svejtu kakor Kristusu posodit skuzi almožno, zakaj gvišnu na tem svejtu ali na unem obilnu povrne . . . Le-tu vse potrdem s tem, kar berem od te bogaboječe vduve, Ida z imenam. Le-ta žena vsak dan veliku petlerjov je s potrebo oskrbela. K zadnimu zboli ter en dan je bila zamaknena inu pred rihterja nebeskiga pelana, kir hudiči za vse, kar je bila hudiga sturila, so jo obtožili, de nej vejdlu, koku se zgovorit. Za tiga volo z velikem straham je stala. Polè vidi, de vsi petlerji, katerem je bila dobru sturila, so pred rihtarja nebeskiga prišli

inu almožno, od taiste prejeto, kazali ter za gnado prosili. Takrat rihtar nebeski sodbo sturi, de nemesti taiste almožne se ima tej ženi nebesku krajlevstvu dati. Oh, kaj z' en velik lon! Oh, kaj z' en lep dobiček je le-ta! O bogati, če želite tedaj taisto strašno uro prošnike imeti, bodite usmileni pruti tem ubozim, zakaj če pak zdaj bote neusmileni, ob taisti uri vam se bo godilu kakor uni neusmileni bogati lesici, katero so večkrat prišle podgane za almožno prosit, ali neusmilena lesica je dekli djala, de nima časa, nej pridejo en drugi dan, inu če ne pujdejo proč, de jim hoče eno drugo pokazat. En dan ta lesica gre s hiše ter v mreže pade inu se taku noter zaplete, de nej mogla vun. Gleda okuli sebe, de bi kateri ji vun pomagal ter zagleda taiste podgane mimu gredoče; jih začne pohlevnu prosit, de bi štrike odgrizle inu taisto od smrti rešile. Podgane jo poznajo ter pravijo: „Mi nimamo časa, pridi jutri!“ Lisica se začne jokati, rekoč: „Bodo jagri prišli ter mene bodo umorili, če hitru meni ne pomagata.“ Podgane so djale: „Molči, ali bomo tebi eno drugo pokazale!“ Na le-tu pridejo jagri ter lesico ubijejo. Vidite, kadar lesica bi bila usmilena, podgane bi jo bile od smrti rešile. (*Applica.*) — Zatoraj vzemite, vi bogati, ta dva faconetelna inu bodite usmileni kakor Elizabet inu Klotilda, de vaša almožna vas bo pred to večno smrtjo rešila . . . inu v tej viži enu dobru lejtju bote imeli.

Zdaj pak bom tem zakonskem čast sturil, dokler njih stan je en častiti stan . . . inu sam G. Bug ima dopadejne nad taistomi, kadar se lepu glihajo . . . Inu dokler zakon dvej peršoni zapopade, morem tedaj dva faconetelna taistom šenkat, eniga možu, ta drugiga ženi. Inu ravnu imam en par, katera gvišnu se bota dobru rajmala tem zakonskem. Zamerkajte! V Rimi en gospud je bil poslav svoji navesti en lep faconetel, v katerem z zlatimi židami je bila podoba

cesarice Livije štikana inu poleg enu goreče srce, nad cesarico pak so bile le-te besede zapisane: *Si tu sic*. Navesta prajme ta faconetel ter precej zamerka, kaj pomeni, namreč če ona bo taku dobra inu potrpežliva kakor cesarica Livija, de on jo bo lubil iz srca. Zakaj od le-te cesarice se bere, de nihdar cesarju Avgustu, svojmu možu, se nej zamirila ali eno super besedo rekla, desilih je vejdlja, de k drugem ženam je hodil, inu kadar so prišli takoršne reči praviti, nej hotela pošlušat, temuč je moža zagovarjala inu pruti njemu se izkazala, kakor de bi neč za le-tu ne vejdlja. Zatoraj tudi cesar nej nihdar Liviji obene reči odpovedal. Ta nevesta le-tu vse dobru zgrunta s tiga faconetelna inu hitru začne en faconetel štikat ter v taistem sturi podobo Sokrata filozofa inu poleg njega enu goreče srce ter na Sokrata zapiše le-te besede: *Et tu sic*, ter ga pošle svojmu ženinu. On ga začne premišlovati ter zastopi, kaj pomeni, namreč de če ona ima biti kakor Livija, on ima biti kakor Sokrates, kateri je imel takoršno potrpežlivost s svojo hudo inu tagotno ženo, de vus volni svejt se čudi, zakaj nihdar ji nej ene hude besede rekel, ampak vse s smeham je prenesel, inu kadar jo nej mogel z dobro besedo potalažit, se je s hiše pobral; inu en dan, kadar je s hiše šel, de bi nje nepametne besede ne šlišal, ona se rezjezi ter popade posodo, katera ponoči se nuca, ter teče na oknu inu taisto rezlije na moža. Sokrates gori pogleda ter s smehom k ženi reče: „Moja Cantipa, jest sem dobru vejdlil, de po takoršnem strašnem grmejnem se bo dež ulil, ali dobru zame, de nej toče.“ Ženin vse le-tu dobru premisli ter pravi: „Moja navesta ima prav, zakaj če jest hočem, de bi ona Livija bila, jest tudi imam Sokrates biti inu v tej viži ne bo nihdar hude besede vmej nama; oku ona bo meni zanašala, jest pak nji.

Le-ta dva faconetelna vam zakonskem šenkam inu aku

žena bo kakor Livija, mož kakor Sokrates, ne bo nihdar krega vmej vami . . .

Zatoraj, vi žene, aku hočete enu dobro lejtju imeti, le-ta faconetel hranite inu dobro premislite Livijo cesarico ter ne pošilajte špegat za vašem možam, ne odgovarjajte njemu; kadar on pravi „ja“, vi ne recite „ne“, de vam se ne bo godilu kakor uni ženi, katera je imela en taku dolh jezik, de vselej je hotela možu udobit. En dan mož prnese damu 12 družgu ter ženi reče, de ima taiste h kosili prpravit. Ona jih vzame inu gleda ter pravi: „Nejso družgi, temuč so kusi.“ Mož pravi: „Si slepa, de ne vidiš inu ne poznaš kuse od družgu?“ Ona pravi: „Menem, de ti si obnoril, kir praviš, de so kusi.“ Mož pravi: „Bodjo kusi ali družgi, gledaj, de jih ti dobro spečeš,“ inu se proč pobere, de bi uržoh ne imel, se ž njo preperat. Sedeta k mizi, začneta te tice jejsti. Ona vseskuzi je djala: „Ah, koku dobro so pečeni ti kusi! Gvišnu so debeli inu dobri le-ti kusi“ & c. Mož k nji pravi: „Bodite uže družgi ali kusi, jej inu molči!“ Ona pak: „Zakaj bom molčala?“ Ja, ja, ja, de so kusi & c. Takrat mož: „Jest bom sturil tebi molčati!“ ter jo dobro oklofeta ter se s hiše pobere. — Drugu lejtju na taisti dan spumne žena na kuse ter pravi k možu: „Spumniš, kaj si bil meni lani na današni dan sturil zavolo unih kusu, katere si djal, de so družgi?“ Supet se začneta preperat inu spet jo še ble oklofeta. Ona začne šrajat na vus glas. En šušter, kateri blizi je štacuno imel, teče v hišo gledat, kaj ta šraj pomeni. Zastopi od gospuda, kaj se je zgodilu ter gre nazaj v štacuno; začne svoji ženi pravit, kaj se je zgodilu. Ona pravi, de taista gospa ima prav, on pak je djal, de ne. Se začneta kregat inu preperat, dokler on se je bil rezjezil inu popade za šobo ter ženo začne ometat inu goslat. Ljudje, kir so mimu šli inu so ta boj vidili, vprašajo, zakaj le-tu gre. Zastopijo uržoh, se

rezglasi po mejsti; žene so ženam prov dale, možje so djali, de nimajo prov. Povsod se vzdigne kreh inu boj. — Oh preproste žene, de za enu neč sebe v zamero per možu prpravijo! Ah, gledajte na ta faconetel inu sturite kakor Livija, katera nihdar svojmu cesarju se nej super postavila...

Inu de bi si lih mož preprost bil, ste dolžne ga zanašat, kar nerveč vam je mogoče, zakaj de bi si lih hotele se jeziti, kregat inu ga fržmagovati, vener vam ne bo neč pomagalu, kakor k zadnimu je bila spoznala una žena, od katere sem bral, de je imela eniga preprostiga inu maluvredniga moža. Ona je mogla vse opraviti, on pak nej bil za drugu, ampak za jejsti inu za spati. Zatoraj žena večkrat ga je kregala inu tepla. En dan ona je imela s hiše pojti; prporoči možu pišata, de bi kej jastrob jih ne snedel. On jih je varval en čas, ali k zadnimu zaspi v eni senci. V tem prleti jastrob inu enu odnese. Žena pride damu, zamerka, de enu manka, moža kliče inu išče, ga najde v senci, popade eno palco inu ga dobru otepe inu omlati. Drugi dan supet gre z duma, možu prporoči pišata inu mu prepovej, de nima z lonca jejsti, kateri je na polici stal, rekoč, de je strup noter. Ali nej bil strup, ampak med, zakaj ona je rada med jejdla. Ta seromaški mož se je bal, de bi spet kateru ne zgubil, gre inu vse na eno špago prveže ter jih pusti. Prleti jastrob, zgrabi enu inu vse vkupaj proč nese. Seromak se prestraši ter misli: „Če žena zavolo eniga samiga je mene taku neusmilenu stepla, zdaj me bo cilu ubila.“ Caga ter misli: „Bulši je, de sam si bom zaudal, kakor de bi ona mene ubila.“ Vzame ta prepovedani lonc ter začne vun jejsti, dokler je bilu kaj notri, nu pravi: „Zdaj, zdaj bo mene konec,“ ter se položi na postelo, rekoč: „Vsej bom na moji posteli umrl.“ Natu pride žena damu, gleda po pišatah, jih ne vidi; ni moža, gre v hišo;

ga najde reztegneniga na posteli, ga vpraša po pišatah. On vse povej, koku se je ž nimi godilu. Kadar žena zastopi, de jastrob vse pišata je odnesel, popade eno debelo palco ter k njemu pravi: „Ah, leni tat, z le-to bom tebe mlatila, dokler te bom ubila.“ Ta bore mož začne vpiti: „Nehaj, nehaj, žena, zakaj zdaj, zdaj bom umrl, dokler sem ves strup z lonca snedel.“ Takrat ona reče: „Zdaj videm, de zabstojn je ženi glavo rezbijat, kadar mož neče dobriga sturiti. Neč ne pomaga, ampak ta luba potrpežljivost,“ katero Livija je s svojim možam imela. Zatoraj, žene, vzemite le-ta faconetel, premislite ga dobru ter enu srečnu lejtju bote imele, če bote vednu spumnile, de nejste v Indijah, kir je navada, de mož inu žena, kadar vkup prideta, se skušata, kdu je močnejši, inu če žena moža premaga, taku ona hlače nosi ter mož ženi more pokoren biti, temuč de ste v taisti deželi, kir *vir caput est mulieris* . . .

Zdaj tudi vi možje vzemite vaš faconetel ter premislite pamet, lubezen inu potrpežljivost, katero Sokrates je imel s svojo hudobno ženo Ksantipo, desilih nej šlišal, kaj s. Paulus je zapovedal možom, namreč: *Viri, diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam*. Če vi možje bote pamet nicali kakor Sokrates, de z ženo ne bote mir prelomili, desilih žene vam bodo uržoh dale, skuzi vašo potrpežljivost bote ženo potalazili inu mir v hiši imeli inu z mirom vse sreče.

Ali šlišim, de uni mož pravi: Pater, jest bi hotel iz srca rad, de bi vmej nama mir bil; jest nikuli prložnosti ne dam kregu, ali ona je huda kakor ogen, obena rejč nej po nje misli, vse hoče po svoji glavi & c. Zatoraj jest tebi šenkam ta faconetel, na katerem je Sokrates, kateri je imel Ksantipo stukrat huši, kakor je tvoja, inu vener je taiste hudobnost potrpežlivu zanašal. *Si tu sic*. Če tudi ti boš sturil kakor Sokrates, gvišnu de ne bo tulikajn krega vmej vama.

Inu če nejsi hotel pretrpejti, bi ne bil imel žene vzeti, zakaj si dobru vejdil, de ta, kateri ženo vzame, en velik križ na ramo si založi. *Qui ducit uxorem, accipit crucem & laborem. Iam olim dicebatur, eum, qui navim sibi comparat & qui uxorem ducit, grande sibi negotium comparare, quia cum mulier nunquam sibi satis ornata videatur, perpetuum facessit marito negotium,* Tympius je zapisanu pustil. Ti si dobru tudi vejdil poprej, de vsi možje iščejo eno ženo prez vsiga tadla inu vener obeden taiste ne more najti, kakor je djal enkrat vicekrajl neapolitanski enimu možu, kateri sedem žen je bil poročil ter vse je bil zapustil, inu le-ta tožba je bila pred vicekrajla prešla. Pokličē tiga človeka k sebi, ga vpraša, aku je rejs, de tulikajn žen ima. Odgovori, de je rejs. Vicekrajl ga začne sfarit, de on, kršenik, se je podstopil Mahometavo vero v kršanstvu prpelat. On odgovori: „Jest sem iskal inu želil eno dobro inu prez tadla ženo, ali še obene nejsem našel. Ta prva je bila Spanigarca, katera nuč inu dan nej hotela drugiga delat, ampak cuker jejsti; inu kadar bi bil dolgu ž njo, vse gladku bi bila meni na cukru zajejdl. Ta druga je bila Nemškuta, ena velika pijanka. Ta tretja ena Benečanka, katera je bila meni sturila taku dolge roge, de nejsem mogel skuzi obene vrata. Ta četrta je bila ena Florentinerca, katera taku malu je kuhala, de skorej od lakoti bi bil umrl. Ta peta je bila ena Majlenderca, taku ofertna, de bi bila mene na petlersko palco prpravila. Ta šesta je bila ena Rimlerca, katera šest mil dolh [jezik je imela] inu vselej ona je hotela reč Amen. Ta sedma je le-ta Neopolitanarca, per kateri sem malu časa, zatoraj še na vem nje trmo.“ Vicekrajl takrat k njemu reče: „Moj človek, ti zabstojn na zemli ženo prez tadla iščeš, zakaj same tri žene na zemli prez tadla se so našle: ta prva je utonila, ta druga se je zgubila, de obeden ne vej, kej je, ta tretja je šla v

nebesa inu neče nazaj priti; zatoraj hočem tebe v nebesa poslati, dokler na zemli nej upanja, ene prez tadla najti.“ Mu zapovej glavo odsekati ter v tej viži ga na uni svejti pošle iskat ženo. Koku ti mož hočeš, de bi tvoja žena prez tadla bila, dokler na zemli takoršne se ne najde? Bodi kakor Sokrates ter zanašaj tvoje žene tadelam! Inu le-tu imaš sturiti, pravi s. Peter, zakaj žena je ena slaba posodica. *Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem.* Inu nikar za vsaku malu, kar vam žena super reče, ne tagotite se inu ž njo ne preperajte se, zakaj vam nej obena čast, temuč špot.

Viri cohabitantes secundum scientiam. Nucajte vi pamet, če žena pameti nima ter ne bodite taku nori inu nagli kakor uni mož, kateri je bil svojo ženo pelal prangat na en travnik, kateri malu časa poprej je bil pokošen. Ta sruta nej vejdila, kaj je košna, zakaj vseskuzi je per povštrci inu pred špeglam doma v senci sidela. Ona je zagvišnu menila, de so travo s škarjami postrigli. Mož jo začne z noricami zmerjat, ona nej hotela svoje besede nazaj vzeti & c. Se začneta za le-tu kregati inu cukati taku dolgo, de mož se je bil taku močnu rezrdil, de v en glabok potok je jo pahnil bil. Inu ta sruta, zakaj nej mogla z besedo, je z roko kazala, de s škarjami inu nikar s koso so travo porezali; inu dokler sruta nej znala plavat, je bila utonila inu dolgo časa je z roko kazala, de so bile škarje. Ah, *secundum scientiam!* Mož bi bil imel pamet nucat inu takrat molčati inu drugu lejtu ženo poslati, de bi bila ona s škarjami travo porezala, zakaj s pametjo inu kunštjo je treba ženo na pravi pot pripraviti.

Secundum scientiam, kakor je bil sturil uni pametni mož, čegar žena je hotela po vsi sili, de bi tudi on sklede inu lonce pomival inu nikar ona sama. Kadar je mož le-tu nespodobnu

pegervajne svoje žene vidil, pravi: „Bodi tedaj! Jest bom en dan pomival, ti ta drugi; inu če bo eden kaj umazaniga pustil, de ta drugi žiher mu taisto posodo na glavi rezbije.“ Ona rada prvoli. En dan mož pusti en umazan lonc. Žena ga zagleda ter možu ga na glavi rezbije. Drugi dan mož skrije pod klop en železen možer, pride v kuhanjo, najde ta umazani možer, ga pokaže ženi ter pravi: „Drži glavo, nej ga rezbijem!“ Se začne jokati inu prositi, de bi ji šenkal inu de hoče vse nje živoče dni sama pomivat. Inu s to kunštjo je bil ženo na pravi pot prpravil.

Taku vi možje imate s pametjo andlat, kadar vidite, de žena kaj norskiga želi ali dela, inu nikar precej s kregam inu bojom, zakaj v tej viži ne bote neč opravili. Kadar hudič je Savla krajla bil obsedel, včasih ga je taku močnu martral, de Saul je z zobmi škripal, ujedal inu okuli sebe vse trgal, rezbijal inu šrajal, de ga je bilu po celi gasi šlišat. David, kadar je le-tu vidil, precej je svoje citre zgrabil inu začel citrat ter hudič je Savla martrat nehal . . . Zatoraj kadar vidite, de hudič začne vašo ženo martrat, takrat vi citrajte, dobre sladke besede dajte nji ter bote vidili, de se bo potalazila . . . Le-tu je sturil en ajd Sokrates, čegar faconetel vam šenkam s temi besedami: *Si tu sic*. Taku vam oblubem, de bote enu dobru lejtju imeli, zakaj bo G. Bug vmej vama.

Za zakonski gredo vduve. Ali imate, N. N., zamerkat, de več sort vduvic se na svejtu najde. Nekatere so prave vduve, katere n'hočejo več od moža šlišat, temuč vso njih misu inu skrb v G. Boga postavijo inu za nebesku krajlevstu se flisajo . . . Druge prave vduve so, katere za svojga ženina si izvolijo Kristusa Jezusa ter n'hočejo obeniga drugiga imeti . . . Druge vduve se najdejo pak, katere nejso prave vduve, temuč samu ime imajo, zakaj po sili so vduve,

dokler mož jim je umrl. Inu kadar bi bilu mogoče, bi poprej drugiga moža vzela, kakor ta prvi je pokopan, kakor berem od žene eniga soldata, katera, kumaj je bila zastopila, de nje mož je bil v boju ostal, eniga drugiga vzame. Le-ta tudi je mogel čez sovražnike pojti, on tudi ostane. Ta žena precej eniga drugiga vzame inu taku de taisti dan 4 možje je imela.

Ali pak kakor una gospa, katera milu se je jokala nad truplam svojga mrtviga gospuda. Pride le-to troštat en mlad, ledih gospud inu dokler je djala, de nihdar taku dobriga moža ne bo več ušafala, on pravi: „Če hočete mene vzeti, vam oblubem, de vam bom dober kakor ta prvi.“ Ona ga lubeznivu pogleda ter zdihne, rekoč: „Ah gospud! Zakaj nejste poprej prišel, zakaj včerej sem enimu drugimu oblubila inu se troštam, de jutre bo ohcet. Ali kadar bi le-ta umrl, vam dam besedo, de vas bom vzela.“

Ali kakor una, katera je klagovala inu cagovala na grobu svojga moža, taisti dan pokopaniga. En soldat, kateri je vahtav eniga obešeniga človeka, je šlišal tu klagovajne te žalostne vduve ter se je bal, de bi ne cagala inu sama sebe od žalosti ne fentala. Se čez to vduvo usmili, gre k nji, vidi, de po tleh se vala inu lasi z glave puli, jo gori vzdigne ter jo začne troštat, kakor nerble je znal inu vejdil, ali ona vseskuzi je djala: „Joh meni, zapušeni sruti! Zdaj obeden več ne bo hotel mene imeti.“ Soldat zamerka, kej jo čevl nerble tiši; pravi: „Zakaj? Nikar, vsaj nejste še taku stara inu grda, de bi kateri še vas ne vzal.“ Ona: „Ah, kdu bo mene vzal, zapušeno sruto?“ On pravi: „Če obeden drugi, taku jest.“ Ona precej reče: „Ah, Bug hotel!“ Si roko dasta inu oblubo na grobu tiga mrtviga moža sturita. Jo pele v to prvo oštarijo ter celo nuč sta bila dobre vole. Se začne dan delat, soldat pravi: „Morem pojti tiga obešeniga vahtat.“

Gre ter najde, de so ga bili ponoči z gavh vzeli. Se prestraši ter štrajfinge boji. Teče ženi pravit, kaj se je ponoči zgodilo. Ona hitru s postele skoči ter pravi: „Ne boj se, moj mož! Pojdi z mano, hočeva mojga ranciga skopat inu namejsti tiga ukradeniga na gavge obesit ter ludje bodo menili, de je ta pravi, inu v tej viži se ne bo neč hudiga zgodilo.“ Gresta, ga skopata inu na gavge ga žena pomaga obesit.

Ene vduve pak so ravnu koker una Samaritanarca, katera je bila malu prida, kakor sam Kristus je k nji djal: *Quinque viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir.*

Takoršnem vduvam jest ne bom šenkhal faconetela, zakaj vejm, de se v tej božji veži ne najdejo, dokler pravi s. Paulus, de so umrle: *Nam quae in deliciis est, vivens mortua est.* Temuč tem, katere so prave vduve, šenkam en lep faconetel, dokler s. Paulus zapovej takoršne spoštovati: *Viduas honora, quae vere viduae sunt.* Le-tem tedaj šenkam faconetel Marije Dvice, s katerem si je solze brisala, kadar pod križam je stala inu svojga lubiga sinu Kristusa Jezusa na križu mrtviga je vidla . . .

Zdaj bom šenkhal en par faconetelov antverharjom, delavcom inu deklam, zakaj le-ti susebnu jih potrbujejo, dokler per njih deli večkrat se morjo potiti inu put brisat. Inu ravnu le-tem se bo dobru rajmal faconetel s. Josefa, kateriga je bila njemu šenkala Marija Divica, iz katerem, menem, de večkrat si je put brisal, kadar težku je delal, dokler on je bil en antverhar, kateri z delam si je mogel kruh služiti, desilih je bil ženin Marije Dvice. Inu menem, de en velik trošt je imel, kadarkuli je taisti faconetel nual, premislejoč, de taistiga je njemu dala krajlica teh angelov. Ta faconetel šenkam antverharjom, delavcom inu kmetom, zakaj vejm, de večkrat težku vam naprej pride vaše delu

ter menite, de nej na zemli težkejšiga stanu, kakor je vaš. Ali vzemite ta faconetel ter premislite, de s. Josef je bil taku Bogu dopadeč, de vmej vsimi svetniki je bil njega izvolil za variha svojga sinu Kristusa Jezusa, inu vener je prpustil, de z delam je mogel zašlužit živejne sebi, Jezusu inu Mariji Divici. Zatoraj ne bodi vam težku tudi delat za vaše živejne ter nikar se ne tožite čez vaš stan, v kateriga vas je Gospud Bug postavil, temuč spumnite na besede s. Duha, kir pravi: *Labores manuum tuarum quia manducabis; beatus es & bene tibi erit . . .* En delavc sladku zaspi, kakor na postelo se položi, ta bogati pak ne more zaspati, zakaj želodec ga tiši. *Dulcis est somnus operanti, sive parvum, sive multum comedat; saturitas autem divitis non sinit eum dormire.* Zatoraj vi delavci nimate uržoha, se čez vaš stan tožit, temuč čez vašo zanikrnost, čez vašo golufijo inu lagajnje, skuzi katire Bogu inu ludem super ratate, zakaj ne držite, kar oblubite, inu kar cel teden zašlužite, v nedelo v oštariji zapijete. Zatoraj prav od vas pravi ta modri: *Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur.* Revne vas sturi nikar vaš stan, ampak dokler vi zapuvidi božje ne držite, praznike ne praznujete, ampak delate kakor v delavnik, s. mašo večkrat ne šlišite inu namejsti s. roženkranca kvarte inu majolike v rokah držite, zatoraj žegna božjiga nimate inu večkrat stradat morite, zakaj uže sodba je čez vas sturjena od tiga modriga: *Operarius ebriosus non locupletabitur.* Ostanite vi per vašimu antverhu, flisnu delajte, besedo držite, na dušo inu na G. Boga ne pozabite ter na faconetel s. Josefa spumnite inu per vašimu stanu, v katiriga G. Bug vas je postavil, ostanite, taku bote spoznali, de vaš stan nej reven, temuč srečen. Če pak ne bote per vašimu stanu ostali, temuč bote hoteli prez mire jesti inu piti kakor gospoda inu gvantani hodit vi inu vaše žene kakor eni doh-

tarji, se bote k zadnemu gvišnu kesali kakor uni vovk, katiri je vidil eniga krulaviga osla. Ga je vprašal, kaj mu je. Osel odgovori, de se je ob en trn zbodel inu de ne more sam ga vun zdrejtji, zatoraj taku krulav hodi. Prstopi vovk ter pravi: „Pokaži meni tvojo nogo ter bom jest tebi ta trn z noge zleku inu hitru tebe ozdravil, zakaj se dobru na le-te reči zastopim.“ Osel mu poda nogo, vovk prime z zobmi ta trn, ga začne vun vleč, osla zaboli ter pocukne nogo inu s to drugo vovka v čelu udari inu rezbije. Takrat vovk: „Prav meni stoji, dokler jest sem en mesar, inu sem hotel arcat biti.“ Glihi viži nekatirim antverharjom se godi, katiri hočejo cerat inu se gvantat kakor gospoda inu k zadnemu v buštvu veliku padejo, de oni inu njih žene reztrgani hodijo inu petlajo. Kadar bi bili po njih stanu delali inu živeli, v le-to revo bi ne bili padli. Ostanite per vašimu stanu ter premislite, de s. Josef, ženin Krajlice nebeske, je bil antverhar inu taku zvejstu je G. Bogu služil, de mu je bil svojga ediniga sinu zaupal. Le-ta tedaj faconetel vzemite inu zvejstu poleg vašiga dela Bogu služite ter vam oblubim, de bote enu srečnu lejtu imeli.

Vi pak, hlapci inu dekle, vzemite gori uk s. Pavla, aku hočete enu dobru lejtu imeti, kir vam pravi: *Servi, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo.* Inu ne bodite kakor uni hlapci, katirim njih gospud je bil reztalal službe, de bi vsakitiri svojo službo flisnu opravil. Se prmiri en dan, de ta gospud je bil v eno lužo padel. Je klical hlapce, de bi ga vun zlekli, ali ti nemarni nejso hoteli z luže gospudu pomagat, rekoč: „Jest se nejsem za tu udinjal, imam drugo službo & c.“ Ah, nemarni takoršni posli, katiri, de bi vidli, de hiša gori, bi ne šli pomagat gasiti, rekoč: Jest nejsem za tu se udinjal.“ Ali kadar je za jesti inu piti, en sam za sedem tovaršov bi spil inu

snedel. Katiri se žiher morjo prglihat taisti kači, hidra imenovana, katira je imela sedem glav inu ust inu obene roke. Oh, kulikajn takoršneh poslov se najde, katiri nihdar nejso siti, kakor de bi sedem ust imeli, h delu pak nimajo rovk & c.

Ne bodite tudi kakor uni posli, čez katire se je tožil gospodar, rekoč: *Unus me servus vestit, omnes expoliant*. Taku se godi, de kumaj en posel se najde, de bi bil gospodarju nucen; ti drugi so vsi škodlivi, kakor resničnu je enkrat en djal, de ob našem času so posli kakor dinje, zakaj vmej 50 se ne najde ena dobra. Glihi viži vmej 50 posli kumaj bo en dober, flisen inu zvejst. Gledaj tedaj ti, de boš ta dober, flisen inu zvejst. Taku ne bo treba vsaku lejtju tebi drugiga gospodarja iskati, zakaj v tem, kir menijo si pobulšat, še huši najdejo, dokler oni ne sture, kar so dolžni inu se jim godi kakor unimu oslu, od katiriga sem bral, de je služil enimu mlinerju ter žitu je v malen nosil, moko pak v mestu. Ta osel začne mislit: „Ta služba je pretežka za mene. Malukedaj počivam, drugi kruh jedo, jest pak, desilih žitu inu moko nosim, morem slamo inu listje glodat.“ Zatoraj gre proč inu se udinja k enimu kramarju, menejoč, de mu bulši pude. Le-ta kramar ga naloži s svojo kramo ter še vrhi ga zavsede ter ga podviza hodit, de bi poznu na semejn ne prišla. Ali osel zavolo velike težave nej mogel hitru hodit, zatoraj sta bila prepoznu pršla, kadar vsi ludje se so bili rezšli. Kramar se rezjezi, popade palco, začne osla gojzlat neusmilenu, potle ga prveže k enimu stebru inu celo nuč ga pusti stati prez špiže inu pitja. Inu cilu nej mogel doli leč, de bi spal. Osel začne mislit na svojga prviga gospodarja inu se grevat, de od njega je proč šel. Inu dokler se je njemu per kramarju taku hudu godilu, ga zapusti inu gre spet k mlinerju prosit, de bi ga v službo vzel. Ali ga nej hotel več imeti.

starišim brisat, tu je, imate taistom na pomoč priti inu z vašo volno pokoršino jih troštat, de žegen božji bote dosegli . . . Sicer ne bote nihdar sreče imeli, kakor ti stari vam so hoteli dati zastopit s tuisto prgliho. Namreč pravijo, de ta stara miš je bila prepovedala svojim mladem, de one imajo v gnezdi ostati, dokler bo supet nazaj damu prišla, de bi kej mačku v roke ne prišle, zakaj desilih je pisan, mu nej zaupati, inu desilih z repam se šmajhla, mu nej verovati. Gre s hiše mati. Maček zamerka, de nej matere doma, gre obiskat te mlade miši ter začne lubeznivu jih gledat, mavkat inu vun z gnezda klicat. Jim oblubi inu se prseže, de jim ne bo neč sturil, temuč de se bo ž nimi jegral. Te mlade miši začnejo njegove sladke besede pošlušat, njega gledat, jim dopade, zakaj je bil bev inu rdeč; ga začnejo hvalit, se začnejo v njega smijati ter si srce vzamejo k njemu pojtji iz gnezda, zunej ene same. Maček začne ž nimi jegrat inu se šalit taku dolgu, dokler od gnezda daleč jih spele; inu kadar vidi, de mu ne morjo ubežat, zdaj popade eno, zdaj to drugo inu vse reztrga. Mati pride nazaj ter eno samo celo najde, katera je mater bugala; zastopi, koku se je godilu, žalostna od začetka postane, ali k zadnimu pravi: „Kumaj jim je, dokler nejsu hotele bugat, kir sem jih lepu učila. Njih škoda!“ *Qui potest capere, capiat & c.*

Taku se godi tem mladem, kadar n' hočejo svoje stariši bugat inu njih lepi nauk pošlušat. Je rejs, de potle se grevajo inu grimajo, ali uže prepoznju, kadar mačku v usta pridejo. Poprej, poprej imate premislit inu vaše stariši bugat, de ne bote šlišali: „Kumaj je tebi, zakaj nejsi poprej premislil. Zdaj je prepoznju mislit.“ Kateru je mogel v cerkvi en nepokoren samovolen šlišat. Le-ta se je bil zalubil v eno objestno kršenco ter po vsi sili je hotel taisto za svojo ženo imeti čez volo svojih stariših inu žlahte. Inu kadar mašnik

pred altarjam jih je imel poročiti, ga je vprašal: „Juri, hočeš Nežo za tvojo zakonsko ženo imeti?“ Juri takrat začne misliti inu se potiti ter se obrne h taistom, katiri se so v priče našli, rekoč: „Ah prijatelji, zakaj molčite? Kadar zakihnem, vsi pravite: Bug ti pomagaj. Zdaj sem v vekši potrebi, inu obeden ne reče: Juri, Bug ti pomagaj.“ Oni se so njemu smejali inu djali: „Juri, poprej, poprej bi bil imel premisliti inu Nežo z merom pustiti, zdaj je uže prepoznati misliti, dokler pred mašnikam se najdeš inu Neža tebe z roko trdu drži.“ Je mogel Nežo poročiti, katera Jurju je bila vse zalebala inu še poleg rogatiga sturila. Juri se je grimal inu greval, de svoje stariši nej bugal ter s svojo škodo je bil spoznal, de ta, kateri svoje stariši ne buga, nihdar sreče nima. Zatoraj vi mladi iz škode teh drugih učite se vaše stariši bugat . . .

Vzemite tedaj, N. N., le-te faconetelne, katire vam iz srca šenkam inu prporočim, zakaj vam bodo k nucu. Aku bote le-te premišlovali inu te lepe nauke držali, gvišnu se ne bote grevali, zakaj bote dobru na duši imeli, katiru vam daj Bug Oča, Sin inu s. Duh. Amen.

SERMO XXXI. PRO DEDICATIONE ECCLESIAE

*Zachaeae, festinans descende, quia hodie in
domo tua oportet me manere; & festinans
descendit & excepit illum gaudens*

Zahee, stopi hitru doli, zakaj jest morem danes v
tvoji hiši ostati; inu on je hitru doli stopil
inu ga je gori vzal z veseljem.

Luc. c. 19.

A dan svetiga letniga žegnajna per vsaki cerkvi veliko veselje duhovnu inu telesnu se vidi inu obhaja, zakaj le-ta praznik je en spomin veselja, kateru ti izvoleni v nebesih uživajo . . . Danes je vse veselo, nej obene žalosti zgledat ali šlišat. Kamerkuli se eden obrne, godce šliši; en prijatel tiga družiga v gostje vabi inu z veseljem gori vzame, inu le-tu, menem, h spominu Zaheusa, kateri tudi Kristusa JEZUSA z veseljem je bil v svojo hišo gori vzal inu dobre gostarije njemu prpravil. Jest tudi danes mislim moje pošlušavce v gostje povabit, de bi li kejkaj dobriga mogel jim naprej postaviti, zakaj piše Cicero, de gosti ludje so bili zmislili za tiga uržoha volo, de bi veliko prijatelnov si zedobili inu od taistih v potrebah pomoč imeli. Zatoraj piše Plutarcus, de Aleksander, macedonski

krajl, vseskuzi je gostil svoje žolnerje inu skuzi le-tu je dosegel, de žolnerji so bili njemu taku zvejsti inu dobri, de rajši bi bili umrli kakor se njemu zamerili. Cesar Numa Pompilius je bil vse rimske purgarje v gostje povabil inu v tej viži je bil potalažil njih srdita, rezžalena inu puntarska srca. Julius Cezar glihi viži je bil dosegel vse, kar je želel od rimskiga folka, kadar je bil vus folk v gostje povabil, žlahtnu inu obilnu gostil. Jest tudi bi hotel, de bi N. N. moji dobri, zvejsti prijatelni ratali inu moje prošne ušlišali. Za tiga volo danes jih hočem gostiti. Če pak ne bodo rihte taku dobre inu obilne, kakor bi imelu biti, se troštam, de ne bodo meni zamirili; zakaj sem bral, de enkrat Sokrates je bil povabil v gostje te neručenejše filozofe inu cilu malu inu žleht rihte je bil taistem naprej postavil, taku de en philosophus se nej mogel zdržat, de bi ga ne bil sfaril, rekoč: „Je špot inu sramota, de ti takoršne gospude v gostje povabiš inu taku malu inu žleht taistem naprej postaviš.“ Sokrates hitru odgovori: „Če so moji pravi prijateli, tu malu bodo za dobro vzeli; če pak nejsjo prijateli, še tiga nejsjo vredni.“ Ravnu le-tu N. N. rečem inu začnem.

Kadar njih veliku je v gostje povablenu, radu se zgodi, de kakoršna zamira ali kreh vstane, če hišni oča se ne poflisa vse reči v eno dobro ordingo postavit. Le-tu mene zadene danes premislit, dokler tulikajn folka hočem gostiti. Za tiga volo se bom poflisal k mizi streči, na mizo nosit, naprej pokladat inu rejzat, kakor se meni zdi, de vsakateri potrbuje inu želi imeti.

Nerpoprej postavem na mizo eniga tovtstiga petelina v rajži kuhaniga tem hišnim gospodarjom. Le-ta bo njih rihta za zdaj, potle nej jedo, kar jim bo Bug dal. Petelen je ena taku žlahtna tica, de ti stari učeniki mu veliko hvalo dado inu cilu so djali, de ima ene božje lastnosti v sebi inu de

za tiga volo so vsi dolžni petelina častiti . . . Tudi poeti so petelina štimali inu djali, de poprej je bil en mladenič, kateriga bug Mars je lubil inu veliko štimal. Inu dokler Mars je bil njega eno nuč postavil na vahto, kadar on je bil šel vasovati s to lepo Venus, ta mladenič je bil zaspal inu Vulcanus je bil per svoji ženi nega nešel. Za tiga volo Mars se je bil čez njega močnu rezsrdil inu v petelina preobrnil, ali vener de pamet je obdržal. Zatoraj, kadarkuli na le-to nesrečo spumni, ponoči začne klagovati. Turki tudi petelina štimajo, kir pravijo, de en bev petelen vseskuzi pod stolam božjim stoji in de zjutro pred zarjo, opoldan, pruti večeru inu opolnoči začne pejti inu vse angele inu svetnike opomina, de imajo Boga hvalit inu častiti.

Tu so li fabule, vener je resničnu, de G. Bug je dal petelinu sosebnost zastopnost vmej ticami, kakor Job je zamerkal, rekoč: *Dedit gallo intelligentiam* — kakor de bi petelen na vse kunšti se zastopil. Se zastopi na muziko, zakaj ob svojih gvišnih časah poje inu s peretnicami kakor muzikonti z roko bije; inu od njega s. Ambrož pravi: *Galli cantus suavis est in noctibus, nec solum suavis, sed etiam utilis*. Se zastopi na arcnijo, zakaj Plinius piše, de petelen, kadar hudu se počuti, ene gvišna želišča pozna, le-te jej inu ozdravi; inu kadar ga glava boli, greben s krampli si reztrga, de kri huda mu vun steče. Se zastopi na astrologijo, zakaj previdi dež inu lepu vreme inu le-tu na vus glas ludem zastopit da. Se zastopi na astronomijo, zakaj zna rezločit čas od časa, uro od ure, kakor iz njegoviga pejtja se doli vzame. Se zastopi na filozofijo, zakaj spozna lastnost teh levov, de namreč njegoviga pogleda ne morjo trpeti; zatoraj leve z očmi prestraši inu prežene, kakor Lucretius piše:

*Nimirum quia sunt gallorum in corpore quaedam
semina, quae cum sunt oculis immissa leonum,*

pupillas interfodiunt acremque dolorem

praebent, ut nequeant contra durare leones.

Bodi uže vse tu, kakor hoče, venter je gvišnu, de G. Bug petelinu je dal eno gvišno zastopnost — *dedit gallo intelligentiam*. Uržoh tega je, de bi ljudje en nauk tudi od tic imeli, kakor sam Job je zamerkal, rekoč: *Interroga iumenta, & docebunt te, & volucres coeli, & indicabunt tibi*. Nad petelinam pak zlasti ti hišni gospodarji imajo en lep nauk. Petelen ima to naturo, de pogostim z enem očesam gleda v nebesa, s tem drugim v zemlo; za tiga volo eden je bil pustil petelina zmalat inu le-te besede zapisat: *Aspicit utrumque*. Taku ima sturiti en hišni gospodar, ima skrbjeiti za hišo, družino inu posvejtna opravila, ali tudi ima skrbjeiti za nebesa, za dušo. Petelen poprej kakor zapoje, s peretnicami prah strese; za tiga volo eden je bil na petelina zapisal: *Excutit, inde canit*. Taku en hišni oča ima narpoprej prah vse nespodobnosti iz sebe stresti, gledat, de svoji družini ni z besedo ni z djanam pohanajna ne da, potle pak ima strah božji učiti. Petelen zjutru zgudaj vstane, te druge začne buditi inu klicat, de imajo vstati inu špižo si-iskati; inu kadar kejkaj najde, vse te druge vkupaj kliče inu vabi k tej špiži. Taku en hišni gospodar ima ta prvi vstati, te druge podvizat kroh si služiti, svoje posle inu otroke s špižo, gvantam inu z vso potrebo oskrbejti inu ž njimi potrplejne kakor sam iz sabo imeti, zakaj sam s. Duh hišnim gospodarjam pravi: *Rectorem te posuerunt, noli extolli; esto in illis quasi unus ex ipsis*. Gospodar nima li sam zase skrbjeiti, de on sam se nasiti inu napije, ampak ima gledat, de družina nejlačna & c. Petelen ima veliko dobruto inu lubezen pruti svojim kokušam, s temi lepu okuli hodi, potrplejne ž njimi ima, v miri ž njimi živi, inu kadar vidi, de kokuš se njemu superstavi, glavo doli prpogne inu gre proč. Taku en hišni

gospodar ima s svojo ženo živeti, lubit, potrplejne imeti inu nah dati & c., kakor s. Paulus je zapovedal: *Viri, diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam & c.*

Petelen tedaj bodi vaša rihta, v rajži kuhan, zakaj rajž nasiti ble kakor druge špiže. Zakaj gospodar je dolžan se poflisat, de posli ne stradajo, aku hoče zvejste imeti, ter ima ž njimi andlat kakor s prijateli, nikar sužni. Za tiga volo Seneka je hvalil uniga dobriga gospodarja, katirimu je bil v tej viži pisal: *Libenter ex his, qui a te veniunt, cognovi familiariter te cum servis tuis vivere. Hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem docet. Servi sunt. Immo humiles amici.* Vzemite tedaj, gospodarji, petelina inu njegove nauke, de vam Bug žegnaj!

Hišnim gospodinjam naprej postavem eno debelo kokuš v nudelnih kuhano ter menem, de bodo za dobro vzele, zakaj kokuš je spomin inu znamine velike sreče. Zatoraj kadar cesarica Livija, cesarja Avgusta žena, se je po Rimi pelala, iz ene visoke strehe ena bela kokuš v nje krilu je bila zletela. Livija se je bila nad le-tem prestrašila, zvezdarje inu te modre vkupaj poklicala inu sprašovala, kaj le-tu pomeni. Vsi enaku so bili sklenili, de le-tu je enu dobro znamine inu pomeni, de skoraj bo eno veliko srečo imela, kakor tudi se je bilu zgodilu. Glihi viži jest hišnim materam oblubim veliko srečo inu veselje, aku bodo nauke te kokuši gori vzele inu ohranile. Kokuš ima le-to lastnost, de, kakor šliši, de petelen jo kliče, k njemu pokorna teče. Taku žena ima svojmu možu pokorna biti, de li nej čez zapuvid božjo . . . Ta nauk je tudi držala s. Francisca, rimska gospa, katero en dan nje gospud je klical, ravnu kadar ona je molila officium Divice MARIJE. Ona popusti molitvo, teče gledat, kaj zapovej, spet gre molit, on spet jo pokliče, ona popusti molitvo do četrtikrat, inu kadar ta zadnikrat

bukve v roke vzame, najde taiste besede, per katerih je bila nehala molit, vse pozlačene. Koku Gospudu Bogu je bila dopadeča ta pokorščina, je bil izkazal skuzi le-tu čudu. Držite tudi vi, žene, ta nauk te kokuši! Inu de le-tu ste dolžne sturiti, en ajdovski učenik vam spriča, rekoč: *Mulier suum arbitrium omnino exuere debet, ut marito obtemperet, sitque maritus pro corde, oculis & lingua. Arrideat ridenti, compatiatur tristi, non adulatoris modo vel chamaleontis, sed ut socia & dimidiatum corpus eius.* Kokuš se ne bojuje s petelinam, temuč kadar zamerka, de je srdit, ona glavo prpogne inu proč gre. Takoršna ima biti sledna žena, de kadar zamerka, de mož je jezen, ima ona molčat inu proč pojti inu nikar še ble ga dražit inu odgovarjat inu se ž njim prepirat. Bodite kokuši, kakor je bila ta pametna žena Sara, od katerere je djal s. Chrisostomus: *Sara non rebellat marito.* Ne bodite, kakor je bila una, katero je mirkal Georgius Stengelius, de le-ta en mesec je hlače nosila inu gospodarila, en mesec pak mož; inu kadar je ženo zadelu gospodarit, mož taisti cel mesec se nej smel pustit ni šlišat ni videt. (*Hic exaggera contra rixosas mulieres concludens.*) Za tiga volo prov je djal ta modri: *Melius est habitare in terra deserta & cum draconibus quam cum muliere rixosa.* Nikar ne bodite takoršne, vi žene, ampak bodite kakor ta krotka inu pohlevna kokuš, katero danes vam v nudelnih kuhano naprej postavem, zakaj imate včasih debele nudelne, tu je: hude inu grobe besede, požerat inu molčat, kakor s. Monaca, katera je imela eniga grobiga, nagliga inu hudobniga moža, taku de te druge žene so se čudile, de ona ga je mogla prenesti, katerem je taku odgovor dala: *Ego marito saeviente taceo & dissimulo, sicque iracundiam eius frango.* Vzemite tedaj nauk te kokuši, de vam Bug žegnaj!

Dokler hčere imajo vselej blizi matere biti . . . , za tiga

volo deklicam dam za kosilu en par pečenih pišat, de bodo raven matere kokuši jejdle. Inu dekelcam se dobru rajmajo pišata, zakaj dekelca po latinski se pravi *puella*, piše pak *pullus*, taku de dekelce imajo njih ime od pišat inu tudi imajo imeti njih naturo. Navarinus pravi, de pišata vseskuzi za materjo hodijo inu pod nje peretnice se skrivajo, inu kakor jih pokliče, k materi pokorne teko inu mej te druge kokuši inu peteline se ne mejšajo, drugi glas ne pošlušajo, ampak glas svoje matere, s straham se pasejo inu kakor eno tico vrhi sebe letejti zamerkajo, precej pod peruti te kokuši se skrijejo. Vzemite gori, dekelce, lastnosti teh pišat inu ne hodite od matere, tišite se matere inu per nji ostanite doma, ne hodite brez matere, ne pustite se veliku po gasi, po vptujih hišah inu kotah vidit . . . Inu cilu dekelce nimate veliku okuli hodit zavolo odpustkov, zavolo božjih potov, zakaj G. Bug je bil zapovedal samim moškim peršonom, de trikrat v lejti imajo na božji pot v Jeruzalem priti: *Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis DEI Israel.* Zakaj G. Bug je dobru vejdlil, koku je nevarnu dekelcam tudi po cerkvah inu božjih potah hodit, zatoraj le-tem nej bil zapovedal, kakor je zamerkal Oleastar: *Hoc genus decet non hinc inde discurrere etiam pietatis aut religionis praetextu. Amat hoc genus exire, amat hinc inde discurrere, & quia saepius arcentur, causam religionis aut pietatis mentiuntur.* Inu so dekelce kakor Absolon, katere pravijo, de so oblubo sturile le-ta ali uni božji pot opravit, inu li gredo človeske oblube dopolnit inu svoje mesenu veselje imeti; zatoraj resničnu od takoršneh je djal uni poet: *Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae.* Za tiga volo s. Hieronymus je odsvetoval tej dekelci Evstahi na božji pot hodit, rekoč, de ima doma svojo andoht opravit: *Rarus sit tibi in publicum egressus; martyres tibi quaerantur in cubiculo*

tu. Spomnite, dekelce, na Dino, patriarka Jakoba hčer; kadar ona bi bila doma stala, bi ne bila taku špotlivo svojga divištva zgubila. Doma, doma per materi ostanite kakor pišata per kokuši, kakor vas uči s. Hieronymus: *Filiae nunquam solae, nunquam sine matre procedant*, če n'hočejo dušo inu telu v nevarnost postaviti. *Crebro accipiter unam separat, quam statim invadat & laceret, cuius carnibus & cruore saturetur*. Oh, kulikaj jastrobov se najde, kateri iščejo takoršna pišata reztrgat, tu je, v greh inu v špot prpraviti. Zatoraj tišite se per vaši materi, aku hočete greha inu špota se varvat.

Ah, Bug hotel, de bi una dekelca, od katere piše Delrio, bila per materi svoji rada stala! Bi ne bila v takoršne velike inu grozne grehe padla. Piše, de v tej deželi Aquitania je bila ena dekelca silnu lepa, katero oča inu mati so lepu učili inu varvali, ona pak stu uržohov je zmislila, de je iz hiše pršla. Zdaj je djala, de gre k maši, zdaj k pridigi, zdaj k spuvidi, zdaj k večernici & c., včasih pak skrivaj se je iz hiše pobrala inu v tej viži zdaj z enem, zdaj s tem drugim se seznanil; hude želje jo začnejo obhajati, zalublena rata, začne vasovati, dokler enimu jastrobu v pesti pride. Le-ta ob divištvo jo prpravi; grešnu inu nesramnu živita, ona v velik špot inu v šraj pride. Ta prvi jo zapusti, pa še en hudobniši pride, nesramnu vkupaj živita. Na kresni večer jo vun z mejsta pele, oblubi, de čudne reči bo vidila. On začne klicati hudiča. Le-ta precej v podobi eniga kozla se prkaže, kateri je grdu smrdel. Za tem pride veliko ženskih peršon, s floram pokrite, de se nejsjo mogle poznati. Vpraša hudič: „Kaj išče ta dekelca?“ Odgovori ta hudobni človek: „Ona želi tvoja nevesta ratat.“ Hudič zapovej, de k znamenju nje vere ima njemu z lasmi en krancel sturiti inu na njegove roge postaviti. Ta nesrečna ubuga, s hudičam

se pusti poročiti, ž njim greši inu veliku lejt ta grešni cuprnski leben pele. Enkrat začne premišlovati to večno peklensko martro, katero ona skuzi ta grešni leben si služi; se prestraši, vejst jo začne grizet, nuč inu dan se joka, grima, inu dokler počitka nej mogla imeti, gre sama k rih-tarju, se obtoži, de je cuprnca. Inu h temu je prišla, dokler mater nej hotela bugat, dokler nej hotela per materi stati, ter je prosila, de bi živo žgali inu te nervekši martre dali.

Varite se, dekelce, de materi ne bote nepokorne, ne hodite deleč od matere, ampak bugajte inu tišite se matere kakor pišata, de ta peklenski jastrob vas ne bō zgrabil. Vzemite tedaj te pečene pišata, de se ne bote opekle, katere žegnaj vam Bug!

Dokler hčeram sem dal pečene pišata, hočem sinam dati eniga pečeniga kapuna z le-to zapuvido, de bodo s svojmi stariši tega talali, zakaj oni so dolžni, svoje stariši rediti, od svojih ust si utrgat inu toistom dati inu v sledni potrebi na pomoč priti; zakaj oni so za vas veliku trpeli, se flisali inu veliku lejt vas redili inu gvantali . . . Sicer bo hudu se vam godilu, če ne bote talali z vašimi stariši inu če v potrebi taistom na pomoč ne bote prišli v njih potrebah . . . Inu taistiga kapuna pečeniga vam naprej položim, od kateriga piše Tomaž Cantipratensis. Tiga kapuna je bil pustil speč en sin, de bi ga s svojo ženo jejdel, inu ravnu kadar na mizo so ga bili prnesli, šliši, de njega stari oča po štengah gori gre. De bi oča kapuna ne vidil, hitro skoči, kapuna popade, v eno almaro ga zapre. Oča pride, z nevalo mu dado malu župe inu mesa, rekoč, de družiga nimajo njemu dati. Ta bore oča, kateri vse blagu je bil čez sinu dal, žalosten proč gre. Sin vstane, almaro odpre, hoče kapuna na mizo postaviti, najde pak v skledi namejsti kapuna eno strašno krotu. Le-ta mu skoči v obraz, h taistimu se

taku močnu prtisne, de nikuli jo nejsjo mogli proč odtrgat. Ah, nehvaležni inu hudobni sin! De bi ti bil talal s tvojim očetam, kakor si bil dolžan, le-ta štrajfinga bi ne bila čez tebe prišla. Zakaj nejsi spumnil na tu, kar ta modri govori, namreč: *Qui subtrahit aliquid a patre & matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps est homicidae*. Za tiga volo talajte tiga kapuna inu karkuli premorite z vašimi stariši, de ne bote kakor ta nehvaležni sin od Boga štrajfani. Inu kar en učenik je bil vrhu eniga zmalaniga kapuna zapisal (kateri od nature ima, de pogostem v sonce gleda), le-tu jest tudi na današniga vašiga kapuna zapišem, rekoč: *Hunc crebro, tu je: pogostem sonce gledam*. Taku vi pogostem gledajte sonce Kristusa JEZUSA, kateri je zapovedal: *Honora patrem tuum & matrem tuam. Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur*. Ah, kej ste zdaj vi, kateri ste iz vaših stariših strgali vse, kar so imeli, inu zdaj v njih ubuštvu na pomoč taistom ne pridete? Ah, če hočete, de bi vam Bug žegnal vašiga kapuna, spoštujte vaše stariši inu talajte ž njimi, zakaj stoji pisanu: *Honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio*.

Zdaj morem potroštat vdovce inu vduve ter le-tem bom eno dobro špižo naprej postavil, katero špižo je želel uni škof jejsti, katero prpravit je bil zapovedal enimu fajmoštru, h katerimu se je bil v gostje povabil, ter je bil njemu pisal, de ima prpravit „*modicum & bonum*“. Le-ta fajmošter nej zastopil, kaj je tu z'ena špiža, je iskal po bukvah, ali niker nej mogel najti. K zadnimu gre k enimu studentu vprašat, kaj z'ena žival je le-ta „*modicum & bonum*“. Ta student je dobru le-te besede zastopil, ali dokler enu malu poprej fajmošter je bil uržoh, de oča ga je bil s palco dobru otepel po nedolžnem — inu taku se je bilu zgudlu: Oča je večkral šlišal, de sin se je s fajmoštram disputeral. En dan

ga vpraša, če sin kaj zna. Fajmošter odgovori: „Kaj bi znal ta oslova glava!“ Oča se k temu čudi, dokler so vsi sina hvalili, de je učen. Fajmošter k očetu pravi: „Če meni ne vervaš, pokličí ga semkaj inu boš sam šlišal, de neč ne zna; inu kadarkuli bo rekel *nescio*, taku zamerčaj, de pravi *jest ne znam*.“ Pride sin. Fajmošter ga pele na britof, ga začne po latinski vprašat: „Kdu je le-tukaj pokopan?“ Sin odgovori: „*Nescio*.“ Ga pele od groba do groba, ga vpraša: „*Quis iacet hic sepultus?*“ On je vselej odgovuril: „*Nescio*.“ Zakaj veliku lejt nej bil doma. Kadar oča je šlišal tulikajnkrat to besedo *nescio*, se rezsrdi, vzdigne palco, sinu dobro otepe, rekoč: „Haj, tat! Sem tedaj zabstojn špendal s tabo, dokler neč ne znaš? O ti oslova glava!“ Sin zamerka, odkod le-tu pride, molči inu čaka prložnost, fajmoštru povrnit. Inu ravnu se da, kadar ga pride vprašat, kaj je z'ena rihta „*modicum & bonum*“. Odgovori ta student fajmoštru, de škof zapovej, de družiga nima prpravit za kosilu, ampak eno oslovo glavo v mlečni župi. Fajmošter gre, enimu oslu glavo odseka, jo sturi v mlečni župi skuhat, jo postavi pred škofa. Vpraša: „Kaj je tu?“ Fajmošter odgovori: „*Modicum & bonum*.“ Škof hud čez fajmoštra, le-ta se začne zgovarjat, de student ga je zapelal. Škof pošle klicat studenta, ga vpraša, zakaj je le-tu sturil. Student škofu povej celo historijo. Škof fajmoštra odstavi, studentu žegne inu faro da.

Modicum & bonum, tu je, oslovo glavo v mlečni župi vam vdovcam inu vdovam dam. Le-to za dobro vzemite inu oslove nature bodite v tem, de on dvakrat na led se ne pusti spelat, desilih ga vlečejo za ušesa, desilih ga tovčejo inu mlatijo. Za tiga volo eden je bil pustil zmalat eniga osla raven leda s temi besedami: *Sufficit semel* — zadosti enkrat. Le-to špižo je lubil uni vdovec, od kateriga sem bral, de zavolo eniga poboja je imel obejšen biti. Ena žena

pak od rihtarja ga je bila sprosil za moža. Kadar on je to ženo vidil, de tej prvi je podobna, reče: „*Sufficit semel*. Rajši na gavge, kakor eno takoršno vzeti. Na gavgah bom en fer-telc trpel martro, le-ta bi mene morebiti veliku lejt martrala. *Sufficit semel*.“ Vzemite tedaj *modicum et bonum!*

Zdaj bom dal antverharjam inu delavcom eno skledo govejga mesa v hrenavi župi, zakaj vol je stvarjen za delu, kakor eden je bil zapisal na eniga zmalaniga vola: *Natus ad laborem*. Inu Job tudi od človeka je zapisanu pustil: *Homo nascitur ad laborem* — človek je rojen h delu. Le-tu nam potrđi penzelc, kateriga malar v roki drži, kladvu, iz katerem kovač tovče, škarje, s katerimi žnidar rejže, šilu, s katerem šuštar šiva, žaga, s katero tišlar žaga, matika, s katero kmet zemlo kople, inu sikera, s katero drva seka & c. *Homo nascitur ad laborem*. Vol potrpežlivu dela, kakor Ovidius je djal od njega: *Animal natum tolerare laborem*. Taku vi antverharji inu delavci flisik inu potrpežlivu delajte ter bote srečni, kakor sam s. Duh vas zagviša, rekoč: *Labores manuum tuarum quia manducabis; beatus es, & bene tibi erit*. Dokler vol rad dela, gospodar ga flisik redi, kadar pak noče delat, ga zakole. Dokler delavc rad dela, kruha v hiši mu ne zmanka, kadar n'hoče delat, lakota ga kole. Za tiga volo ta modri Siroh je djal: *Vita sufficientis operarii condulcabitur, & in ea inveniet thesaurum*. Je rejs, de delavc se poti per deli inu tudi hrenava župa sturi, de se oči začnejo potiti, ali vener mesu dobru želodcu diši; taku tudi lon za delu dobru diši. *Vita sufficientis operarii condulcabitur, & in ea inveniet thesaurum*. Vzemite tedaj to špižo & c.

Zdaj hlapcom inu deklam eno dobro špižo naprej postavem, namreč eno brinjevo jelenavo prato, zakaj vejm, de vaši gospodarji malukedaj vam kjekaj dobriga dado. Inu

jelenava prata vam nerble se rajma, zakaj po latinski jelen se pravi *cervus*, od kateriga imajo ime hlapci *servus*. *Servi cervi coepti sunt appellari*. Od jelena piše Plinius, de je *placidissimum animal*. Taku vi posli imate biti krotki, nikar ne odgovarjat gospodarjom. En jelen je nosil cesarja Eliogabola, vi imate prenesti vaše gospodarje. En jelen je vahtal, kadar krajl Mitridates je spal, vi imate vahtat, de vašimu gospodarju se škoda ne sturi. En jelen je bil cesarju Clodoveusu pot pokazal, de nej bil utonil v tej vodi Vicenus, vi imate se flisat z delam, de gospodar bo imel svoje živejne & c. Vzemite tedaj jelenavo prato!

Ali šlišim, de N. N. pravijo: „Tu so li besede. Če družiga ne bomo danes jejdli, bomo stradali.“ Jest pak vam odgovorim s Kristusam: *Non in solo pane vivit homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore DEI.*

SERMO NONUS PRO INDUENDA MONIALI

Quid existis in desertum videre?

Kaj ste vunkaj v puščavo prišli gledat?

Matth. c. 11.

Est gvišnu imam velik uržoh danes se čudit, videjoč v tej puščavi tulikajn visoke inu gnadlive gospode, tulikajn žlahtnih inu gmajn ludi, tulikajn trobentarjov inu muzikontov, de cilu ta cirku jih ne more zapopasti. Zatoraj N. N. vprašam z današnjim evangelistam: *Quid existis in desertum videre?* Kaj ste vunkaj v puščavo prišli gledat? Zlasti imam uržoh se čudit, de taku žalostne N. N. vidim. Zatoraj vprašam: zakaj so taku žalostni? zakaj eni vmej njimi se jokajo, dokler meni se zdi, de bi veliku več se imeli veseliti? Morebiti de imajo en uržoh, zavolo katerih petkrat svejt je žaloval, kakor ti poeti pišejo. Ta prvikrat je svejt žaloval, kadar je vidil, de potem kir tu rumenu sonce dvanajst ur je svojo svetlobo kazalu inu svejt veselilu, potle pak v te visoke hribe se je bilu skrilu inu dvanajst ur ga nej bilu zgledat, zatoraj svejt je menil, de so sonce v jetje postavili inu ga ne bo več nazaj; zatoraj je žaloval inu s tem trorar-skim gvantam te teme se je bil pokrilo. Ta drugikrat je svejt žaloval, kadar je bil zamerkal, de ta srebrna luna se je bila zakrila s sivem plajšam, tu je, z enem sivem oblakam, inu

v tej viži je bila svojo lepoto skrila, de ludje jo nejsu mogli vidit. Ta trijetikrat je žaloval svejt, kadar je vidil, de bogina te lepote je tekla branit Adonida, boga te lubezni, kateriga Herkules s svojmi vilami je hotel prebosti, ter ona je taku naglu tekla, de v en bodeč grm belih gartrož je bila padla inu svoje cartanu truplu obodla inu rezpraskala, de vus taisti grm je bila okrivavila. Ta četrtikrat je žaloval, kadar je šlišal, de ta lepi žlahtni turn na hribu Pernasu (v katerem bogovi so svoje pribivalšče inu veselje imeli) v eno globoko dolino je bil padel. Ta petikrat je žaloval, kadar to žlahtno inu lepo dekelco Ariadno so hoteli Bakusu za nevesto dati inu vsi bogovi inu bogine so bili na ohcet povableni inu bug Orfeus je imel per tej ohceti citrat inu godit, kateri je taku lepu citral inu godel, de drivesa inu hribi od veselja so plesali; Ariadna pak nej hotela tiga ženina, ampak si je bila izvolila eniga ubogiga, pohlevniga inu od drugih malu štimaniga. Za tiga volo so žalovali, de Ariadna nej hotela boga Bakusa, ampak eniga taku revniga ženina si je izvolila.

Quid existis in desertum videre? Inu zakaj ste taku žalostni? Morebiti de se bojite, de bi svetlu sonce v jetje ne bilu zaprtu? De bi ta srebrna luna s tem sivem plajšam svojo lepoto ne zakrila? De bi bogina te lepote v enem bodečem grmu se ne okrivavila? De bi ta žlahtni turn v eno veliko dolino se ne ponižal? Inu de bi ta prelepa Ariadna vmej vsimi tiga nerubogiga za ženina izvolila? Šlišim, de meni odgovore: Vse le-te uržohe imamo žalovati inu s čudam jih gledat smo prišli v le-to puščavo. Jest jih dobru zastopim, kaj hočejo reči, namreč de le-ta taku visoka gnadliva gospodična Gertrudis grafinja von Turn, katera zavolo svoje visoke žlahnusti inu čednosti vmej drugimi gospodičnami se je svetila v naših deželah kakor sonce vmej zvezdami na nebesih, zdaj v jetje tiga kloštra se bo zaprla.

Imajo N. N. pak vejdit, de ta gnadliva gospodična grafinja v tem svetem kloštru ne bodo svojo svetlobo skrili, temuč še dalej vun rezprestrili inu drugem s svojim eksemplnam svetili, de bi svejt zapustili inu Bogu služili, zakaj bo kakor una goreča sveča, katero eden je bil zmalal na vrhu eniga visokiga turna v eni laterni zaprto ter le-te besede je bil gori zapisal: *Securior, longe & prope*, tu je, ena svejča na vrh turna v laterni zaprta žiherši gori inu daleč inu blizi se sveti. Glihi viži, desilih ta gnadliva gospodična grafinja se bodo zaprli v laterno tiga svetiga kloštra, vener njih svetloba ne bo zakrita, ampak daleč se bo vidla inu drugem pot kazala za božjo volo te posvejtne časti zapustiti inu v te svete kloštre se zaprejt, kir so ble žiher kakor na svejtu. Inu desilih ta gnadliva gospodična s svojim srebrnim inu zlatem oblačilam zdaj se sveti kakor luna inu sonce, vener svojo svetlobo ne bo zgubila, desilih s tem gvantam popelnaste farbe se bo pokrila, ampak še ble se bo svetila, kakor uni učeni je hotel dati zastopit, kateri je bil zmalal en goreč vogu s pepelam pokrit, na kateriga je bil le-te besede zapisal: *Tectus vivo*. Glihi viži ta gnadliva gospodična grafinja pokrita s pepelnasto farbo še ble skuzi svetlobo tiga čedniga inu svetiga živlejna se bo svetila. Desilih ta gnadliva gospodična, katero Bug inu natura s susebno duhovno inu telesno lepoto so cirali, zdaj vsa zalublena v Kristusa JEZUSA, Sinu božjiga, teče za njim, bo padla v tu bodeče trnje te ostre pokure, katero s sabo prnese regula s. Klare, vener bodeče trnje se bo v lepe gartrože preobrnilu, kateru enkrat eden je hotel dati zastopit, kateri je bil zmalal na zemli en grm bodečiga trnja, na nebesih pak lepe rožice s temi besedami: *Hinc rosae*, tu je, kar se za božjo volo na zemli trpi, v nebesih v lepe rožice se preobrne. Desilih ta nervisokejši inu žlahtniši turn, katerimu gliha

malu se najde, danes v to glaboko dolino tiga pohlevniga ordna se poniža, neč ne falí, zakaj se poniža na zemli, de bi višej povzdignena bila v nebesih: *Qui se humiliat, exaltabitur*. Inu se rajma semkaj, kar eden je bil zmalal, namreč en turn, kateriga so bili ponižali, de bi visokejši ga zidali, ter le-te besede je bil zapisal: *Humiliata exaltabor*. Glihi viži ta visoku gnadliva gospodična se ponižajo, de v nebesih bodo povišani. Desilih tej današni nevesti svejt je prpravlal veliko, mogočno inu častito ohcet, kakor nje visokimu inu žlahtnimu stanu se spodobi, vener si so hoteli izvolit tiga nerubogiga za svojga ženina, kateri sam je spoznal svoje veliko buštvu, rekoč: *Vulpes foveas habent & volucres coeli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet*. Vener je krajl čez vse krajle: *Rex regum & Dominus dominantium*. Desilih nekateri za njega ne marajo inu popolnoma ne spoznajo, vener je ta nerlepši vmej vsimi ženini — *speciosus forma prae filiis hominum* —, je ta nerpametniši, zakaj je modrust Očeta nebeskiga — *sapientia Patris aeterni*.

Zakaj tedaj taku žalostno to gnadlivo gospodo jest videm? Ah, gvišnu imajo uržoh se rezveseliti inu nikar žalostni biti, zakaj vse, kar vidite ali premislite, k vekši časti inu nucu le-te gnadlive gospodične se bo obrnilu. *Diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum*. Inu srečna stutavženkrat taista, katera v hiši božji prebiva po besedah svetiga Duha, kir pravi: *Beati, qui habitant in domo tua, Domine: in saecula saeculorum laudabunt te*. Zakaj hiša božja, za katero zdaj zastopem ta sveti klošter, je en zaprt pungrat, v kateriga obena škodliva rejč ne more priti; je en paradiž, v katerem vse, kar je duši nucnu inu potrebnu, se najde; je šula teh čednosti; je prebivalše inu počitek ženina nebeskiga; je varih tiga divištva inu čistosti; je mojster te andohti inu špegu te svete pokorščine . . . Nimajo tedaj uržoha žalovati,

ampak s to gnadlivo gospodično se rezveseliti, de to zemel-
sko čast inu žlahnost v duhovno žlahnost inu čast hočejo
preobrniti inu zemlo za nebesa zapustiti . . .

Gnadliva gospodična Gertrudis grafinja von Turna! Oni
vidijo, de tulikajn folka je prišlu v le-to puščavo jih gledat
s čudam, de oni, taku visoku inu žlahtnu rojeni, tulikajn da-
nes se hočejo ponižat, premišlejoč, de njih žlahtnost ima
malu glihe na zemli, dokler njih visoku žlahtni rod pride
od krajleviga roda inu že devet stu lejt je star inu vener
nikuli nej pomrl, ampak vselej v svoji žlahtnosti, časti inu
mogočnosti je ostal do našiga časa inu svoj začetek je imel
v franski deželi ob času franskiga krajla inu rimskiga ce-
sarja, Carolus Magnus imenovaniga, kakor piše Caelius Ma-
phiolus: *Certe Turriana domus, annorum longa & continuata
serie, a Carolo Magno, invictissimo illo Gallorum & Romanorum
imperatore, insignes viros nunquam effecta, semper fecunda pro-
duxit, ut, si primum germen ultimamque avorum memoriam re-
petamus, regia sit.* Ta visoku žlahtni rod je imel začetek od
krajleviga roda. Potle veliku firštov inu ercogov je od tiga
častitiga roda prišlu, kakor Maphiolus piše: *Temporum pro-
gressione & principum & heroum mater, nutrix praedicetur.* Kdu
na vej, de oni so bili ercogi v Burgundiji inu v milanski de-
želi? Kdu na vej, de še današni dan so ercogi v franski deželi
inu firšti v Burgundiji? Kdu na vej, de so mogočna gospoda
v laški, nemški, štajerski, koroški inu kranjski deželi inu v
španskim krajlevstvi? Ta, kateri le-tu na vej, trbej, de malu
historij je bral njegove dni, zakaj Maphiolus pravi: *Quis enim
in rerum antiquarum monumentis perscrutandis adeo parum ver-
satus est, qui in Turriana familia non Burgundiae duces reco-
gnoscat? Novocomi dominos vallis Saxinae, ut vocant, non enu-
meret? Mediolanenses duces non recenseat?* Ta, kateri na vej, de
ta gnadlivi rod pride od krajleviga roda inu de veliku firštu

inu ercogov je imel, je znamine, de nej veliku bral od roda te mogočne gospode. Inu desilih ta žlahtni rod turianski skuzi velike vojske je zgubil svoje deže, vener vselej je imel takoršne sini, kateri skuzi njih srčnost, veliko zastopnost inu čednost nezrečeno čast si so zadobili, kakor očitnu vidimo tudi zdaj ob našim času, taku de žiher porečem, kar je zapisanu pustil Maphiolus od tiga žlahtniga roda: *Neque vero obscurum, Turrianam familiam interrupta semper gloria ad haec usque tempora viguisse.* Tulikajn slovitne gospode je imel ta žlahtni rod, de vse zrajtat nej mogoče. Vener ne morem zamovčat, de bi ne imenoval tiga svetiga martrnika Martina von Turn, kateri svojo kri je bil prelil za sveto katoliš kršansko vero, *qui inter laureatos sacrosanctae Ecclesiae martyres locum est dignissimum consecutus.* Večne časti je tudi vreden firšt Paganus von Turn, kateri za svojo medialansko deželo se je vojskoval s Fridriham cesarjam ter svoj podvrženi folk srčnu inu srečnu je bil pred sovražnikam obvarval. Kdu bo mogel zadosti hvale dati firštu Napusu von Turn, *qui non modo opes Mediolanensium conservavit, sed auxit plurimis & quidem opulentissimis ac munitissimis civitatibus, Mediolanensi ditioni adiunctis.* Kdu ne vej to veliko čast inu hvalo, katero po celem svejtu si je bil zadubil Michael von Turn, kardinal svete kršanske cerkve? Tiga firšta inu kardinala vsi jeziki inu pisarji so hvalili inu djali, de je bil en špegu vsih čednosti. Jest bi volnu hotel veliku njih zrajtat, pak čas ne prpusti, zatoraj sem prsilen reči z Maphiolam: *Ego enim malo omnia sacro silentio involbere, quam pauca dicendo perlibare. Ut maximos illos etiam viros non magis Turrianae domus quam totius Ecclesiae lucidissima sidera cogor praeterire, Raymundos, dico, Cassones, Paganos, Franciscos, Lombardos, Ludovicos, Hieronymos, Marcos Antonios, Flaminius: Comi, Vercellarum, Patavii episcopos, Mediolani archiepisco-*

pos, Aquileienses patriarchas & Veronae praepositos insignes.

— Uržoh tedaj gvišnu ima ta folk se čudit, de ena gospodična taku visokiga stanu tulikajn se hoče ponižat, ter misli, koku ta gnadliva gospodična bo mogla v tem tesnem kloštru zaprta prebivat, kir je bila navajena po lepeh prostornih gradeh prangat. Koku bo mogla drugem streči, kir dosehmal tulikajn služabenc so nji na službo stregle? Koku ji bo naprej prišlu, s slabo mizo za dobro vzeti, kir je bila vselej navajena per žlahtnih mizah sidejti? Koku težku ji bo prišlu, vsem se prklajnat, kir je bila navajena, de vsi se so nji prklajnali? Zdaj meni naprej pride Mojzes, kateri z mladiga je bil zrejen v dvori krajla Faraona, kadar pak je bil k lejtam prišel inu nevarnost veliko v dvori prebivat zamerkal, zatoraj namejsti dvora si je izvolil eno puščavo . . . Mojzes tedaj je v puščavo šel? Taisti Mojzes, kateriga hči krajla Faraona je bila za sinu vzela? Taisti Mojzes, kateri je bil ta nerčastitiši v dvori krajla Faraona? Katerimu vsi so na službo stregli? Le-ta gre za pasterja služit? . . . On je bil navajen per krajlevi mizi sidejti, lepu gvantan hodit, koku tedaj zdaj more v puščavi drugem služit, lakoto inu žejo trpeti? S. Euthimius nam odgovori, rekoč: *In regia Moisses educatur, in deserto nunc pascit oves, nec idcirco indoluit per-taesus vicem suam. Quisquis amat DEUM, contentus ubique de-git.* Ta kateri Boga lubi, povsod potroštan živi, katero resnico je hotel dati zastopit uni, kateri je bil zmalal en turn; vrhu tiga je bil zmalal tu rumenu sonce, kateru s svojo svetlobo je grelu ta turen, na katerem so bile zapisane le-te besede: *Dum video, non timeo.* Je hotel reči: ta, kateri ima svetlobo gnade božje inu gorkuto njegove svete lubezni, se ne boji obene težave inu pokure, inu desilih je v eni puščavi ali pak v enem turni zaprt, potroštan živi. Zdaj jest odgovorim taistom, kateri se čudijo inu vprašajo, koku bo mogla

prestati inu prenesti ta visoku gnadliva gospodična Gertrudis von Turn (katera od krajleviga roda pride) težave, pokure inu oster leben ordna svete Klare, de tej gnadlivi gospodični bo vse lahko sturila ta lubezen božja, zakaj *quisquis amat DEUM, contentus ubique degit*. Inu desilih v puščavi tiga kloštra kakor v enem turni zaprta bo prebivala, vener vselej svetloba gnade božje jo bo troštala, zakaj *dum video, non timeo*. Ne bo težku tej gnadlivi gospodični se pred drugimi ponižat, pohlevnu gvantana hodit, pokorna vsem biti, se postiti & c., zakaj vselej per sebi bo imela sonce nebesku, Kristusa JEZUSA, kateri nje nedolžnu inu čistu srce bo z nebeskimi trošti napolnil ter bo sama spoznala, kar je bil spoznal Onoffrius, od krajleviga roda rojen. Le-ta je bil zapustil svoj krajlevi dvor ter je bil šel v puščavo pokuro delat inu Bogu služiti ter 60 lejt nej obeniga človeka vidil. K zadnimu ga je bil našel Pofnutius ter je Onoffriusa vprašal, koku je mogel on tulikajn lejt takoršen oster leben v puščavi pelati, kir z mladiga je bil navajen imeti vse, kar njegovu srce je želelu. Odgovori Onoffrius: „Ta, kateri Boga lubi inu njemu zvejstu služi, vselej potroštan živi inu obeniga pomankajna nima . . .“ Ravnu le-tu bo tudi spoznala ta gnadliva gospodična, de v puščavi tiga kloštra Gospud Bug je vselej bo potroštal inu gnado dal, z veseljam vse težave prenesti inu skušnave premagat, katere v duhovnem stanu bi mogle priti. Je eden le-tu hotel dati zastopit, zatoraj je bil zmalal en velik turn, na kateri le-te besede je bil zapisal: *Vires animumque ministrat*, skuzi kateru je hotel dati zastopit, de ravnu kakor žolnerji, kadar so blizi eniga turna, le-ta toistom da srce inu moč se čez svoje sovražnike z veseljam vojskovati, glihi viži taisti, kateri imajo turn gnade božje per sebi, srčnu inu z veseljam se vojskujejo čez vse težave inu skušnave svojih sovražnikov ter srečnu jih pre-

magajo. En drugi pak je bil zmalal en močan inu velik turn, na katerem veliku štukov je stalu z le-temi besedami: *A facie inimici*. Je hotel reči, de ravnu kakor ti štuki branijo, de sovražniki se ne morjo inu ne smejo prbližat k taistom, kateri v tem turni se najdejo, glihi viži se ne smejo prbližat ti skrivni sovražniki k temu, kateri prebiva v turni tiga kloštra; zakaj štuki gnade božje ga branijo, kakor vsi prosimo, rekoč: *Esto nobis, Domine, turris fortitudinis a facie inimici. Nihil proficiat inimicus in nobis, & filius iniquitatis non apponet nocere in nobis*. Bodi nam, Gospud, turn te močnosti pred obličam tiga sovražnika, de on ne bo mogel nam škodovat. Inu sveti Avguštin nam svetova se skriti v le-ta turn, v katerem bomo zažihrani pred strelo tiga sovražnika... Ta, kateri v ta duhovni turn se skrrije, nihdar te strele peklenške k njemu prbližat se ne smejo, zakaj Kristus takoršne širma inu brani.

Ta gnadliva gospodična Gertrudis von Turn, katera danes se hočejo zaprejši v le-ta sveti klošter, z gnado božjo bodo moč inu srce dosegli, de vse, kar bi njih duši mogli škodovat, srečnu bodo premagali, zakaj v turni svojga nebeskiga ženina Kristusa JEZUSA bodo vselej prebivali. Ter če jest na njih žlahtni bopen pogledam, dva lepa turna noter zagledam, katera v sebi veliko čast zapopadeta. Kadar ta dva turna Mantuanus je bil zagledal inu premislil, je bil zavpil:

*O dignam quali te dicam carmine, Turris,
cuius habet tellus astraque celsa decus.*

Carolus Bizonius pak, kadar visokust teh žlahtnih turnu je premislil inu vidil, je djal:

*Eià Helicon taceas, Turrim laudare volens hanc,
quae tua sic superat culmina celsa iugi.*

*Qui metro & laude omni est maior. Maximus orbis
urna brevis; sedem & vix decus astra parant.*

Georgius Rottinus pak je djal, de zadosti je pogledat na bopen, če eden hoče poznati žlahtnost tiga roda:

Omnia cognosces spectans insignia Turris

Turritaque satum dixeris esse DEA.

Regia Turris erat, regum suffulta columnis,

Carolus huic Magnus, Pallas origo fuit.

Jest zamerkam, de ta gnadliva gospodična rajši bodo šlišali, de njih žlahtni bopen bom na duhovno vižo režložil, zakaj na vse, kar je posvejtigna, hočejo pozabit inu iz celem srcam Boga inu izveličajne svoje duše iskati ter slavu od vsiga, kar nej Bug, vzamejo, rekoč:

Ite leves curae, mea maxima cura salutis,

una mihi haec tantum ultima cura satis.

Non proavos atavosque suos Gertrudis, amici,

nec generis iactans imperiique decus.

Haec magno Summi validata Tonantis amore,

Mundanas, Stygias gaudet abesse minas.

Zatoraj na duhovno vižo ta dva turna obrnit hočem, rekoč, de ta dva turna pomenijo JEZUSA inu MARIJO. De JEZUS je en turn, le-tu je spoznal David, rekoč: *Factus es spes mea, turris fortitudinis.* De MARIJA Divica je tudi en turn, spozna sveta katoliš kršanska cerku, kir moli: *Turris Davidica, turris eburnea, ora pro nobis.* Le-ta dva božja turna bodo to gnadlivo gospodično Gertrud troštala inu branila pred vsem tem, [kar] bi jih moglu rezžalit ali škodovat, zakaj v teh dveh turnah bodo vselej s svojo mislijo inu lubeznijo prebivali: v Jezusu, zakaj bo njih ženin, v Mariji, zakaj je mati tiga nebeskiga ženina, pod peruti katere se nimajo neč hudiga bati. Za tiga volo je bil eden zmalal en turn, na tiga je bil zapisal: *Statio tutissima* — prebivalšče tu nersihurniši.

Zakaj MARIJA je mogoča, pred vsem hudem obvarvat nevesto svojga Sinu nebeskiga — *Maria potens est ad protegendum sponsam Filii sui*, Laurentius Iustinianus je djal. Dokler tedaj gnadliva gospodična Gertrudis imajo dva taku močna turna v bopni svojga srca, se nimajo obene škode bati; veliku menje bodo nevarnosti zapušeni, ampak vselej ta dva božja turna JEZUS inu MARIJA jih bodo širmali, branili inu troštali ter bodo ravnu kakor uni turn, kateriga eden je bil zmalal raven morja, vrhu le-tega pak eno gorečo svejčo z le-temi besedami: *Per vada monstra iter*, tu je, ta turn s to gorečo svejčo pot kaže ludem, kateri po morji plavajo. Glihi viži gnadliva gospodična von Turn so en turn, kateri z gorečo svejčo njih eksempelna inu svetiga lebna kažejo pot tem, kateri plavajo po tem nevarnem morji tiga golufniga svejta pruti deželi večniga veselja, namreč de imajo zaničovati to posvejtno čast, blagu inu kratke čase tiga života inu se poflisat Boga iz celiga srca lubiti, njega samiga iskati inu njemu služiti, kateri sam potroštat zamore na tem inu na unem svejtu našo dušo. O lep, žlahten turn, kir vsem en taku lep inu nucen eksempel da! O gvišnu en častit turn so gnadliva gospodična Gertrudis von Turn!

Ter se troštam, de se ne bom zameril, aku bom dalej rekel, de nikar li njih peršona je en častit turn, ampak tudi de njih nus, njih vrat, njih prsi so ravnu kakor en turn. Tem mojim besedam se nima obeden čudit, premišlejoč, de ta gnadliva gospodična so nevesta ženina nebeskiga, kateri sam je djal od svoje duhovne neveste: *Sponsa mea, soror, nasus tuus sicut turris Libani. Collum tuum sicut turris David, quae aedificata est cum propugnaculis*. Hoče reči ženin nebeski: Ti moja nevesta meni dopadeš, dokler imaš nus visok kakor en turn, iz kateriga daleč se vidi, zakaj ti premisliš inu gledaš daleč, tu je, nikar le-tu, kar je zdaj na svejtu, ampak

kar ima v večnosti se goditi. Tuj vrat je kakor en močan turn, kateriga svejt, mesu inu peku nejsu mogli premagat, temuč ti si le-te premagala inu umojstrila. Ravnu za le-teh uržohov volo tudi jest sem rekel, de ta gnadliva gospodična ima nus inu vrat kakor en turn & c. Inu menem, de sama s to duhovno nevesto se hvali, de tudi prsi ima kakor en turn: *Et ubera mea sicut turris*. Moje prsi so kakor en nepremagan turn, zakaj jest tebe, o ženin nebeski, taku močnu lubem, de obena muč nihdar ne bo iz mojga srca tebe ločit mogla . . . O srečna stutavženkrat gospodična Gertrudis! Žiher zdaj vam bodo dali ime Beatrix, tu je, Izveličana, zakaj ne more biti, de bi ne bila izveličana ta, katera takoršno gnado od G. Boga je dosegla inu v tej viži Gospuda Boga lubiti inu njemu služiti je začela & c.

Vidite tedaj, N. N., de obeden nima uržoha danes žalovati, ampak se veseliti, de v tej puščavi vidijo tu sonce, kateru se hoče v turn tiga kloštra zaprejt, de bi svetlejši se prikazalu pred obličam božjim & c. (*Repiloga*.) Vsi tedaj rezveselimo se s to gnadlivo gospodično, de tu posvejtenu za nebesku si je izvolila inu po nje eksemplnu tudi mi sturimo ter vsakateri reci: *Quod cum vidissem, posui in corde meo & exemplo didici disciplinam*. Inu zlasti vi, gnadlive gospodične, ta lepi eksempl gori vzemite, zakaj

Stapletus pravi: *Columbae una visa avolante
sequuntur omnes*, de vse bote Izveličane
imenovane & c.

SERMO XV

OB PARTAM DE TURCIS VICTORIAM

*Vos autem benedicite DEUM & narrate
omnia miracula eius*

Vi pak imate Boga zahvaliti inu njega velike čuda rezglasiti. Tob. c. 12.

Ej si zdaj, o prevzetni inu grozovitni Turk? Odkod tu pride, de mi šlišimo, de ti s krivavo inu rezbito glavo iz naše lepe, zlahtne Evrope v Turčijo bejžiš? Kam je prišla tvoja nikedajna moč? Kej je zdaj tvoja stara srčnost? Kej je tvoje prevzetnu inu grozovitnu naprejevzetje, s katerim si nas strašil inu žugal, de naše žegnane cirkve bodo štale tvojih kojnov ratale? De z našimi mašniki boš naše nive inu zemle oral? De vse naše hribe inu doline boš s kršansko krivjo pofarbal? Inu cilu, de otročičov v maternim telesi se ne boš šonal? Ah, ti panani Turk! Ti si djal inu šentoval, de naš precartani Kristus JEZUS nas ne bo mogel iz tvojih neusmiljenih rok odrešit. Ti si bil namenil, je rejs, tu cesarsku mestu Dunaj v tvojo oblast prpraviti inu vse cesarske mesta inu dežele požrejti inu končati. Ah, hvala bodi Gospudu Bogu Kristusu JEZUSU, Odrešeniku našimu, kateri je tebe v taisto jamo vrgel, katero si ti nam bil prpravil. Zdaj se vidi, kdu več premore: ali naš Odrešenik Kristus ali pak tvoj prekleti Mahomet. Pogledaj nazaj,

o ti prevzetni Turk, ter boš vidil na dunajskim turni nikar več tvojo luno, ampak tu nerčastitiši inu svetejši ime JEZUS inu tiga srčniga inu nepremaganiga odlerja. Pošli gledat tvoje baše inu vizire, kaj z'en bopen ali znamine se najde na Najhajzelnu, na Granu, na Pešti, na Budi, na Kasovi, na Eperiesu, na Tokaju, na Erli, na Colnohu, na Segedinu, na Koloci, na Verovitici, na Požegi, na Gradiški, na Kastanovici, ter bodo tebi povedali, de kršeniki so tvojo luno proč vrgli inu znamine svetiga križa postavili. Pošli tvoje geničarje gledat, kdu prebiva v Eseki, v Petcirkvah, v Albi Reali, v Sigeti, v Kanisi, v Petervaradini, v Vilaki, v Dotis, v Paloti, v Valpi, v Brodu, v Novim gradu, v Samandriji, v Zelinu, v Lipi inu v tem Velikim Varadinu, ter bodo tebi povedali, de v teh mestih inu v močnih gradeh prebivajo kršeniki, kateri Turke so pobili inu za tiga volo svojga Kristusa hvalijo. Vrni se, vrni se nazaj, o ti prevzetni Turk, če srce imaš, inu pridi na pomoč tvojim Turkom, katerih desilih je veliko več kakor naših, vener naši tvoje premagajo inu pobijo. Si šlišav, de naših 2000 so pobili per Jagodini 60.000 tvojih inu vse, kar so per sebi imeli, naši so jim vzeli? Si šlišal, de na Hrovaškim puli 800 naših so pobili 8000 tvojih? Si šlišal, de per Salankamenti, kir tvojih čez 100.000 je bilu dobru okopanih, vener naši so rezpodili inu pobili, desilih jih nej bilu čez 35.000? Si šlišal, kaj se je tvojim zgudlu pred enim mescam? (*Hic ultimam victoriam narra.*) Ah vidiš, de Gospud Bug je dopolnil, kar nekedaj nam je bil oblubil, rekoč: *Persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum de vobis decem millia; cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro.* Vidiš, de zabstojn ti si zaupal inu se zanašal na obilnost inu moč tvojih žolnerjov, zatoraj žiher porečem tebi, kar David je zapisanu pustil: *Non salvatur rex per multam virtutem & gigas non salvabitur in multitudine virtutis suae;*

fallax equus ad salutem, in abundantia autem virtutis suae non salvabitur. Mi pak vse naše upajne smo bili postavili nikar uže v naše srčne vojščake, ampak v našiga vsigamogočiga Boga Kristusa JEZUSA, *in cuius manu sunt omnium potestates & omnium iura regnorum*, ter smo se troštali tebe inu tvojo nezmirno vojsko premagat z besedami, katere je Jonata djalk svojmu hlapcu: *Quia non est Domino difficile salvare vel in multis, vel in paucis.* Za tiga volo mi za tu veliko premagajne zahvalimo našiga G. Boga Kristusa JEZUSA, kateri naše grozovitne sovražnike je premagal . . . Inu ravnu kakor nekedaj ti bogaboječi Mahabejerji so ta folk opominali, de bi jemeli G. Boga pohlevnu zahvalit, de jih je rejšil iz rok svojih sovražnikov inu de moč jim je dal taiste pobiti . . ., glihi viži naš svetli inu bogaboječi cesar svojmu podvrženimu folku zapovej, de bi imel G. Boga zahvalit za le-to veliko gnado, de nas je rejšil inu obvarval pred to veliko turško vojsko ter tem našim je dal moč taisto premagat inu daleč od naše dežele zapoditi; zatoraj tudi jest N. N. opominam, rékoč: *Vos autem benedicite DEUM & narrate omnia miracula eius & c.*

Jest dobru vejm, de Bug vsigamogoči, katerimu h prglihi sledna moč je slaba, sledna modrust je nepametna, sledna visokost je nizka inu sledna čast je premajhena, za tiga volo ne potrbuje naše časti inu hvale . . . Vener hoče de taku angeli v nebesih kakor mi ludje na zemli imamo njegove božje lastnosti prez vsiga konca častiti inu hvaliti inu njegove svete gnade rezglasiti . . . Inu to hvaležnost ne želi sam za sebe, ampak za naš vekši nuc inu dobiček, kakor uči s. Chrysostomus . . .

Zatoraj zamerkam, de vsi bogaboječi inu pametni ludje, kakor so eno susebno gnado od Boga prejeli, precej čast inu hvalo G. Bogu so dali . . . Za tiga volo, dokler naši

srčni vojščaki so premagali našiga nervekšiga sovražnika Turka, naš svetli cesar G. Boga za to veliko gnado inu premagajne sam časti inu hvali inu tudi nam zapovej, G. Boga pohlevnu zahvalit. Zatoraj ta sveta procesija je bila označena ter vsi so bili naprošeni, de bi imeli per le-tej se najti inu to sveto molitvo *Te DEUM laudamus* zapejti inu G. Boga zahvalit, zakaj skuzi njegovo sveto pomoč so sovražniki naši premagani ostali . . .

Gvišnu velik uržoh imamo Gospuda Boga zahvalit, če bomo premislili to veliko moč turško, katera dosehmal je vselej skoraj naše dežele premagala inu veliku naših mest pod svojo oblast prpravila, ali zdaj naši skuzi susebno pomoč božjo so Turke pobili inu pregnali inu v tem, kir oni so menili naše premagat, oni so premagani ostali . . . Je rejs, de večkrat Turki nas so premagali, zdaj pak, hvala Bogu, nas nejsa mogli premagat, zakaj zdaj Gospud Bug nam je pomagal inu s svojo močjo jih je premagal. Za tiga volo Njemu samimu imamo čast inu hvalo dati, rekoč: *Tibi soli honor, virtus & gloria*. Tebi samimu damo čast inu hvalo.

Je rejs, de naš svetli cesar se je poflisal, kar nerveč je mogel, Turku se zuper postavit inu iz svojih dežel ga pregnati; je rejs, de naši generali inu žolnerji srčnu inu dobru se so sponesli, katerem cilu Turki čast in hvalo so dali, — mi pak samimu G. Bogu čast inu hvalo damo . . . Mi vejmo inu spoznamo, de ni naši generali, ni naši žolnerji, ni mo-gočnost našiga cesarja je nas pred grozovitnim Turkam obvarvala, ampak milost božja, katero smo na pomoč klicali inu vse naše upajne v taisto postavili. Za tiga volo G. Bug je s svojimi milostmi očmi na nas pogledal inu nas rejšil pred smrtjo inu pogublejnam, kateru nam je Turk žugav . . . Zatoraj Tebi, o usmileni Gospud, vso čast inu hvalo damo. *Te*

DEUM laudamus . . . Tvoja sveta roka je Turka rezpodila, pobila inu k špotu sturila & c.

Za tiga volo imamo uržoh, kakor nekedaj uni srčni inu bogaboječi Mahobejarji, eden tiga drugiga opominat, de Bogu smo dolžni hvalo dati inu per teh svetih procesijah flisnu se najti . . . H procesiji, v cirku, N. N., imate pojti Boga zahvalit inu nikar pijančvat po oštarijah inu hišah, nikar po gasah inu potah vriskat, nikar gostarije inu plese držat, ampak v cirku molit inu Boga hvalit . . .

Inu per le-teh svetih procesijah prosimo G. Boga, de bi tudi za naprej gnadlivu nas hotel obvarvat inu pomagat naše sovražnike premagat. Mi spoznamo, o večni Gospud, de smo grešniki inu vredni štrajfinge, vener spumni, de smo Tvoji otroci (desilih včasih nepokorni), vener Tebe samiga molimo, Tvojo sveto vero držimo, v Tvojim svetem jemu smo kršeni inu s svetem križam zaznamvani. Ti tedaj kakor en usmilen oča nas otepi, kadar smo vredni, zakaj *cum iratus fueris, misericordiae recordaberis*. Nikar, nikar, Gospud, nas ne pusti v turško oblast pasti . . . Mi vener smo Tvoje ovčice, Ti si naš pastir, vari nas pred tem požrešnim Turkam, kateri Tvoje svete cirkve podira, Tvoje svete altarje žge ter Tvoje svetu ime sovraži, prevzetnu čez Tvojo vsigamogočnost šentuje. *Leva manus Tuas in superbias eorum in finem*. Vzdigni Tvoje roke čez Turke inu ponižaj njih prevzetnost inu končaj njih rod, kakor si začel, de po celi Evropi bomo Tvoje svetu ime častili inu nikar tiga frdamaniga Mahometa. Ah! *Exurge, Domine, adiuva nos & libera nos propter nomen tuum*.

Jest vas, N. N., zagvišam, de G. Bug nam bo dalaj pomagal Turka premagat inu iz Evrope pregnat, če nerpoprej se bomo poflisali zapuvidi božje držati inu greha se varvat . . . Nimamo tedaj, N. N., se bati Turka, dokler G. Bug je per

nas, dokler nam pomaga. Za tiga volo prosimo, de bi per nas hotel ostati . . . , zakaj vse naše upajne postavimo v tvojo milost inu pomoč: *Tu es ipse rex meus & DEUS meus, qui mandas salutes Iacob.* Tebi bodi samimu čast inu hvala zdaj inu vekoma.

Amen.

P A B E R K I

IZ

P R I D I G

*Kulturno zgodovinski; avtobiografski;
svet in njegova ureditev; človek grešnik;
razne zgodbe; basni*

Hudi časi

H žalost inu reva prevelika naša, kir mi smo dočakali le-te nesrečne čase, kir vidimo inu skušamo le-te štrajfinge! Zdaj po celi Evropi te nerhujši vojske mesta poderajo, dežele rupajo, vsaku lejtu veliko tavžentov ludi kri prelivajo, de morebiti, kar svejt stoji, v Evropi taku grozovite vojske nejso ble. Kaj z'enu veliko boštvu inu lakota zdaj se najde na svejti, zadosti nam morjo spričat cejste polne petlerjov, katerem ludje bi radi pomagali, ali ne premorjo, zakaj sami potrbujejo, inu aku se hočejo ohranit, stiskat morjo. Bolezni inu smrt ludi davijo, kir vsak dan zgonovi mrličom zgone.

Turki gredo

Ah, de bi nikuli ne bila taista nesrečna ura prišla, v kateri se je bila vzdignila una velika vojska v nebesih mej angeli, katerih tretji tal premagani inu pogubljeni so bili postali, zakaj mi zdaj bi se v takoršnem velikem strahu ne nešli, zdaj mi bi ne bili v takoršni nevarnosti inu v žalosti, kakor smo, vedejoč, de ta grozovitni naš sovražnik Turk prez vsiga uržoha inu čez vso pravico vleče čez nas s tri stu tavžent neusmilnimi Turki ter žuga vse dežele inu mesta cesarska požgati, obrupat inu vse ludi pod meč inu sablo prpraviti, taku de v maternem telesi otroci ne bodo odšli tej grenki smrti . . .

Mi smo se troštali per miru živejti, pole, ta grozovitni Turk z veliko vojsko je čez nas potegnul, kateri naše veselje v žalost, naše upajne v strah je obrnil, zakaj naše blagu inu leben nam žuga odvzeti inu obrupat, kakor uže šlišimo, de drgdi je sturil, ter mi moči nimamo, de bi njemu mogli zuper stati . . . Turk ima pod svojo oblastjo tri cesarstva inu čez trideseti krajlevstvi. Oh, kdu bo mogel ž nim se vojskovati? Kdu ga bo mogel premagat, zlasti dokler taku na naglim je iz Turčije v naše dežele planil inu prletil, kir naš svetli cesar se nej mogel taku hitru h braningi prpraviti, zatoraj vse čez inu čez gre . . .

Jest uže večkrat sem šlišal mrmrat inu tožit čez naše generale inu žolnerje, de oni mej sabo se ne morjo glihat, zatu Turk, kamer pride, naše pobije inu premaga & c. Ah, N. N., nej le-ta uržoh, ampak so naši preveliki grehi, iz katerimi smo od nas Boga odgnali inu zdaj se je h Turkom prdružil; zatoraj nas premagajo inu obrupajo . . .

Oh, usmileni Bug, odpusti nam naše grehe ter ne prpusti, de bi sovražnik Tvojga svetiga imena noter vzel tu

cesarsku prebivalšče Dunaj, pod katerem iz tako grozovitno veliko vojsko leži inu žuga vse cesarske mesta v svojo oblast prpravit . . .

Sturimo tudi mi volo božjo, zgrevajmo se čez naše grehe, vzemimo si naprej, de n'hočemo več Boga rezžalit, ter jih zagvišam, de Gospud Bug bo to silnu veliko turško vojsko prestrašil, de pobiži, kadar bo naše pod Dunajam zagledala, inu bodo naši jih iz ogrske dežele pregnali inu v Turčijo zapodili & c. Inu de bi se taku zgodilu, jutre pujdemo s procesijo Gospud Boga prosit & c.

Turški uspehi

Jest menem, de prez greha bi mogel reči, de od Turka, našiga inu vsih kršenikov sovražnika, je Daniel prerokoval, kadar je djal: *Surget rex fortis, & dominabitur potestate multa, & faciet, quod placuerit ei.* De bi taku ne bilu rejs, kakor je, de Mahomet iz eniga gmajn človeka se je gori povzdignil inu je ratal en močan krajl, kateri zdaj z veliko mogočnostjo gospoduje na svejtu inu dela, kar njemu dopade, v tem kir zdaj eno deželo, zdaj enu krajlevstvu, zdaj enu cesarstvu pod svojo oblast prpravijo, taku de ta, kateri poprej je bil en hlapc, zdaj pak je en nepremagani cesar, kir uže tri cesarstva inu čez trideseti krajlevstvi ima inu polovica svejta je njemu podvrženiga. Mahomet ta II. v tem lejti 1453. je bil noter vzel tu mestu Konstantinopel inu cesarstvu od sončniga prihoda. Potem v svojo oblast prpravi tu bogatu cesarstvu Tribisonda. Nej bilu le-tu njemu zadosti, ampak tudi Benečanam vzame tu krajlevstvu Negroponte inu druge mesta, dežele na morji, taku de kršenikom je bil vzel dva cesarstva, dvanajst krajlevstvi inu čez 200 mest. Bajazet, njegov sin, je bil pod svojo oblast prpravil Valakijo, Albanijo inu Moreo. Selim, Bajazetav sin, je bil premagal Ismaela, per-

sijanskega krajla, ter mu je bil vzel babilonsku cesarstvu inu celi Egipt ter potle je bil vzel Damasko inu celu sirijansku krajlevstvu. Soliman, Selimanav sin, je bil padel v ogrsko deželo ter Ogre je bil premagal inu jim je bil vzel Beli grad inu Budo, krajlevu prebivalšče. Potem je bil premagal tuniskiga krajla ter taistu krajlevstvu je bil udubil. Selim, Solimanav sin, le-ta Benečanom je bil vzel tu lepu krajlevstvu Ciprum inu druge mesta inu dežele kršenikom. Inu pole, oh žalost prevelika, Mahomet zdaj leži z veliko strašno vojsko pod tem cesarskim mestam Dunaj. Samu le-tu cesarstvu kršenikom je ostalu inu še le-tu ta požrešni Turk nam ga hoče požrejt. Inu gvišnu de v veliki inu očitni nevarnosti se najde inu taku hitru naši ne morjo Dunaju na pomoč priti, zakaj ti, kateri blizi Dunaja se najdejo, so preveč slabi, čez eno taku veliko vojsko vagat. Zatoraj čakajo pomoč iz nemške inu polske dežele, de bi Turka mogli pregnat, Dunaj rešit. Ali odkod bo mogla takoršna pomoč priti taku hitru, de bi 300.000 srčnih Turkov mogli premagat, kateri okuli inu okuli se so zakopali, de obeden ne more do njih priti? . . . Vener, N. N., jest imam gvišnu upajne, de naši bodo taku močni ratali, de en sam deset Turkov premagal bo, dokler videm, de N. N. hočejo taistom na pomoč priti s tem nermočnejšim orožjam te svete molitve . . .

Je rejs, de tu cesarsku mestu Dunaj v veliki nevarnosti se najde, v tem kir obeden ne more v mestu inu iz mesta, so zaprti od vseh krajov kakor jetniki inu ti neusmileni

Turki jih vahtajo, vener če mi bomo stonovitnu

G. Boga prosili, ne cviblam, de se bo

čez nas usmilu inu našo

prošno ušlišal.

Kuga se bliža

Tedaj vener bom prsilen tebi, moje lubu mestu N., katerimu vselej sem voščil vse gnade inu žegne božje ter vednu sem G. Boga prosil, de bi tebe pred vsim hudem rešil — zdaj bom pak prsilen tebi oznanit eno veliko štrajfingo božjo? Jest sem odnašal inu se bal takoršne hude cajtinge tebi oznanit ravnu kakor nekedaj Jona prerok, kateri nej hotel pojtji v Ninive pridigvat, de G. Bug bo taistu grešnu mestu štrajfal . . . Koku tedaj jest bom mogel mojmu lubimu mestu N. hude cajtinge inu štrajfinge oznanit? Ah, nikar moj Bug, Gospud inu Stvarnik, ne prsili mene takoršne štrajfinge oznanit! Aku hočeš, de bi jest služil za Jonata, pošli mene v enu grešnu mestu Ninive ter volnu kjekaj potečem oznanit inu pridigvat te nergrozovitniši štrajfinge, katere Ti boš meni zapovedal. Timu mojmu folku pak, kateriga iz srca lubim, nej meni mogoče kaj takoršniga oznanit, ampak kaj dobriga inu srečniga oznanit sem bil vselej prpravljen, namreč de od Tvoje dobrute inu milosti imajo čakati žegne nebeske, dolgu inu veselu zdravje, inu de od vsiga hudiga inu zlega jih boš rešil inu obvarval. Taku želim inu prosim, de bi se njim godilu. Kdu pak, N. N., nas zamore tiga zagvišat, dokler ta strašna štrajfinga te neusmilene kuge vseskuzi se k nam prbližuje inu uže je začela moriti ludi v naši soseski ter se ne šona ni stariga ni mladiga, ni uboziga ni bogatiga, ni kmeta ni gospuda, taku de v kratkem časi čez 500 ludi je pomorila? Zatoraj jest se zelu bojim, ti moje lubu mestu, de le-ta štrajfinga bo tudi skoraj čez tebe prišla . . .

Zdaj se šliši, N. N., veliku govoriti od kuge, katera je v našo deželo prišla inu vsaki dan se k našimu mestu prbližuje. Eni pravijo, de je zanesena iz ogrske dežele, drugi pra-

vijo, de je prišla iz hrovaške dežele & c. Vsi se tožijo čez vahte, rekoč, kadar od začetka bi bili dobru vahtali, bi ne bila taku daleč prišla & c. Jest pak po resnici vam bom povedal, de obeden drugi nej uržoh, de kuga je v našo deželo prišla, ampak naši veliki grehi, katere G. Bug z le-to kugo štrafjat hoče . . .

Za tiga volo pametnu ste sturili, N. N., de ste prišli s procesijo v to cirku, MARIJI Divici h časti ofrano, prosit MARIJO Divico, de bi vas inu celo deželo ozdravila od te hude boleznj te kuge, katera tulikajn ludi je uže pomorila v španski, polski, nemški, ogrski inu hrovaški deželi inu zdaj je v našo deželo prišla nas pomorit . . .

Mi vidimo inu šlišimo, de arcnije neč ne pomagajo, temuč de ta, kateriga kuga zadene, more umrejtj. Tedaj pametnu so sturili, de njih upajne nejso postavili v dohtarje, v arcnije, temuč v tu prvu zdravje teh bolnih, v MARIJO Divico, katero so semkaj prišli obiskati inu nji ofrovati inu prositi: *Sancta MARIA, salus infirmorum, ora pro nobis*. Leta tavžentkrat več vam bo nucala kakor trijak, kakor angelica, bittonica, valeriana, rozmarin, lorber, rožni jesih inu vse arcnije tiga svejta.

Kuga premagana

Nej treba vprašat, zakaj tulikajn folka danes je v le-to sveto cirku prišlu, v tem kir je vsem videjoče, de ta strašna štrafjnga te kuge v naši deželi je nehala inu de vse cejste so odprte inu de žiher eden do družiga smej priti, kateru sturiti dolgu časa nej bilu prpuščenu, skuzi kateru človek veliko žalost inu škodo je mogel trpeti. Dokler tedaj je prpušenu vkupaj priti, nerpoprej so v to sveto cirku vkupaj prišli G. Boga zahvalit za le-to veliko gnado, de od kuge jih je rešil.

Lakota

Jest bi gvišnu danes z vami, N. N., imel veliko potrplej-
ne inu brez solz bi vam ne mogel pridigvat, videjoč vašo
veliko revo inu buštvu, kateru v en tak stan vas je prpra-
vilu, de družiga ne čakate, ampak to grenko smrt, de bi
konc vaši lakoti sturila inu iz te reve rešila . . . , ali dokler
vejm, de G. Bug nam je poslal nerodovitnost te zemle,
buštvu inu lakoto . . . , jest se ne bom za tu grimal inu ža-
loval inu cilu z obenem ne bom potrplejna imel, dokler
vejm, de le-te reve inu buštvu od G. Boga pridejo, nikar od
zemle, lufta inu zvezjd . . .

Ah, kedaj je bilu šlišat v naši deželi, de bi ble zapu-
vidi božje zaničovane bile kakor ob našim nesrečnem času?
Nekedaj možje inu žene so pohlevnu gvantane hodile, zdaj
kaj z'ena luciferska ofert se vidi! Nekedaj, kadar so šlišali,
de eden z Bugam je šental, od straha so se stresli, zdaj se
smejejo. Nekedaj, kadar so zamerkali, de ena nečist leben
je pelala, jo nejso v soseski trpeli, zdaj očitnu lotrijo inu
prešeštvu se triba, vener obeden neč ne reče. Nekedaj so-
sedi so vkupaj držali inu eden timu drugimu pomagali, zdaj
eden je temu drugimu nevošliv. Nekedaj nej bilu šlišat ta-
koršne kletvine, klafajna & c. Nej čudu tedaj, de nejso več
taku rodovitna lejta, kakor so nekedaj bila, kir vsi so svojo
potrebo imeli inu tudi drugem so zamogli dobro sturiti.

Razne lakote

V tem lejti 1591. je bila takoršna lakota po laški deželi,
de en star pšenice je velal 32 rdečih zlatav. Oh, kaj z'ena
lakota je bila le-ta! V tem lejti 1585. v polski deželi je bila
taku velika lakota, de otroci mrtvu truplu svojih mater so
jedli. V tem lejti 1355. v tuniski deželi grili so bili vse kon-

čali, de ludje nejsu družiga jejsti imeli, ampak grile ter polovico ludi je bilu pomrlu. V tem lejtj 1190. v nemški deželi je bila taku velika lakota, de ludje mrtvi po gasah inu cestah so padali. V tem lejtj 1146. v franski deželi je bila takoršna lakota, de želod so mlejli inu kruh vun delali inu travo so kuhali inu jejdlj. V tem lejtj 1484. v Afriki je bila takoršna lakota, zakaj veliku lejt nej bilu dežja, de ludje od lakote so cagovali inu v morje se metali.

Sv. Florijan

Mi danes homo hvalili inu častili tiga srčniga inu nepremaganiga vojščaka s. Florijana, pomočnika inu variha našiga, kateri za ta gmajn nuc naše svete kat. krš. vere je svoj leben zgubil inu naše mestu pred tem škodlivem ognjom obvarval; kakor je vsem vedejoče, de pred & c. je bil takoršen ogen vun prišel, de celu naše mestu bi bilu pogo-relu, kadar naš lubi pomočnik s. Florijan bi ga ne bil pogasil; zakaj človeska pomoč inu flis nej neč pomagalu, temuč kakor so bili oblubo sturili, le-to cirku s. Florijanu h časti zidat, precej je bil na pomoč prišel inu tu mestu pred tem škodlivem ognjom je bil obvarval inu nas je rešil.

Oh, kaj tedaj z'eno veliko hvalo smo mi dolžni našimu s. pomočniku dati inu čast izkazat! Gvišnu dolžni smo s. Florijanu čast inu hvalo pejti, kakor Rimlani inu Hierosolemiterji so svojim varihom sturili, zlate krone inu prstene njemu ofrat kakor Spartanerji inu Kartagenenzerji tem svojim pomočnikom, tu je, eno obilno almožno ofrat, de bi ta s. cerku inu altar se mogli k večnimu spominu vaše hvaležnosti popolnoma dokončati. Inu imam velik trošt inu upajne, de se bo dopolnilu, dokler videm, de celu mestu je semkaj prišlu čast svojga s. pomočnika pošlušat inu eno obilno almožno ofrat. Zatoraj . . . bom jest od te velike lubezni inu

dobrote govuril, katero je izkazal, v tem kir svoj leben za gmajn nuc s. vere je pustil. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Prpravite, N. N., tedaj vaše ušesa h pošlušajnu, vaš jezik k molčajnu, vaše roke k ofrovajnu, v tem kir jest se bom prpravil k govorjenju. Inu začnem . . .

Vse dežele za pomočnika čez ogen so izvolile s. Florijana, kateriga pomoč tu naše žlahtnu mestu tudi očitnu je zamerkalu, v tem kir pred tulikajn časam je bil ogen vun prišel inu veliku hiš požgal inu žugal celu mestu požgati. Inu desilih so gasili inu branili, kar nerveč so znali inu mogli, vener nej neč pomagalu. Ali kakor so bili začeli s. Florijana na pomoč klicat inu so bili oblubo sturili njemu h časti le-to cirku sezidat, precej s. Florijan je bil ta ogen pogasil & c. . . .

Oh, koku tedaj pohlevnu inu andohtlivu bi se imeli prporočit s. Florijanu, katerimu G. Bug je dal susebno oblast čez ogen, de bi nas v le-te velike škode ne prpravil ta požrešni, škodlivi inu strašni ogen, od kateriga gvišnu nas bo obvarval, če vašo oblubo bote dopolnili, namreč to s. cirku dokončali njemu h časti, de tudi ta s. varih bo imel svoje prebivalše v vašem mesti.

K a z n i

Ah ste nori, aku le-tu mislite, de le-ta pravični Bug bo vaše pregrešna dela polonal s tem nebeskim večnim veseljam. Vsaj dobru veste, de le-ta deželjska gospojska tiga, kir krade, ga pusti na gavge obejsit, tiga, kir ubiva, mu puste glavo odsekat, tiga, kir faratarijo inu punt začne, ga puste skvartat — ter vi mejnite, de Bug, katiri je ta nebeska pravica, za lon vašiga pregrešniga dela vam bo dal tu nebesku krajlestvu?

Nernucniši kunšt

Jest držim vmej timi nernucniši kunšti kunšt bukve drukat, katiro kunšt nerpopej si je bil zmisilil Joannes Guttenberger; zatoraj vse časti inu hvale je vreden. Inu kar je le-to kunšt nešel, nej kakor 264 lejt, kir poprej, aku so hoteli bukve imeti, so mogli eden od tiga družiga prepisat, katiru je bilu cilu težku inu malukatiri je mogel takoršne bukve imeti, katire so taku močnu nucne, de brez le-teh zastopnost družih kunšti se ne more doseči.

Est poprej kakor sem bil kapuciner ratal, kadar sem šlišal, de ob ponoči so k jutrnkam zgonili, sem sam s sabo mislil, zakaj ne molijo jutrnice podnevi, temuč ponoči . . . Zato raj sem vprašal eniga paterja, zakaj ponoči jutrnice molijo inu nikar podnevi. On je bil meni odgovuril: „Vsakateri zna podnevi jutrnice pejti, ali ponoči jih je malu, kateri jih znajo pejti.“

Avtobiografski drobec

Od rojstva Kristusaviga veliku poprej so preroki pre-rokovali. Od rojstva svetiga Frančiška, stu lejt poprej je prerokoval v Benetkih ta bogaboječi apat Joachimus ter stu lejt poprej ga je bil sturil zmalat v cerkvi s. Marka v takoršnem gvanti, kakor zdaj mi kapucinerji nosimo, z znamenam pet svetih ran, kateri peld večkrat z mojmi očesami sem videl. Inu pod le-tem pildu so te besede zapisane: *Veniet homo insignitus characteribus Christi.*

Slovo od Ljubljane

Bug vam odpusti, o lubeznivi v Kristusu pošlušavci moji, zakaj jest nihdar bi ne bil le-tu od njih čakal, dokler sem jih lubil kakor sam sebe inu kakor mojo lastno dušo, kateru lahku so zamogli zamerkat iz mojnih pridih te tri lejta, katire sem per njih bil, dokler vse, karkuli sem vejdil, de bi moglu izveličajnu njih dušam nucat, sem jim zvejstu oznanil inu povedal . . . Za tiga volo sem se troštal, de bodo mojo prsrčno dobruto spoznali inu hvaležnost, ter zdaj zamerkam z mojo škodo, de obeden sovražnik bi ne bil meni le-tu sturil, kar oni so meni sturili. Je tedaj le-ta moja hvala?

Ah, gvišnu jest se nejšem tiga troštal, kadar sem bil k njim prišel, zakaj danes, kadar sem mislil od mojih lubeznivih pošlušavcov slavu vzeti, sem mislil, kaj bi jim imel šenkat, de bi en spomin moje duhovne dobrute imeli inu de bi na mene ne pozabili, kakor je navada, kadar en prijatelj od tiga družiga se loči, sturiti; zakaj njih dobruto pruti meni sem spoznal, dokler taku flisnu inu potrpežlivu so hodili k mojim pridigam inu dokler veliko dobriga so meni sturili. V tem kir po moji kambrci gledam inu iščem, kaj dopadečiga bi jim mogel šenkat, ne najdem, ampak tu veliko moje ubuštvu, zakaj *mendicus & pauper sum ego*. Na le-tu žalosten postanem ter skrbne misli mene obidejo. Vener hitru se potroštam, dokler je bilu meni noter padlu, tu kar sem enkrat bral od tiga imenitniga filozofa Pitagorasa, de kadar njegovi šulerji so bili od njega slavu vzeli ter proč rajžat so mislili, poprej k znaminu njih dolžnosti inu hvalenosti vsakateri se je poflisal eno lepo šenkingo svojmu mojstru sturiti. Eden mej njimi, Eutitius z imenam, le-ta je ubužec bil ter nej neč imel svojmu mojstru šenkat. Gre h Pitagorasu, rekoč: „Moj gospud inu mojster, jest spoznam mojo veliko dolžnost ter je meni žal, de jest nimam takoršne šenkinge lepe tebi ofrat, kakor so si ti drugi sturili; ali dokler družiga nimam, moje srce tebi šenkam inu ofram.“ Le-ta šenkinga timu modrimu filozofu je ble dopadla kakor vse te druge šenkinge, desilih žlahtne.

Kadar sem bil na le-tu spomnil, sem se bil rezveselil, menejoč, tudi N. N. le-to šenkingo sturiti s troštam, de le-ta jim bo nerble dopadeča. Za tiga volo začnem moje srce iskati ter zamerkam, de je meni ukradenu. Se prestrašem ter mislim, kdu je meni moje srce vzel. Zamerkam, de obeden drugi, ampak ti moji bogaboječi inu lubeznivi pošlušavci skuzi njih andoht, kir v mrazu inu v vročini so

taku flisnu hodili pošlušat to božjo besedo iz mojih preprostih ust ter skrbnu so le-to v srci ohranili inu veliko dobriga meni sturili. Za tiga volo te prve moje besede nazaj vzamem, rekoč, de meni obene krivice nejsu sturili, ampak dobruto, dokler so vzeli tu, kar jest sem bil jim menil pustiti inu šenkat. Ohranite li moje srce, zakaj vam oblubem, de nihdar ne bo pozabilu na le-tu bogaboječe lublansku mestu, ampak vselej bo G. Boga za taistu molilu . . . Resničnu inu očitnu spoznam, de nikuli ne bom pozabil na le-ta bogaboječi folk, na le-te poštene ludi, na le-tu žlahtnu mestu . . .

Spumnite, N. N., kar ste šlišali v moji prvi pridigi, koku nucnu inu potrebnu je hodit pošlušat božjo besedo, brez katire duša ne more v božji gnadi živeti kakor telu brez špiže inu de bi človek trdu srce imel kakor kamen, h zadnimu bi se omečilu. Spumnite na tu, kar ste v drugi moji pridigi šlišali, de naša sama vera je ta prava, skuzi katiro si zamorimo tu večnu izveličajne zadobiti, če tudi naše djane se z vero zgliha. (*Hic breviter repilogari debent conciones.*) . . .

Šlišim pak, de moji v Kristusu lubeznivi pošlušavci k meni pravijo, kar nekedaj patriarh Jakob je angelu djal, kateriga celo nuč trdu objetiga je držal inu od sebe nej hotel pustiti. Angel, videjoč, de dan se prbližuje, je prosil Jakoba, de bi ga pustil proč pojti: „*Dimittite me, iam enim ascendit aurora.*“ Jakob pravi: „Jest ne bom tebe proč pustil, ampak de boš mene poprej žegnal.“ *Et benedixit ei in eodem loco.* Glihi viži se meni zdi, de potem kir tri lejta sem se poflisal N. N. pridigvat inu oni tudi se so poflisali hodit mene pošlušat, zdaj je čas prišel, de imam proč pojti. Zatoraj N. N. prosim: *Dimittite me!* Oni pak pravijo: *Non dimitemus te, nisi benedixeris nobis.* Bodi tedaj! Jest jih hočem žegnat, desilih sem velik grešnik inu en nevreden namestnik božji. Inu nerporej spoznam pred Tvojim svetem obličam,

o Kriste JEZUS, de jest skuzi mojo lenobo sem uržoh, de ta folk se nej pobulšal bil, kakor kadar en drugi pridigar, lubezni božje poln, bi bil taistimu pridigval. Za tiga volo Tebe nerpoprej za odpuščajne prosim. Potle tudi prosim za odpuščajne N. N. & c. ter se troštam, de Gospud Bug inu oni bodo meni odpustili, dokler s pravo grevingo očitnu mojo pregreho spoznam. Inu če mojih grehov odpuščajne bom dosegel, kakor se troštam, kraftniši inu nucniši bo tudi moj žegen . . .

Žegnaj tebe, Lublana, G. Bug ex Sion, tu je, z vsemi žegni žegnaj vas, N. N., Bug, žegnaj vašo pamet, de bi vselej dobru mislili, vaše oči, de bi Boga vidile, vaše srca, de bi do vekoma Boga lubile & c. MARIJA Divica, mati te milosti, jest Tebi prporočim te lubeznive moje pošlušavce inu tu žlahtnu lublansku mestu, sprosi jim le-te svete žegne ter zakri jih s plejšam tvoje milosti inu obari jih zdaj inu na njih posledno uro.

Pridigarjeva skromnost

Le-to tedaj s. divico [Klaro] sem jest povablen danes hvalliti. Ali gnadlive inu vse časti vredne duhovne hčere s. Klare, prosim vas, nikar ne zamirite meni, če porečem, de v letem ste močnu falile, kir v drugem sicer ste taku modre, de nikuli ne falite. Zdaj vener ste falile, kir čakate, de bi jest vašo sveto mater hvalil, katero sam G. Bug je hvalil, kadar še je bila v maternem telesi. Vener jest hočem zgovorit te duhovne hčere, zakaj mislijo: naša sveta mati je imenovana Clara, Sfetloba, zatoraj bo tudi rezsfetila preprosto pamet tiga pridigarja; ona z eno samo besedo je bila rešila iz ust tiga volka eniga fantiča, bo tudi pridigarju usta odprla inu zadosti besed dala. Inu kadar bi jest se ne bil te gnade troštal, na le-to pridiženco bi ne bil stopil, de ta,

katera vus volni svejt je rezsfetila, bo tudi danes mojo preprosto zastopnost rezsfetila, de le-to bom z mojim preprostem jezikam mogel častiti inu hvaliti nikar uže, kulikajn je ta sveta mati vredna, ampak kulikajn en kratek čas bo meni prpustil.

Vročina

Nespameten bi jest bil inu spodobnu bi N. N. jest rezžalil inu se taistom zamiril, kadar bi jest v le-tej veliki vročini, zlasti na današni dan, na katerem celu lejtju nej vekši vročine, kakor Lahi pravijo: san Lorenzo della gran caldura (inu sami skusimo, de od vročine kumaj dihamo, vsi od vročine se potimo inu en frišen luft želimo inu cilu od velike vročine v cerkvi ostati nejsmo mogli, zatoraj pod letem hrastam jim bom mogel pridigvat, kir tulikajn vročine ne bomo počutili) — zatoraj kadar bi jest k tej veliki vročini prložil ogen inu goreče vogle, na katerih je bil žgan inu pečen s. Lorenc, bi za malu modriga morebiti mene štimali, zakaj vsi želite se rezfrišat inu nikar se segrejtj. Za tiga volo jih hočem rezfrišat, oznanejoč, de naš lubi pomočnik s. Lovrenc, desilih je bil ležal na tem rezbelenem

rošu, se je njemu zdelu, de leži na
frišnih rožah.

Ta svet je ena komedija

A svet je ena komedija; inu ravnu kakor per komediji se ne gleda, kdu je krajl ali go-spud ali kmet, temuč kdu zna dobru svojo peršono naprej prnesti (inu velikokrat ta, kateri ima peršono eniga kmeta per kome-diji, vekši šenkingo doseže, kakor ta, kateri ima krajlevo peršono) — taku tudi če en kmet, en delavc & c. dobru živi v svojim stanu, more tulikajn lona si zašlužit per Bugu ku-likajn en krajl ali duhovni.

Katera vera je ta prava

Nerpoprej hočmo sprašovati inu premišlovati, katera vera je ta prava inu Bogu dopadeča, dokler tulikajn ver na svetu se najde . . .

Nerpoprej vprašajmo ajde, kaj z'eno vero imajo. Le-ti nimajo vsi ene vere inu eniga Boga, ampak vsakateri si zbere tu, kar hoče, za svojga boga inu taistiga danes moli, jutri pak zavrže inu eniga drugiga izvoli. Eni za svojga boga molijo kače, krokotile, lintvorne, pse, mačke, tice inu nikateri za boga imajo kozle, vole inu krave. Fuj jih bodi, de takoršno ostudno negnusno živino za boga molijo. Drugi molijo za svojga boga čebu, česen, zele inu repo, s katerimi rečmi se špižajo. Drugi za boga molijo lesene, železne, srebrne inu zlate pilde, katere po svoji glavi si puste sturiti, inu kadar teh se naveličejo, druge vzamejo. Drugi za boga molijo Jupitra, kateri je bil ta nervekši prešešnik, Venus, to neresramniši lotrco, Saturnusa, kateri svoje lastne otroke je kuhal, pekel inu jedel, Mercuriusa, kateri je učil lagat. O nepametni inu slepi ajdje, de vi takoršne bogove molite, od katerih pošlušat nam se gnusi, nikar uže de bi jih hoteli

molit. Kaj pak z'ene zapuvidi imate? Oni drže zapuvidi, katere Lucifer iz pekla jim pošila, od katerih govorit se sramujem, zakaj žive kakor živina, nikar kakor pametni ljudje.

Vprašajmo Turke, kaj z'eno zapuvid imajo. Oni imajo nikar božjo, ampak taisto, katero ta hudobni zapelavi Mahomet jim je dal inu v svojim alkaranu zapisano pustil, od katere Averoes, šular Mahometav, je djal: *lex Turcarum, lex porcorum*, od katere govorit ali pošlušat en pameten človek se sramuje. Zatoraj Mahomet je prepovedal Turkam od taiste govorit, ampak de s sablo imajo le-to izkazat inu potrdit, zatoraj od le-te živinske vere nej treba govorit, dokler je vsem vedejoče, de ne more G. Bogu dopadeča biti.

Vprašajmo zdaj te luterš inu kalviniš, kaj z'eno vero jih je učil Luter Martin, kateri eno nuno iz kloštra je bil upelal inu ž njo živil, kakor de bi njegova žena bila, inu Calvin, kateriga v tem mesti Nojona živiga so imeli sežgati, dokler je bilu njemu zvižanu, de ta mutasti negnusni greh je tribal. Iz ust teh dveh lotrov, vejm, de neč brumniga inu čedniga ne bomo šlišali. Pošlušajte, kaj govori Luter Marten! On pravi, de nej mogoče čistu živeti inu de en velik greh sturi, kateri oblubi G. Bogu divištvu držati inu čistu živeti. Calvinus pak je učil, de človek ne more dobru sturiti, de bi si lih hotel, rekoč, de nima svoje fraj vole. Ravnu kakor en pes na kateni prvezan, kateri se ne more iz mesta ganiti, če gospodar n'hoče, taku de tudi mi ne morimo ni hudiga ne dobriga sturiti, temuč de G. Bug je tudi uržoh, kadar greh sturimo, inu de človeka frdama, desilih neč hudiga ali grešniga ne sturi. Oh preprosti ljudje, kateri takoršno folš vero držite, od katere Erasmus je djal, de vsi luterš inu kalviniš ljudje nimajo tulikajn moči, de bi skuzi njih vero eniga kruleviga kojna ozdravili.

Ta dan je vsega veselja

Dobre, srečne, vesele inu vsih troštu nebeških polne te začete s. božične praznike od G. Boga N. N. prosim inu voščim inu tudi poleg vesele cajtinge jim prnesem inu oznanem, de kar svejt je stvarjen, nej bilu noči taku srečne koker le-ta, katera je prešla, inu tudi nej bilu dneva taku veseliga, koker je današni. Zakaj danes so ušlišane prošne tih s. očaku, preroku inu krajlu, kateri 5000 lejt so prosili, de bi nebesa se odprle inu Odrešnika tiga sveta na zemlo poslale . . .

Kdu tedaj se ne bo rezveselil? Ah, N. N., veselimo se inu koker angeli na nebesih od veselja so zapeli: *Gloria in altissimis Deo* — taku tudi mi zapejmo andohtlivu:

Ta dan je vsega veselja,
Divica je rodila
tega Sinka božjiga & c.

Človeška duša

Veliko vojsko vselej sta vkupaj imela Amasus, egipterski krajl, inu zamurski krajl Taletes, ali vender nikuli nejsta kaple krivi prelila, temuč veliku sta se potila, zakaj nejsta z mečmi inu s strelami se bojovala, temuč z modrustjo inu zastopnostjo sta se vojskovala. Nejsta žolnerje, temuč korjerje pošilala, nejsta mejsta inu dežele si jemala, temuč skrivnosti inu pripuvisti sta si zastavljala. Zlasti enkrat Amasus zamurskimu krajlu je bil le-to pripuvist zastavil, de bi on njemu povedal, kaj z'ena rejč je na svejtu ta narstariši, nargmajniši, narnucniši, narmočneši, naržlahtniši, narmodreši, narčudniši inu narlepši. Ta modri Taletes hitru odgovori: Ta narstariši je ta čas, zakaj vse v tem času se zgodi; ta nargmajniši je smrt, zakaj vse, kar je živiga, more umreti;

ta narnucniši je Bug, zakaj prez njega je vse škodljivo; ta narmočneši je sreča, zakaj le-těj obeden ne more super stati; ta naržlahtniši je ta tica feniks, zakaj nejma sebi glihe; ta narmodreši je resnica, zakaj nas uči vse, kar je nucnu; ta narčudniši je morje, kateru obeden zgruntat ne more; ta narvekši je svejt, zakaj vse, kar je stvarjenu, v njemu stoji; ta narlepši je svetloba, prez katere vse je grodu inu temu.

Egipterskimu krajlju le-ta odgovor nej dopadel, temuč je djal: Ta narstariši nej čas, temuč Bug; ta nargmajnši nej smrt, temuč upajne; ta narnucniši nej Bug, temuč upajne; ta narmočneši nej sreča, temuč sila; ta naržlahtniši nej feniks, temuč mir; ta narmodreši nej resnica, temuč čas; ta narčudniši nej morje, temuč človik; ta narvekši nej svejt, temuč tu mejstu, v katerim svejt stoji; ta narlepši nej svetloba, temuč sonce, od kateriga svetloba pride.

Jest zdaj n'hočem sodit, kdu vmej tima dvema je modreši inu resničniši le-to pripuvist rezložil, ali tu dobru vej, de kadar bi jest to človesko dušo vprašal: *tu quis es* — kdu si ti? ona resničnu bi mogla meni odgovorit, de ona je ta narlepši, ta narvekši, ta narčudniši, ta narmočneši, ta narnucniši, ta nargmajnši, ta narstariši.

N a š e s r c e

Srce naše je kakor Proteus, kateri se preobrbe v to podobo, katera njemu dopade; kakor cameleontes, kateri sledno farbo nase vzame; kakor malin, kateri mele vsake sorte žitu; kakor en plac, na katerem se sledna kupčija predaja; kakor ena šula, v kateri vsi uki se zapopadejo; kakor enu morje, v kateru vsi studenci inu potoki tečejo; en pungrad, v katerem vse sorte lepih rož rastejo.

Ljubezen

Ta, kateri je djal, de lubezen je en velik goluf, nej falil, temuč je resnico govoril, zakaj ti zalubljeni še preveč so prsileni spoznati, de lubezen velikokrat jih je zapelala inu oslepela. Resnico tudi govore ti, kateri pravijo, de lubezen je en neusmilten trinog, kateri človeka prsili, tu škodlivu doprnesti inu tu nucnu pustiti. Nejsa tudi falili ti, kateri so djali, de lubezen je en velik cuprnik, kateri sturi, de tem zalubljenim tu grdu se vidi lepu, tu špotlivu častitu. Ali verner se meni zdi, de Theocritus narble je zgruntal lubezen, rekoč: *Caecus non modo, sed & delirus est amor*, zakaj nihdar obena jeza, obena žalost, obenu pijanstvu človeka v takušne norčije ne prpravi kakor lubezen. Inu meni nej potreba semkaj prnesti tu, kar poeti pišejo, de Orpheus zavola te velike lubezni, katero je imel pruti svoji lubi Proserpini, nebu je bil zapustu inu k nji doli v peku je bil šel; de Jupiter zavola lubezni, katero je imel pruti eni ženi, Evropa imenvani, z boga je bil en vol ratal; de Herkules zavola svoje lube je bil svoje orožje proč djal inu eno preselco vzal inu v družbi svoje lube je predel. Zatoraj je prav una djala: *Quid deceat, non videt omnis amans*.

Naše predstave o angelu, hudiču in Bogu

Aristoteles, firšt teh filozofov, je djal, de človik ne zamore popolnoma spoznat inu zgruntat, kakor so same na sebi taiste reči, katere sam duh brez videjočiga trupla so, ampak de s svojo pametjo si zmisli eno prgliho, skuzi katero njemu se zdi zgruntat inu spoznat taiste reči, katere so sam duh, kakor rekoč: Mi mislimo, de angel je en lep, žlahten, čist mladenič, de se sfejti kakor sonce; hudič pak

de je ena grda spaka, glavo de ima kakor en lintvorn, oči kakor dvej goreči glavni, ušesa velike kakor osel, roge kakor en vol, zobe kakor lev, noge kakor kojn, rep kakor kača; Gospud Bug pak de je kakor en krajl, katiri sidi na enem visokim stoli, okuli kateriga veliku tavžent firštu stoji inu na službo streže, prklajna, časti inu hvali inu de iz tiga visokiga stola okuli sebe gleda inu vse stvari vidi inu spozna, kaj mislijo inu delajo, ter obeden pred njim se ne more skriti.

O ženah

Žene so mačke nature. Mačka, kadar jo gladiš inu krotku pruti nji govoriš, ona se pruti tebi gladi inu krotka izkaže; aku pak začneš pruti nji šrajat inu jo ščipat, začne tebe praskat inu od tebe bejžat. Ravnu le-tu od tvoje žene imaš se troštati, zakaj *qualis vox, talis echo*. Ostre inu hude besede tudi ostre inu hude besede prneso, dobre pak inu sladke besede dobro inu krotko ženo store.

Možje se pritožujejo

Moja žena — pravi uni mož — nej mogoče, de bi iz rebra moškiga stvarjena bila, ampak iz pasjiga gobca, zakaj družiga ne dela, ampak tuli inu laja, ujeda inu grize kakor en vstekli pes. Moja žena — pravi en drugi — menem, de je iz oslove kosti, zakaj je taku lena inu zanikrna, de nikuli za obenu delu ne prime, cilu se ji toži presti; nikuli obene skrbi si ne vzame za hišnu opravilu, meni nej h obenimu nucu inu pomoči, družiga ne zna, ampak jejsti, piti inu spati. En drugi pravi: Moja žena pak menem, de je iz eniga leva skočila, zakaj vseskuzi bije inu tepe otroke inu posle, trga s svojmi ustmi bližne inu dalne, z meram ne pusti uboge inu bogate. En drugi pravi: Moja žena, menem, de je

iz repa te tice, pav imenovane: vse, kar vidi per družih ženah lepiga, ona na sebe obejsi inu zdaj po gasi, zdaj po cerkvah, zdaj na enem okni, zdaj na tem drugem se vrti inu kaže, vsako uro v špegu se gleda ter norica meni, de v celem mesti nej nji gliha; inu kakor eno besedo ji rečem, se napihne ble kakor pav ter tri dni ne morem besede iz nje spraviti. En drugi pravi: Moja žena je iz lisičiga repa; ona je kunštna inu golufna kakorkuli lisica; ona se zna lizat, radovat inu šmajhlat okuli človeka, de ta, kateri jo ne pozna, bi menil, de je zlata vredna; jest pak jo poznam, za tiga volo ji malu zaupam inu verujem, zakaj kirkuli more, mene golufa ter hodi po enih gvišnih andlah, od katerih n'hočem govorit.

Iz mitologije

Jest sem psilen spoznati, de Rimlarji inu Egipterji so bili modri, učeni inu pregnani ludje, kateri lepe inu nucne nauke so pustili. Inu kadar tulikajn bogov bi ne bili molili, gvišnu za te nermodreši bi psileni mi bli jih spoznati, ali v tem so grobu falili, de eniga samiga živiga Boga nejso spoznali, temuč tulikajn so jih imeli, de uže imena nejso znali. Inu en cesar, kadar je imel umreti, se je hvalil, de pod njega regiringo bogovi se so tulikajn ugmerali, de vsakatera hiša inu stan ima svojga lastniga boga.

Ti žlahtniki so molili boga Jupitra, menejoč, de on deli žlahtnust. Soldati so molili boga Marsa, menejoč, de od njega pride muč inu premagajne. Čunarji so molili Neptuna, menejoč, de on ima oblast čez morje. Kupci so molili Pluta, menejoč, de on obogati ludi. Ošterji so molili Bakusa, menejoč, de on da apetit dobru piti inu jesti. Kmetje so molili boga Pana, menejoč, de on sturi radovitno zemlo. Kovači Vulkana, menejoč, de on je gospud čez železu. Ti ledih so

molili boga Adonida, menejoč, de on sturi ludi zalubit. Ti zakonski pak so molili boga Himenea, kateriga so malali v podobi eniga mladeniča; le-ta je imel v roki desni eno gorečo svejčo, v levi en čist facol, na glaví pak en krancel z lepih rožic spleten inu z eno zlato žido zvezan. Skuzi le-ta peld ti modri so hoteli tem zakonskem dati zastopet, de aku hočejo en dober zakon imeti, imajo to gorečo svečo te lubezni imeti inu ta facol te zakonske čistosti držati inu krancel te dobrute, glihinge inu mira ohraniti. Zatoraj ti zakonski so vseskuzi tiga boga molili inu na pomuč klicali, menejoč, de on taistem bo dal lubezen, čistost inu mir.

Iz astrologije

Kadar bi resničnu bilu, kar astrologi pravijo, srečnu, jest bi rekel, de je taistu detece, kateru se porodi pod znamenam te Vage. Zakaj astrologi pravijo, de ta, kateri je rojen pod tem nebeskem znamenam, Vaga imenovanem, bo brumen, pravičen, bogaboječ inu usmilen inu de od dobriga djajna ne bo nehal do smrti; vener kar an gre teh posvejtih inu telesnih reči, de ne bo stonovitno srečo imel, temuč de tu znamine Vaga zdaj ga bo povzdignila, zdaj ponižala, zdaj bo vesel, zdaj žalosten, zdaj bogat, zdaj ubužec, zdaj ga bodo ludje lubili inu štimali, zdaj sovražili inu zaničovali, inu de vener le-ta peršona, pod le-tem znamenam rojena, bo vse suprnosti, težave inu nadluge srčnu inu potrpežlivu prenesla . . . Uržoh tiga, pravijo, de je natura te Vage, katera zdaj se povzdigne, zdaj poniža, inu zlasti dokler v tem znameninu se najdejo vselej dve zvezjdi, ena dobra, ta druga huda, namreč Venus inu Saturnus. Venus je ena dobra inu srečna zvezjda, Saturnus pak huda inu nesrečna.

Iz astronomije

Nej čudu, aku tebi se zdi, de tvoji grehi so majheni, zakaj jih prav ne pregledaš inu ne premisliš, ampak li od daleč jih enu malu pogledaš. Meni se zdi, de tem takoršnem se zgodi ravnu kakor tem preprostem ludem, kadar gori na nebesa njih oči povzdignejo inu zvezde, Luno inu Sonce vidijo ter sem jim zdi, de Sonce nej vekši kakor enu kolu, Luna kakor en taler, zvezde kakor ena krona. Ali kadar bi bližej nebes bili, taku bi zamerkali, de Sonce je vekši kakor Zemla stu inu šest inu šestdesetkrat, de Luna je taku velika kakor Zemla, de zvezda, Jupiter imenovana, osemdesetkrat je vekši kakor Zemla, de zvezda Saturnus pet inu devetdesetkrat, de Mars dvakrat, de zvezda Venus je malu majnši kakor Zemla. Inu vener nam se vidijo taku majhene, zakaj od daleč jih gledamo.

Iz medicine

Jest sem vprašal arcate ali dohtarje, kaj z'eno arcnijo k zadnimu nucajo, videjoč, de obena druga ne more ozdravit bolnika, z veliko vročino inu slabustjo obdaniga. Oni pravijo, de za to nermočneši arcnijo nucajo ta kamen Belzoar imenovan. Le-ta kamen ima veliko moč v sebi ter pride iz dalnih dežel; je bele farbe ter ima noter v sebi enu zrnu, kateru noter v tem žlahtnem kamejnu skraboče inu iz tega se pozna, de je ta pravi Belzoar. Le-ta kamen se drobnu stovče inu se da temu bolniku v eni srčni vodi; le-ta gre precej h srci inu odgajna od srca hudobnost te boleznit ter sturi, de ta bolnik se poti inu skuzi le-to arcnijo ozdravi, kateri sicer bi bil umrl; inu aku enkrat nej zadosti, se večkrat timu bolniku da. Inu le-ta arcnija je nermočnejši inu nucniši, zakaj človeka per lebni ohrani, kir sicer bi bil umrl. Žlahtna gvišnu je le-ta arcnija!

Sanje

Jest sicer malu ali cilu neč ne držim na sajne inu štiamam za norčije, kar nekateri od sajn pišejo, namreč, de kadar enimu se sajna, de se v špegu gleda, de žena mu bo eniga sinu rodila; kadar se enimu sajna od potresa, de bo golufan; kadar se sajna od čebelic, de bo dobiček imel; kadar se sajna, de gre čez en reztrgan most, de se bo ustrašil; kadar se sajna, de je en šac našel, de bo žalosten ratal; kadar se sajna, de lasje iz glave so njemu padle, pomeni, de en prijatelj bo umrl; kadar se sajna, de Boga moli, pomeni, de bo enu veliku veselje imel; kadar se sajna, de vidi zajca teči, pomeni, de bo skoraj umrl; kadar se sajna, de z železam andla, pomeni, de bo dovgu živil; kadar se sajna, de trde orehe grize, de skoraj se bo oženil; kadar se sajna, de jo križajo, de skoraj se bo omožila.

Le-te so fabule inu babje vere, vener najdem, de večkrat se je zgodilu, kar nekaterem se je sajnalu. Enimu se je sajnalu, de enu zlatu jejce visi pod njegovo postelo; vpraša Pausoniusa, kaj pomeni. Pausonius odgovori: „Pomeni, de pod tvojo postelo je en velik šac.“ Ta človik ga išče inu tudi najde . . .

Nocoj, potem kir sem premišloval ta današni s. evangeli, sem bil zaspal ter se je meni sajnalu, de hodem po placi ter vidim eno veliko mizo pripravljeno. Na vsaketerem talerju je bil en pušlec, v skledah pak nej bilu družiga kakor cukker inu marcapan: v eni skledi so bile cukrene jabovka, v drugi cukrene gruške, v tretji cukrene mandelne, v četrti cukrene češne, v peti cukrene fige, v šesti ta sladki marcapan, z eno besedo, je vse bilu cukrenu inu medenu. Ter šlišim po vsih gasah gosti, citrat inu trobentat inu videm, de vdovci inu hlapčiči, dekelce inu vduve so h tej mizi za

vadle tekli inu nekatere vduve, desilih stare, so dekelce pretekle inu od mize odrinile inu mejstu prevzele, taku de žalostnu so gledale taiste, katere h tej mizi nejsu mogle. Vsaketeri svoj pušlec vzame, na naglem k nosu prtisne inu nekateri se so opekli inu zboldi ter so proklinali tiga, kateri je ta pušlec sturil, zakaj pod rožami so bile skrite koprive inu knofelce. Začnejo v sklede segat inu po cukri se pulit. Kadar ga začnejo gristi, eni si zobe polomijo, drugi vun pluvajo, zakaj pod cukram je bil pelen, gnile gruške inu jabovka.

Na le-tu se prebudim ter začnem mislit, kaj bi mogle le-te sajne pomenit, ter sem želel, de bi en Danijel prišel le-te sajne meni rezložit. Inu dokler nej bilu obeniga Danijela, sem spumnil na današni evangeli, kir govori od ohceti, ter sem sajne taku rezložil: Plac pomeni ta svejt; miza pomeni zakonski stan, v kateriga stopit taku močnu žele vdovci inu vduve, hlapčiči inu dekllice; pušlci, cukar inu marcapan pomenijo te trošte inu veselje, katere v tem stanu uživat menijo, inu večkrat se prgodi, de namejsti ene lepe rože eno bodečo koprivo, namejsti cukra inu marcapana pelen inu trde kosti ušafajo, de kovnejo tiga, kateri h timu jim je pomagal. Ah, Bug hotel, de bi večkrat le-tu se ne zgodilu!

Prisrava

Ta, kateri pamet ima, se dobru poprej prpravi, kadar ima enu gvišnu djajne doprnosti, na katerem stoji njegova čast inu sreča. On per cajtu na le-tu misli, s flisam velikim se prpravla inu skuša, kaku mu pojde od rok, vedejoč, desilih eden se poprej prpravi, vener večkrat se zgodi, de s špotam ostane.

Kadar imajo eno komedijo pred folkam držati, taiste peršone nerpoprej se flisnu odzunaaj nauče, kar imajo očitnu

govorit ter večkrat skušajo njih peršono, de kadar pride ura, de bi se ne zmotili inu ne falili. Muzikonti, kadar imajo en nov štikelc pejti ali gosti pred enem firštam, katiriga še nikuli nejsjo godli ali pejli, pogostem vkupaj pridejo inu skušajo, de s častjo ostanejo. En pridigar, kateri nikuli še nej pridigval, on per cajti se za to prvo pridigo prpravi inu skuša v svoji kambri pridigvat, kakor de bi ta folk v pričó bil . . . Generali teh žolnerjov svoje žolnerje dolgu časa muštrajo inu skušajo, poprej kakor jih v ta pravi boj čez sovrážnike pelejo.

Nu N. N., jest menem, de nej na svejti djajna, na katerem bi bilu tulikajn ležeče kakor eno dobro smrt sturiti, zakaj na tem stoji naša večna čast ali pak večni špot. Le-ta je ena komedija, h kateri sledni človek je prsilen sam priti ter ne more eniga družiga poslat. Le-ta je ena muzika, per kateri se eni štikelci godejo, katire človek nej nikuli šlišal. Je ena pridiga, per kateri hitru človek se prestraši inu zgubi. Je en boj s temi nerhujšimi inu močnešimi sovrážniki, kateri silnu veliku jih premagajo. Ah, nucnu inu potrebnu je tedaj, per cajti na le-to smrtno uro mislit inu se prpravit, de bi ne falili inu z večnim špotam ne ostali.

Kuharska umetnost

Nekedaj so malu velali inu štimani bili kuharji inu kuharce, zakaj ludje jih nejsjo potrbovali, dokler so živeli s sadam te zemle inu cilu malukedaj so kuhanu jedli; nejsjo bili sladkosnedci, kakor so zdaj, kir nervekši skrb imajo svojmu trebuhu strejči, kakor de bi trebuh njih Bug bil, od katerih je djal s. Paulus: *Quorum Deus venter est*. Vsaku jutru bote vidli več ludi na placi kupovati inu predajati za trebuh kakor pak v cirkvi per s. maši; rajši gredo na trg

kakor k sveti procesiji; lepši jim diši duh od prate v kuhini kakor žeganu kadilu per altarih; rajši pošlušajo seklati klobase kakor orgle; jim ble dopade škripajne teh raznovinu cvrčajne tiga pohajnja kakor ta narlepši štima na kori; ble jim dopade ena majolika sladkiga prosekarka kakor ta nervekši rimski odpustek. Čez katere Bug se toži, rekoč: *Iuxta pascua sua adimpleti sunt, & saturati sunt, & obliti sunt mei.*

Dokler ljudje tulikajn grli inu trebuhi služijo, za tiga volo kuharji inu kuharce so nerble štimani inu nerhitrejši službo ušafajo, kateri sicer nekedaj so bili malu štimani inu ž njih antverham so stradali. Dokler nejsu bili Rimlarji Azijo v svojo oblast pripravili, v teh naših deželah so cilu malu kuhali. Iz Azije v laško deželo so bili kuharje prpelali inu ludem ta antverh je taku dobru dopadu, de en kuhar vus okaden inu osmujen, z župo oblit, z mastjo umazan je več velal kakor en philosophus z vso svojo zastopnostjo. Taku piše Titus Livius ter pravi, de Apicius kuhar je v Rimi ta nerprvi šulo držal inu učil kuhat inu več šularjov inu šularc je imel kakor ta neručenejši philosophus.

Apicius se je hvalil, de vse šule, kakor ta neručenejši philosophus, uči. On je učil gramatiko, koku imajo prstavit inu prložit kiselu s tem sladkem, koku imajo zmejšat želišča, bajnperlne, pignole, mandelne, cukar inu specjerije, de lepši župa diši; je učil poezijo, koku imajo ogolufat inu prpraviti eno rihto namejsti te druge; retoriko, koku imajo hvaliti inu govoriti od gostarij krajla Demetriusa, krajlice Kleopatre, krajla Antioha, krajla Asuera, krajla Aleksandra Macedonskiga, krajla Lukula rimskiga, krajla Heliogabala, cesarja Nerona, Komoda cesarja, kateri vsi veliku tavžentov so špendali z'enu kosilu ali večerjo; filozofijo, koku imajo spoznat naturo inu lastnosti teh špiž, katera se hitru skuha, katera dolgu časa se more kuhat, iz katere dežele so ner-

bulši teleta, kožličiči, jerebice, iz katere vode so nerbulši ribe; aritmetiko, de imajo poprej zrajtat, kulikajn žup, kulikajn prat, kulikajn poštet, kulikajn tort inu salat hočejo na mizo dat; geometrijo, de imajo zmerit kotle, piškre, lonce, ponve, različne inu roše, de ne bodo premajheni; ius civile, de v kuhini obeden nejma oblasti, ampak kuhar inu kuharca, le-tem fantje inu dekle imajo pokorne biti; medicino, de kuhar, aku hoče zdrav biti, de ima per cajti dobru fruštikat inu tiga nerbulšiga vina napiti; inu k zadnimu teologijo, de imajo vsiga obilnu inu dobru skuhanu inu pečenu na mizo dati, de bi se ne jezili per mizi inu greh delali, kadar rihte bi ne bile dobru pripravlene.

Lep antverh teh kuharjov inu kuharc, za tiga volo so tulikajn štimani, de nerhitrej službo udobe.

Oh nehvaležnost prekleta!

E mogoče, de boš več štimal inu lubil ta golufni svejt kakor pak tvojga zvestiga Izveličarja Kristusa Jezusa? Inu vener, oh žalost prevelika, oh nehvaležnost prekleta! Je vener rejs, de vse le-tu več lubiš inu štimaš kakor Kristusa Jezusa. Eh, žiher smem reči: *Pater s., mundus te non cognovit*. Kaj morebiti de nej temu taku?

Povejte vi meni, kadar bi prišel v le-tu mestu en kavkler inu bi na placu po štrikah plesal, sedaj z eno nogo, sedaj z eno roko na štriku visil v lufti, kdu bi bil v mesti, de bi ne tekel njega gledat? Sin božji vsak dan z nebes pride na altar, kadar s. maša se bere; pojte takrat po cerkvah inu bodete vidili, koku malu ludi njega pridejo gledat.

Kadar bi v tem mesti eno lušno komedijo komedijanti držali, nikar li sami ti domači, temuč tudi le-ti zunanji bi pršli jih pošlušat inu sledni bi en par grošu nešel, de bi jim plačal. Kristus pak — le-ta govori skuzi svoje pridigarje, inu vener tem bližnim se toži jih hodit pošlušat; pride v podobi teh petlerju, prosi en vinar, inu njemu pravi, de nemam, poberi se. Neso njega ti mašniki po gasah inu placah h bolnikom, kumaj kateri njega gre spremit... Kdu tedaj bi ne žalval inu se ne jokal, dokler ta stvar taku malu svojga Stvarnika štima?

Malukateri Boga zahvali za svoje zdravje

Gvišnu meni čudnu naprej pride, de malukateri Boga zahvali za svoje zdravje, kakor de bi le-tu ne bilu en susebni dar božji. Kadar pak v eno težko bolezen pade, takrat veliku oblubi sturi, inu kadar ozdravi, tavženkrat G. Boga

zahvali, kakor de bi vekši gnada bila po eni dolgi bolezn
zdravje povrniti, kakor pak veliku lejt človeka per zdravju
ohraniti.

Ti imaš dva inu trideseti zob inu obeden te še nej bo-
lel, obeden ti se nej zmrvil inu vener za to gnado Boga
nihdar nejsi zahvalil. Kadar pak eniga zobe bole, ah kulikajn
oblubi sturi s. Apoloniji: vsak dan tej svetnici en očenaš inu
čaščena si Marija zmolit, enu vsaku lejt nje post držati,
de bi si lih na pustni dan padel. De pak je tebe obvarval,
de nikuli te nejsi zobe boleli, Boga nihdar nejsi zahvalil.
Tympius pravi, de v enem očesu stu inu dvanajst bolezn
more biti; te nejsi dosehmal obene imel inu vener ne rečeš
hvala G. Bogu. Kadar pak eniga oči bole inu skuzi pomuč
s. Lucije ozdravi, do smrti na to prejeto gnado ne pozabi.
Kadar eno žensko peršono prsi bole inu potle ozdravi, prez
konca s. Agato hvali; tebe pak Bug je obvarval, de nihdar
tebe nejsi bolele inu vener ne rečeš hvala Gospudu Bogu.
Galenus pravi, de človik ima tulikajn glidu v životu, kuli-
kajn dni je v lejt, tu je 365. Ali zakaj menijo, de ravnu
tulikajn glidu imajo, kulikajn dni so v lejti? Ah, jest gvišnu
menim, de bi vsak dan imeli G. Boga zahvalit, de nas ob-
varva, de obeden glid nas ne boli.

Kar ta svejt, mesu inu hudič zapovedo, ludem vse lahko pride

H službi temu satanu inu eni zleht peršoni veliku več
nekateri človik bo sturil kakor pak h službi G. Bogu.

Zamerkajte, kaj piše Boterus, de Galatius Mantuanus
močnu je bil zalublen v eno dekelco. Le-ta en dan ga sreča
na tem visokim mostu v tem mesti Papia; v šali reče k
njemu: „Gospud, aku hočete, de bi jest verjela, de mene

lubite, spodbodite vašiga lepiga kojna inu skočite v vodo!“ Le-ta hitru kojna spodbode inu z mosta doli skoči. Kojn kumaj inu kumaj je bil vun prišel, Galatius pak je bil utonu. Ah, moj Bug! Le-ta, de bi tej foparski zapuvidi te dekelce zadosti sturil, v očitno nevarnost svojga lebna se je podal, mi pak zapuvidi božje, desiglih lahko inu prez vse nevarnosti bi mogli doprnesti, vener ne sturimo . . .

Jest bom zamolčal tu, kar piše Ovidius od eniga zalubeniga mladeniča, kateriga nej hotela imeti njega luba, zakaj je bil padu inu krulav postal. Le-ta gre k enimu paderju inu zupet si pusti nogo zlomit inu v taki viži zacelit, de nej krulav hodu. Zamolčal bom tu, kar berem od eniga gospuda, kateri k znaminju svoje lubezni si je bil en prst odrezal inu v pismi zapečateniga svoji lubi je bil poslal. Zamolčal bom od une gospe, katera se je bila zalubila v eniga dohtarja inu k zadnimu je bila njemu nje nečisto lubezen rezodela inu prosila, de bi nje vola sturil. Ali ta brumni gospud kunštnu odgovori, de je oblubo sturil, od ženskih peršon se zdržati, dokler ne bo njega post enu celu letu ob samem kruhu inu vodi doprnesu; aku pak ona bi njemu hotela pomagat se postiti, taku hitrej bi nje volo mogel doprnesti. Le-ta rada inu volnu polovico posta nase vzame inu z vesejlom se začne postit . . . Ah, moj Bug! Kadar bi en spovednik za pokuro dal eni gospej, eni dekelci, enimu možu, de bi en sam teden ob kruhu inu vodi se imeli postiti, bi se jim zdelu, de ta spovednik je obnoru, kateri takušne pokure naloži, katere nej mogoče doprnesti. Kaj jest pravim od posta ob kruhu inu vodi, kaj jest govorim od eniga tedna, dokler se zgovarjejo, de se ne morjo postiti v meseci enkrat, kadar s. kršanska cerku zapovej; una gospa pak za lušt tega grešniga mesa, za hudiča inu peku se je hotela polu leta postiti. Enkrat do kriviga se gajžlat,

de bi užival tu nebešku veselje, tebi nej mogoče; uni mladenič pak nogo si je pustu zlomit, de bi užival svojo lubo, de ne rečem, en žakel te gnusobe. Uni gospud en prst si je bil odrezal, de bi v gnadi taistiga beliga hudiča ostal, ti pak, de bi v gnadi tvojga Stvarnika ostal, n'hočeš odločit se od hudičaviga tovarštva. Jest tedaj prav pravim, de kar ta svejt, mesu inu hudič zapovedo, ludem vse lahku pride, desiglih je težku, kar pak zapovej Bug, težku naprej pride, desiglih je lahku . . .

Bo una frava, una gospa vidila en nov furum gvanta per eni drugi, precej najde danarje, de ona tudi si kupi inu ocira malika nje života; pride pak en bužec, prosi en viner, pravi: „Nimam.“ K časti božji v cerku ofrat en groš, se ji škoda zdi inu meni, de bi mogla petlat. Za ofert, za grlu, za lušte tega mesa jim ne manka blaga, zakaj uni bo svojo lotreo gvantav truc eni gospodični, jo bo špižal inu pasu, kakor de bi jo mislil v mesnico predati; celo krono ji šenkat se njemu preveč ne zdi, enimu petlerju pak eno reztrgano suktnjo ali en kos kruha dati ne premore . . . Za lušte tega mesa, za ofert tiga života vse lahku se najde inu prenese, za Boga, za dušo vse je težku, vse neprložnu.

Po kaj greste v cerku?

Jest vidim tankaj ene mlade peršone, katere semkaj gredo. Jest bi hotel rad vejdit, po kaj greste v cerku. Molit? Ne. Boga častiti? Ne. Se spovedat? Ne. Pridigo pošlušat? Ne. Za odpušajnje tvojih grehov prosit? Ne. S. mašo šlišat? Ne. Roženkranc molit? Ne. Almožno dati? Ne.

Zakaj tedaj greš v cerku? Jest grem, dokler vidim, de tudi ti drugi gredo. Jest grem, de bom kaj noviga vidil. Jest grem, de bom te žive pildke gledal. Jest grem, de se bom pogovuril z mojim prijatelnom. Jest grem, bo rekla una,

de ljudje mene bodo vidili, koku lepu sem ogvantana inu narjena. Jest grem, de bi se kateri v mene zalubil. Jest grem, de bom vidila, koku so te druge gvantane. Jest grem, de bom moji prijatelci tožila čez moža inu mrmrala čez sosedo. Jest grem, de bom kejkaj noviga šlišala. Jest pak grem, de bi mojga lubiga mogla vidit. Mi ne gremo molit, ampak šfacat, ne gremo se jokati, ampak se smejat, ne gremo se spovedat, ampak z mislijo inu z željo grešit, ne gremo Boga utalažit, ampak rezdražit, ne gremo Boga v s. Rešnjimu Telesu gledat, ampak sami sebe kazat.

Ah, joh, de se vener Bogu stutavženkrat smili!

O b r a č u n

Povejte meni, kaj ste le-tu celu lejtju 1696. delali ali mislili. Le-tu lejtju je imelu 12 mesecov, 52 tednu, 365 dni, 8760 ur. Zdaj odgovorite meni: kulikajn mesecov ste za te nebeske večne šace inu trošte delali? — Pater, obeden cel mesec. — Kulikajn tednu ste li na G. Boga mislili? — Pater, obeden cel teden. — Vsaj kulikajn ur ste za izveličajne vaše duše se pomujali?

Hvala Bogu, jest vsak lubi praznik šlišim sveto mašo, v delavnik pak, kakor vstanem, doli pokleknem inu G. Bogu se prporočim; zvečer, poprej kakor grem spat, tudi enu malu molim. — Tedaj ti po moji rajtingi v enem lejti za tu nebesku večnu veselje se pomujaš 192 ur. Kej ostanejo te druge ure 8667? Tedaj 8667 si delal za tvoje truplu, za tu posvejtju, kateru je enu neč . . .

Jest, hvala Bogu, pater, vsaki zapovedan praznik šlišim dvej sveti maši inu s. pridigo inu v tej viži dvej celi uri G. Bogu šlužim; kuliku tedaj ur pride v enem lejti? — Hočeš vejdit? Pride ner tu več, če vse praznike vkupaj zrajtamo,

katere celu lejtú po zapuvidi ali navadi praznujemo, pride 220 ur. Kej so ostale 8510 ur? Le-te tedaj z'enu neč si ofrav . . .

Hvala Bogu, pater, jest vsak lubi dan šlišim eno sveto mašo inu vsak dan doma molim en del svetiga roženkranca; kulikajn tedaj ur v enem lejtú pride? — Maša trpi poli ure inu en del svetiga roženkranca tudi tulikaj časa, tedaj v enem lejtú pride 362 ur, katere si k službi G. Bogu doprnesel. Kej so ostale te druge ure 8458? Tedaj ti si taiste doprnesel za tu, kar je enu neč? . . .

Pater, hvala Bogu, jest vener več časa Bogu služim. Zjutraj, kakor vstanem, G. Boga eno celo uro molim; potle grem v cerku inu vsak dan dvej s. maši šlišim; zvečer cel roženkranc molim, ta drugi čas pak za tu posvetnu obrnem. — Nu, moja duša, ti že vener lepu G. Bogu služiš, dokler v enem lejtú pride okuli 1460. Ali vener imaš vejdit, de še ostanejo 7116 ur. Kam so le-te pršle? Koku si le-te doprnesel? Kaj si 7116 ur delal? Za posvetnu blagu, za tvoje truplu, za kratke čase & c., kateru vse je enu neč . . .

Oh, nepamet velika teh ludi, katerih veliku se najde, de tu celu lejtú nejso eno samo uro Bogu ofrali za izveličajne njih uboge duše, v tem kir celu lejtú so v smrtnim grehu živeli inu v tej viži nikar G. Bogu, ampak hudiču so služili 12 mescov, 52 tednu, 365 dni, 8760 ur. Ah, de se Bogu stutavženkrat smili!

Največja izguba

Jest ne rečem, de bi v veliko škodo inu revo ne bil padel taisti gospud, od kateriga piše s. Bernardinus, de s kvartami je bil zgubil vse danarje, njive, vinograde, hišo inu cilu zobe, zakaj kadar nej družiga imel, zobe z ust si je pustil drejti ter jih je gori stavil, dokler vse je bil zgubil.

En drugi, potem kir je bil zajegal vse, kar je imel, k zad-
nimu svojo ženo je bil gori na jegro postavil inu tudi taisto
zakvartal (desilih nekateri možje bi za srečo držali, kadar
bi svojo ženo mogli zakvartat). Ali vender nihdar ne bote
eniga našli, de bi tulikajn bil zgubil, kulikajn zgubi ta, ka-
teri skuzi greh G. Boga zgubi inu ob vse pride.

G r e h

Kdu je taku preprost, de očitnu ne spozna, kulikajn
hudiga inu škodliviga greh temu človeku prnese? O ti revna
človeska natura! Aku ti zdej iz tvoje lepe visokusti v blati
tega madeža ležiš, obeden drugi te nej potrl kakor ta silni
potres; aku tvojo častito lepoto si zgubila, ta strašna nuč
tega greha je taisto zakrila; aku ta zeleni majoron tvojga
upajnja je usahnil, tu je sturila burja tega greha; aku vse
tvoje sladkusti so grenke ratale, ta strup tega greha je uržoh.

Odgovorite mi: nej li rejs, de greh je en škodliv ogen,
kateriga satan je zanejtu v boršti tega sveta, kateri cev
Adamavi rod je požgal inu še današni dan te škodlive iskre
se vidijo? Odgovorite: nej li rejs, de greh je en dereči
potok, kateri narpoprej po paradižu se je vunkaj rezlil inu
vse naše veselje v prepad tega trplejnja potegnil? Odgovo-
rite mi: nej li rejs, de greh je en silni vehar, kateri iz
svojo nepremagano močjo iz korenino vunkaj zdere inu
rezvrže drevu našiga dobriga djajna? Odgovorite mi: nej li
rejs, de greh je una babilonska lotrca, katera iz zlatem pe-
haram teh luštu umori sledno dušo, katera iz tiga pehara
pije? Nej li rejs, de je en gmajn potup, kateri cev svejt iz
solzami je napovnil? Nej li rejs, de greh je ena neprema-
gana kuga, katera je okužla to lepo inu čisto kri človesko
inu žarhe inu grobe s človeskimi trupli je napolnila inu cilu
iz celiga svejta en grob je sturila? Inu ravnu kakor ena

druga Meduza tega, kateri jo pogleda, preobrne tega lepiga človeka v eno grdo inu strašno spako, desiglih po božjim pildu je stvarjen? — Je rejs, je rejs.

Dva čolnarja

Zdaj spomnim, kaj piše Sabeus poeta, de dva čolnarja sta apnu pelala v svojim čolni, v katerem je bila ena majhena sprajna, katero zamašit nejsta marala. Skuzi le-to začne voda v čoln teči, z apnam se mejšat. Inu dokler apnu ima vselej v sebi gorkuto, le-ta gorkuta, počutejoč mrzlotu te vode, se začne vkupaj stiskat inu močnejši prihajat, dokler se vname tu apnu ter ta dva nesrečna čolnarja sta bila zgorela, dokler se nejsta poflisala sprajnico zamašiti, de bi počasi voda noter ne tekla.

En čoln je naša duša, katera plava po vodi tiga svejta: *Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.* V sebi ima živu apnu teh hudih žejl, zakaj *caro concupiscit adversus spiritum* — mesu želi tu, kar je zuper dušo. Le-tu je tu živu apnu, kateru v našim životu nosimo. Inu kaj se zgodi? V tem kir rajža pruti nebesam, če pusti odprto eno sprajnico svojih počutkov, začne počasi zverat voda teh vsakedajnih grehov noter v dušo, dokler se vname en velik ogen grešnega lebna, de dušo inu telu požge.

Bo una peršona, katera rajža pruti nebesam s svojim nedolžnem lebnam. Se odpre ena sprajnica nje počutkov, vrže svoje oči na takoršne reči, katere hudih misli so uržoh. Odpre svoje ušesa, pošluša nesramne klafrske besede; iz ušes gredo h srci, obude hude želje. Le-te se začnejo ugmerat, dokler se vname en velik ogen te nečistosti, kateriga ne zamorjo ogasiti. Odkod je pršel en taku škodliv inu smrdeč ogen? Vsaj taista peršona poprej je bila brumna, poštena. Koku je ratala taku grešna, de celi soseski smrdi

inu pohujšajne da? Od ene kapelce, od ene sprajnice, od eniga hudiga pogleda, od ene nesramne besede inu grešne misli. Kadar le-te bi bila od začetka pogasila, se varvala, bi ne bila v takoršne velike grehe padla inu v nevarnost večniga ognja svojo dušo prpravila.

Stara navada — železna srajca

Filozofi pravijo, de navada je ena lastnust, katera težku se odvzame inu de lahku sturi človeku doprnašat delu, v katerem je navado sturil . . . Inu le-tu vsi mi skusimo, kakor rekoč. Bo eden, kateri še nikoli nej užil arcnije; ta prvikrat njemu težku naprej pride, arcnijo vzeti, s časam pak se navadi, de obene težave več ne počuti. Eden, kateri nikoli nej godel, težku njemu pride gosti; s časam pak se navadi ter nuč inu dan gode. Eden, kateri še nikoli nej bil pijan, ta prvikrat kadar se opijani, ga glava boli, de na more celo nuč zaspati, kadar pak se navadi, ne more zaspati, če nej pijan. Eden, kateri nikuli nej tabak nugal, sam duh je njemu super inu kadar ta prvikrat ga vzame, mu možgane zmejša, de ne vej, kej je, inu solze mu teko; ta drugikrat uže ložej mu pride inu s časam taku se navadi, de koder hodi, tabak jamle, inu rajši bi kroh kakor tabak pustil. Desilih drugi njega kregajo ter pravijo, de bo njemu škodil, neč ne mara; nuč inu dan tabak nuca, desilih vej, de mu škodi, zakaj je navado sturil, se ne more zdržati.

Glihi viži človik ta prvikrat težku inu s straham greh doprnese inu potem kir ga doprnese, žalosten postane inu se greva, de G. Boga je rezžalil. Ali kadar večkrat en greh doprnese inu hudo navado sturi, desilih vej, de v to večno martro ga prnese, inu desilih spovedniki ga kregajo, vener se ne pobulša ter se njemu zdi, de mu nej mogoče se zdržati.

Grešniki in hudič

Zdaj odgovorite, grešniki inu grešence: ali imate vi uržoh čez G. Boga se tožit ali Bug čez vas? Šlišim, de odgovore: mi danes spoznamo, de Bug nej uržoh, de smo taku hudobni inu grešni, ampak ta peklenski hudič, kateri nas oslepi inu zapele inu taku rekoč nas prsili, de od G. Boga odstopimo inu njegovo volo sturimo. Inu kadar bi nas hudič taku močnu ne motil, bi ne bili taku hudobni. — Jest vas zastopim: vi hočete uržoh sturiti hudiča kakor vaša mati Eva.

Eva ta božjo zapuvid prelomi. G. Bug jo začne sfariti inu vprašat, zakaj nej bila pokorna. Ta precej zguvor najde, rekoč, de hudič je jo omotil . . . Ali koku se je moglu tu zgoditi? . . . Tedaj v paradizu nej bilu obene kače, koku tedaj more reči: *Serpens deceptit me?* Rupertus Abbas pravi, de Eva bi bila risničniši rekla, de ona je šla hudiča motit, dokler je ona šla hudiča iskati inu z njim se pogovarjat. Hudič nej smel v paradiz priti, zatoraj, kadar bi Eva bila per svojmu možu ostala, bi ne bila božjo zapuvid prelomila . . . Ste šlišale, žene, katere vselej uržoh delate hudiča, kadar v greh padite? Bo una mlada ženska peršona vse-skuzi po hišah hodila, s slednim možom rada govorila inu prosila zdaj eniga zdaj tiga drugiga, de bi k nji v vas prišli; ure inu ure vasuje sama s samim, k zadnimu pade ter pravi: *Serpens deceptit me* — hudič je mene zapelal, de sem le-tu sturila. Jest vam pravim, de ne, ampak de vi ste hudiča motile. Zakaj kadar bi ti žena doma per tvojmu možu stala inu ti deklica per tvoji materi inu de bi ne bila tulikajn okuli taiste kače hodila, bi hudič ne bil smel k tebi priti inu ti bi ne bila božje zapuvidi prelomila inu en takušen špot sebi inu tvoji žlahti sturila. Inu cilu ene žene se podstopijo v spuvidi uržoh hudiča delat, de so grešile, rekoč: Hudič me

je omotil, de sem grešila. Ali se čudim, de hudič jim ne da eno žlafrnico, de bi se po celi cerkvi šlišalu . . .

Zdaj meni noter pade, kar sem od ene stare žene bral, de le-ta je hotela po enih visokih lujtrah hodit. Ti, kateri so vidili inu se v priče našli, so djali: „Na hodite gori, zakaj bote padla.“ Ali ona nej neč marala za te besede, ampak je djala: „De bi si imela vrat ulomit, jest hočem gori pojti.“ Hudič, kateri v človeski podobi se v priče najde, pravi h tem drugim: „Merkajte zdaj, bo padla inu djala: hudič je mene omotil, de sem gori na te lujtre šla.“ Kumaj tu zreče, kar ena šprikla se ulomi ter ta žena doli brbuti inu eno roko si ulomi ter začne hudiča kleti, de je jo omotil, de po taistih lujtrah je gori šla. Takrat hudič se obrne h tem drugim ter pravi: „Vi ste priče, de ta žena sama od sebe je gori šla inu desilih ste ji djali, de bi ne šla, vener nej hotela bugat inu zdaj mene uržoh dela.“

Ne pijančuj!

Mejniš praznik praznovati, kadar cel dan v hoštariji pijančovaš, klafaš inu šentuješ? Inu kar cel teden si zašlužil, s tovarštvam zalebaš inu tvojo ženo inu otroke stradati pustiš. Ah, takoršne praznike G. Bug sovraži . . .

Inu takoršni ludje meni naprej pridejo kakor Moskovi-terji, kateri imajo le-to zapuvid, de ne smejo vina veliku piti inu se upijanit zunej te velike praznike, na katere jim je prpušenu, de vsi žiher se upijanijo. Zatoraj kumaj dočkajo, de le-ti prazniki pridejo, na katere možje, žene inu otroci se upijanijo, de po gasah okuli padajo; inu kadar v praznik nejso pijani, menijo, da ga nejso prav praznovali. Ah, Bug hotel, de bi tudi nikateri kršeniki to navado ne imeli! Kulikajn se jih najde, kateri cel teden vina ne pije ter kumaj dočaka, de praznik pride, nikaar uže de bi G. Bogu

šlužil ali božje skrivnosti inu izveličejne svoje duše mislil, temuč de bi grlu inu trebuhu služil. Inu če v praznik se ne opijani, meni, de nej taistiga praznoval.

Ne preklinjaj!

Jest večkrat se čudem nad nepametjo teh ljudi, kateri se tožijo inu jamrajo, de zemla je taku nerodovitna, de slana, toča, vejter, blisk inu huda rosa skorej vsaku lejtju vzame žitu, grozdje inu sad, ter mašnike uržoh delajo, rekoč, de oni nejso žegnovali, oblake pregajnali inu hudiče z lufta izgajnali & c. Povejte vi, N. N., meni: kulikajn mašnikov imate v vaši fari? Bote rekli: šteri ali pet. — Kulikajn ljudi pak je v vaši fari? — Šteri ali pet tavžent. — Zdaj dalej vas vprašam: kaj dela teh pet tavžent ljudi? — Pater, vekši del preklinajo, zcludjajo, vse hudiče s pekla kličejo, de bi prišli inu vse reznegli, pobili inu končali. — Koku tedaj hočete, de bi eni štiri mašniki tulikajn hudičov pregnali? Eh, nej žegnujejo, kulikajn hočejo, nej križejo zemlo inu luft nuč inu dan, vener bodo malu opravili, vašo deželo pred točo ne bodo obvarvali inu hudiče ne bodo z lufta spravili, zakaj Bug je uže sodbo sturil, rekoč: *Maledictio vorabit terram* — preklinajne, hudičovajne bo nerodovitno zemlo sturilu, bo slano inu točo prneslu. Vidite, de vaše zcludovajne, nikar mašniki so uržoh, de tulikajnkrat toča grozdje inu žitu vam pobije.

Ples

Hudič v plesah seje sladkust teh mesenih luštov, de te nedolžne duše zapele. Pride žena iz plesa s klaforskimi besedami zmamlena, pride hči z zalubenimi misli polna. — Ah pater, moja žena je brumna, moja hči nedolžna, se ne bojim, do bi pohujšane damu prišle. — Povejte meni, kateri

na ples hodite, vaše žene inu hčere taku lahku plesat prpustite: ste vi inu one taku sveti, kakor je bil s. Hieronymus? Ste taku s postam scerani, de vas nej družiga kakor kust inu koža? — Ne, pater, smo mladi, debeli, rdeči, frišni inu tudi močnu nagneni k mesenem luštam. — Inu vener pravite, de per plesah obene nevarnosti ne najdete, kir s. Hieronymus v svoji starosti je spoznal, de hude misli so ga obhajale, dokler on je vidil v svoji mladosti v Rimi plesat gospe inu gospodične. Koku tedaj vi se smete podstopit reči, de per plesu nej obene nevarnosti, kir še v cerkvi nejste brez hudih misli?

Hočete eno prgliho imeti, de bote vašo nevarnost zamerkali, per plesah v hude misli, želje inu grešnu dajne pasti? Ste kjekedaj vidili eno staro babico, katira v hoštarijo gre ter si pusti eno majoliko sladkiga prosekarja prnest? Nerpoprej gleda to belo majoliko ter ji dopade ter misli: bo tudi dobru vinu noter, dokler je taku lepa majolika. Pokusi eno kaplo. Vidi, de je sladku, si natoči en glaž; ji dobru dej taista sladkust. Kumaj popije en glaž, de spet tiga družiga želodec želi. Ne more nehat, dokler celo majoliko počasi popije. Kadar se je dobru napila, hoče proč pojti, glava se začne vrtejtj, možgane so zmejšane, se začne opotekat, okuli pade, glavo si rezbije inu šeli takrat zamerka, v kakoršno škodo taisti glažki sladkiga vina so njo prpravili.

Glihi viži una mlada peršona, una dekelca, gre na ples. Vidi taiste bele inu rdeče majolike, lepota ji dopade, začne pokušat ene kapelce sladkusti te lubezni, začne natakati glažke sladkih besedi, per srci ji dobru dej, potem se lubezen vname, ne more nehat, dokler svoje divištvu ne rezbije. Inu šeli takrat spozna, koku so škodlivi taisti sladki glažki, katere je v plesi pokušala.

Materam

Kdu bo taku hudoben, de se bo podstopel človeka z mislijo, z besedo ali z djajnom umorit, v tem kir le-tu sturiti G. Bug prepove? Ali vender čez vse le-tu poboji velikokrat se doprnašejo.

Inu mene silnu velika žalost obide, kadarkuli spumnim, de žene tulikajnkraj le-to s. zapuvid prelomijo, v tem kir ponoči njih mlade otročiče v postelo k sebi polože inu jih spiječ zaduše. Ah, kulikajn v tej viži otročičov konec vzame! Mati cel dan dela, trudna damu pride, otroka k sebi položi, zaspi, z odejo ali roko ali z drugim glidam otroka zaduši. Inu kar je še huši, matere nkatere se opijanijo, inu v tem kir otroka doji, zaspi inu otroka utlači. Ali vi, takoršne matere, imate vejdit, de ta nedolžna kri vaših otročičov vpije maščovajne pred stolam rihterja nebeskiga, zakaj ti mati takoršen greh sturiš, kakor de bi ga volnu umorila, dokler ti dobru vejš, de otroka, kateru nej enu letu staru, v postelo h sebi postavit je pod greham inu štrajfingo prepovedanu, dokler velikokrat se ta nesreča zgudi . . .

Kaj sedaj mislite, vi žene, katere velikokrat otroka ubijete, poprej kakor na svejt ga porodite, v tem kir pretežke butare nosite, težku vzdigujete, plešete, po mošku izdarite inu za vadle dirjete inu druge nespodobne reči eni noseči ženi doprnašate inu v tej viži dušo inu telu vašiga deteca umorite, dokler k s. krstu ne pride? Ah, nesrečna inu pregrešna takoršna mati! Kaj mejniš, kadar si noseča, de nosiš dušo ene tice ali druge živine? Ti nosiš eno dušo po pildu svete Trojice za tu večnu nebesku kraljevstvu stvarjeno, kateru taisti duši do vekoma okračiš, zakaj nihdar obliča božjiga ne bo vidila . . . Inu tudi možje so velikokrat uržoh tiga strašniga greha, dokler so hudobni inu neusmileni pruti

svoji ženi noseči, obeniga potrpejlna s taisto nimajo, desilih zamerkajo, de se h porodu prbližuje; z besedo jo rezžali inu rezsrđi inu prsili težku vzdignit inu delat. Inu se najdejo možje taku hudobni, de v tuistem stanu ženo tepe z nagem mečam, s sekero jo lovi inu v takušni viži so večkrat uržoh, de ob otroka pride inu de taista duša nihdar ne bo obliča božjiga vidila . . .

Kaj bom pak sedaj rekel od tuistih grešnih ženskih peršon, katere so neusmileniši kakor ta vstekla živina, katere skuzi njih nečistu inu lotrsku živejne noseče ratajo, za špota inu straha volo porod same ubijejo inu v gnoju inu v negnusnih mejstoh pokoplejo? Ah, grozovitni greh! Kaj mislite, vi hudobne inu neusmileniši matere, kakor so levi inu medvedi? Le-ta vstekla inu nepametna živina svoj porod lubi, varva, brani inu svoj život v nevarnost postavi, vi pak same volnu vaše detece nedolžnu ubijete. O, srce trdejši kakor skala, kateru se ne šona svoje krivi, svojga mesa, kateru devet mesecov pod srcam si nosila! Aku života se n'hočeš šonat, šonaj se vsaj te boge duše, inu če le-te se tudi n'hočeš šonat, šonaj se vsaj svete Trojice, de ne boš le-to rezžalila . . . Takoršne žene nihdar nimajo sreče ni počitka ni miru v njih srcu, temuč vseskuzi v strahu inu v žalosti žive, dokler revnu na zemli njih živejne sklenejo. Inu aku želite en eksempel, vam ga hočem povedat, kateriga nejsem šlišal od drugih pravit, temuč ga sem šlišal z ust ene takoršne matere.

Je bila enkrat ena ženska peršona k meni prišla inu je mene prosila, de bi v spovednici mogla z mano govorit. Grem. Ona poklekne, milu začne jokati inu zdihovati, taku de dolgu časa nej mogla besede reči. Jest jo začnem troštat inu opominat, de milost božja je vekši kakor vsi grehi tiga sveta. Na le-tu mene vpraša, aku ena taku velika grešenca,

kakor je ona, bi mogla še gnado božjo doseči. Jest jo zagvišam; takrat začne meni pravít svoj revni stan, rekoč: Jest pred tridesetimi lejtj sem bila znosila inu dokler mojih starišoh inu špota sem se bala, na skrivnim mejsti sem bila porodila ter otroka ubila prez krsta inu v en potok vrgla. Potem to prvo nuč, kir sem moj grešni inu revni stan pre-mišlovala, ta otrok začne v moji kambri se jokati inu na vus glas vpiti: „Ah, neusmilena inu grešna ti moja mati! Kaj si ti meni sturila! Tedaj nihdar ne bom obliča božjiga vidila! Jest nejsem uržoh tvojga špota bila, za kateriga volo v takoršno škodo inu v žalost si mene prpravila.“ Inu taku celo nuč ta duša je klagovala, katero obedni drugi kakor ona je šlišala. Kadar se dan sturi, caga inu gre h tuistimu potoku, mislejoč noter skočit inu noter utonit. Ali kumaj s hiše pride, kar zašliši glas svojga otroka, kateru je mater za suknjo cukalu inu vpilu: „Ah prekleta mati, kaj si meni sturila!“ Natu začne teč h potoku inu hoče noter skočit, ali pride na nagem en vejter, jo nazaj vrže inu le-tu trikrat se zgodi. Se damu vrne, ali ta duša nej mater zapustila, temuč vseskuzi je jo cukala inu klagovala. Ta nesrečna žena strup vzame, ali tudi strup ji nej škodoval. Inu ta duša 30 lejt vseskuzi je mater cukala inu kamerkuli je šla, klagovajne te duše je šlišala. Ali vender nikuli tiga v spuvidi nej hotela povedat, temuč vselej za straha inu sramožlivosti volo je zamovčala ta greh inu taku trideseti lejt v tej revni, v strahu inu cagovajnu živela, dokler k zadnimu je od milosti pre-velike božjo pridigo šlišala inu srce si vzela, se spovedat inu pokuro čez svojo pregreho delat. Po tem pak nej več te duše šlišala ter je mene prosila, de bi jest za nauk drugem ženam na pridižnici povedal, kakor tudi sem sturil.

Neusmileniši ste kakor ta nepametna živina

Joh inu gorje! Ta nepametna živina več skrbi za svoj porod kakor vi za vaše otroke. Ta nepametna živina doji, redi, skrbi inu čuje ter brani svoje mlade. Inu vi, neusmilene matere, kakor jih porodite, malu skrbi več si vzamete, temuč eni drugi ženi inu večkrat eni lotrci, katera dva ali tri pankrte je imela, vašiga otroka date inu pustite, de ona ga doji, redi inu uči. Ah, neusmilene takušne matere, katere taku pozabijo na dolžnust pruti svojim otrokom . . .

Srce imate neusmileniši kakor ta nepametna živina, zakaj ta nepametna živina lubi svoje mlade, jih uči po svoji naturi, za njih volo veliko se muja, v vse nevarnosti se poda, jih šerma inu brani pred vsem tem, kar bi jim moglu škodovat. Medved taku dolgu svoj porod liže, dokler pravo medvedavo podobo udobi. Pes pak, dokler zamerka, de njegovi mladi slepi se porode, taku dolgu jih liže, dokler prav vidijo. Štorkle svoje mlade na visoke strehe nesejo inu jih uče lejtat. Postojna uči svoje v sonce gledat. Jerebice uče svoje mlade se skrivat pred lovcom. Te druge ptice uče pejti svoje mlade tičice. Inu vi, očeti inu matere, se ne poflisate učiti vaše otroke čast G. Bogu pejti inu andohtivu molit, jih ne učite vselej v tu rumenu sonce obliča božjiga gledat inu premislit, de vse vidi; jih ne učite leteti s perutami svoje lubezni k svojmu Stvarniku inu Odrešeniku; se ne poflisate njih oči odprejti, de bi poznali te velike nevarnosti, v katerih ta kršena duša se najde; jih ne učite, de bi imeli bejžat pred skušnavo inu mrežo tiga peklenskiga lovca inu ne skrbite ter se ne pomujate, de bi vaši otroci to lepo podobo teh služabnikov božjih dosegli.

Ah, *filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.* Za-

kaj se bere od štravsca, de ima to naturo, kadar zleže svoje jejca, taista zakople v pejsek, gre proč inu na taiste pozabi inu nihdar več na taiste ne spovni; v drugu ima to naturo, de železu scera. Takušni so nikateri starši, kateri taku rekoč, kakor porodijo njih otroka, na taistiga pazabijo inu taku malu za njegovu izveličejne skrbe, kakor de bi njim ne šlišali; inu desilih vidijo, de grešnu inu hudobnu žive, vener malu za tu marajo.

De se ne morite s. zapuvidi naučiti?

O špot preveliki! O zanikrnost prekleta! O greh, štrajfinge velike vreden, de en oča, ena mati zapuvidi božje ne zna, katere pod smrtnem greham so dolžni otroke učiti. *Et narrabis ea filiis tuis!* Kadar bi jest oblast imel, bi hotel prepovedat vsim mašnikom, de bi nihdar dva h poroki ne prpustili priti, aku poprej s. zapuvidi ne znajo; inu dokler takoršne oblasti nimam, jih pohlevnu prosim, de bi hoteli le-ta moj uk gori vzeti inu obeniga h poroki ne prpustiti, temuč de poprej bodo dobru s. zapuvidi znali . . .

Nikar ne recite: mi se ne morimo naučiti zapuvidi božje, smo preprosti, težke zastopnosti inu neumni, zatoraj desilih šlišimo od zapuvidi božjih govorit inu pridigvat, precej pozabimo. Molčite, o vi nemarni ludje! Vi ste se naučili, kadar ste bili še otroci, imena vsih tic, živali inu zelišče, drevje inu sad imenovati, tulikajn nesramneh pejsmi pejti — koku tedaj bi se ne mogli samih deset zapuvidi naučiti? Vi znate tulikajn hudih, nesramnih, klafrskih inu peklenskih besedi ter pravite, de se ne morite s. zapuvidi naučiti? Vi zamerkate fable, fatti, rajtinge inu pravde, zakaj tedaj bi tudi ne mogli zamerkat zapuvidi božje?

Spovej se prav

Kadar bi se vkupaj našle srake, orli, sove inu štrusi inu vmej njimi ena sinica inu de bi vse se drle inu šrajale, sinico kumaj bi bilu šlišat. Spovednik tulikajn grešnikov inu grešenc eno za drugo šliši; odtod močnu falíš, aku meniš, de tvoja štima bode narble v ušesah tega spovednika ostala. Vse tu vam noter da hudič, de li zaklenene usta vam drži, de se prav ne spoveste.

Nej bilu divje, temuč domače mesu

Veliku se jih najde, kateri pred spovednikam se zgo-varjejo inu njih greh zakrivajo inu s spovednikam andlajo, kakor Rebeka je bila sturila s tem slepim Izakam. Temu starimu Izaku se je bilu zlubilu jejsti kejkaj divjiga, kakor rekoč zajčje ali jelenavu mesu. Kadar tu zvej Rebeka, sturi hitru prnesti en par kožliču, le-te hitru prpravi, skuha inu speče v taki viži, de Izak jih je jejdel za zajce ali srne . . .

Pride una peršona h spuvidi, katera uže dolgu časa ima znanje, prijaznost z eno moško peršono inu kadar se hoče spovedat, prpravi taistu domače mesu, kakor de bi bilu divje, ter pravi: „G. spovednik, hodi eden uže dolgu časa k meni v vas, smo si prov dobri, bi eden za tiga drugiga umrl. Ali vener, hvala Bogu, se neč hudiga ne zgodi vmej nama. Se reče kašna beseda, ali li v šali inu v glumi inu v smehu. Večkrat tudi se mene dotakne, ali nikanar s hudo mislijo. Že se zgodi, de mene kušne inu bi moglu biti, de tudi jest sem njega, ali neč drugiga. Je rejs, de tudi večkrat človeka hude inu nečiste misli inu žele prelete, ali se na zadržim dolgu v le-teh. Z eno besedo: nej domače, temuč divje mesu; nejso kožličiči, temuč zajci, kateri hitru preteko; naše lubezni so srne, katere na enim mestu dolgu ne osta-

nejo, so tice, katere hitru proč frknejo, zakaj večkrat nerada videm, de k meni pride, zavolo ludij, de bi kaj ne začeli od mene govorit inu opravlat. Pak tudi ne morem taku groba biti, de bi mu vrata zaprla, dokler meni je taku dober inu veliku dobriga je meni sturil.“ — „Ah, Bug hotel, de bi ne bilu taku domače mesu, kakor je! Nej, nej zajc, temuč en domači kožlič. Povej ti meni, si li ledih?“ — „Ne, imam moža.“ — „Kedaj pride k tebi?“ — „Skoraj vselej, kadar moža [nej] doma.“ — „Inu ti hočeš dat zastopit, de je en zajc? Fališ močnu inu sama sebe zapeleš, v tem kir spoznaš, de k tebi v vas ne hodi z dobro mislijo inu de tu inu unu se vama ne spodobi inu pred drugimi ludi bi se nihdar ne zaupala taku prijazniva biti inu vender pred spovednikam tvoj greh zakrivaš inu zagovarjaš. Je rejs, de spovednika lahko ogolufaš, kakor Rebeka je bila Izaka ogolufala, ali Boga, kateri vse tvoje misli, žele inu počutke vidi, ne moreš ogolufati. Zatoraj spoznaj, de je bilu domače, nikar divje mesu.“ . . .

Rezkopaj prav tvoje srce, tvojo vejst inu boš nešel inu nešla, de taistu, kateru od začetka se tebi zdi, de je en majhen greh, boš zamerkal, de je en velik smrtni greh; de taistu, kateru ti praviš, de je bila šala, je bila prava resnica; de taisti smeh nej bil otročji, temuč možki inu ženski; taiste žele, taiste misli, taisti počutki nejsu bili zajci, kateri hitru preteko, temuč de so bili kožlič; de taistu šlatajne inu tipajne inu kušuvajne nej bilu divje, temuč domače mesu.

Strašna historija

E bila ena gospodična v tem žlahtnim mestu Calauria, katera je bila silnu lejpa inu bogata, ali malu bogaboječa. Kir je vejdila, de veliku ludi v cerku pride, kjekaj je ona šla, nikar uže de bi Boga molila, ampak de bi ludje njo molili inu gledali. Zatoraj vselej se je v en stol postavila, de vsi so jo mogli lahku vidit inu zlasti moške peršone, vseskuzi po cerkvi ozerala, zdaj v eniga zdaj v tiga drugiga se je smejala inu svoje nage bele prsi kazala, roženkranc v rokah držala inu s taistim se je jegrala, svoje tovaršice motila, ali oči od teh mladih gospudu nej obrnila inu z znaminom ž njimi je govorila; za volo katere nespodobnosti večkrat je bila kregana, ali za tu nej marala.

En večer je bila na ples povablена inu v tem, kir narble je plesala, ena velika bolečina jo popade inu sturi, de na vus glas začne šrajat inu vpiti inu po tleh se valati. Vsi se prestrašijo, od plesajna nehajo inu na dum nje gospuda očeta jo nesejo, precej vse dohtarje vkup pokličejo. Ti veliku arcnij skušajo, ali vse neč nej pomagalu. K zadnimu pokličejo duhovne. Spovednik začne pohlevnu opominat, de se ima spovedat inu grevingo imeti, de G. Boga je rezžalila inu uržoh dala, de večkrat je bil rezžalen, sicer de Bug jo ne bo hotel imeti. Ali boganerodna žena z velikim srdom odgovori: „Aku Bug mene n’hoče, kakoršna sem, nej me pusti, zakaj ne želim po sili k njemu priti.“ Natu hrbet mašniku obrne inu ječat začne inu obene besede več mašnik nej mogel od nje spraviti. Oča te nesrečne inu grešne je menil, de se spoveduje, dokler taku dolgu spovednik je bil sam per taisti, zatoraj pošle, de bi s. Rešnu Telu prnesli. Spovednik pak, kadar je vidil, de neč ne more opraviti, gre

v svoj klošter. Prnese v tem času mašnik s. R. Telu, za katerim veliko ljudi je šlu. Kadar pred hišo pridejo, na naglom en velik vejter vstane inu hišna vrata zapre. Hlapci tečejo vrata odperat, ali nej bilu mogoče jih odprejti. V tem začne enu taku strašno ropotajne v taisti kambri inu en tak šraj inu krik, de vsi se so bilu taku močnu prestrašili inu zbežali. Inu cilu mašnik s s. R. Telesam v rokah se prestraši inu supet v cerku se povrne.

Čez en čas tu ropotajne inu šraj neha. Ti domači gredo v kambro gledat. Pole, vidijo špampet vus polomnen, skrinje vse rezvržene, gvant inu nje cjer reztrošen, glaži inu druga posoda vsa rezbita inu taiste nesrečne mrtvu truplu kar nagu v enem kotu je ležalu; inu nje obličje je bilu taku rezpraskanu inu odrtu inu nje prsi taku raztrgane, de groza je bilu gledat. Kadar ta nesrečni oča le-ta strašni špektakel vidi, prepovej hišnim, de obenimu ne smejo povedat, inu ponoči natihoma pusti tu grešnu truplu na britof pokopati. Ali drugu jutru ta žegnana zemla tu prekletu truplu vun vrže. Oča, kadar tu šliši, se rezsrdi inu pravi: „Dokler zemla te n'hoče imeti, pridite vsi hudiči inu vzemite jo!“ Pole, poln luft strašnih orlu se vidi, kateri tu frdamanu truplu zgrabijo inu v pekel s sabo nesejo.

Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade

Si quis alteri insidias moliat, imprudens sibi ipsi primo & soli insidias struit, pravi s. Gregor Thaumaturgus. Inu le-to resnico je bil s svojo večno škodo spoznal uni služabnik portugalskiga krajla, kateri z nevošljivosti je bil obtožil eniga bogaboječiga pažeta, kakor de ta bi bil zaluben v to s. krajlico Elizabet inu ona v njega. Krajl veruje, se

rezsrdi, inu dokler takrat so eno apnenico žgali, zapovej delovcom, de ta prvi, kateri bode zjutru prišel vprašat, ali so sturili, kar je krajl zapovedal, ga imajo popaditi inu prez vse gnade živiga v to rezbeleno apnenico vreči. Zatoraj drugi dan zapovej timu pažetu, de bi hitru vun šel vprašat, ali so sturili uže, kar jem je krajl zapovedal. Le-ta nedolžni pokornu gre inu kadar je bil na poti, šliši k s. maši zgonit. Gre v cerku, šliši eno mašo, spet pride ta druga inu taku tri s. maše sporedaj šliši. Ta drugi, kateri ga je bil obdolžil, nej mogel dočakat, de bi bila pošta prišla, de so ga v apnenico vrgli. Sam gre gledat inu vprašat, ali uže so sturili, kar jim je bil krajl zapovedal. Ti so menili, de tiga imajo sežgati, ga primejo inu v to gorečo apnenico vržejo, desiglih je djal, de on nej ta pravi; ali za njega besede so malu marali. Kadar so bile s. maše vun, paže gre k apnenici, vpraša, aku so dopolnili, kar jim je bilu zapovedanu od krajla. Odgovore, de ja inu de je uže zgorel. Paže gre nazaj, pošto krajlu opravi. Krajl se prestraši inu kadar zvej, koku se je godilu, spozna pravico božjo inu časti le-to, katera vselej človeka štrajfa, kakor ta svojga bližniga rezžalit inu njemu škodvati hoče. Vidite, de ta je zgorel, kateri timu drugimu je bil ogen prpravil.

Koku se pregrešijo, taku tudi so štrajfani

Piše Gregorius Turonensis, de v tem mestu, Lugdunium imenovanem, je bil en človik, kateri ene denarce je bil prešparal inu mislil, koku bi mogel ž njimi obogatit. K zadnimu se je njemu zdelu, de narhitrej bi mogel z vinam obogatit, kadar bi taistu z vodo mešal. Začne svojo kupčijo inu mu od rok dobru gre. V kratkem en dobru denarju

vkupaj spravi inu gre spet vinu kupovati, menejoč, taistu močnu z vodo zmejšat inu taku en velik dobiček imejti. Gre inu po poti se v eno senco postavi inu začne denarje štejti inu spet jih v eno rdečo mošno postavi ter le-to pusti per sebi ležati. Leti čez en jastrob, vidi to rdečo mošno ležečo; meni, de je en kos mesa; se doli spusü, jo popade, na naglom z njo zleti. Ta človik zamerka, teče inu šraja za to tico. Ta tica zamerka, de nej mesu, jo popusti inu ravnu v eno glaboko vodo pade, katero nihdar več nej mogel najti. Inu taku ta, kateri z vodo je golufal, tudi v vodi je bil štrafjan.

Ah, kulikajn se najde tacih, kateri vinu z vodo mejšajo ali pak manši miro dade, menejoč, skuzi le-tu obogatit! Ali kaj! Bug dopusti, de vinu zavre, doli stopi ali pok! de obroči popokajo inu vinu ponoči steče inu taku nemesti obogatit obužajo. Inu koku se pregrešijo, taku tudi so štrajfani.

Qualis vita, finis ita

Qualis vita, finis ita — ta je en stari priguvor, ali risničen, kakor morjo spričat taisti, kateri večkrat se per mrličah najdejo.

Piše Bidermanus od eniga, kateri druge misli inu skrbi nej jemel, ampak kej se najde dobru vinu. Kakor je vstal, ta prva beseda je bila: „Prnesite vina!“ Kir je eniga srečal: „Pojmo pit!“ Od jutra do večera je pil inu nihdar nej šel spat, temuč kadar uže nej mogel več na nogah stati. Zboli. Mašnik pride ga obiskat, ga začne opominat, de bi imel premišluvati *mysteria divina*, ali ta nesrečni odgovori: „Ja, ja, vina, vina!“ Mašnik: „Nikar vina, ampak *mysteria divina*.“ On pak je li gnal: „Vina, vina, vina“, dokler njega nesrečna

duša se je ločila inu v pekel prišla, kir do vekoma bo go-rela inu eno samo kapelco vode prosila, ali nihdar jo ne bo sprosila.

En drugi, kateri vse njega živoče dni drugiga nej mislil, ampak li blagu *per fas & nefas* vkup spravlat, ter cilu na šace nebeške je bil pozabil. Mašnik ga začne opominat: „*Sursum corda! In coelis habemus thesaurum.*“ Ali ta bolni, kateri svoje srce je imel per denaru . . ., začne vpiti: „*Au-rum, aurum, aurum*“, dokler njega duša je v pekel padla, kir tu večnu buštvu inu lakot bo trpela . . .

Venerabilis Beda piše od eniga, kateri je bil navajen za vsako besedo reči: „Hudič me vzemi, zludi me reznesi!“ Ta, kadar je bolan ležal, se rezsrdi čez le-te, kateri mu so stregli, se začne hudiču zdajat, tagota ga prime inu ta nar-pusledna njega beseda je bila: „Hudič mene reznesi!“ Inu gvišnu prez konca ga bo trgal. — Od eniga družiga tudi piše, kateri je navado imel, vseskuzi z milim Bugom šento-vati. Na njegovo pusledno uro mašnik pride, božjo martro v roke da inu opomina, de bi njega grešni jezik imel v taistih s. ranah oprati. Ali ta hudobni človik pluni na božjo martro inu začne z milim Bugom šentovati, dokler je mogel govorit.

Bellarminus pak piše od ene gospe, katera druge misli inu skrbi nej imela, temuč ofertnu gvantana hoditi inu nje grešnu truplu lepotičit. Zboli. Mašnik pride, k taisti pravi, de ta nebeški ženin k ohceti jo vabi, zatoraj de ima gledat inu se poflisat, ta ohcetni gvant gnade božje obleči, de bi se ji ne zgudilu kakor taistimu, kateri prez ohcetniga gvanta je bil prišel, katerimu je bil gospud zapovedal roke inu noge zvezati inu ga vreči v te unane teme. Odgovori ta bolna: „Rada inu volnu se hočem lepu ogvantat.“ Precej zapovej ta narlepši gvant prnesti, ali mašnik pravi: „Jest

nejsem govuril od telesniga gvanta, ampak od duhovniga gnade božje.“ Ali ta nesrečna žena nej hotela bugat mašnika, ampak v nje ofertni gvant se obleče inu v špegu se začne gledat inu hvalit, de žiher nje ženin pride, de je uže pripravljena inu de mu bo gvišnu dopadla. Takrat hudič v špeglu se ji prkaže v takušni grdi podobi, de od strahu umrje inu s svojim ženinom v pekel se udere . . .

Ali še en eksempl vam ne bodi težku pošlušat od eniga žlahtniga gospuda, kateri se je bil v eno dekelco zalubil inu le-to z oblubo inu šenkingo na svojo vero pripravil inu v hiši držal, de ob vsaki uri je mogel svoje nečiste žele dopolnit. Večkrat njegovi prijatelni inu žlahta so ga prosili, de bi taisti lotrci slavu dal inu se oženil, on pak je djal: „Ne morem.“ Pridejo duhovni, ga začnejo pregovarjat, de bi jo proč poslal. On pak vsem je odgovuril: „Ne morem.“ Inu v taki viži slednimu je usta zaprl. Zboli, bolezen nevarna rata. En duhovni ga gre obiskat; ga začne opominat, de bi bilu dobru, de bi se pripravil k spuidi. Odgovori: „Sem prpravljen.“ Mašnik pravi k njemu: „Gospud, sturite hitru, de časa vam ne bo premankalu.“ On pravi: „Kaj tedaj imam sturiti?“ Mašnik: „Gospud, imate kašnu sovraštvu?“ Odgovori: „Sem imel, ali sem uže odpustil.“ — „Ste kejkaj dolžan?“ — „Sem bil, ali sem uže vse plačal.“ — „Vas greva, de ste G. Boga rezžalil?“ — „Me greva.“ — „Želite s. zakramente prejeti?“ — „Želim inu prosem vse s. zakramente, meni ob tej pusledni uri potrebne.“ — „Moj gospud, s. zakramenti vam ne bodo dani, ampak de bote slavu dali tej vaši prijatelci.“ Odgovori ta bolni: „Le-tu ne morem sturiti.“ Mašnik k njemu: „Gospud, po sili jo bote mogli zapustiti, zakaj vaša ura se prbližuje.“ — „Ne morem.“ — „Sturite za božjo volo!“ — „Ne morem.“ — „Vaša duša bo frdamana do vekoma.“ — „Ne morem.“ — „Premislite,

kulikajn je Kristus za izveličejnje vaše duše trpel.“ — „Ne morem.“ — „Sam Kristus le-tukaj na križu rezpet vas prosi.“ — „Ne morem.“ — „Bote tedaj zavolo te lotrce nebešku krajlevstu inu G. Boga hotel zgubiti?“ — „Ne morem.“ — „Bote do vekoma v pekli gorel?“ — „Ne morem.“ — „Bugajte mene, gospud, zakaj je bulši od te lotrce se ločit, kakor pak do vekoma ločen biti od teh lubih svetnikov, od Marije Divice, od Kristusa Jezusa, inu po smrti pokopan biti kakor ena nepametna živina.“ — „Ne morem. Molčite! Ne morem, ne morem, zabstojn je, ne morem, ne morem!“ Takrat popade to lotrco za roko, jo k sebi prtisne ter reče: „Ti sama si bila vse moje dni edini moj trošt inu sedaj ostaneš ob moji pusledni uri edinu moje veselje. Inu le-tu do vekoma potrdem.“ Na te besede umrje inu do vekoma nebu zgubi.

Ah zdaj, N. N., spoznajte, de je rejs: *Qualis vita, finis ita.*

Nikar se ne zanašajte na milost inu potrpežlivost božjo

Nikar se ne zanašajte na milost inu potrpežlivost božjo, zakaj kadar bote vašo mero napolnili, bo ta pravični srd božji vam leben okratil, kadar narmenje bote čakali ter vaše duše bo hudičom čez dal. Oh, kulikajnkrate se le-tu grešnikom inu grešnicam zgodi!

Jest sem dobru poznal eniga, katiri z enem se je kregal ter se rezjezi inu v njega streli. Le-ta tudi je pukšo prpravleno imel, tudi v njega strli, kar obedva eden vrhi tiga družiga mrtva padeta, de nejsta mogla reči Jezus. Zakaj le-tu je G. Bug prpustil, de per priči sta mrtva ostala? Dokler taisti greh je bil čez mero od milosti božje njema dvema postavljen.

Jest sem poznal eniga, katiri dolgu časa je eno žensko peršono v hiši imel ter ž njo nečistost tribal. Eno nuč zdrav inu vesel k nji gre leč; v tem kir lotrijo triba, umrje. Ona se prestraši, k spuvidi prteče, vpraša, kaj tu more biti, de ta-ku na naglim je umrl. Odgovorim: „Bug do taistih mal ga je čakal h pokuri, inu de bi li en fertelc ure poprej se bil spokoril inu pobulšal, odpuščajne bi bil udubil, ali s taistem zadnim greham je bil vago obložil, de potrpežlivost božjo je bil prevagal inu se v peku udrł.“

V enem velikem mejsti pred dvejsetimi lejti je bila ena ženska peršona, taku lepa, de celu mestu od nje lepote je govorilu. Le-ta je en nesramen leben pelala. Eno nuč en gospud je per nji ležal inu v tem kir je ž njo greh tribal, je ona mrtva kakor kamen ostala, de cilu on nej zamerkal, kedaj je umrla, kakor on sam je pravil duhovnem inu deželskim. Le-ta tudi s taistem greham je bila prevagala po-trpežlivost božjo.

Ste morebiti tudi šlišali od une gospe nikar deleč od nas, katira brez vse potrebe v posti je mesu jejdla. V tem kir enkrat per večerji je eniga debeliga kapuna imela na mizi, tem drugem, katiri se so postili, se njim smijala inu djala: „Moja srdela je bulši kakor vaše.“ Na le-tu en kos kapuna v usta dene, hoče požrejti, kar ena kust ji v grli ostane ter se zadavi brez spuvidi, brez vsih zakramentu inu brez obeniga znamina te grevinge. Le-te tudi je bil taisti ta zadni greh, za katiriga volo je frdamana.

Hudiču je dušo predal

Le-tukaj meni naprej pride, kar pred nekiterimi lejтами v laški deželi se je zgodilu inu semkaj dobru se rajma.

Je bil en človik, kateri v velike reve inu potrebe je bil padel. Le-ta nesrečni si naprej vzame, de hoče svojo dušo

hudiču predati za tulikajn danarju, kulikajn jih je potrbval, de bi svoje dolge poplačal inu de bi mogel živeti. Hudič mu se prkaže v podobi eniga kupca inu ga vpraša, kaj od njega želi za dušo imeti. Le-ta nesrečni odgovori: „Jest hočem tulikajn tavžent kron imeti, de bom moje dolge poplačal inu de tudi mi bo ostalu za moje živejne.“ „Bodi!“ pravi hudič ter precej mu sešteje danarje gori ter pismu sturita, de dušo je od njega kupil inu ta človik s svojo lastno krivjo se podpiše. Hudič pismu vzame ter gresta narazen.

Čez nekitera lejta hudič pride k temu človeku ter pravi, de n'hoče več čakati, temuč de hoče dušo imeti, katero je od njega kupil. Ta nesrečni se prestraši inu pravi, de nej rejs inu de on za le-tu neč ne vej. Hudič hitru pismu pokaže, rekoč: „Poznaš tvojo roko inu tvojo kri?“ Takrat še ble se prestraši ter se začne zgovarjat, de takrat nej vejdil, kaj je delal, dokler za taku majhenu danarju mu je dušo predal, katera stokrat več vela, inu dokler je *laesio ultra dimidium*, de pismu neč ne vela. Hudič pak je djal: „Jest nejsem tebi obene krivice sturil, zakaj sem jest tebi dal, kulikajn si ti sam želel inu tvojo dušo šacal.“ Le-ta človik je stonovitnu djal, de on per temu ne ostane, temuč de ga oče per rihtarju zatožit, dokler taku močnu inu grobu je njega ogolufal. Hudič pravi: „Bodi! Pojmo vkupaj k rihtarju!“

Gresta k rihtarju. Vsakateri tu svoje naprej prnese. Rihtar na tem se prestraši inu nej vejdil, kaj bi k temu rekel. Zatoraj jim zapovej, de drugi dan imajo priti inu vsakateri svojga besednika prpelati inu de hoče po pravici sodbo sturiti. Hudič gre k enimu dohtarju, pismu mu pokaže, ga prosi, de bi hotel za njega govorit, mu šenka eno mošno danarju, zakaj prez le-te dohtarji nimajo besed.

Dohtar oblubi, de mu hoče zvestu služiti inu njegove uržohe naprej prnesti. Hudič ponoči bukve odpre inu zamerka, kir je bilu kjekaj za njegovo stran. Dohter vse zamerkanu najde, prebere inu gre pred rihtarja. Začnejo se pravdat, ali hudičavi uržohi so bili veliku bulši koker tega družiga. Rihtar vender nej hotel sodbe sturiti, temuč zapovej, de drugi dan ima sam hudič h sodbi priti. Pride. Rihtar mu zapovej, de v imeni s. Trojice ima povedat, kulikajn ena duša vela. Hudič, od G. Boga prsilen, zavpije ter reče: „Ena duša več vela koker vus volni svejt, zakaj nej bilu družiga šaca, de bi jo mogel od nas odkupit, ampak s. Rešna Kri Sina božjiga.“ Takrat rihtar sodbo sturi, de premalu mu je za dušo dal. Zatoraj je bil pravdo zgubil.

Iz štajerske dežele

V štajerski deželi je bil en gospud, katiri je le-to skušnavo imel, de [bi] se imel sam sebe obesit, katire hude misli se nej mogel rešit. En dan pride k temu gospudu en duhovni ter svetova njemu, de bi vsak dan imel s. mašo slišat, aku le-to hudičave skušnave se hoče rešit. Ubuga ta gospud inu ta skušnava neha.

En dan zavolo velikiga opravila je bil mašo zamudil, katiru je bil zastopil od eniga kmeta, katiri je od maše damu šel. Ta gospud začne cagovati inu močnu jamrat. Kmet pravi h gospudu: „Če hočete, vam predam jest mašo, katiro sem slišal.“ Gospud mu da plajš za mašo, kakor kmet je želim, ter gre v cerku Bogu se prporočit. Inu kadar gre nazaj damu, najde kmeta, de se je bil n'en hrast obesel.

Trije šentvavci

V tem mejsti Bononia trije purgarji so na mizi eniga kuhaniga kapuna imeli. Eden na drobne kose ga je bil rez-

rezal ter je djal: „S. Peter bi ga ne mogel supet vkup zložiti.“ Ta drugi pravi: „Še vsi jogri bi ne mogli celiga sturiti.“ Ta tretji je djal: „Jest menem, de sam Kristus bi ne mogel ga več vkupaj zložiti, kakor je bil poprej.“ Ali le-ta zrezani kapun cel rata, v župo skoči, s taisto te tri šentvavce oškropi. Kar precej vsi trje s temi negnusnimi gobami so bili štrajfani z njih rodam rejđ, taku de vsi taisti, kateri so od njih roda prišli, so bili gobasti zavolo tiga šentovajna.

Sveti Štefan reši Galzerana

V tem lejtj 1147., kadar zamurci so bili v špansko deželo prišli inu veliko mest v svojo oblast pripravili, španski krajl Alphonsus je bil eno veliko vojsko vkupaj spravil, menejoč zamurce iz svojga krajlevstva pregnati; inu nerpoprej je bil oblegel tu mestu Almario inu na pomoč je bil poklical eniga firšta, Galzeranus z imenam. Ali zamurci so bili špansko vojsko pobili inu Galzerana živiga ujeli inu zvezaniga v močnu jetje zaprli. Kadar le-tu zašliši gospud oča tiga Galzerana, žalosten postane inu pošle k zamurskimu krajlju, de hoče svojga sinu odkupiti inu odrešiti. Ali ta neverni inu hudobni krajl silnu veliko zlata inu blaga je hotel imeti inu poleg de mu ima stu tih nerlepših dekelc poslati. Kdu more dopovedat, koku močnu žalastni so bili postali ti stariši tiga ulovleniga firšta, kadar so šlišali le-to nespodobno prošno. Zlatu inu drugu blagu so bili vkupaj spravili, ali nertežej je bilu stu dekelc najti k službi tiga hudobniga krajla. Vener k zadnimu purgarji so bili sklenili, de ta oča, kateri ima tri hčere, more eno dati za odrestvu njih firšta inu v tej viži so bili tudi stu dekelc zbrali inu vse pripravili, kar je hotel imeti ta zamurski krajl, ter so bili k morju poslali, kir ti čolni so le-tu blagu čakali.

V tem času Galzeranus nej neč za le-tu vejdlil, temuč nuč inu dan je Gospuda Boga prosil, de bi njega z oblasti tih zamurcov rešil, inu zlasti vseskuzi je na pomoč s. Štefana klical, kateri je bil varih svoje dežele. Eno nuč, kir z veliko pohlevnostjo je s. Štefana prosil inu molil, pole, s. Štefan se njemu prikaže, ga potrošta inu zapovej, de ima za njim pojti. Kar precej Galzeranus se najde na bregu, kir te revne inu žalostne dekelce inu njih ujokane matere so stale inu slavu od svojih hčeri jemale. Galzeranus nej vejdlil, kaj le-ta jok inu klagovajne pomeni. Vpraša eniga, kaj le-tu pomeni. On njemu vse začne praviti, de namreč za odrestvu firšta Galzerana taistu zlato, blagu inu dekelce imajo zamurskimu krajlu poslati. Takrat Galzeranus na vus glas zavpije: „Stonovite se, moji zvesti purgarji inu purgarce! Inu vi dekelce, obrišite vaše ujokane oči, zakaj vam nej treba zamurcom v oblast priti, dokler s. Štefan, naš pomočnik, z njih oblasti je mene inu vas rejšil.“ Vsi se začudijo, kadar štimo svojga firšta šlišijo, ga začnijo gledat, ga poznajo, na kolena padejo, Boga inu s. Štefana začnejo hvaliti, de nikar samu Galzerana, ampak tudi te brumne dekelce iz oblasti zamurskiga krajla je rešil.

Kdu bi mogel dopovedat trošt inu veselje tiga folka inu zlasti hvalo, katero svojmu pomočniku s. Štefanu so dali! Inu kadar skupaj so v le-tu mestu Baga rajžali inu poli mile daleč cerku s. Štefana ugledali, vsi so bili na kolena pokleknili inu njih s. variha pohlevnu zahvalili. Inu Galzeranus taistem dekelcam je bil veliko doto šenkal inu bogatim gospudom za naveste dal inu veliko zlata cerkvi s. Štefana šenkal. Inu k zadnimu je bil svejt zapustil inu v orden s. Bernarda stopil inu svetu je živil inu tudi ta nebeski lon dosegel.

O nebeški gloriји

Inu tavžent lejt bodo tej duši se zdeli en dan . . ., katere besede je nekedaj premišloval en menih ter se je njemu zdelu, de bi le-to ne moglu rejs biti. V tem G. Bug pošle eno tičico, katera silnu sladku je pejla. On jo začne pošlušat ter gre za nje štimo v en boršt. Od velike sladkusti je zamaknen. Kadar supet sam k sebi pride, se povrne v klošter, pozgoni. Z vratarjam se ne poznata; vpraša po teh drugih znanih menihih. Vrtar pravi, de obeniga ne merka. Se čudi ter pravi, koku le-tu more biti, de v eni uri se je vse v tem kloštri preobrnilu. Pokliče apata, ga ne pozna & k zadnimu vun pride, de ta menih 300 lejt je pošlušal to tičico ter njemu se je zdela ena sama ura.

Kmet in cuprnica

Piše Martinus Delrius, de je bil en kmet vse svoje danarje v en mejhur postavil in zavezal ter ga je bil v eno almaro postavil. En dan išče danarje ter jih ne najde. Vpraša ženo po njih, ali ona nej hotela za taiste vediti. Mož začne mislit inu sodit, de žena jih je ukradla inu Bug vej koku ponucala. Gre k eni cuprnici, ji oblubi veliko šenkingo, aku mu bo povedala, kam so danarji prišli. Ona sturi enu okroglu znaminje ter mu zapovej, de se nima s taistiga mejsta ganiti, dokler bo nazaj prišla. Ali on gre za njo špegat ter šliši, de hudiča kliče inu ga vpraša, kam so danarji prišli. Hudič odgovori: „Domača presica z mejhurjam rej d jih je požrla, ali ti reci, de žena jih je zaukradla inu z enim mašnikam, s katerim prešeštvu triba, jih je zapila inu zalebala.“ Cuprnica le-tu kmetu povej, zakaj nej vejdila, de je šlišal, kaj je nji hudič govuril. Kmet molči, domu gre, presico ubije, danarje najde, cuprnico obtoži, katera je bila zažgana.

Ne morem zamovčat, kar sem v rimskih historijah bral, de en gospud je hotel skusit, ali žene znajo lagati. Zatoraj eno nuč je bil začel vpiti inu šrajati, kakor de bi eno veliko bolečino v trebuhu počutil. Njegova žena ga je mogla dolgu mazat, k zadnimu jo pošle spati. Zjutru žena vpraša moža, oku mu je kjekaj lužej. Odgovori, de se dobru počuti, ker en oru mu je s trebuha zletel. Kar precej gre k svoji botri pravit, de dva orla nje možu so vun s trebuha zletela. Le-ta gre eni drugi pravit inu še dva druga prloži. Le-ta še tri prloži inu so taku dolgu lagale inu prkladale, dokler je bilu od eniga na dvanajst prišlu inu h koncu so djale, de enu celu gnezdu orlov v trebuhu ima. Taku močnu ob tem času raste na svejtu laža.

Moja žena je navajena vse napek sturiti

Veliku se jih najde, katere so kakor una, od katere sem bral, de vse napek je sturila temu, kar je mož zapovedal. En dan damu pride vus moker. Zapovej ženi, de bi ogen zanetila, de bi se posušil. Ali kakor je bila nje navada, popade škaŕ inu srdita teče k potoku po vodo, se v en kamen zadene ter v potok brbuti. Voda jo začne dol nesti, ludje začnejo vpiti. Mož teče gledat, kaj ta šraj pomeni. Šliši, de njegova žena je v potok padla ter de jo proč voda nese. Takrat začne raven potoka pruti zverku teč. Ludje so djali, de voda jo dol nese, ali on odgovori:

„Moja žena je navajena vse napek sturiti,
zatoraj gvišnu gre ona pruti vodi.“

Lisica in lev

Nu od lesice sem bral, de enkrat je bila s to zverino šla obiskat leva, kateri je v eni jami ležal. Lev je vprašal osla: „Kaj se tebi zdi, koku diši v moji hiši?“ Osu pravi: „Smrdi koker kuga inu na vem, koku ti moriš v tem smradu prebivat.“ Lev se razsrđi inu osla rezterga. Potle vpraša vovka, kaj se njemu zdi. Odgovori: „Lepu diši koker vijolica.“ Lev pravi: „Ti si se zlegal.“ Zatoraj tudi njega reztrga. Vpraša lesico. Ona se zgovori ter pravi: „Gvišnu, gospud, de imam en močan katar, de uže nekatere dni imam nus zaprt, de neč ne morem dišati.“ Lev se začudi na taku pregnan odgovor, zatoraj jo vpraša: „Kdu je tebe naučil taku odgovorit?“ Pokaže na osla inu vovka ter pravi: „*Ruina illorum.*“

Taku storite tudi vi, kateri vidite, koku hudu se godi tem grešnim. Inu kadar ta hudi ali vaše hude želje vas hočejo v greh prpraviti, recite: „Ne morem, imam katar.“ Vi dekelce bote lisica, kadar pošlejo po vas, de bi šle ponoči na ples, kir dobru vejste, de nekatera je odskakala inu divištvu inu dušo zaplesala: recite: „Ne morem priti, imam katar.“ — Vi žene bote lisica, kadar uni pošle se napovedat, kadar moža nej doma, de hoče vas obiskat za kratek čas; ali dokler vejste dobru, de slama inu ogen neč dobriga vkupaj ne sturita, recite: „Imam katar, ne morem govorit, zakaj se bojim osmuditi, koker drugim ženam se je zgodilu.“ — Bote lisica vi možje, kadar te vabi uni v ošterijo inu h kvartajnu; recite: „Ne morem, zakaj imam katar, dokler vejm, de nihdar prez greha se ne gre z oštarije inu od kvartajna & c.“ — Recite: „Imam katar, ne morem na ples pojti, zakaj sem šlišala, de enkrat ena, katera na vsakaterim

plesu je hotela ta prva biti, enkrat pride en neznani gospud, kateri je bil ta peklenški hudič; začne z njo plesat inu taku močnu je bil poskočil, de zemla pod njima se je odprla inu v peku sta se bila udrila inu še današni dan more po gorečim voglu skakat inu plesat. Una, katera se je rada od leskih možov pustila kušvati inu tipat, zdaj hudiči jo objemajo, de z oči goreče iskre ji švigajo. Uni, kateri vseskuzi po oštarijah se je klatil, zdaj hudiči po peklu ga vlačijo inu z žovčom inu strupom ga napajejo. — Imamo katar, ne morimo priti, vidimo kulikajn morjo ti grešni trpeti; se hočemo z njih škode inu martre učiti, greha varvat, de tudi mi v taiste martre ne bomo pršli.“

Golobica in jež

Ena golobica je v svojim gnezdi počivala. Pride jež ter prosi golobico, de bi pustila njemu tudi per nji v gnezdi ležat. Golobica od začetka se začne zgovarjat, k zadnimu se pusti pregovorit ter mu da enu mejstece v gnezdi. Jež, kadar v gnezdu leže, se začne stegat, golobico bode. Ta se začne tožit. Jež pravi: „Ta, kateri ne more ostat, nej gre!“ Ona je bila prisilena vun zletejti. V tem jo popade kregul ter jo reztrga.

Kdu je le-ta jež, ampak hudič, kateri z golufijo enu majhenu mejsta skuzi te vsakedajne grehe išče per golobici te kršene duše, skuzi katere počasi vekši prostor inu oblast vzame, dokler iz gnezda gnade božje jo vrže inu v večnu pogublejne prpravi?

Lisica spokornica

Enkrat lesica, videjoč, de zavolo nje golufne kunšti vse živali so jo sovražile inu od nje proč bejžale, za tiga volo

je bila žalostna ratala ter je dolgu mislila, kaj je nji začeti, de bi mogla živeti. K zadnemu sklene, de hoče pisat po vsih deželah, de ona spozna svoje pregrehe: „V tem kir s svojo kunštjo sem veliko njih ogolufala inu v škodo prpravila, za tiga volo hočem pokuro delat inu po božjih potah hodit.“ Se obleče v pilgrovski gvant, na vrat dene en usinjat krežlec, na stran obesi eno votlo bučo, v eno roko vzame en velik roženkranc, v to drugo eno dolgo palco ter se na rajžo postavi inu almožno prosi. Kadar so jo v tem stanu te druge živali vidile, se je taistom smilila ter obilne almožne so ji dajale, zlasti te krotke kokuške. Lesica pohlevnu je almožne prejemale inu tudi le-te, katere so ji almožno prnesle, je reztrgala inu požrla.

Tako modrust imajo ti posvejtni učeniki inu taku delat uče te preproste ludi, de kadar ne morjo drugači doseči, kar oni bi radi, imajo pod podobo te andohti skusit doseči . . . Oh, kulikajn takoršnih lesic se najde, kateri gredo na božji pot, rekoč, de hočejo Boga molit ter gredo pijančovat, se bojovati, šelmarije inu lotrije tribat. Oh vi golufne lesice! Varite se, de vam se ne bo godilu kakor le-tej lesici, katera je djala, de gre na božji pot, kakor ste šlišali, zakaj videjoč en kmet, de nej molila, ampak njegove kokuši požerala inu škodo delala, je bil nadnjo s palco prtel ter je jo taku dolgu pretepal, dokler je jo bil ubil.

Volk in pastir

Ne bodite kakor uni vovk, od katiriga piše kardinal Bellarminus, de paster je bil njega v štali nešel ter s palco ga je hotel ubiti. Vovk začne pasterja prosit, de bi se čez njega usmilil inu mu odpustil, de nikuli več n'hoče škode sturiti. Paster pravi: „Le-tu bo rejs, če jest zdaj tebe ubijem, de ne boš več škode delal. Če pak tebe živiga pustim, boš

živino trgal kakor poprej.“ „Oblubem, prsežem inu se zavežem, de nikuli ne bom več škode delal, kar je vrednosti čez sedem vinarju.“ Paster se pusti pogovoriti, se zglihata, roko si data, de hočeta prijatela biti inu per dobrem miri živeti.

Gre v miru proč vovk ter mu napruti pride en debeli kaštrun. Vovk ga gleda, sline mu se začnejo ciditi, želje ga obhajejo ter pravi: „Ah, le-tu bi bilu enu dobru kosilu, ali koku bi odgovorit se mogel pasterju?“ Mu noter pade, de ta kaštrun ne vela tri vinarje, ga popade inu reztrga, rekoč: „Se bom lahko odgovuril, zakaj li tri vinarje je bil vreden.“ Drugi dan najde na paši eno kravo s teletam. Ah, spet ga želje obhajejo, vener se je bal, de bi mir ne prelomil. K zadnemu sklene, rekoč: „Jest bi ne dal čez pet vinarju za le-to kravico, za tele pak tri vinarje, tedaj vse vkupaj ne vela čez sedem vinerjov. Za tiga volo žiher jih snejm, de ne bom zaveze s pasterjam prelomil, zakaj mu sem oblubil, de n'hočem čez sedem vinerjov škode sturiti.“

Paster to veliko škodo inu golufijo tiga vovka zamerka, ga gre iskat, ga najde v eni senci dremat, vzdigne palco, po glavi ga udari, čelu mu rezbije. Vovk začne vpiti: „Jovh, kaj delaš, prijatel? Spumni na mir, katiriga smo v štali sturila.“ „Oh, golufni tat,“ je djal paster, „naša zaveza ne vela več, zakaj ti si jo prelomil. Mir je vun, zdaj je vojska inu boj.“ Inu taku dolgu je s palco po njemu mlatu, dokler ga je bil ubil.

Ah, Bug hotel, de bi tudi nekiterem grešnikam inu grešnicam taku se ne godilu, katiri so mir z Bugam te svete praznike sturili, spovedniku oblubili, de n'hočejo več zapuvidi božje prelomit, ali kakor prložnost najdejo, spet njih grehe ponove. *Pastor pastorum* jih bo pak nešel; kadar bodo nermenje čakali, jih bo udaril s palco svoje ostre pravice ter jih bo k večni smrti obsodil, dokler oni zavezo inu mir so prelomili.

Trn in figa

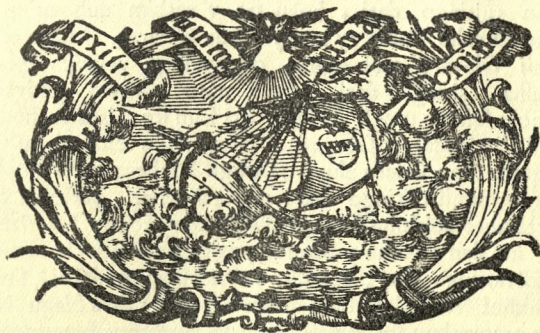
S. Cirillus piše, de trn v spumladi, kadar je bil poln cvejtja, se je bil prevzel ter se je špot delal s fige, katera nima cvejtja, ter je nji djal: „*Ficus, ubi sunt flores tui?*“ Ali figa hitru reče: „*Spina, ubi sunt fructus tui?*“ Odgovori trn: „*Non dedit mihi natura fructus.*“ Takrat figa tudi reče: „*Nec mihi flores addidit; ali za tu neč ne maram, zakaj de li imam sad, je meni zadosti. Magis certe gaudeo esse fructifera sine flore, quam esse spina cum flore.*“ Na le-te besede trn je bil s špotam ostal.

SACRUM
PROMPTU-
ARIUM
SINGULIS PER TOTUM
ANNUM DOMINICIS
PRÆDICABILE.

^{AB}
Admod. V. P. F. JOANNE BAPTISTA
à S. Cruce Vippacensi, Slavo compositum
Idiomate.

PARS QUINTA.
PERMISSU SUPERIORUM.

LABACI, Typis Joannis Georgij Mayr, Inclytæ Provinciæ Carniol.
Typographi & Bibliopolæ, Anno M. DCC. VII.

Naslovna stran pete knjige

NA OSMO NEDELO PO S: TROYCI.

*Et vocavit illum, et ait illi. Quid hoc audio
de te? Redde rationem villi-
cationis tue.*

Inu on je njega poklizal, ter je rekal
k' njemu koku jest shlishim
tu od tebe? Sturi rajtingo
od tvojga hishovaj-
na. Luc. 16.

IE tedaj venter rejfs de vy ò zhastiti Mashniki, katerem
sdaj greshinki, inu greshinze v' spuvidi morio njuh
pregreh rajtingo dati, bote tudi vy mogli oz-
hitnu rajtingo dati, koku ste v' vashim duhounim
stanu shiveli? Tedaj vy krajly, inu Cesary, katerem
vashij Glavary sdaj morio od vashiga veliziga pre-
hodisha rajtingo dati, bote pred vashom podver-
shenom folkom mogli rajtingo dati kam ste taistu prehodi-
she djali? Tedaj vy Gospoda, kateri vsaku lejtu od vashih
Flegariu, inu kmetu zhisto rajtingo hozhete imeti, bote
tudi vy mogli rajtingo dati, sa vlaki denar, kateriga od
kmeta khes dolshnust ~~ste prejeli~~ Tedaj vy kopzy, kateri nu-
zh, inu dan s' vashmy Bukuomy rajtingo delate, bote tudi
mogli rajtingo dati, koku ste vashu blagu predajali? Tudi
vy hishni Gospodary bote mogli odrajtat taistu blagu, ka-
teru pregreshnu ste sadjali. Tudi vy Hoshtery bote mogli
rajtingo dati, od rajste premajhine mire, inu vage s' kateri-
mi ste ludy goluffali. Vy shene de si, lih nihdar nejste
rajtat. se vuzbile, venter bote mogle od sledne misli, inu
nar

Stran iz prve knjige

OPOMBE

(Krepko tiskane številke pomenijo strani)

1 — POSVETILO: I, str. a 4a. Izvirnik je latinski. Tu v prevodu prof. Antona Sovreta. — Friderik Hieronim grof Lanthieri: študiral v Rimu (IMK VIII, 66), vikar v Vipavi od 1666—1684 (IMK IV, 26), novomeški prošt od 1684 do 1696, ki je po očetovsko skrbel za reveže in dal pozlatiti glavni oltar; odstopil je zaradi bolezni v prid svojega nečaka Rajmunda Lanthierija. — *promptuarij*: priročnik. — Podoba Lune... trojna vrsta zvezd... orel... dva krasna leva: Lanthierijev grb, čigar podoba je natisnjena pred posvetilom, ima v prvem in četrtem polju leva, v drugem in tretjem luno in tri zvezde, v sredi pa orla.

2 — gosposka žena: mišljena je Fama (v posvetilu proti koncu, gl. str. 5.), poosebljen sloves, glas.

3 — *praepositus*: pomeni dvoje, predstojnika in prošta (besedna igra). — *Svetite kakor...*: Filip II, 15. — stvari, ki imajo na svetu sicer nizko ceno: ubožstvo itd.

4 — Pravičen kakor lev: Preg 28,1.

5 — *praeposito*: predstojniku. — Peter Damianus: sv. P. Damiani, iz Ravenne, 1006/7—1072, benediktinec, cerkv. učitelj. — Fama: gl. op. k str. 2. — *praepositus et magnus*: predpostavljen (prvi) in velik. — Plinij: Plinius st., 23—79 po Kr., pisec prirodopisa v 37 knjigah (*Naturalis historia*).

6 — *Pravičnih pot...*: Preg 4,18. — Naj sitorej tam kaj...: v izvirniku s časoslovom: SVperlS IglVr lBl sVbDItIs nobIs In CoLVMI(s) VIVat = 1691.

7 — PRAEFATIO AD BENEVOLUM LECTOREM: Predgovor blagovoljnemu bralcu; I, b 4a. — *Ideoque utile est...* (*Libr. 1. de Trin. c. 1.*): Zato je koristno, da tudi o istih vprašanjih več ljudi več knjig v različnem slogu in narečju (ne v različni veri) spiše, da pride ista stvar do čim več ljudi; do enim v tej, do drugih v drugi obliki. —

Tertullianus: lat. cerkv. pisatelj, 2.—3. stol. — *Quid tam...* (*Lib. 1. cont. Marcio.*): Kaj je bolj hudobno, ko da nočeš pomagati, čeprav moreš. — *Pristinis orbati...* (*Lib. 2. de divin.*): Odkar sem izključen iz političnega delovanja, sem se začel znova baviti s to vrsto znanstvenega dela, da bi na eni strani sam našel uteho v njem, na drugi pa kolikor moči koristil svojim sodržavljanom.

8 — *Cum relego...* (*Trist. lib. 1.*): Kadar jih prebiram, me je sram, da sem jih napisal, ker vidim, da je večina vredna, da se uniči, tudi po moji sodbi, ki sem stvar napravil. Kolikor kratov pogledam, toliko kratov mi ni všeč. Nihče ni sebi trši sodnik ko jaz. In če ne bi bil zagrešil, kaj bi mogel ti odpustiti? Moja usoda ti daje priliko, da odpustiš. — Navedek na robu napačen: prva dva verza sta iz *Ex Ponto I*, 5, 15—16, drugih dveh nisem našel, zadnja dva sta iz *Trist. II*, 31—32. — *Quidam irridebant* (*Act. 17.*): Nekateri so se posmehovali. — *Quidam autem crediderunt*: Nekateri pa so vero sprejeli. — *Si formidaret...* (*Tractat. cont. Epic. & sto. c. 2.*): Če bi se apostol bal zasmehujočih, ne bi prišel k verujočim. Ta dva citata (*Act. 17. in Tractat. cont. Epic. & sto. c. 2.*) najdemo tudi pri Segneriju (*Quaresimale 1679*, tu po izdaji 1709), in sicer v predgovoru bralcu (*L'auttore a chi legge*); vendar se na Segnerija ne naslanja ves slovenski predgovor, temveč samo odstavek z omenjenima citatoma.

9 — *quia scribendum...*: kajti pisati je treba po načinu naroda, izgovarjati pa po načinu pokrajine. To načelo ima Svetokriški iz Schönlebna (*Evangelia inu listuvi 1672*), ki trdi: *Quare scribamus more gentis, loquamur more regionis.* — *Quia non sunt...*: Kajti to, kar je, se brez potrebe ne sme množiti. — *Veluti apes...* (*De leg. Gen.*): Kakor čebele ne sedajo na vsako cvetlico, pa še iz tistih, na katere se spusté, ne poskušajo odnesti ves prah, ampak si vzamejo le, kolikor jim je potrebno za delo, ostalo pa pusté — tako zasledujemo tudi mi kot trezni in razumni ljudje v bukvah samo to, kar nam bo koristno in je blizu resnici, za drugo pa se ne menimo! Svetokriškega navedba vira *De leg. Gen.* pomeni *De legendis gentilibus* (O branju poganskega slov-

stva) in se nanaša pač na grški spis Basilijev *Pròs tùs néus* (Mladini), kjer govori o koristih, ki jih more tudi kristjan imeti od branja poganskih pisateljev. Isti citat nahajamo tudi pri Lohnerju, *Bibliotheca concionatoria* 1681, tu po izdaji 1738 II, 313 z navedkom *S. Basil. ho. 22.* — Julijan Toletanus: knezoškof v Toledu, 7. stol. — *Si quae forsitan...* (*Ep. ad idal. Epis. Barc.*): Če sem morda povedal kaj drugače, kakor je treba povedati, ali postavil drugače, kakor bi bilo treba oblikovati, naj meni, ki priznavam, ljubezen, ki vse opraviči, oprosti in naj pri tvojem srcu doseže, da to, kar je občutek naše slabosti premalo učeno izrazil, tvoje modrosti dopolnilo popravi, pojasni in okiti. **10** — *Igitur quaeso...* (*In ep. ad Desid.*): Zato prosim, da mi vsakdo, ki bo to bral, pri strogem sodniku nakloni tolažbo svoje molitve in karkoli zaloti na meni umazanega, opere s svojimi solzami. — *Vale, amice lector:* Pozdravljen, prijatelj bralec.

LATINSKI PREDGOVOR V DRUGEM DELU: II, c 3a. — seznam pomenljivih reči: takega seznama (*index rerum notabilium*), ki ga je bil avtor obljubil v prvem zvezku (I B, 216), ni v nobenem zvezku, pač pa ima tale II. zvezek in vsi ostali seznam vsebine (*index argumentorum*). — pridige za praznike: napoved 3. zvezka Sv. priročnika.

11 — **NA TRETJO NEDELO PO VELIKI NOČI:** I, 26 sl. — **Domitian:** T. Flavius Domitianus, rimski cesar 81—96 po Kr.; za njega se je razmahnilo denunciantstvo in zarotniški procesi; padel je kot žrtev zarote. O njegovem strahu pred atentati in o zrcalastih ozir. sljudastih stenah poroča Svetonij (Dom. 14,4). — **Tiberius:** rimski cesar, 14—37 po Kr., je v zadnjih letih trpel za pregonsko blaznostjo; zelo se je bal groma (gl. Svetonij, Tib. 69.); ni bil pa Tiberij tisti, „kateri glaboku pod zemlo je bil pustil eno hišo zidat“, temveč cesar Avgust. Le-ta je „ob grmenju in bliskanju kazal pač nekoliko preveč strahu in malodušnosti, tako da je zmerom in povsod nosil s seboj kožo tju-lenjã za obrambo in se vselej, kadar se je pripravljalo k hudi uri, umaknil v obokan podzemeljski prostor,

odkar ga je na ponočnem popotovanju preplašila strela.“ (Svetonij, Aug. 90; prim. tudi prav tam 29, 3.)

12 — *timuerunt timore...*: tresli so se od strahu, kjer strahu ni bilo. — *Ceadda* (ali Chad): angl. škof, svetnik, † 672. — *B(rat) Ludovicus Beltrandus*: dominikanec, svetnik, 16. stol. — *Heu mihi...*: O jaz nesrečnež, ki v deželi smrtne sence ne poznam konca in ne vem, ali sem vreden ljubezni ali sovraštva. — *Modicum...*: Še malo in ne boste me več videli. Jan 16, 16. — *Haec audientes...*: Ko so Gospodovi učenci to slišali, so bili zmedeni in prestrašeni, ker so se bali Kristusovega odhoda. — *Qui timet Dominum...*: Kdor se boji Gospoda, dela dobro. Vulgata ima *Deum* (Boga) nam. *Dominum* (Gospoda).

13 — *Plutarcus*: Plutarh, gr. pisatelj, napisal življenjepise znamenitih mož, 46—120 po Kr. — *te sedem modri*: možje s praktičnimi življenjskimi skušnjami, zlasti znameniti državniki iz grške predfilozofske dobe (7.—6. stol. pr. Kr.), ki se jim pripisujejo kratki, jedrnati izreki, vsebujoči kako življenjsko modrost. — *quaenam domus...*: katera hiša je najboljša, katera družina najsrečnejša. — *In qua nec...*: V kateri premoženje ni pridobljeno na krivičen način in torej ni potrebna ne malodušnost glede ohranitve, ne kesanje zaradi trošnje. — *In qua dominus...*: V kateri se gospodar prostovoljno vede tako kakor v javnosti zaradi zakonov. — *In qua plurimum...*: V kateri privoščijo gospodarju največ počitka. — *In qua plures...*: V kateri je več takih, ki gospodarja ljubijo, ne pa da se ga boje. — *Qui domui...*: Kdor je v svoji hiši dober gospodar. — *In qua neque...*: V kateri ne najdeš odvečnega in ne pogrešaš potrebnega. — *Quae similis...*: Ki je podobna mestu, v katerem vlada moder kralj. — *Beatus vir...*: Blagor mu, kdor se boji Gospoda. Mogočno bo na zemlji seme njegovo in rod njegov se bo blagoslavljal. Slava in bogastvo bo v hiši njegovi. — *Time Dominum...*: Boj se Gospoda in ogiblji se hudega, to bode zdravilo životu tvojemu in krepilo tvojim kostem. Citiranje je napačno; prav: Preg (Prov.) 3, 7—8. — *Timor Domini...*: Gospodov strah dodaja dneve, brezbožnih

leta pa bodo okrajšana. — *In timore...*: Bodi ves dan v strahu Gospodovem, ker tedaj boš imel upanje poslednji čas in tvoje čakanje ti ne bo vzeto. — *Qui timetis...*: Kateri se Gospoda bojite, mu verjemite in vam ne bo odšlo plačilo. — *Noli timere...*: Nikar se ne boj, moj sin; revno sicer živimo, pa veliko dobrega bomo imeli, ako se bomo Boga bali.

14 — *Timenti Dominum bene...*: Njemu, ki se Boga boji, se bo dobro godilo zadnjo uro in bo oblagodarjen na dan svoje smrti. — *Timenti Dominum non...*: Kdor se Boga boji, njemu se nič hudega ne primeri, ampak Boga varuje v skušnjavi in reši hudega. — *Timor Domini ipse...*: Strah Gospodov je njegov zaklad. — *Fallax gratia...*: Varljiva je prijetnost in prazna je lepota; žena, katera se boji Gospoda, ta bo hvaljena. — *Misericordia eius...*: Od rodu do rodu traja njegovo usmiljenje njim, ki mu v strahu služijo. — *Ut timeant...*: Da se me bodo bali vse dni in da bo dobro njim in njih otrokom za njimi. — *Timor Domini sicut...*: Gospodov strah je kakor oblagodarjen vrt. — *Quam magna...*: Kako obilna je tvoja sladkost, Gospod, ki si jo prihranil njim, kateri se te boje. — *Qui timent...*: Kateri se tebe boje, bodo veliki pri tebi v vseh rečeh. — *Timeamus Dominum...*: Bojmo se Gospoda, svojega Boga, da nam bo dobro vse dni našega življenja. — *Venite, filii, audite me!*: Pridite, otroci, poslušajte me! — *prior tempore*: prvotnejša po času. — *origine prior*: prvotnejša po izvoru.

15 — *Venite, filii...*: Pridite, otroci, poslušajte me: strah Gospodov vas bom učil. — *Non cursus siderum...*: Ne obtokov zvezd, ne snovanja narave, ne skrivnosti nebes, temveč strahu Gospodovega vas bom učil. V citatu kaže „ibi“ (prav tam), da je ves citat prevzet iz kake predloge, kajti doslej Lovrenca Justinianija (Benečana, škofa in patriarha, pisca ascetičnih razprav in pridig, † 1455) še ni citiral, da bi se mogel sklicevati na kak poprejšnji citat z „ibi“. Iz 8. izdaje Lohnerja (1738) IV, 229 sledi, da gre za „S. Laur. Iust. c. 1. de tim. Dom.“ — *Initium sapientiae timor Domini*: Strah Gospodov je začetek modrosti. —

Magna enim . . .: Zakaj veliko upanje na rešitev in največji vzrok za napredek čednosti je strah Gospodov. — *Et nunc Israel . . .*: In zdaj, Izrael, kaj hoče Gospod, tvoj Bog, od tebe, kakor da se bojiš Gospoda? — *Qui timet, custodit*: Kdor se boji, bedi. — *Qui timet Dominum . . .*: gl. op. k str. 12. — *Hebraeus ego sum . . .*: Hebrejec sem in se bojim Boga nebes. — S. Grogor Nazianzenus: sv. Gregor iz Nazianca ml., cerc. učitelj in škof, † 390, ohranjeni so njegovi govori, pisma in pesmi. — *Timor bonorum . . .*: Strah je vsega dobrega najboljši učitelj. — *Opificium sanctitatis*: delo (podlaga, povzročevalec) svetosti. — *Virtutum . . .*: Varuh vseh čednosti. — *Ancora cordis . . .*: Breme strahu je sidro srca. — *Timor est . . .*: Strah je varuh nedolžnosti. — *Constitue legislatorem . . .*: Postavi jim zapovedovalca. **16** — *Constitue timorem . . .*: Prestraši jih. — *Quem non . . .*: Koga ne razveseljuje tako slavno potomstvo (slavni otroci, namreč pobožnost v cerkvi, pokorščina starešem, pravičnost do nižjih itd.). — *Qui timet . . .*: Kateri se Gospoda boji, le to išče, kar je njemu vedno všeč. Citiranje je napačno, prav: Eccl. 2; tudi besedilo je v Vulgati nekoliko drugačno: *Qui timent Dominum, inquirent, quae placita sunt ei.* — *Timor Domini . . .*: Strah Gospodov greh prežene, zakaj kdor je brez strahu, ne more biti opravičen. — *Rectus & recedens . . .*: Pravičen je bil, hudega se je zdrževal in Boga bal. Vulgata ima: *Rectus ac timens Deum et recedens a malo.* — *Homo iste . . .*: Tisti mož je bil pravičen in bogaboječ. Citiranje je napačno; prav: Lk 2. — *Filius es . . .*: Sin si predobrega in pravičnega in bogaboječega moža. — *Vir religiosus . . .*: Pobožen in bogaboječ mož z vso svojo hišo. — *Has ergo . . .*: Ker imamo torej take obljube, predragi, se očistimo vseh madežev mesa in duha in dopolnujemo posvečenje v božjem strahu. — *Dominus regit . . .*: Gospod me vodi in nič mi ne bo manjkalo; tja na pašnik me je postavil; pri vodi, ki poživlja, me je zredil; mojo dušo je spreobrn timer. Torej, ako bi ravno po smrtni senc i hodil, se ne bom bal hudega, ker si ti z menoj.

17 — *Virga tua . . .*: Tvoja šiba in tvoja palica sta me tolažili. — *Dum formido . . .*: Dokler se bojim, sem ohranil milost, ki sem jo prejel. — *Sic autem . . .*: Tako pa ga jejte: Svoja ledja prepašite in čevlje imejte na nogah in držite palico v rokah in hitro jejte. — *Baculos necesse . . .*: Potrebno je, da držimo palice v rokah, da imamo v vsem, kar delamo, strah božji živo pred očmi. — *Filioli, in veritate . . .*: Sinovi moji, v resnici sem spoznal, da si ni moči z nobeno stvarjo milost zanesljiveje zaslužiti, zopet pridobiti in obdržati, kakor če se moreš vsak čas pred Bogom izkazati, ne da imaš domišljav razum, ampak da se ga bojiš.

19 — *Orfeus*: grški bajeslovni pevec; ko mu je umrla žena Evridika, je šel ponjo v podzemlje in ganil s petjem podzemeljska božanstva, ki so mu dovolila, da odpelje Evridiko, a da se ne sme ozreti nanjo, dokler ne prekorači podzemeljskih temin; ker se ni mogel premagati in se je ozrl, je Evridiko za vedno izgubil. — *Cum sit . . .*: Ker nikogar ni, kateri bi mogel rešiti iz tvoje roke. — *Hunc time-te . . .*: Tega se bojte, tega se bojte, ki more dušo in telo pogubiti v pekel. Po Mt 10, 28. — *Hunc timeo . . .*: Tega se bojim, skritega preizkovalca skrivnosti.

20 — *Hunc, hunc time . . .*: Tega, tega se boj, skritega preizkovalca skrivnosti.

21 — *Hunc, hunc time!*: Tega, tega se boj!

22 — *Timete eum . . .*: gl. op. k str. 19. — *Si Deus . . .*: Če je Bog za nas, kdo je zoper nas? — *cesar Neron*: vladal 54—68, znan kot okrutnež in razuzdanec, a to, kar o njem pripoveduje Svetokriški, je znano o rim. cesarju Heliogabalu (vladal 218—222), namreč, da se je zabaval s tem, da je iznenada spuščal leve med svoje goste (E. Friedell, *Kulturgeschichte d. Altertums*, Zürich, 1936, I, 329); tudi Lohner (IV, 357) pripoveduje o Heliogabalu isto, kar Svetokriški o Neronu.

23 — *Divinus timor . . .*: Božji strah prežene v nas strah pred sovražnikom, kajti ne more se bati barbara, kdor se boji Izveličarja. — *Domine, memento mei . . .*: Gospod, spomni se me, kadar prideš v svoje kraljestvo. —

Hodie mecum ...: Danes boš z menoj v rajju. — *Neque tu* ...: Ali se tudi ti ne bojiš Boga, ko si v isti obsojbi? — *Alter probus* ...: Drugi se izkaže pravičnega, na sojbi obtoženec, na križu sojnik, toda uči nas tudi strahu. Kajti prva beseda razbojnikova k drugemu razbojniku je bila: In ti se ne bojiš Boga? Ker se je vsaj malo časa bal Kristusa, kakor je bilo treba, je bil zveličan.

24 — *Beatus homo* ...: Srečen človek, ki mu je dano, imeti strah božji.

25 — *Nihil aequae* ...: gl. op. k str. 17. — *Et vidi* ...: In videl sem drugega angela, letečega po sredi neba; imel je večer evangelij, da bi ga oznanil prebivalcem na zemlji, in govoril je z močnim glasom: Bojte se Boga! — *Dominum Deum* ...: Gospoda, svojega Boga se boj in njemu samemu služi. — *Et conglutinata* ...: In navezano je bilo njegovo srce nanjo in žalostno je tolažil s prijaznimi besedami. — *Plerumq. hostis* ...: Večkrat zapelje zviti sovražnik dušo, ki jo z grehom spodnese, ko jo vidi zbog padca skrušeno, s sladkimi besedami brezskrbnosti.

26 — *Admonendi sunt* ...: Treba jih je opominjati, naj, kakor se tudi zanašajo in upajo, vendar ne otopé v neprevidni neskrbnosti. — *Si Dominus* ...: Če sem jaz Gospod, kje je moj strah? — *Audi, popule* ...: Poslušaj, neumno ljudstvo, ki nimaš srca; ki imate oči, pa ne vidite, in ušesa, pa ne slišite. Ali se me tedaj ne boste bali, pravi Gospod, ne žalovali pred mojim obličjem?

27 — *Quis non* ...: Kdo se te ne bo bal, o kralj narodov? Zakaj tvoje je veličastvo; med vsemi modrimi narodov in v vseh njih kraljestvih ni nihče tebi podoben.

28 — NA OSMO NEDELO PO S. TROJICI: I, 204 sl.

29 — *Surgite mortui* ...: Vstanite mrtvi in pridite k sojbi. — *in sede maiestatis suae* ...: na prestolu svojega veličastva. Mt 25, 31. — *Vos me vocatis* ... (Ioan. 13.): Vi me kličete ‚Učenik‘, in prav pravite: zakaj to sem. Citat ni popoln.

30 — *Exemplum dedi* ... (Ioan. 13.): Zgled sem vam dal, da bi tudi vi delali, kakor sem jaz storil. Citat ni po-

poln. — *Ego humiliavi ...* (Ezech. 17.): Jaz sem visoko drevo ponižal. — *Surgite mortui ...*: gl. op. k str. 29.
31 — *Devota ac promptissima ...* (Exod. 35.): prevod v tekstu takoj za lat. citatom; citat ni natančen, temveč se samo po smislu naslanja na 2 Moz (= Exod.) 35, 21. — *Ambulate ...* (Ps. 110.): Hodite po brezmadežni poti; citiranje je napačno; gre za Ps 118, a citat se nanj samo smiselno naslanja. — *Domus mea ...* (Luc. 19.): Moja hiša naj bo hiša molitve. — *Vos autem ...*: Vi pa ste iz nje napravili razbojniško jamo. — *Bene fac ...* (Eccl. 14.): Stori dobro pred smrtjo. — *Esto exemplum ...* (1. Tim. 4.): Bodi vernikom zgled v besedi, v vedenju, v ljubezni, v veri, v čistosti. — *In omnibus ...* (Tit. 2.): Sam se v vsem kaži kot vzor dobrih del.

32 — *Factus est ...* (Ps. 105.): Bil jim je v spotiko. Citat je prikrojen, ker ima Vulgata: *Factum est ...*: Bilo jim je ... — *Dicunt & non faciunt* (Matth. 23.): Govoré, pa ne delajo. — *Vox est ...*: Glas je Jakobov in roké so Ezavove. Po 1 Moz 27, 22. — *Ti si bil kakor gosli ...* (do konca tega odstavka): isti odstavek ima Svetokriški še enkrat v 4. knjigi, str. 37. — *Discite a me ...* (Matth. 11.): Učite se od mene, ker sem krotak in iz srca ponižen, in našli boste mir svojim dušam. — *Qui se ...* (Luc. 18.): Kdor se ponižuje, bo povišan.

33 — *Fideli creatori ...* (1. Pet. 4.): Svoje duše naj priporočajo zvestemu Stvarniku z dobrimi deli. — *Effundam super vos ...* (Ezech. 37.): Izlil bom na vas čiste vode, da boste od vseh svojih gnusob očiščeni; in dal vam bom novo srce in novega duha. — *Diligens Dominum ...* (Matth. 22.): Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in vso dušo in vsem mišljenjem. — *Estote prudentes ...*: Bodite previdni kakor kače in preprosti kakor golobje (Sveto pismo 1925). Svetokriški prevaja *prudentes* z „modri“; ne citira. Mt 10.

34 — *Redde Altissimo ...* (Ps. 49.): Opravi Najvišjemu svoje obljube. — *Memento ut ...*: Spomni se, da posvečuješ sobotni dan. 2 Moz 20, 8. — *Qui loquitur ...* (Prov. 19.): Kdor govori laži, se pogubi. — *Non moecha-*

beris (Exod. 20.): Ne prešuštvuj. — *Cum viro...* (*Eccl. 37.*): Vedno se drži svetega moža, katerega poznaš, da je boga-boječ.

35 — *Amen, amen dico...* (*Ioan. 6.*): Resnično, resnično, povem vam: Kdor vame veruje, ima večno življenje. — *Credo, Domine:* Verujem, o Gospod. — *Dum tempus...*: Dokler imamo čas, delajmo dobro. Gal 6, 10. — *Haec fecisti...* (*Ps. 49.*): To si delal in sem molčal. — *Quid ad hoc...* (*lib. de op.*): Kaj odgovorimo na to, o bratje? — *Redde rationem...*: gl. str. 28. — *Omnis creatura...*: Vsaka stvar se bo oborožila zoper neumneže.

37 — *Recordare Jesu pie...*:

Spomni se, o Jezus mili,
da so zame te umorili,
tisti dan se me usmili.
Da grešil sem, se sramujem,
krivdo svojo obžalujem,
„Prizanesi, Bog!“ zdihujem.

9. in 12. kitica pesnitve *Dies irae* (Dan jeze), ki jo je spesnil bržda frančiškan Tomaž di Celano v 13. stol. Slov. prevod gl. G. Pečjak, Večno življenje. Molitvenik. 1930, 108 sl.

38 — **DOMINICA III. ADVENTUS**: V, 25. sl. — *Nolite diligere...* (*Ioan. c. 2.*): prevod je dodan v tekstu. — *Iuste quod...* (*Exod. c. 15.*): isto. Navedek napačen, prav: Deut. 16, 20. Tudi besedilo ni točno; Vulgata ima *persequeris*.

39 — **Daniel Bartolus**: D. Bartoli, jezuit, † 1685 v Rimu; vsestranski pisatelj.

40 — *Sic hodie...* (*Philos. Comin. in l. I.*): Mnogi plemiči so danes tako vzgojeni, kakor da bi bili ustvarjeni za igro in kratek čas; v obleki in vsej govorici ne kažejo nič zmernega ne pametnega.

42 — *Solve calceamentum...* (*Exod. c. 3.*): Sezuj svoje čevlje s svojih nog: zakaj mesto, na katerem stojiš, je sveta zemlja. — *sandalia eius...* (*Judith. c. 16.*): nje opanke so mu pogled vzele. — **Urbanus IV**: papež od 1261—64. — **Joannes XXII**: papež od 1316—34. — *ex fructibus...*: po njih sadovih jih boste spoznali, Mt 7, 16.

- 43** — poper: papir. — Clemens Alexandrinus: cerkv. pisatelj, † ok. 215.
- 44** — *Bibensque ... (Gen. c. 9.)*: In ko je vino pil, se je upijanal. — S. Tomaž de Fl.: T. Bellacci, minorit, † 1447.
- 45** — *iuste... exequebatur*: citat (gl. op. k str. 38.) je tu prilagojen slov. tekstu: pravično je opravljal... — Jezabel: hči Etbaala in žena Ahaba, kralja v Samariji; bila je malikovalka, zato jo je Jehu dal vreči skozi okno. Truplo so raztrgali psi. (3 Kr 16 in 4 Kr 9).
- 46** — *Dico autem ... (Matth. c. 12.)*: Povem vam pa, da bodo za vsako prazno besedo, ki jo ljudje izgovore, dajali odgovor na sodni dan. — uni kuhar, katerimu gospud je bil dal eniga fažana spečt: ista zgodba je znana tudi iz Bocacciovega Decameronu (Giornata sesta, nov. IV), le da gre tam za žerjave in ne za fazane.
- 47** — Benventus Eugubinus: spoznavalec, god 27. junija. — *Nil coinquinatum...*: Nič omadeževanega ne pride v nebeško kraljestvo. Po Raz 21, 27. — *Non venit...*: Ni prišel, da bi se mu streglo, ampak da bi on stregel. Citat je iz Mt 20, 28. — *Videte, ne...*: Glejte, da bi kje ne bil ukraden. Tob 2, 21.
- 49** — NA DAN SVETIGA ROKA: III, 433 sl. To pridigo je Svetokr. utegnil govoriti v Dravljah pri Ljubljani. Tu je 1645 bila zelo huda kuga, a ko so sklenili sezidati cerkev na čast sv. Roku (tudi Svetokr. trdi isto), je kuga ponehala. Cerkev so začeli zidati 1646 in potem je vsako leto šla slovesna procesija (procesijo omenja tudi Svetokr.) iz Ljubljane v Dravlje (Koblar, O človeški kugi na Kranjskem IMK I, 51—52). Posebno slovesna je bila 4. julija 1683 v zahvalo, da je Bog Ljubljano in vso deželo obvaroval strašne kuge, ki je več let razsajala v sosednjih deželah (Dolničarjeva kronika, IMK XI, 31). — *In diebus suis...* (*Ecc. c. 44.*): začetek citata je nekoliko prost. — *Nequaquam ultra...* (*Gen. c. 8.*): Nikdar več ne bom prekrel zemlje zavoljo ljudi.
- 50** — S. Miklavžu je dal oblast čez vodo...: prim. podobno mestu v Trubarjevem Kat. z dvejma izlagama 1575 (Protest. pisci 130 sl.).

51 — v tem mesti Narbona: Rojstni kraj sv. Roka ni Narbonne (ob Lionskem zalivu), temveč Montpellier, severovzhodno odtod. — kakor en drugi s. Miklavž: tudi o njem pripoveduje Svetokriški, da „vsako srejo inu petek se je postil, kakor na ta svejt je bil prišel, zakaj taista dva dni nej hotel sesati“ (III, 595).

52 — *Pater meus...* (Psal. 26.): Moj oče in moja mati sta me zapustila, Gospod pa me je sprejel. — *Thesaurizate vobis...* (Luc. c. 12.): Nabirajte si zakladov v nebesih, kjer jih ne uničuje ne molj ne rja. Citiranje je napačno; prav: Mt 6,20. — *Si vis...* (Matth. c. 19.): Ako hočeš biti popoln, pojdi, prodaj vse, kar imaš, in daj ubogim in hodi za menoj. Citat ni popoln. — *Aquapendens*: Acquapendente, kraj v Italiji ob pritoku Tibere, zahodno od Orvieta. — *Et curate infirmos*: In ozdravljajte bolnike. Lk 10,9. — *maiozem hac...*: večje ljubezni nima nihče, kakor je ta, da kdo dá svoje življenje za svoje prijatelje. Jan 15,13. — *Caesena*: mesto Cesena v provinci Forli v sev. Italiji.

53 — *Fiat mensa...* (Psal. 22.): Njih miza jim bodi v zadrگو. Citiranje je napačno; prav Ps 68,23.

54 — *Paulus Aresius*: škof v Tortoni v Italiji, † 1644, pisatelj zlasti teoloških in filozofskih razprav. — *Gallus*: rimski cesar 251—253. — *Volusianus*: Gallusov sin in socesar, ubit kakor oče 253. — *Procopius*: grški zgodovinar, umrl ok. 562, napisal zgodovino vojská Justinijana I., bizant. cesarja 527—565. — *ut nulli aetati...*: da ni prizanesla ne starim ne mladim, ne moškim ne ženskam: zajela je ves svet, se širila naprej in naprej in ni spregledala nobenega koticčka. — ob času cesarja Avrelijana: misli cesarja Marka Avrela (161—180), kajti Avrelijan je vladal sto let kasneje. Kuga, ki se je začela 167 (Svetokriški pravi 170), je trajala dvajset let in je uničila več ko polovico prebivalcev rimskega cesarstva. — Iste podatke o kugi ima Svetokriški še v IV, 185: „Piše Boronius, de tu lejtú 170, kadar cesar Marcus Aurelius inu Lucius Verus sta na zemli regirala, Bug je bil poslal čez njih dežele eno grozno kugo... Tu lejtú 225, kadar je regeral Gallus inu Valusianus, je bila

ena takoršna strupena kuga vstala v zamurski deželi ter po celem svejtu se je bila reztresla ter deset lejt je trpela inu tulikajn ludi je bila pomorila, de nej bilu tulikajn živih ostalu, de bi mogli te mrtve pokopati ... Procopius pak piše od ene čudne inu strašne kuge, katera je na zemli bila tu lejtu 544. ob času cesarja Justinijana. Čudna je bila ta kuga, zakaj hudiči v podobi človeski so okuli hodili, inu kakor eden jih je ugledal, precej je kugo udobil.“ — *Ero mors* ... (Ose. c. 13.): O smrt, jaz bom tvoja smrt. — *Ero pestis* ...: O kuga, jaz bom tvoja kuga.

55 — *Ut aeris* ... (S. Chrysost.): Da bi očistil ozračje, je na vzvišenem kraju umrl. Na križ razpet je hotel na hribu umreti, da bi, kakor je z življenjem očistil zemljo, s smrtjo očistil ozračje. V življenju je hodeč blagoslovil z nogami zemljo, v smrti je razpet z rokami blagoslovil zrak. — ljudje: ljudi. — *Ita enim* ... (S. Cyr.): Tako namreč je vzvišen očistil ozračje od vsakršnega okuženja zlih duhov. — Konstanca: cerkv. koncil v Kostnici 1414-18. Ta koncil je med drugim odobril tudi kult sv. Roka.

56 — *curabantur omnes*: vsi so ozdravljali.

57 — *Alios salvos fecit* ...: Drugim je pomagal, sam sebi ne more pomagati. Mt 27, 42. — Arnoldus Carnotensis: 12. stol., benediktinec, opat Bonnevalski, nabožni pisatelj.

58 — *Non ingredieris* ... (2. Reg. c. 5.): Ne boš sem vanj hodil, ako ne potrebiš slepih in kruljavih. — Abulensis: pač Juan d'Avila (Abula), španski pridigar in asket, † 1569.

59 — *Sancte Roche* ...: Sv. Rok, prosi za nas.

60 — NA NOVIGA LEJTA DAN: III, 53 sl. — celtarski krajl Livius: ni znan; Posidonius (ok. 135—51 pr. Kr.), ki ga Svetokriški citira na robu (*Posidon. l. 3. hist.*), je res napisal zgodovino v 52 knjigah, ohranjeni pa so samo odlomki.

61 — *Honora Deum* ... (Eccl. c. 7.): Časti Boga iz vse svoje duše in spoštuj duhovne. — *Exemplum dedi* ...: Zgled sem vam dal, da bi tudi vi delali kakor sem jaz storil. Jan 13, 15.

62 — krajlica Elizabeth: 1271—1336, svetnica; zaradi legende o rožah jo slikajo z rožami v predpasniku. (Jaklič, Življenje svetnikov, III, 49.) — Klotilda: ni mišljena svetnica, kajti svetnica s tem imenom je samo ena, žena frankovskega kralja Klodvika.

63 — *Applica*: apliciraj, prilagodi. Opomba za pridirja.

64 — cesarica Livija: 56 pr. Kr. — 29 po Kr., žena cesarja Avgusta: v zgodovini znana kot ponosna, pametna in oblasti željna ženska, ki je imela velik vpliv na Avgusta. — *Si tu sic*: Če si ti takó; če si ti takšna (potem te bom ljubil od srca). — *Et tu sic*: Tudi ti tako; ti pa (bodi) tako (kakor Sokrates). — Sokrat: grški filozof, 468—400 pr. Kr. — Cantipa: Sokratovi ženi je bilo ime Ksantipa.

67 — *vir caput est mulieris* (Hebr. c. 9.): mož je glava ženi. Citiranje je napačno, prav: Ef 5, 23. — *Viri, diligite ...* (Ibid.): Možje, ljubite svoje žene, kakor je Kristus Cerkev ljubil.

68 — *Qui ducit ...* (Tymp. in mes. theol. de coniug. c. 13. n. 29.): Kdor ženó vzame, si naloži križ na rame. Že njega dni se je reklo, češ, kdor si ladjo nabavi in ženó vzame, si nakopava hude skrbi na glavo, zakaj, ker ni žena, kakor misli, nikoli dovolj načičkana, muči moža z večnim sitnarjenjem. T y m p i u s: Matevž Tympe, teolog v Münstru, 1. pol. 17. stol.

69 — *Viri similiter ...* (Petr. I. c. 3.): Enako možje, živite s svojimi ženami kakor s slabotnejšim spolom po pameti in jih imejte v časti. — *secundum scientiam*: po pameti.

72 — *Quinque viros ...*: Pet mož si imela, in tisti, ki ga imaš sedaj, ni tvoj mož. Jan 4, 18. — *Nam quae ...* (1. Tim. c. 5. v. 8.): Katera pa živi nasladno, živi sicer, pa je mrtva. Citiranje ni čisto natančno; prav: 1 Tim 5, 6. — *Viduas honora ...*: Spoštuj vdove, katere so res vdove. 1 Tim 5, 3.

73 — *Labores manuum ...*: Zakaj delo svojih rok boš užival; blagor tebi in dobro ti bode. Ps 127, 2. — *Dulcis est ...*, (Eccl. c. 5.): Sladko je spanje delavcu, naj malo ali

veliko jé; sitost pa bogatega mu ne dá spati. — *Omnis labor ... (Eccl. c. 5)*: Vse delo človekovo je za njegova usta, pa njegova duša se ne nasiti. Navedek napačen; prav: Prid (= *Eccles.*) 6, 7. — *Operarius ebriosus ... (Ecc. c. 19)*: Delavec, ki je pijanec, ne bo obogatel.

74 — *Servi, obedite ... (Eph. c. 5)*: Služabniki, bodite poslušni zemeljskim gospodarjem s strahom in trepetom, v preproščini svojega srca, kakor Kristusu. Pravilno citiranje je Ef 6, 5.

75 — *Unus me servus ...*: En sluga me oblači, slačijo pa vsi.

76 — v tem mesti Magonca: Mainz v Nemčiji ob Renu.

77 — *non multo vino servientes*: ne obilnemu vinu vdane; iz Tit 2, 3. — *Dixit ad Mariam ... (Luc. c. 2)*: Rekel je Mariji, njegovi materi: Glej, ta je postavljen v padeč in vstajenje mnogih v Izraelu, in v znamenje, kateremu se bo nasprotovalo; in tvojo lastno dušo bo presunil meč.

78 — *Qui potest capere, capiat*: Kdor more razumeti, naj razume.

80 — *SERMO XXXI. PRO DEDICATIONE ECCLESIAE*: Govor XXXI. Za cerkveno žegnanje. IV, 341 sl. Po vsebini te in drugih pridig s tem naslovom ni mišljena *dedicatio* (posvečenje), temveč *anniversarium dedicationis* (cerkveni god, žegnanje). — *Cicero*: 106–43, rimski govornik in pisatelj. — *Plutarcus*: gl. op. k str. 13. Svetokriški citira „*Plutar. in vit. Alex.*“ Da je Aleksander bil radodaren. rad gostil svoje prijatelje in vojake. omenja Plutarh večkrat: Aleksander 24, 34, 38, 39, 67, 70, 72.

81 — *Numa Pompilius*: rimski kralj od 714–671. Plutarh (Numa 8) pripoveduje, da je Numa krotil nemirno in podivjano ljudstvo z veselicami, plesom, gostijami itd. — *Julius Cezar*: Tudi o Cezarjevi darežljivosti in gostijah je Svetokr. utegnil najti podatke pri Plutarhu: Cezar 4 - 6, 17, 55 („pogostil je vse rimsko ljudstvo v 22.000 sobah“), 57.

82 — (petelin) poprej je bil en mladenič: vsa zgodba o petelinu, kakor jo pripoveduje Svetokriški, je v

Lukijanu (Sanje ali Petelin, 3). — *Dedit gallo intelligentiam* (Job. c. 38.): Dal je petelinu razumnost. — *Gallus cantus* ... (S. Ambr. hex. l. 5. c. 24.): Petelinovo petje je ponoči prijetno, pa ne le prijetno, temveč tudi koristno. — Plinius: gl. op. k str. 5. O petelinu razpravlja Nat. hist. X, 21. — Lucretius: 97—55 pr. Kr., pesnik filozofske pesnitve De rerum natura (O bistvu stvari). — *Nimirum, quia sunt* ...:

Kajti petelin ima v telesu nekake prvine,
čudno močné, da če kdaj zapičijo levom se v óči,
brž jim zenice predró in zbudijo bolečo skelino,
da se pogumne živali ne morejo upirati sili.

(Prevel A. Sovrè.)

Citat je iz Lukreca IV, 714—717. Zadnja beseda pri Svetokr. je *leones*, navadno pa *feroces*.

83 — *Interroga iumenta* ... (Job c. 12.): Vprašaj živino, in te bo učila; in ptice pod nebom, in ti bodo naznačile. — *Aspiciat utrumque*: Gleda oboje. — *Excudit, inde canit*: Zaprhuta, nato zapoje. — *Rectorem te posuerunt* ... (Eccles. c. 32.): Ako so te postavili za starešino, se ne prevzemaj; bodi med njimi kakor eden izmed njih.

84 — *Viri, diligite* ...: gl. op. k str. 67. — Seneka: rim. filozof in dramatik, 4 pr. Kr. do 65 po Kr.; ohranjena so tudi njegova pisma. — *Libenter ex his* ...: Z veseljem sem slišal od ljudi, ki prihajajo od tebe, da s svojimi sužnji prijateljsko živiš. To kaže tvojo razumnost in izobrazbo. „Sluge so.“ — „Ne, ponižni prijatelji.“ Citat je iz Sen. ad Luc. 47.: navadnejša varianta je *docet* (To se spodobi tvoji razumnosti in izobrazbi) nam. *docet*. — *cesarica Livija*: gl. op. k str. 64. O beli kokoši, ki je Liviji priletela v naročje, poroča Plinij, Nat. hist. XV, 30.

85 — en ajdovski učenik: na robu je citiran Aristoteles (l. 4. *ocon. c. 4.*), gr. filozof, 384—322. — *Mulier suum arbitrium* ...: Žena mora povsem odložiti svojo voljo, da je poslušna možu in mož naj ji bo namesto srca, namesto oči in jezika. Smeje naj se, kadar se on smeje, sočustvuje naj z njim, kadar je žalosten, pa ne po načinu

prilizovalca ali kameleona, temveč kakor družica in polovica njegovega telesa. — *Sara non rebellat marito*: Sara se ne upira možu. — *Georgius Stengelius*: Stengel, iz Augsburga, jezuit, 1585—1651, izdal kakih 80 spisov filoz., teol., asketične in polemične vsebine. — *Hic exaggera...*: Tukaj nakopiči (še več zgledov) zoper prepirljive ženske in napravi zaključke. (Opomba za pridigarja.) — *Melius est...* (*Prov. c. 21.*): Bolje je v puščavi in z zmaji prebiti ko s prepirljivo ženo; citat je sestavljen iz Preg 21, 19 in Sir 25, 23. — *Ego marito...* (*S. August. l. 9. conf. c. 9.*): Če mož divja, molčim in se delam, ko da nič ni, ter tako zlozim njegovo jezo. Ni citat, temveč samo po smislu podano.

86 — *Navarinus*: pač Martin de Azpilcueta, imenovan Navarrus, kanonist in moralist, 1493—1586. — *Tribus temporibus...* (*Exod. c. 34.*): Trikrat v letu naj pride vse moštvo pred obličje vsemogočnega Boga Izraelovega. — *Oleaster*: Hieronim O., dominikanec, provincial Portugalske, † 1563. Pisal razlage sv. pisma. — *Hoc genus...* (*Oleast.*): Temu spolu se ne spodobi, da bi sem ter tja tekal, tudi pod pretvezo pobožnosti ali vere ne. Ta spol rad hodi z doma, rad sem in tja teka; ker pa jim večkrat branijo, se lažnivo izgovarjajo na versko pobožnost. — *Absolon*: Absalom, Davidov sin, je šel v Hebron pod pretvezo, da gre darovat Bogu, v resnici pa je tam napravil punt zoper Davida (2 Kr 15). — *uni poet*: Ovid, *Ars amat.* 1, 99. — *Spectatum veniunt...*: Prihajajo gledat, prihajajo, da bi njih gledali. — *dekelci Evstahi*: Julija Eustochium (svetnica, † 420), je bila učenka sv. Hieronima, ki ji je pisal več pisem in ji posvetil več spisov. — *Rarus sit...* (*S. Hiero. Ep. ad Eusta.*): Redko hodi v javnost; išči si prič (svoji pobožnosti) v svoji sobici.

87 — *Filiae nunquam...*: Hčere naj nikoli ne hodijo same, nikoli brez matere. — *crebro accipiter...*: jastreb hitro katero loči, da bi jo takoj napadel in raztrgal ter se nasitil z njenim mesom in krvjo. — *Delrio*: Anton Martin Delrio, jezuit, 1551—1608, iz Antverpna; pisal je komentarje k lat. klasikom in eksegetična dela. — *Aquitania*: staro ime za jugozahodno Francijo.

88 — *Tomaž Cantipratensis*: T. Chantimpréški, dominikanec iz Belgije, deloval v Chantimpréju pri Cambraiju, v Leuvenu, v Kölnu in Parizu; napisal knjigo o čebelah in neke vrste prirodopisno enciklopedijo.

89 — *Qui subtrahit ... (Prov. c. 28.)*: Kdor očetu ali materi kaj zmakne in pravi, da to ni greh, je ubijalcev tovariš. — *Hunc crebro*: Tega pogosto (gledam). — *Honora patrem ... (Matth. c. 15.)*: Spoštuj očeta in mater. Kdor kolne očeta in mater, naj umrje. — *Honora patrem tuum, ut ...*: Spoštuj svojega očeta, da blagoslov nadte pride. Sir 3, 9—10. — *modicum et bonum*: zmerno in dobro.

90 — *nescio*: ne znam. — *Quis iacet ...*: Kdo leži tu pokopan?

91 — *Natus ad laborem*: Rojen za delo. — *Homo nascitur ... (Job. c. 5.)*: Človek je za delo rojen. — *Animal natum ... (Ovid. Metam. 1. 15.)*: Žival, rojena, da prenaša težave. Natančneje: *animal ... natum tolerare labores* (Met. 15, 120—121.) — *Labores manuum ... (Psl. 127.)*: Zakaj delo svojih rok boš užival; blagor tebi, in dobro ti bodē. — *Vita sufficientis ... (Eccl. c. 40.)*: Življenje zadovoljnega delavca je posladkano in v njem zaklad najde.

92 — *Servi cervi ... (Pier. 1. 7.)*: Hlapcem so vzdeli ime jelena (češ, beseda *servus* je narejena po *cervus*). — *Plinius*: gl. op. k str. 5. — *placidissimum animal*: zelo krotka žival. — *Eliogabal*: Heliogabalus, gl. op. k str. 22. — *Mitridates*: kralj v Pontu ob Črnem morju, 132 - 63 pr. Kr. — *Clodoveus*: Klodvig I, frankovski kralj, 481—511. — *Non in solo pane ... (Matth. c. 4.)*: Naj ne živi človek samo od kruha, ampak od vsake besede, ki izhaja iz božjih ust.

93 — *SERMO NONUS. PRO INDUENDA MONIALI*: Deveti govor. Ob preobleki redovnice. IV, 100 sl. Ker gre za samostan sv. Klare (prim. str. 100.), je utegnil Svetokr. govoriti to pridigo v Gorici, v Mekinjah, Škofji Loki ali Ljubljani (gl. op. k str. 124.). Prim. podoben primer v Dolničarjevi kroniki: „1688; 15. novembra so preoblekli v

redovno oblačilo gospodično Maksimilijano Gallenbergovo v Mekinjah. Mnogo odličnih plemenitnikov je tja odpotovalo.“ (IMK XI, 74.) — petkrat svejt je žaloval, kakor ti poeti pišejo: težko je dognati, kam to meri. Zlasti ni najti v klasičnem slovstvu, kako „bogina te lepote (= Venera) je tekla branit Adonida“ pred Herkulom ali „de ta žlahtni turn na hribu Parnasu v eno globoko dolino je bil padel“ in da so v njem bogovi imeli svoje prebivališče (Parnas je bil posvečen le Apolu in muzam); tudi „de Ariadna nej hotela boga Bakusa“, ni izpričano.

95 — *Securior, longe & prope*: prevod je dodan z besedami: „žihērši ... daleč inu blizi“. — *Tectus vivo*: (Čprav sem) pokrit, živim. — *Hinc rosae*: Odtod rože.

96 — *Qui se humiliat ...*: gl. op. k str. 32. — *Humiliata exaltabor*: Čprav sem ponižan(a), bom povišan(a). — *Vulpes foveas ...*: Lisice imajo brloge in ptice pod nebom gnezda, Sin človekov pa nima, kamor bi glavo naslonil. Mt 8, 20. — *Rex regum ...*: Kralj nad kralji in Gospod nad gospodi. 1 Tim 6, 15. — *speciosus forma ...* (Psal. 44.): Lepše si podobe ko človeški otroci. — *sapientia Patris aeterni*: Modrost večnega Očeta. — *Diligentibus Deum ...*: Tistim, ki Boga ljubijo, vse pripomore k dobremu. Rim 8, 28. — *Beati, qui ...* (Psal. 83.): Blagor jim, kateri prebivajo v tvoji hiši, o Gospod! Vekomaj in vekomaj te bodo hvalili.

97 — njih visoku žlahtni rod pride od krajeleviga roda: Thurni (della Torre) so ena najstarejših plemiških družin Italije in Nemčije. V 13. stol. so dolgo vladali v Milanu, dokler niso podlegli Viscontijem. Lombardo della Torre († 1280) je ustanovitelj goriške linije Thurn-Valsassina, Lamoral pa je praded knežje družine Thurn-Taxis. Thurni so imeli mnogo posestev v Furlaniji, na Goriškem, Koroškem in Kranjskem. Svetokriški posebej imenuje Martina (mučenca, ker so ga ubili Saraceni pri Antiohiji 1147), Paganusa (tega imena jih je več), Napusa (to je pač tisti, ki ga je cesar Rudolf I. proglasil za milanskega vojvodo in ki je sedemkrat premagal Viscontije, † 1278), Mi-

h a e l a (kardinala, † 1586). Izmed tistih, ki jih na splošno omenja, so znani: R a j m u n d — škof v Como in patriarh v Ogleju, † 1298; C a s s o n u s — nadškof milanski in oglejski patriarh, † 1317; P a g a n u s — padovski škof in oglejski patriarh, † 1332; L o m b a r d u s — škof v Verceliju, † 1328; M a r k A n t o n iz Verone — profesor medicine v Padovi, † 1512 (če le-ta tudi semkaj sodi). Za vir je pri Svetokriškem citiran C a e l i u s M a p h i o l u s; tega avtorja in njegovega dela nisem mogel dognati, a zdi se, da gre za podobno genealogijo, kakor jo je za Thurne izdal Flacchius 1709 v Bruslju ter vsebuje ne le genealoške podatke in dokaze, da je ta rod skoraj z vsemi evropskimi kralji in cesarji v sorodu, temveč tudi razne hvalnice in slavospeve. (Po Zedlerjevem Grosses vollst. Universal-Lexicon 1732.) Kakor Svetokriški oziroma Maphiolus spravlja tudi Flacchius to družino v zvezo s Karlom Velikim. Latinske verze M a n t u a n a, B i z o n i j a in R o t t i n a (ti pesniki so sicer neznani) je Svetokriški bržda našel v Maphiolovi genealogiji. Take genealogije iz tiste dobe so malo zanesljive, ne samo ker družijo včasih imenitnejše ljudi le zaradi podobnega imena, ampak tudi ker iščejo plemiškim družinam kar najimenitnejših prednikov (Karel Veliki!). — *Certe Turriana domus ... (Cael. Maph. fol. 10.)*: Gotovo je dala nikdar izčrpana, vedno rodovitna hiša Turnov v dolgi in nepretrgani vrsti let od Karla Velikega, nepremagljivega Galcev in Rimljanov cesarja, odlične može, tako da je, če ponovim prvo klico in zadnji spomin prednikov, kraljevska. *Temporum progressionem ... (Idem.)*: ... in da se v toku časov povečuje kot mati in hraniteljica vladarjev in herojev. — *Quis enim in ... (Id. fol. 11.)*: Kdo namreč je v raziskavi spomenikov davne preteklosti tako slabo poučen, ki ne bi spoznal v rodovini Turnov burgundskih vojvod, ki ji ne bi prišteval novokomskih gospodov Valsassinov, kakor jim pravijo, in ki ne bi v njej našel milanskih vojvod?

98 — *Neque vero obscurum ... (Ibi.)*: Ni neznano, da je rod Turnov v nepretrgani slavi živel do današnjih dni. — *qui inter laureatos ...*: Ki je med ovenčanimi mučenci presvete Cerkve dosegel prečastno mesto. — *qui*

non modo ... (Id. fol. 11.): ki je moč Milancev ne le ohranil, ampak jo celo povečal s tem, da je priključil milanski oblasti mnogo zelo bogatih in dobro utrjenih mest. — *Ego enim malo ...:* Rajši namreč vse v sveti molk zavijem, kakor da bi samo mimogrede kaj malega povedal. Zato sem prisiljen molče preiti tudi največje može, ki so bili svetle zvezde ne samo turnske rodovine, ampak celo vesoljne Cerkve, t. j. Rajmunde, Cassone, Pagane, Frančiške, Lombarde, Ludovike, Hieronime, Marke Antonije, Flaminije: komske, vercellske in padovanske škofo, milanske nadškofe, oglejske patriarhe in odlične prošte veronske.

99 — *In regia Moisses ... (S. Euth. ibi.):* Mojzes je bil vzgojen na kraljevem dvoru, nato pa je v puščavi ovce pasel, pa vendar zato ni z nejevoljo obžaloval izpremembe svoje usode. Kdor ljubi BOGA, povsod zadovoljno živi. Da je citat iz druge roke, kaže *ibi* (prim. op. k str. 15.) — *Dum video, non timeo:* Dokler vidim, se ne bojim.

100 — *Onoffrius:* sv. Onufrij (konec 4. stol.) je živel 60 let v puščavi; sv. Pafnutij, ki ga je našel umirajočega, je napisal njegov življenjepis. — *Pofnutius:* sv. Pafnutij; gl. prejšnjo op. — *Vires animumque ministrat:* (Stolp) daje moč in pogum.

101 — *A facie inimici:* pred obličjem sovražnika (namreč „štuki“ branijo zoper sovražnika). — *Esto nobis ... (Psal. 60.):* Bodi nam, Gospod, močan tabor (Svetokriški ima v dodanem prevodu „turn“) zoper sovražnika. Nič naj ne opravi sovražnik zoper nas in sin pregrehe naj si ne prizadeva, škodovati nam. Iz Ps 60 so samo besede „močan tabor zoper sovražnika“, drugi stavek je po Ps 88, 23. — njih žlahtni bopen: Turni so imeli v grbu dva stolpa (gl. Valvasor IX, 12, 72). — *Mantuanus:* gl. op. k str. 97. — *O dignam ...:*

Kakšne pesnitve naj pač porečem, da vreden si, Turen, čigar krasoto pozna zemlja in zvezdja obók?*)

Carolus Bizonius: gl. op. k str. 97. — *Eià Helicon ...:*

*) Prevel Anton Sovrè.

Ej Helikón, kar molči, ki Turnu rad hvalnico pel bi,
daleč on sega nad vrh tvojih visokih slemen!

Vsak spev zanj je preslab, ves svet mu posoda je revna,
komaj bi zvezde bilè sedež mu časten dovolj.*)

Helikon: gorovje na severovzhodni obali Korintskega zaliva; H. je veljal za prebivališče muz.

102 — **Georgius Rottinus:** gl. op. k str. 97. — *Omnia cognosces ...*:

Vse boš spoznal, ko ti pade pogled na odličnosti Turna,
rekel boš: grad je izšel stolpni boginji iz rok.

Turen bil kraljem je dom, podprt s kraljevim stebrovjem
Karel mu Véliki bil, Pallas bilà je izvor.*)

Stolpna boginja: mišljena je Pallas Atene, grška boginja modrosti, zavetnica umetnosti. — *Ite leves curae ...*:

Proč, vse prazne skrbi! Dovolj da zveliča se duša,
to je največja mi zdaj, ena in zadnja še skrb.

Z dedi, pradedi Gertruda, prijatelji, več se ne hvali,
ni do odlike rodu, ni do gospostva ji nič.

Močna v ljubezni do Njega, ki z gromom pretresa višave,
smeje se zankam sveta, smeje grožnjàm se peklà.*)

Ti distihi se zde, da so nastali ob preobleki Gertrude Turnske ali pa so samo aplicirani nanjo; kdo jim je avtor? — *Factus es ...* (*Psal. 60.*): Moje zaupanje si, močan tabor. — *Turris Davidica ...*: Stolp Davidov, stolp slonokoščeni, prosi za nas. Iz lavretanskih litanij.

103 — *Maria potens est ...*: Marija more ščititi nevesto svojega Sinu. — *Per vada monstrat iter*: Po plitvinah kaže pot. — *Sponsa mea ...* (*Cant. c. 7.*): Nevesta moja, sestra, tvoj nos je kakor stolp na Libanu. — *Collum tuum ...* (*Cant. c. 4.*): Tvoj vrat je kakor Davidov stolp, ki je zidan z branili.

104 — *Et ubera mea ...* (*Cant. c. 8.*): In moje prsi so kakor stolp. — *Repiloga*: Povzemi! (Opomba za pridi-garja.) — *Quod cum vidissem ...* (*Prov. c. 24.*): Ko sem to videl, sem si k srcu vzel in iz zgleda sem si nauk

*) Prevel Anton Sovrè.

posnel. — Stapletus: Tomaž Stapleton, 1535—1598, angleški teolog. — *Columbae una visa* . . .: Golobje sledé vsi, ko vidijo, da je eden odletel.

105 — SERMO XV. OB PARTAM DE TURCIS VICTORIAM: Govor XV. Ob zmagi nad Turki. IV, 170 sl. Takoj po zmagi pred Dunajem (1683) je utegnil nastati le prvi osnutek te pridige, dokončna redakcija je iz poznejšega časa, kajti v njej so omenjene zmage po Slovaškem in Ogrskem in dalje na jugu, ki so si sledile do 1699, ko je ta vojska bila zaključena z mirom v Karlovcih.

106 — na Najhajzelnu: Neuhäusel, Nové Zamsky, mesto ob Nitri na Slovaškem. — na Granu: Esztergom na desnem bregu Donave severozah. od Budimpešte. — na Kasovi: Košice na Slovaškem. — na Eperiesu: Prešov, sev. od Košic. — na Erli: Erlau, danes Eger na sev. Ogrskem. — na Colnohu: Szolnok ob Tisi. — na Koloci: Kolocsa, južno od Pešte ob Donavi. — na Verovitici, na Požegi, na Gradiški: v Slavoniji. — na Kastanovici: Kostajnica na Hrvatskem ob Uni. — v Eseki: Osijek. — v Petcirkvah: Pečuj (Pesc). — v Albi Reali: Székes-Fehérvár (Stuhlweißenburg), jugozah. od Pešte. — v Sigeti: Siget (Szigetvár), kjer je slavno poginil Nikolaj Šubic-Zrinjski, ko so ga Turki 1566 zavzeli. Siget so osvobodili 1688. — v Kanisi: Kaniža na jugozah. Ogrskem. — v Petervaradini: Petrovaradin nasproti Novemu Sadu. — v Vilaki: morda Villány jugovzh. od Pečuja. — v Dotis: Totis, danes Tata, sev. od Székes-Fehérvára. — v Paloti: Vár-Palota (zah. od Székes-Fehérvára) ali Rákos-Palota (pri Budimpešti). — v Valpi: Valpovo zah. od Osijeka. — v Novim gradu: ob Savi blizu izliva Bosne. — v Samandriji: Smederevo. — v Zelinu: v Zemunu. — v Lipi: Lipova v zahodni Rumuniji. — v tem Velikim Varadinu: Oradea Mare v zahodni Rumuniji. — per Jagodini: blizu Kragujevca. Gre začasne uspehe v stari Srbiji prodirajočih krščanskih čet, ki so se jim pridružili tudi srbski četaši, l. 1689. — per Salankamenti: Slankamen nasproti izlivu Tise. Bitka 1691. — *Hic ulti-*

mam victoriam narra: Tu povej zadnjo zmago. (Navodilo za pridigarja.) — *Persequentur quinque...* (*Levit. c. 26.*): Pet izmed vas bo podilo sto vnanjih in sto izmed vas deset tisoč; padali bodo vaši sovražniki po meču pred vašim obličjem. — *Non salvatur rex...* (*Psal. 32.*): Noben kralj si ne pomaga z veliko vojsko in velikan si ne pomaga s svojo obilno močjo; goljufiv je konj za pomoč, v obilnosti svoje moči se ne reši.

107 — *in cuius manu*: v čigar roki je oblast nad vsemi in pravica nad vsemi kraljestvi. — *Quia non est...* (*1. Reg. c. 14.*): Zakaj Gospodu ni težko rešiti ali z velikim ali z majhnim številom ljudi.

108 — *te DEUM laudamus*: Tebe Boga hvalimo. — *Tibi soli honor, virtus & gloria*: Tebi samemu čast, moč in slava; po Raz 4, 11.

109 — *Mahabejarji*: Makabejci; Judje, imenovani tako po Judi Makabeju, junaku iz osvobodilnih bojov od l. 167. dalje. Svetokr. meri na poziv, naj praznujejo in se zahvalijo za zmago (2 Mak 1). — *cum iratus fueris...*: Ako se boš razsrdil, se spomni svoje milosti. Hab 3, 2. — *Levamanus...*: Vzdigni svoje roke zoper njih napuh za vselej. Ps 73, 3. — *Exurge, Domine...*: Vstani, Gospod, pomagaj nam in nas reši zavoljo svojega imena. Ps 43, 26.

110 — *Tu es ipse...* (*Psal. 43.*): Ti sam si moj kralj in moj Bog, ki ukazuješ pomoč Jakobu.

*

111 — *HUDI ČASI*: V, 570—571. Evropa je v 2. pol. 17. stol. še krvavela od posledic 30-letne vojske, bila pa je še cela vrsta bojov, zlasti s Turki.

112 — *TURKI GREDO*: IV, 150—151, 154, 158, 160. — Turk... vleče čez nas: 1683 so Turki pod poveljstvom Kara Mustafe z 200.000 (ne 300.000, kakor pripoveduje Svetokr.) mož prišli do Dunaja. — Turk ima pod svojo oblastjo tri cesarstva inu čez trideseti kraljevstvi: bizantinsko, trapecuntsko cesarstvo in srbsko carstvo; s kraljestvi pa so mišljene razne države in državice, zlasti balkanske, osvojene v 15. in 16. stol.

113 — *TURŠKI USPEHI*: IV, 161—162, 165. — *Surget rex*

fortis ... (*Dan c. 11.*): Vstal bo močan kralj in bo gospodoval z veliko oblastjo in bo delal, kar mu bo všeč. — tri cesarstva inu čez trideseti krajlevstvi: gl. op. k str. 112. — Mahomet ta II.: 1451—1481. — cesarstvu od sončniga prihoda: bizantinsko cesarstvo. — cesarstvu Tribisonda: Trapecunt, prvotno grška kolonija ob Črnem morju, v srednjem veku cesarstvo, ki je 1462 podleglo Turkom. — Negroponte: Evbea, grški otok v Egejskem morju. — Bajazet: Bajazet II., sultan od 1481—1512. — Selim, Bajazetav sin: Selim I., 1512—1520. Osvojil je Mezopotamijo, Sirijo in Egipt.

114 — Soliman: Soliman II. Veliki, najslavnejši sultan, vladal 1520—1566. — Selim, Solimanav sin: Selim II., 1566—1574. — Mahomet: Mohamed IV., vladal od 1648—1687.

115 — KUGA SE BLIŽA: IV, 181—182, 186, 195, 200. V tem času je kuga Kranjski precej prizanesla, čeprav je divjala vse na okrog, n. pr. po Štajerskem (1682), na Dunaju (1679) in se pojavila v Črnomlju (1691), preselivši se s Hrvaškega. (Gl. Koblar, O človeški kugi na Kranjskem IMK I, 52.) Zlasti je razsajala po spodnjem Štajerskem in pobrala tudi mnogo kapucinov, sobratov našega pridigarja. (*Schematismus ... cappucinatorum* 1908, str. 45. sl.) — Jona prerok: se je hotel odtegniti božjemu naročilu, naj gre v grešne Ninive pridigat pokoro.

116 — Vsi se tožijo čez vahte: če se je v sosednji deželi pojavila kuga, so mejo z vojaško stražo zaprli. Dolničarjeva kronika poroča v februarju 1681: „Ne samo mesto, ampak tudi deželna meja je zavarovana z dvojno stražo, ki ne pusti nikogar noter brez spričevala, posebno ker razsaja v vseh sosednjih deželah strašna kuga, katere nas Bog varuj, na Štajerskem, Koroškem in Hrvaškem“ (IMK XI, 28). — *Sancta Maria* ...: Sveta Marija, zdravje bolnikov, prosi za nas. — trijak: terjak, protistrup in zdravilno sredstvo, sestoječe po večini iz gozdnega korena (angelica). Sestavil ga je Andromah, telesni zdravnik cesarja Nerona, a recept je ohranil Galenus. Še v 18. stol. so ga

sestavljali lekarnarji s posebnimi slovesnostmi ob navzočnosti oblasti. — *angelica*: gozdni koren, kravojec. — *bittonica*: betonika, bukvisa. — *valeriana*: baldrijan. — *rožni jesih*: mesečna roža (*Rosa gallica*, nem. Essigrose).

KUGA PREMAGANA: IV, 205.

117 — LAKOTA: IV, 215—216, 219. Slaba letina in draginja je bila leta 1696. in 1698. (Dolničarjeva kronika, IMK XI, 82, 85.)

RAZNE LAKOTE: IV, 236. — otroci mrtvu truplu ... so jedli: o podobnih primerih večkrat poročajo stare kronike (prim. Kulischer, Allgem. Wirtschaftsgeschichte II, 18).

118 — SV. FLORIJAN: III, 269—270, 276—277. — Zdi se, da je ta pridiga nastala v Ljubljani in da jo je imel Svetokriški v cerkvi sv. Florijana. Ko je 1660 velik požar uničil 15 hiš, kjer stoji danes ta cerkev, so napravili Ljubljanci zaobljubo, da bodo zgradili cerkev sv. Florijanu; 1672 so vzdali temeljni kamen in sezidali cerkev, nekaj z miloščino nekaj s podporo dež. stanov. (Valvasor X, 386 in XI, 693, 725 in Dolničarjeva kronika, IMK XI, 25.) — sv. Florijan: rimski vojak, mučen pod Dioklecijanom 4. maja 304. — Hierosolimiterji: Jeruzalemtci.

119 — *Maiorem hac dilectionem* ...: Večje ljubezni nima nihče, kakor je ta, da kdo dá svoje življenje za svoje prijatelje.

KAZNI: V, 465.

120 — NERNUCNIŠI KUNŠT: V, 458. — Guttenberger: Gutenberg, ok. 1400—1468. — nej kakor 264 lejt: če računamo od 1707, ko je V. zbornik pridig izšel, dobimo 1443. Približno tedaj (natančna letnica ni znana) je Gutenberg izumil tisk.

121 — IZ MLADOSTI: III, 407. Prim. urednikov uvod.

AVTOBIOGRAFSKI DROBEC: III, 305. — apat Joachimus: Joachim de Fiore (ali Floris), 1145—1202, benedikt. opat, spoštovan kot svetnik in prerok. Začetnik nauka o večnem evangeliju (*evangelium aeternum*), t. j. da bo s sredo 13. stol. nastopila nova doba, doba svobode in duha, doba večnega evangelija in meništva; novi nauk bo

širil nov meniški red. Pripovedovanje o podobi v cerkvi sv. Marka je legenda. — *Veniet homo insignitus characteribus Christi*: Prišel bo človek, zaznamovan z znamenji Kristusovimi.

SLOVO OD LJUBLJANE: IV, 483—486, 489—490. Prim. urednikov uvod.

122 — *mendicus & pauper sum ego* (*Psal. 39.*): revež sem in ubožec. — Pitagoras: gr. filozof in matematik, ok. 582—507 pr. Kr.

123 — kar ste šlišali v moji prvi (drugi) pridigi: prva pridiga IV. zvezka je o besedi božji (*De verbo Dei*), druga o pravi veri (*De vera fide*). — *Hic breviter repilogari ...*: Tu se morajo pridige na kratko povzeti. (Opomba za pridigarja.) — *Dimittite me ...* (*Gen. c. 32.*) Spusti me, zakaj zarja že vstaja. — *Et benedixit ...*: In ga je blagoslovil na tistem kraju. — *Dimittite me*: Spustite me. — *Non dimitemus te ...*: Ne spustimo te, ako nas ne blagosloviš.

124 — PRIDIGARJEVA SKROMNOST: III, 414—415. Pridigo (Na dan sv. Klare divice), iz katere je ta odlomek, je utegnil imeti Svetokriški v Mekinjah, v Škofji Loki, v Ljubljani ali Gorici, kjer so bili samostani sv. Klare. (Milkowicz, *Die Klöster in Krain*, 170 sl. in Rutar, *Goriška in Gradiščanska*, *Zgod. opis* 89.) — sv. divico Klaro: ustanoviteljica reda klaris, 1194—1253.

125 — VROČINA: III, 403—404. — v le-tej veliki vročini: pridigal 10. avgusta (Na dan svetiga Lovrenca martrnika). — san Lorenzo della gran caldura (ital.): sv. Lovrenc od velike vročine, z veliko pripeko.

126 — TA SVET JE ENA KOMEDIJA: II, 197. — KATERA VERA JE TA PRAVA: IV, 16—18. — Jupiter: je imel več ljubic, Evropo, Danao, Iono, Ledo itd. — Venus: Venera je imela za ljubčke Anhiza, Marsa, Adonida itd. — Saturnus: Saturn (gr. Kronos) je zaradi neke obljube moral požreti svoje otroke, brž ko so se rodili. — Mercurius: Merkur, bog trgovine, je veljal tudi za boga lažnivcev in tatov.

127 — Averoes, šular Mahometav: Averroes,

znamenit arabski filozof iz Kordobe, 1126—1198, kalifov osebni zdravnik, pregnan, češ da je njegova filozofija nevarna mohamed. veri. Bil je oboževalec Aristotela. Njegova dela so se prevajala v latinščino in nauki (averoizem) so našli mnogo pristašev; cerkev jih je odklonila. — *lex Turcarum, lex porcorum*: zakon Turkov, zakon prascev. — Luter Martin: poročil se je 1525 z bivšo cist. nuno Katarino von Bora, da bi dokazal svojo opozicijo zoper celibat. — Kalvin: Nekaj podobnega o reformatorju Kalvinu vsebuje Beyerlinckov Promptuarium morale (zbirka pridig, 1. izd. 1613, tu po 3. izdaji 1617) na str. 361: „Nesramno Kalvinovo življenje dokazuje žig, ki mu ga je dal vžgati na hrbet občinski svet noyonski (Noyon je Kalvinov rojstni kraj) zaradi dokazanega sodomskega greha, o čemer je lani tehtno in resnično pisal Leonardus Lessius v knjigi o Antikristu.“ — velik greh sturi, kateri obluhi G. Bogu divištvu: luteranci so le učili, da je zakonski stan boljši od deviškega. — de nima svoje fraj vole: Kalvinov nauk o predestinaciji. — Erasmus: Erazem Rotterdamski (ok. 1466—1536), humanist, je sicer simpatiziral z novo vero, vendar je bil za enotnost Cerkve.

128 — TA DAN JE VSEGA VESELJA: II, 92—93. — *Gloria in altissimis Deo*: Slava Bogu na višavah. — Ta dan je vsega veselja ...: začetek stare božične pesmi, ki jo nahajamo že v protestantskih pesmaricah 1574, 1579, 1584 in 1595.

ČLOVEŠKA DUŠA: II, 61—62. — Amasus: Amazis II., egiptski kralj, 569—525 pr. Kr. — Taletes: pač Tales iz Mileta, grški filozof, 640—548 pr. Kr. Svetokriški mu pravi „zamurski“, ker je bil „za morjem“.

129 — NAŠE SRCE: I B, 124. — Proteus: morski bog z mnogimi postavami, znan iz Homerjeve Odiseje (IV, 365).

130 — LJUBEZEN: I, 125—126. — Theocritus: grški pesnik idil, 3. stol. pr. Kr. — *Caecus non modo* ...: Ljubezen ni samo slepa, temveč tudi brezumna. — Orpheus: gl. op. k str. 19. — Jupiter ... je bil en vol ratal: Evropo, hčer feničanskega kralja Agenorja, je odvedel Ju-

piter, spremenjen v bika, na Kreto, kjer mu je rodila Minosa. — Herkules ... je predel: H. je pri Omfali, lidijski kraljici, moral za kazen služiti kot suženj v ženski obleki in opravljati ženska dela. — *Quid deceat...*: Noben zaljubljenec ne vidi, kaj se spodobi.

NAŠE PREDSTAVE: V, 530—531. — Aristoteles: 384—322, poleg Platona največji grški filozof, je ustanovitelj znanstvene logike. Učil je, kako more priti človek do pravih pojmov, sodb in sklepov in kako s tem spoznava bistvo stvari.

131 — O ŽENAH: II, 170. — *qualis vox, talis echo*: kakršen glas, takšen odmev.

MOŽJE SE PRITOŽUJEJO: V, 61.

132 — IZ MITOLOGIJE: II, 159—160. — boga Pana: Svetokr. ima danna (tisk. pomota).

133 — IZ ASTROLOGIJE: III, 559—560. — kar an gre: kar se tiče.

134 — IZ ASTRONOMIJE: II, 472. — Sonce je vekši kakor zemla ...: podatki Svetokriškega so skoraj vsi pogrešeni, kajti premer Sonca je 109 krat večji od premera Zemlje, in ne 166 krat, kakor trdi Svetokriški (upoštevata pač linearno velikost in ne prostorninsko, kajti volumen Sonca je 1,280.000 krat večji od volumena Zemlje); premer Lune je $3\frac{1}{2}$ krat manjši, Jupitrov 11 krat večji, Saturnov $9\frac{1}{2}$ krat večji, Marsov za polovico manjši, Venerin le malo manjši od premera Zemlje.

IZ MEDICINE: V, 551. — Belzoar: bezoar, okamenina, ki se tvori v želodcu nekih živali; nekoč so ji pripisovali veliko zdravilno moč.

135 — SANJE: V, 79—81.

136 — današni evangeli: odlomek je vzet iz pridige s temo: „Godila se je ena ohcet v Kani Galileae. *Ioan. cap. 2.*“
PRIPRAVA: V, 515—516.

137 — KUHARSKA UMETNOST: IV, 289—291. — *Quorum Deus...* (*Philip. c. 3.*): Njih bog je trehuh.

138 — *Iuxta pasqua...* (*Osea. c. 13.*): Na svoji paši so se nasičevali in so bili siti, in so mene pozabili. — Titus Livius: rimski zgodovinar 59 pr. Kr. — 17 po Kr. —

Apicius: M. Gavius Apicius, znamenit sladkosnednež pod cesarjem Tiberijem, je pisal o kuharski umetnosti. Ohranjen na kuharska knjiga z naslovom *Apicii Caelii de re coquinaria* pa ni M. Gavija, ampak jo je sestavil bržda neki Caelius in jo imenoval po Apiciju. — **retorika:** nauk o govorništvu. — **krajl Demetrius:** D. Poliorkétes (Osvojevalec mest), macedonski kralj 337—283 pr. Kr. — **krajlica Kleopatra:** egipčanska kraljica, † 30 pr. Kr. — **krajl Antioh:** Antioh je ime raznih sirskih kraljev; misliti se dá tu na Antioha III. Velikega (223—187) ali Antioha IV. (175—164). — **krajl Asuer:** Ahasver (Assuerus), perzijski kralj Kserkses (485—465); o gostiji, ki je trajala 6 mesecev, pripoveduje sveto pismo v Esterini knjigi (Est 1). — **krajl Aleksander Macedonski:** gl. op. k str. 80. — **krajl Lukul:** Lukul je bil rimski vojskovodja (in ne kralj), znan kot sladkosnednež, ok. 114—57 pr. Kr. — **krajl Heliogabal:** gl. op. k str. 22. — **cesar Nero:** gl. op. k str. 22. — **Komod:** rim. cesar 180—192.

139 — **ius civile:** civilno pravo.

140 — **O NEHVALEŽNOST PREKLETA:** I, 84. — *Pater s., mundus ...* (Ioan. 17.): Sveti Oče, svet te ni poznal. Vulgata ima *Pater iuste ...* (Pravični Oče ...).

MALUKATERI BOGA ZAHVALI ZA SVOJE ZDRAVJE: I, 184.

141 — **s. Apolonija:** sv. Apolonijo so mučili (248—249) s tem, da so ji izbili zobe. Prim. še str. 50. — **Tympius:** gl. op. k str. 68. — **s. Lucija:** zakaj je pomočnica za očesne bolezni, izvemo iz naslednjega mesta (I, 81): „Ene svoje oči z glave si zderejo, rajši kakor de bi Njega rezžalile, kakor je sturila divica Lucija.“ — **s. Agata:** sv. Agato so mučili (ok. 251) s tem, da so ji prsi odrezali. Prim. še str. 50. — **Galenus:** rim. zdravnik v 2. stol. po Kr., še v srednjem veku zelo upoštevan.

KAR TA SVEJT, MESU INU HUDIČ ZAPOVEDO, LUDEM VSE LAHKU PRIDE: I, 131—132, 136. — **Boterus:** Botero Giov., ital. duhovnik in nacion. ekonom, 1540—1617. — **Galatius Mantuanus močnu je bil ...:** Loh-

ner (IV, 355) ima isto zgodbo v Zgodovinskem dodatku (Appendix historica) pod naslovom *Amor exoticus*. Takole pravi: „Galeatius Mantuanus, inter primos sui saeculi heroes, cum forte puellam, quam deperibat, in ponte obviam haberet, illa per iocum hortatur, ut si tantus miles esset, e ponte in amnem amoris sui que causa desiliret: ille statim cum equo se praecipitem in flumen dedit, quo exanimato vix natando e Ticinio emersit.“ Po lat. tekstu je konj utonil, a mož se je rešil; Svetokriški pa trdi, da je Galatius utonil. — P a p i a: mesto Pavia v sev. Italiji.

143 — PO KAJ GRESTE V CERKU: I, 223.

144 — OBRAČUN: III, 48—49.

145 — NAJVEČJA IZGUBA: II, 148—149.

146 — GREH: I B, 14.

147 — M e d u z a: iz grške mitologije znana pošast, katere pogled vse v kamen spremeni.

DVA ČOLNARJA: V, 132—133. — S a b e u s: Faustus Sabaeus (Sabeo), pesnik iz Chiarija p. Bresciji v Italiji, † ok. 1556. — *Facta est quasi...* (*Proverb. cap. 31.*): Ona je kakor kupčeva ladja; iz daljnega si prinaša kruha. — *caro concupiscit...* (*Rom. c. 7.*): meso poželi zoper duha. Navedek napačen, prav: Gal 5, 17.

148 — STARA NAVADA — ŽELEZNA SRAJCA: II, 213.

149 — GREŠNIKI IN HUDIČ: I B, 193—196. — *Serpens decepit me* (*Gen. 3.*): Kača me je zapeljala. — R u p e r t u s A b b a s: Rupert iz Deutza, benediktinski opat in ascet.-liturgični pisatelj, 11—12. stoletje.

150 — NE PIJANČUJ: II, 313.

151 — NE PREKLINJAJ: II, 345. — d e o n i n e j s o ... hudiča z lufta izgajnali: prim. Valvasorja: „Če ... močno grmi, bobni in ropota, morajo duhovniki, naj si bo dan ali noč, iz hiše in se brž postaviti pred cerkvijo na pokopališče, da izženo hudiča iz oblakov. Če bi to opustili, bi niti v župnišču ne bili varni pred kmeti. Tako se pogosto zgodi, da pridejo zaradi tega v življenjsko nevarnost.“ (Valvasorjevo berilo I, 107). — *Maledictio vorabit terram* (*Esd. c. 14.*): Prekletstvo bo zemljo žrlo. Navedek je napačen, prav: Iz 24, 6.

151 — PLES: V, 168—169.

153 — MATERAM: II, 357—361.

156 — NEUSMILENIŠI STE KAKOR TA NEPAMETNA ŽIVINA: I B, 159—161. — *filia populi mei* ...: hči mojega ljudstva je neusmiljena kakor noj v puščavi. Jer Žal 4, 3.

157 — DE SE NE MORITE S. ZAPUVIDI NAUČITI: II, 275. — *Et narrabis ea filiis tuis (Deut. 6.)*: In jih pripoveduj svojim otrokom. — tulikajn nesramneh pejsmi: narodne pesmi ljubezenske vsebine.

158 — SPOVEJ SE PRAV: I B, 60.

NEJ BILU DIVJE, TEMUČ DOMAČE MESU: I B, 135 do 136. — kakor Rebeka je bila sturila s tem slepim Izakam: Na robu je navedek *Gen. 27.* (1 Moz 27), kjer se pripoveduje, kako sta Rebeka in njen sin Jakob ukanila starega in slepega Izaka. Izak si je zaželel divjačine in naročil prvorojencu Ezavu, naj mu jo prinese, a na Rebekin nasvet je Jakob brata prehitel tako, da je šel po dva kozliča in ju prinesel očetu, preden je Ezav ulovil divjačino.

160 — STRAŠNA HISTORIJA: I, 230—231. Pridigo, iz katere je vzeta odlomek, beremo še enkrat v IV, 274—275. — mestu Calauria: Kalabrija je dežela v južni Italiji in ne mesto; napaka je nastala iz površnosti Svetokriškega, ki je tole zgodbo vzel iz Segnerijevega Quaresimale (v izdaji 1709 str. 246.); tam stoji pravilno: *in Crettone, nobil città di Calauria.*

161 — KDOR DRUGEMU JAMO KOPLJE, SAM VANJO PADE: I B, 106—107. — *Si quis alteri* ... (*Orat. 53. cap. 10.*): Če kdo drugemu zasedo pripravlja, jo nespametno pripravlja predvsem samemu sebi. — s. Gregor Thaumaturgus (Čudodelnik): umrl kot škof ok. 270 v Neocesareji v Pontu. — s. kraljica Elizabet: portugalska kraljica, 1271—1336. Legenda o pažu se prvič pojavi šele v 16. stol. in se zdi, da gre za staroindijsko pripovedko v krščanski obliki. Prim. tudi Schillerjevo pesem „Gang zum Eisenhammer“.

162 — KOKU SE PREGREŠIJO, TAKU TUDI SO ŠTRAJ-

FANI: I B, 107. — Gregorius Turonensis: sv. Gregor, škof v Toursu, † 594, zgodovinski in teološki spisi. — Lugdunium: današnji Lyon v južni Franciji.

163 — QUALIS VITA, FINIS ITA: I, 193—196. Kakršno življenje, takšen konec. — Bidermanus: Jakob Bidermann, s Švabskega, jezuit, † 1639, vsestranski pisatelj. — *mysteria divina*: božje skrivnosti.

164 — *per fas & nefas*: po pravici in krivici. — *Sursum corda! In coelis habemus thesaurum*: Kvišku srca! V nebesih imamo zaklad. — *Aurum*: zlato. — Venerabilis Beda: svetnik, angleški benediktinec, cerkveni učitelj in vsestranski pisatelj, zlasti važen zaradi Zgodovine. † 735. — Bellarminus: Robert Bellarmin, jezuit, znamenit kontroverzist, † 1621 v Rimu. Najbolj znan je zaradi katekizma. — taisti, kateri prez ohcetni-gvanta je bil prišel: meri na priliko o kraljevi svatbi (Mt 22, 1—14).

166 — NIKAR SE NE ZANAŠAJTE NA MILOST INU POTREŽLIVOST BOŽJO: V, 230—231.

167 — HUDIČU JE DUŠO PREDAL: II, 74—75. — *laesio ultra dimidium*: oškodovanje preko polovice (t. j. mož ni dobil za dušo niti polovične vrednosti).

169 — IZ ŠTAJERSKE DEŽELE: III, 88—89.

TRIJE ŠENTVAVCI: II, 300.

170 — SVETI ŠTEFAN REŠI GALZERANA: III, 20—22. — V tem lejtji 1147 ...: Mavri (zamorci) so zavzeli Španijo že 711; kristjani so se držali le v majhnem predelu na severu. — Alphonsus: Alfonz I., 1110—1185, se je uspešno bojeval zoper Mavre. — Almario: Almeria, mesto v jugovzh. Španiji.

172 — O NEBEŠKI GLORIJI: II, 87—88.

KMET IN COPRNICA: II, 395. Isto mesto natanko tako pri Lohnerju, Bibliotheca III, 58: „Martinus Delrios refert, in Misnia rusticum quendam omnem suam pecuniam cuidam bursae ex vesica confectae habuisse inclusam, domique suae in scabello quodam expositam, quam dum scropha quaedam deglutivisset, ipse nescius modi, quo pecunia sibi erepta fuisset, eandem a coniuge sua sublatam fuisse

suspiciatus est; illa autem idipsum negante, maritus mulierem quandam veneficam consilii causa convenit, quae circulum quemdam faciens, eidem praecepit, ut illum ingrederetur, indeque non recederet, donec ad ipsum rediret; interea vero venefica interiora domus suae ingrediens, daemonem, quoniam fur ille fuisset, sciscitata est, qui respondit: Sus comedit domestica, tu tamen dicito, coniugem eius, ut cum sacerdote amasio eam abliguriret, clam eamdem sustulisse; quod responsum eo, quo a daemone instructa fuerat, modo venefica marito retulit, nesciens, ipsum ad illam consecrandam e circulo egressum, omnia, quae a daemone dicta fuerant, plene percepisse. Domum suam itaque reversus, rei seriem coniugi aperuit; interea vero scropham occidens, pecuniam suam omnem reinvenit mulieremque fatidicam tamquam maleficam & calumniatricem apud magistratum accusavit, quae Vulcano consecrata infami morte vitam inter flammam turpiter clausit.“ Lohner navaja na robu: *Delr. disq. immag. l. 4. c. 1. q. 7.* O Delriusu (Delriu) gl. op. k str. 87.

173 — LAŽ: II, 397—398. Svetokriški ne navaja posebnege vira; rimske historije so Gesta Romanorum, kakor sledi iz Lohnerja, ki pravi (III, 53): „Gesta Romanorum narrant, maritum quendam volentem experiri fidem uxoris, eidem sub sigillo narravisse, sibi post diuturnos ventris dolores nocte praeterita corvum evolasse. Quod illa statim vicina detegens, duos corvos fuisse asserit, quae alteri iterum narrans, tres fuisse asserit, sicque ulterius, donec fama increvit, virum illum integrum in ventre corvorum nidum educasse, & iam decem evolasse.“ Tudi Lohner ima stvar iz druge roke, ker navaja na robu: „*Faber conc. 5. in Dom. 8. post. Pent.*“

MOJA ŽENA JE NAVAJENA VSE NAPEK STURITI: II, 172.

174 — LISICA IN LEV: II, 113—114. — *Ruina illorum*: Smrt onih dveh.

175 — GOLOBICA IN JEŽ: V, 136. — ampak: če ne. LISICA SPOKORNICA: V, 74—76.

176 — VOLK IN PASTIR: V, 279. — Bellarminus: gl. op. k str. 164.

177 — *Pastor pastorum*: Pastir pastirjev.

178 — TRN IN FIGA: II, 210. — *Ficus, ubi sunt ...* Smokva, kje je tvoje cvetje? — *Spina, ubi sunt ...*: Trn, kje je tvoj sad? — *Non dedit ...*: Meni narava ni dala sadu. — *Nec mihi ...*: Meni pa cvetja ne. — *Magis certe gaudeo ...*: Vsekakor mi je ljubše, da pri-
našam sad brez cvetja, kakor da bi bila trn s cvetjem.

SLOVSTVO

Codelli, Gli Scrittori Friulano-Austriaci 1792, 193 (po Baliču, Edinost, Trst 1883, št. 91—93). — Pohlin, Bibliotheca Carnioliae 1803 ozir. 1862, 28. — Kopitar, Grammatik 1808, 74. — Šafařík, Geschichte der südslaw. Lit. I, 1864, 20, 121. — Paulus (= Levec), Slov. Abraham a Sancta Clara, Soča 1873, št. 27—28. — Balič, O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slov. propovednik, Edinost, Trst 1883, št. 91—93. — Marn, Jezičnik XXI (1883), 44 sl. — Rutar, Sv. Križ vipavski IMK II (1892), 126 sl. — Sket, Slov. slovstvena čitanka (1893¹, 1906²) 1914³, 82, 101 sl. — Glaser, Zgod. slov. slovstva I (1894), 158 sl. — Medved, Zgodovina slov. cerkv. govorništva, Voditelj v bogosl. vedah IX (1906), 268 sl. — Balič, Kje, kedaj in od koga se je rodil o. Ivan Svetokrižki? Gorica, 1908, št. 25—27. — Schematismus F. F. ord. minorum S. P. Francisci Capucinatorum almae prov. Styriae ineunte anno 1908, 57 sl. — Šlebinger, O. Ivan Krstnik od Sv. Križa, slov. propovednik. Ponatis iz izv. c. kr. višje gimn. v Novem mestu 1908/09. — Pregelj, P. Rogerius Labacensis: Palmarium empyreum, Voditelj v bogosl. vedah XIII (1910), 1 sl. — Stroj, Dvestoletnica smrti slov. pridigarja o. Iv. Svetokriškega, Duh. pastir XXXI (1914), 601 sl. — Bratina, Janez Svetokriški in jezuit Segneri, Čas IX (1915), 21 sl. — Glonar, Med reformacijo in romantiko. Pos. odtis iz LZ XXXVI (1916). — Grafenauer, Kratka zgod. slov. slovstva (1916¹), 1920², 87. — Lovrenčič, Goriški memento, Čas XV (1921), 66. — Bele, O. Iv. Svetokriški, Mladika III (1922), 15. — Kidrič, Gregor Vorenc ČJKZ IV (1924), 142. —

Glona r, Janez Svetokriški SBL I (1925—1932), 375 sl. — Kidrič, Zgodovina slov. slovstva 1 sn. (1. izd. 1929) 2. izd. 1932, 107, 122 sl. — Stele, Fr. Kidrič, Zgod. slov. slovstva (ocena), Čas XXIV (1929—30), 334 sl. — Tomšič, Sacrum Promptuarium in knjižna slovenščina, ČJKZ VIII (1931), 1 sl. — Slodnjak, Pregled slov. slovstva 1934, 28.

*

Pridige in odlomke iz njih so objavili: Levec (gl. zg.): pridigo na nedeljo po božiču (V, 57). — B-c v Soči 1878, št. 29: pridigo ob zmagi nad Turki (IV, 170). — Marn, (gl. zg.): odlomke iz slov. predg. (I, b4a) in iz Observationes (I, c1b), iz pridige na sv. Rešnjega Telesa praznik (I, 114), na 1. adv. nedeljo (II, 1), na praznik rojstva Gospodovega (III, 1), ob slovesu (IV, 483) in na 3. predpostno nedeljo (V, 161). — Sket (gl. zg.): slov. predgovor (I, b4a) in odlomek iz pridige na novega leta dan (III, 63—63). — Glaser, Zgodovina (gl. zg.) I, Dostavki: odlomek iz pridige na veliki petek (II, 546—548). — Medved (gl. zg.): slov. predgovor (I b4a), odlomek na 1. povelikonočno nedeljo (I, 1), na 1. ned. po sv. Treh kraljih (II, 153—158) in na 2. ned. po sv. Treh kraljih (II, 159 sl.). — Šlebinger (gl. zg.): odlomke iz pridige na novega leta dan (III, 53 sl.). — Grafenauer, Slov. čitanka II (1922): odlomke iz pridige za časa vojske (IV, 150 sl.) in ob zmagi nad Turki (IV, 170 sl.). — Balič je v Vrtecu XXXIX (1909) 10, 22 itd. objavil pod naslovom „Pol za smeh, pol za res. Iz torbe o. Ivana Svetokriškega“ 12 zgodb, toda tako predelane, da je ostala samo prvotna fabula.

*

Ostalo slovstvo, ki mi je služilo za uvod in zlasti za opombe: Sveto pismo I—IV, Ljubljana 1857—1859. — Sveto pismo novega zakona I—II, Ljubljana 1925—1929. — Biblia sacra vulgatae editionis . . . ed. V. Loch I—IV, Ratisbonae 1888. — Zedler, Grosses vollst. Universal-Lexicon 1732. — Wetzter und Welte's Kirchenlexikon 1882—1903 (tu in v naslednjem delu išči tudi slovstvo za zgodovino pridige). — Buchberger, Kirchliches Handlexikon, Wien 1907—1912. — Razne izdaje lat. klasikov. — Ostalo je citirano na svojem mestu.

MANJ ZNANE BESEDE IN OBLIKE

- anati se — varovati se, ogibati se
andlati — ravnati
- bajnperl — rozina
bašador — poslanec
ble — bolj
boganeroden (boganaroden) — ki se ne briga za Boga, brezbožen
bopen — grb
brumen — pobožen, dober
- cajtinge — novice
cerati — jesti in piti, hraniti se
ceringa — hrana
cirati — krasiti
cjer — okras
cviblati — dvomiti
- dalaj (dalej) — dalje
desilih (desiglih) — čeprav
dokler — ker, ko
drgdi — drugje
- eksempel — zgled, primer
- facol — robec
faconetel — robec, ruta
faratarija — izdajstvo
fatto — dogodek
ferahtati — zaničevati
feratati — izdati
flegar — oskrbnik
flis — vnema
flisati se — mujati se
- flisnu — prizadevno, marljivo
foparski — norčav
franski — frankovski, francoski
fratati — gl. feratati
frava — gospa
fržmagovati — zaničevati, zmerjati
fulavž — tičnica
furm (furum) — oblika, moda
- geničar — janičar
glavna — glavnja, goreče poleno, hlod
glihi viži — prav tako
go(j)slati — pretepati
gostarija — gostija
- hošter — oštir, gostilničar
hošterija — gostilna
huši = hujši
- jetje — ječa
joger — apostol
jogrski — apostolski
- kavkler — glumač
kej — kje
kejkej — sploh kaj
ket(e)na — veriga
kjekaj — tjakaj
klafajne — umazano, nespodobno govorjenje
klafarski — umazan, nespodoben
klafati — nespodobno govoriti, kvantati

korjer — hitri sel
kreželec — nabrani ovratnik
kumaj — prav

leben — življenje
leski — tuj
li — le, samo
lotrca — nečistnica
lotrija — nečistost
lotrski — nečist, nesramen

mer — mir; z meram — v
miru
možer — možnar

navleš — nalašč
nerprložen — neroden, ne-
ugoden, nadležen

odrestvu — odrešitev
ofert — ošabnost, napuh
oferten — ošaben

pegervajne — poželenje
pilgromski — romarski
pislec — grizljaj
pole! — glej!
potogram — podagra, protin
prangati — postavljati se, po-
nosno stopicati, sprehajati
se

pregnan — zvit, premeten
prehodiše — prihodišče, do-
hodki

prez — brez
prgliha — primera
prglihati — primerjati
prnareden — prikladen
pude = pujde (pojde)

pungrad — sadovnjak
rajmati se — pristati, prile-
gati se
roš — rešetka (na ognjišču)

semuč — samo, razen
skvartati — razčtetveriti
specjerija — dišava
sporedaj — zapored
stonoviti se — ustaviti se
super — zoper
supet — zopet
suseben — poseben

šelmarija — lopovščina, sle-
parstvo

šentati — preklinjati
šentovati — preklinjati
šfacati — klepetati
širmati (šermati) — braniti,
varovati

škarpijan — škorpijan
šoba — les, ki si ga čevljar
dene na koleno ter vrhu
tega lesa usnje
šonati se koga — varovati se
pred kom, prizanašati komu

špektakel — prizor
špendati — izdati (denar)
špiža — hrana
špižati — hraniti
špralica — špranjica
šraj — vpitje
šrajati — vpiti
štirati — čislati, ceniti; š. se

— ponašati se
štravs (štrus) — noj
štrlinkati — postopati, po-
hajati

štuk — top
tadluvat — grajat
tajba — tajitev, tajeenje
trbej — treba je, potrebno je
trenta — vrsta žemlje
trorarski — žalni
truc komu — prav kakor kdo
ugmerati — pomnožiti
ušafati — pridobiti si, najti
vadla — vadlja, stava; za
vadle teči — tekmovati v
teku
vagati — upati se
vagati (leben) — tvegati (živ-
ljenje)

vener — vendar
vus volni — veseljni
zabstojn — zastonj, zaman
zalebati — zapraviti
zažihрати — zavarovati
zgun — zvon
zverek — izvir(ek)
zvižati — dokazati
žarh — rakev, krsta
živejne — življenje
živitek — žitek
žlafrnica — zaušnica
žlak — udarec
žleht — slab, nemaren
žolner — vojak

UREDNIKOVO POROČILO

S pričujočim izborom sem hotel pokazati najzanimivejšega in doslej premalo znanega slovenskega pisca tako imenovane katoliške dobe. Da sem to utegnil storiti na omejenem prostoru, sem objavil kolikor toliko v celoti le nekaj pridig, drugo pa sem nanizal pod poglavjem „Paberki iz pridig“. Iz tehničnih razlogov je v vsej popolnosti (tudi z obrobniimi navedki) objavljena le ena pridiga (str. 11.—27.), a za ostale pridige in odlomke najdeš obrobne navedke zadaj v Opombah, in sicer v oklepaju za latinskim citatom. Če pa Svetokriški nima na robu navedka ozir. napačno navaja, sem ga dodal ozir. popravil za slovenskim prevodom; to velja večinoma le za svetopisemske izreke, kajti ostali se danes komaj dadó kontrolirati. Tu in tam je ostalo kako ime brez pojasnila (n. pr. Artemon str. 11, Leucones str. 46), ker se z literaturo, ki mi je bila na razpolago, ni dalo dognati.

Da bi besedilo približal bralcu, sem ga transkribiral v današnji črkopis. S transkripcijo pa nikakor nisem posegal v jezik niti hotel izenačevati pravopis. Glavne smernice transkripcije naj pokažejo naslednji zgledi: Pišem *pekel*, *sem*, *nesel*, *studenec* za *pakal*, *sim*, *neffil*, *studeniz*, toda *studenca* za *studeniza* (i je samo znak) in *vidil*, *človik* za *vidil*, *zhlovik* (i je iz *ê*); *trd*, *prtisnit*, *krst*, *frdaman* za *terd*, *pertifnit*, *karst*, *fardaman*, toda *per* (enožloznica); *nosijo*, *opijanijo*, *najdejo*, *videjoč* za *nofio*, *opiano*, *naideo*, *videozh*; *božji* za *Boshij*; *moji*, *jim*, *gospodarji* za *moy*, *ym*, *gospodary*; *dva*, *hvalijo*, *predoge*, *uržoh* za *dua*, *hualio*, *predouge*, *vrshoh*; *sovražnik*, *žovč* za *saurashnik*, *shauzh* (gl. ČJKZ VIII, 2); *umivat*, *utonit*, *vreden*, *vzeti*, *vprašajo*, *učenik* za *vumivat*, *vutonit*, *vureden*, *vuseti*, *vuprashajo*, *vuzhenik*; *s*, *š*, *z*, *ž*, *c*, *č* za *f*, *fh*, *s*, *sh*, *z*, *zh* ne glede na nedosledno rabo; *kdu*, *rezsrdil*, *rezžalena* za *gdu*, *refrdil*, *reshalena* (asimilacije); *eksempel*, *Kristus* za *exempel*, *Christus*; *veselje*, *delam* za *vesselje*, *dellam* (dvojni soglasniki); *v nebesih*, *k njemu* za *v'nebeffih*, *k'njemu*. — Glede velikih in malih črk, ločil in razstavljanja besed sem se ravnal po današnjem pravopisu. Naglasna znamenja sem izpustil, ker

so zelo nedosledno rabljena. Očitne tiskovne pomote sem popravil. — Ostale pa so take značilnosti, ki se ne tičejo le grafike, temveč tudi jezika, tako n. pr. *šlišat*, *šlužit*, *nebeski*, *nihdar*, *sfarit*, *dolh*, *super*, *supet*, *dublete prez* — *brez*, *šteri* — *štiri*, *katera* — *katira* itd.

Oglati oklepaji [] v besedilu oklepajo moj vrinek, a tri pike (...) kažejo, da sem kaj izpustil. Naslovi odlomkov niso izvirni, a pogosto so vzeti iz teksta, nad katerim stoje. Vse vinjete (razen inicialk) so iz Promptuarija.

Iskreno se zahvaljujem g. prof. Antonu Sovretu, ki je prevel latinsko posvetilo iz 1. zvezka (gl. str. 1.—6.) in mi pomagal pri razrešitvi latinskih citatov.

POPRAVKI

Na str. 54., v. 7. beri: inu (nam. in).

Na str. 64., v. 31. beri: nji.“ (nam. nji.).

Na str. 75., v. 26. beri: gojslat (nam. gojzlat).

Na str. 96., v. 27. beri: pungrad (nam. pungrat).

Na str. 97., v. 4. beri: Turn (nam. Turna).

Na str. 103., v. 10. beri: monstrat (nam. monstra).

KAZALO

Stran

JANEZ SVETOKRIŠKI IN NJEGOVO DELO:

1. Življenje — 2. Knjige — 3. Pridige — 4. Jezik V

*

Posvetilo Frideriku Hieronimu grofu Lanthieriju 1

Praefatio ad benevolum lectorem 7

Latinski predgovor v drugem delu 10

PRIDIGE

Na tretjo nedelo po veliki noči 11

Na osmo nedelo po sv. Trojici 28

Dominica III. adventus 38

Na dan svetiga Roka 49

Na noviga lejta dan 60

Sermo XXX. Pro dedicatione ecclesiae 80

Sermo nonus. Pro induenda moniali 93

Sermo XV. Ob partam de Turcis victoriam 105

PABERKI IZ PRIDIG

Kulturno zgodovinski

Hudi časi 111

✓ Turki gredo 112

✱ Turški uspehi 113

Kuga se bliža 115

Kuga premagana 116

Lakota 117

Razne lakote 117

Sv. Florijan 118

Kazni 119

Nernucniši kunšt 120

Avtobiografski

Stran

Iz mladosti 121

Avtobiografski drobec 121

Slovo od Ljubljane	121
Pridigarjeva skromnost	124
Vročina	125

Svet in njegova ureditev

Ta svet je ena komedija	126
Katera vera je ta prava	126
Ta dan je vsega veselja	128
Človeška duša	128
Naše srce	129
Ljubezen	130
Naše predstave o angelu, hudiču in Bogu	130
O ženah	131
Možje se pritožujejo	131
Iz mitologije	132
Iz astrologije	133
Iz astronomije	134
Iz medicine	134
Sanje	135
Priprava	136
Kuharska umetnost	137

Človek grešnik

O nehvaležnost prekleta	140
Malukateri Boga zahvali za svoje zdravje	140
Kar ta svejt, mesu inu hudič zapovedo, ludem vse lahku pride	141
Po kaj greste v cerku?	143
Obračun	144
Največja izguba	145
Greh	146
Dva čolnarja	147
Stara navada — železna srajca	148
Grešniki in hudič	149
Ne pijančuj!	150
Ne preklinjaj!	151
Ples	151

	Stran
Materam	153
Neusmileniši ste kakor ta nepametna živina	156
De se ne morite s. zapuvidi naučiti?	157
Spovej se prav	158
Nej bilu divje, temuč domače mesu	158

Razne zgodbe

Strašna historija	160
Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade	161
Koku se pregrešijo, taku tudi so štrajfani	162
Qualis vita, finis ita	163
Nikar se ne zanašajte na milost inu potrpežljivost božjo	166
Hudiču je dušo predal	167
Iz štajerske dežele	169
Trije šentvavci	169
Sveti Štefan reši Galzerana	170
O nebeški gloriiji	172
Kmet in coprnica	172
Laž	173
Moja žena je navajena vse napek sturiti	173

Basni

Lisica in lev	174
Golobica in jež	175
Lisica spokornica	175
Volk in pastir	176
Trn in figa	178

*

Podoba 1.: Naslovna stran pete knjige	179
Podoba 2.: Stran iz prve knjige	180
Opombe	181
Slovstvo	215
Manj znane besede in oblike	217
Urednikovo poročilo	220
Popravki	221
Kazalo	222

